

**Latvijas Republikas
SENĀTA
spriedumi un lēmumi
2021**

Rīga, 2022

Krājumu sagatavoja:

- Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta
spriedumi un lēmumi:
Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja
Mg.iur. **Veronika Krūmiņa**
Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante
Annija Lazdiņa
- Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi:
Civillietu departamenta priekšsēdētājs
Mg.iur. **Normunds Salenieks**
Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante
likumu piemērošanas jautājumos
Mg.iur., phil. **Zinaida Indrūna**
- Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi:
Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja
Mg.iur. **Anīta Poljakova**
Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante
Mg.iur. **Kristīne Ivulāne**

Krājuma redaktore:

Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja
LL.M., Mg.iur. **Anita Zikmane**
Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas juridisko
tekstu redaktore **Liena Henke**

Izdevējs Latvijas Republikas Augstākā tiesa

Izdevuma satura rādītājs

Par grāmatas struktūru	V
Priekšvārds.....	VI
Preface	VIII
Senāta nolēmumu kopsavilkumu tematiskais rādītājs.....	XI

Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2021

Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļas ievads.....	A-7
I. Administratīvais process	A-9
II. Administratīvo pārkāpumu lietas	A-18
III. Atlīdzinājuma prasījumi.....	A-21
IV. Bērnu un vecāku tiesības	A-23
V. Brīvo profesiju pārstāvju darbība	A-27
VI. Būvniecības tiesības	A-30
VII. Cilvēktiesības	A-42
VIII. Konkurences tiesības.....	A-49
IX. Medicīnas un ārstniecības tiesības.....	A-55
X. Naturalizācija, pilsonības piešķiršana, uzturēšanās atļauju piešķiršana, ārzemnieku iekļaušana to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijā.....	A-58
XI. Nodokļu tiesības	A-61
XII. Publiskie iepirkumi	A-80
XIII. Sociālās tiesības	A-82
XIV. Tiesības uz informāciju un atbildi pēc būtības.....	A-90
XV. Valsts pārvalde	A-95
XVI. Vides tiesības	A-103
Atslēgvārdu rādītājs	A-109
Nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem	A-113

Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2021

Senāta Civillietu departamenta nolēmumu daļas ievads.....C-7

- I. Nolēmumi, kas izriet no ģimenes tiesībāmC-9
- II. Nolēmumi, kas izriet no mantojuma tiesībām.....C-24
- III. Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībāmC-32
- IV. Nolēmumi, kas izriet no dzīvokļa īpašuma tiesībāmC-36
- V. Nolēmumi, kas izriet no intelektuālā īpašuma tiesībāmC-45
- VI. Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībāmC-52
- VII. Nolēmumi, kas izriet no darba tiesībāmC-62
- VIII. Nolēmumi, kas izriet no komerciesībām.....C-67
- IX. Nolēmumi, kas izriet no maksātspējas procesa tiesībāmC-73
- X. Nolēmumi, kas izriet no zemesgrāmatu tiesībāmC-86
- XI. Nolēmumi, kas izriet no civilprocesa tiesībām.....C-90

Atslēgvārdu rādītājsC-113

Nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriemC-117

Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2021

Senāta Krimināllietu departamenta lēmumu daļas ievads.....K-7

- I. Lēmumi Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumos.....K-9
- II. Lēmumi Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumos.....K-34
- III. Lēmumi Kriminālprocesa likuma piemērošanas jautājumosK-66

Atslēgvārdu rādītājsK-120

Lēmumu rādītājs pēc lietu numuriemK-123

Par grāmatas struktūru

Grāmatu veido trīs daļas – katram Senāta departamentam sava – ar atšķirīgu lappušu numerāciju. Katras lappuses numuram pievienots burts, kas norāda attiecīgo departamentu: A – Administratīvo lietu departaments, C – Civillietu departaments, K – Krimināllietu departaments.

Katrai grāmatas daļai ir savs izvērstis satura rādītājs, kā arī ievads.

Katrai daļai atsevišķi izveidots atslēgvārdu rādītājs, kas palīdzēs atrast interesējošo nolēmumu.

Izveidots visiem departamentiem kopīgs tematiskais rādītājs.

Priekšvārds

Tiesas spriedums nav tikai konkrēta strīda izšķiršanas instruments. Tas ir arī kultūrvēsturiska vērtība. Vērtība, kura atspoguļo sabiedrības izpratni par tiesiskumu un alkas pēc tā. Spriedumā apvienojas notikums un tā vērtējums. Tā ir sava laika rakstiska liecība. Senāta kā Latvijas augstākās tiesu instances nolēmumiem ir īpaša vieta Latvijas tiesību sistēmā. Tie ir gan juridiskās kultūras attīstīšanas rīks, gan arī aktīvās komunikācijas līdzeklis. Atspoguļojot Senāta praksi, mēs stāstām par notikumiem Latvijā. Senāta nolēmumi pierāda tiesiskuma nozīmi, attīstību un Latvijas tiesu lomu demokrātijas stiprināšanā.

2021.gadā Senāts veltīja īpašu uzmanību kasācijas tiesas nolēmuma argumentācijas jautājumiem. Pētījām, analizējām, diskutējām. Meklējām iespējas uzlabot un efektīvizēt kasācijas darbu. Gada nogalē digitālā vidē tikāmies ar kolēģiem no Francijas, Igaunijas, Lietuvas augstākajām tiesām, uzklusījām Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības Tiesas tiesnešu pieredzi. Secinājums, ka kasācijas instances tiesas nolēmums ir īpašs tiesas nolēmums, lai arī principā pašsaprotams, ir nostiprināts dziļākā pārliecībā un detalizētā izpratnē.

Šis darbs pie nolēmuma formas un satura pilnveidošanas Senātā turpināsies. Būs jāveido vadlīnijas un jāiedzīvina tās mūsu ikdienas darbā.

Senāta nolēmumam vienlaikus jāapvieno, no vienas puses, argumentācijas dziļums un izvērsums, lai veidotu izpratni par tiesību normu piemērošanu un dotu nepieciešamo pienesumu juridiskās domas attīstībai, un, no otras puses, uztveramība un precizitāte, lai nodrošinātu Senāta atziņu nepārprotamību, autoritāti un tālāku izmantošanu.

Vienlaikus atzīmējams, ka dinamiska tehnoloģiju attīstība un nepārtrauktie sociālie, ekonomiskie un ģeopolitiskie izaicinājumi uzliek pienākumu tiesām un citiem tiesību normu piemērotājiem rūpīgi iedziļināties ikvienā situācijā, rūpēties par pamattiesību nodrošināšanu un būt gataviem attīstīt tiesību piemērošanu, nepieciešamības gadījumā pat atkāpjoties no iepriekšējās judikatūras. Protams, attīstības vai atkāpšanās gadījumā argumentēta komunikācija nodrošina iespēju sabiedrībai kontrolēt un izprast tiesu atziņu un tiesiskuma principa attīstību.

Domājot par „īsāk, konkrētāk, skaidrāk” principu, kodolīgi aprakstīti apstākļi, skaidri argumenti un pārdomāts izklāsts nodrošinās tiesas lietas dokumentācijas kvalitāti. Tas attiecas gan uz lietas dalībnieku

sagatavotajiem dokumentiem, gan tiesas nolēmumiem. Arī Jums sagatavotais Senāta būtiskāko nolēmumu kopsavilkumu krājums ļauj pārskatīt īsi aprakstītus lietas faktiskos apstākļus un iepazīties ar Senāta atziņām. Pārskatāmība kalpo uztveramībai, un tas ir mūsu mērķis – lai Senāta nolēmums kalpotu tiesību vienveidīgai izpratnei.

Aigars Strupiņš,
Augstākās tiesas priekšsēdētājs

Preface

A court judgment is not just a tool for resolving a particular dispute. It holds a cultural and historical value. This value mirrors the public's understanding of and desire for justice. The judgment combines the event and the assessment of this event. It is a written testimony of the times. Rulings of the Senate as the highest court instance of Latvia have a special place in the Latvian legal system. They are both a tool for the development of a legal culture and a tool for active communication. By reflecting the case law of the Senate, we talk about events in Latvia. The rulings of the Senate prove the importance and development of the rule of law and the role of Latvian courts in strengthening democracy.

In 2021, the Senate paid special attention to the issues of reasoning of a cassation court ruling. We researched, analysed and discussed. We were looking for opportunities to improve and streamline work of the court of cassation. At the end of the year, in a digital setting, we met with colleagues from the supreme courts of France, Estonia and Lithuania, and heard the experience of judges of the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union. The conclusion that the ruling of the court of cassation is a special court ruling, although in principle self-evident, is confirmed by a deeper conviction and a more detailed understanding.

The work on improving the form and content of Senate's ruling will continue. It will be required to develop guidelines and implement them in our daily work.

The ruling of the Senate must combine, on the one hand, the depth and extension of reasoning in order to form an understanding of the application of legal provisions and make the necessary contribution to the development of legal thought, and, on the other hand, comprehensibility and accuracy to ensure clarity, authority and further application of Senate's findings.

At the same time, it shall be noted that the dynamic development of technology and the continued social, economic and geopolitical challenges oblige courts and other law enforcers to look carefully into every situation, to take care of ensuring respect for fundamental rights and to be prepared to develop law enforcement, even by departing from previous case law if necessary. Of course, in the event of development or departure, reasoned communication provides an opportunity for the public to monitor and understand the development of judicial findings and the rule of law.

What regards the principle of „shorter, more specific, clearer”, a concise description of the circumstances, clear arguments and a well-considered presentation shall ensure the quality of the case file. This applies both to documents prepared by the parties and to court rulings. The collection of the most outstanding rulings of the Senate allows you to consider the briefly depicted factual circumstances of the case and to get acquainted with Senate's findings. Transparency serves perceptibility, and that is our goal – for the ruling of the Senate to serve for a uniform understanding of law.

Aigars Strupišs,
Chief Justice of the Supreme Court

Senāta nolēmumu kopsavilkumu tematiskais rādītājs

Administratīvā procesa jautājumi

Advokāta tiesības iepazīties ar valsts noslēpumu saturošiem lietas materiāliem, kā arī šo tiesību ierobežojumi (*Lieta Nr. SA-1/2021*)A-27

Publiskas personas pienākums, piemērojot Civillikuma noteikumus publisko tiesību līgumam, ir ievērot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus; Līgumsoda noteikšanas pieļaujamība administratīvajā līgumā (*Lieta Nr. SKA-149/2021*) A-9

Policijas pieļauti nebūtiski procesuālie pārkāpumi nav atzīstami par pietiekamu pamatu lēmuma par nošķiršanu atzīšanai par prettiesisku (*Lieta Nr. SKA-492/2021*)A-12

Atlīdzinājuma prasījumi

Kompensācijas vērtības noteikšana padomju laikos nacionalizētu namīpašumu bijušajiem īpašniekiem, ja namīpašums sabiedrības interešu nodrošināšanai netiek atdots natūrā (*Lieta Nr. SKA-185/2021*)A-21

Administratīvā pārkāpuma lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats un administratīvās tiesas kompetence (*Lieta Nr. SKA-619/2021*)A-18

Objektīvās izmeklēšanas princips un pierādīšanas pienākuma sadalījums prasībā par atlīdzības izmaksu par personas veselībai nodarīto kaitējumu; Vienlīdzības principa ievērošana lietās par atlīdzību no Ārstniecības riska fonda (*Lieta Nr. SKA-760/2021*)A-55

Būvniecības tiesības

SIA „Rīgas satiksme” izsniegto tehnisko noteikumu tiesiskā daba; Ceļa inženierbūves pārvietošanas būvniecības vajadzībām izmaksu segšana; Tiesas tiesības uzdot iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu (*Lieta Nr. SKA-94/2021*)A-30

Prettiesiskas rīcības rezultātā nojauktas būves atjaunošanas saskaņošana ar kopīpašniekiem (*Lieta Nr. SKA-362/2021*)A-33

Patvaļīgas būvniecības konstatēšana; žogu būvniecība privātpersonu īpašumu robežās, neskarot publisko ārtelpu (*Lieta Nr. SKA-365/2021*)A-35

Potenciāli nedrošas būves ekspluatācijas aizlieguma noteikšana (*Lieta Nr. SKA-402/2021*)A-38

Civilprocesa tiesības

Rīcībspējas ierobežojumu apjoma noteikšana tiesas spriedumā
(*Lieta Nr. SKC-[B]/2021*)..... C-9

Brīdis, ar kuru tiesa var grozīt prāvnieku tiesiskās attiecības;
Sprieduma procesuālā un materiāltiesiskā spēkā esība
(*Lieta Nr. SKC-7/2021*)..... C-90

Tiesas pienākumi, saņemot informāciju par lietas dalībnieka – ārvalstī
reģistrētas komercsabiedrības – likvidāciju; Priekšnoteikumi
komercsabiedrības kapitāla daļu īpašnieka vai kreditora tiesībām apstrīdēt
komercsabiedrības civilajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm
kaitējošu darījumu (*Lieta Nr. SKC-69/2021*)..... C-67

Aizliegums piemērot analogiju likumā noregulētam jautājumam
(*Lieta Nr. SKC-107/2021*) C-95

Lēmuma par atteikšanos pieņemt ar jauniem prasījumiem papildinātu
prasības pieteikumu pārsūdzība (*Lieta Nr. SKC-133/2021*)..... C-98

Valsts nodeva kopīpašuma izbeigšanas prasībā (*Lieta Nr. SKC-542/2021*)..... C-101

Tiesība celt prasību par zaudējumu piedziņu, kas nodarīti tiesas nolēmuma
izpildes procesā (*Lieta Nr. SKC-804/2021*)..... C-103

Jaunu pierādījumu iesniegšana apelācijas instances tiesā
(*Lieta Nr. SKC-925/2021*) C-106

Tiesneša lēmuma par iesniegumu atmaksāt valsts nodevu zemesgrāmatā
pārsūdzēšanas kārtībā (*Lieta Nr. SKC-1013/2021*) C-108

Izlīguma apstiprināšanas procesuālā kārtībā; Maksātspējas administratora
tiesības slēgt izlīgumu (*Lieta Nr. SKC-1252/2021*) C-110

Darba tiesības un valsts dienests

Saprātīga darba vides pielāgošana personām ar invaliditāti
(*Lieta Nr. SKA-452/2021*) A-47

Uzaicinātam ārzemniekam izmaksājamais atalgojums
(*Lieta Nr. SKC-215/2021*) C-62

Darbinieka atalgojuma saglabāšana pēc atgriešanās no bērna kopšanas
atvaļinājuma (*Lieta Nr. SKC-783/2021*)..... C-64

Dzīvokļa īpašums

Atbildētājs prasības lietā par zemes piespiedu nomas līguma noslēgšanu un
nomas maksas parāda piedziņu gadījumā, ja dzīvokļu īpašnieki ir pārņēmuši
dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības, taču ar savu lēmumu nav piešķirusi
pārvaldniekam pārstāvības varu viņu vārdā risināt ar zemes nomu saistītos
jautājumus (*Lieta Nr. SKC-1/2021*)..... C-36

Līguma par komunālo pakalpojumu sniegšanu noslēgšana un tā saistošais
raksturs ikvienam dzīvokļu īpašniekam; Dzīvokļu īpašnieku kopības un
atsevišķu dzīvokļu īpašnieku atbildības par ūdensapgādes un kanalizācijas
pakalpojumu maksas parādiem nošķiršana; Dzīvojamās mājas pārvaldnieka
atbildība par komunālo pakalpojumu maksas parādiem
(*Lieta Nr. SKC-5/2021*)..... C-39

Zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību subjekti; Prasība par zemes
piespiedu nomas tiesisko attiecību nodibināšanu nav vērsama pret atsevišķu
dzīvokļa īpašnieku (*Lieta Nr. SKC-753/2021*)..... C-42

Ģimenes tiesības

Valsts pienākums juridiski atzīt viena dzimuma pāru veidotās ģimenes un
tiesisko attiecību starp ģimenes locekļiem pastāvēšanas atzīšana
(*Lieta Nr. SKA-[B1]/2021*)..... A-42

Bāriņtiesas kompetence jautājumā par bērna personu apliecinoša
dokumenta noformēšanu, ja starp vecākiem par šo jautājumu ir strīds
(*Lieta Nr. SKA-797/2021*)..... A-23

Ar tiesas nolēmumu noteiktu saskarsmes tiesību īstenošanas pienākums
(*Lieta Nr. SKA-1209/2021*) A-25

Kapitāla daļas kā laulāto kopīgā manta; Bērna ar invaliditāti vajadzībām
piešķirtā valsts sociālā pabalsta ietekme uz vecāku pienākumu uzturēt
bērnu (*Lieta Nr. SKC-[C]/2021*) C-11

Kreditora tiesības prasīt apmierinājumu no otra laulātā daļas kopīgajā
mantā pēc laulāto kopīgās mantas sadales (*Lieta Nr. SKC-[F]/2021*) C-14

Jurisdikcija un piemērojamie tiesību akti trešajā valstī noslēgtas laulības
šķiršanai (*Lieta Nr. SKC-[G]/2021*) C-17

Saskarsmes tiesību ierobežošana; Saskarsmes personas institūta tiesiskā
regulējuma būtība un mērķis, īpaši saskarsmes tiesību īstenošanā situācijā,
kad vecāku savstarpējās attiecības ir naidīgas (*Lieta Nr. SKC-[H]/2021*)..... C-19

Paternitātes testa nozīme, ja stājies spēkā spriedums par uzturlīdzekļu
piedziņu (*Lieta Nr. SPC-[E]/2021*) C-22

Imigrācijas jautājumi

„Humānie apsvērumi” kā pamats izņēmuma gadījumā piešķirt uzturēšanās atļauju (*Lieta Nr. SKA-424/2021*)A-58

Intelektuālā īpašuma tiesības

Datubāzu aizsardzības veidi; Datubāzes veidotāja ieguldījuma vērtēšana; Interesu svēršana un samērīgums pierādījumu pieprasīšanā; Pierādījumu, kas ietver fiziskās personas datus, pieprasīšana (*Lieta Nr. SKC-15/2021*) C-45

Plaši pazīstamas preču zīmes aizsardzības kritēriji preču un pakalpojumu līdzības neesības gadījumā; Preču zīmes plašās pazīstamības pārplūde; Preču zīmes plašā pazīstamība kā prasības pamata apstākļi; Saiknes starp agrāko plaši pazīstamo preču zīmi un vēlāko preču zīmi vērtēšanas kritēriji; Kaitējuma veidi plaši pazīstamas preču zīmes īpašnieka interesēm (*Lieta Nr. SKC-72/2021*)C-48

Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvās puses izpausme – datorprogrammas reproducēšana bez autortiesību subjekta atļaujas; Kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai izlemšana (*Lieta Nr. SKK-9/2021*)K-39

Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvā puse; Fiziskās personas atbildība juridiskās personas lietā (*Lieta Nr. SKK-23/2021*)..... K-46

Komerctiesības

No komercsabiedrības izslēgta dalībnieka tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu par ieguldījumu sabiedrībā (*Lieta Nr. SKC-93/2021*)C-70

Konkurences tiesības

Konkurences pārkāpuma konstatēšana pēc mērķa vai sekām (*Lieta Nr. SKA-5/2021*)A-49

Pasīva dalība konkurences pārkāpuma izdarīšanā kā līdzdalība; Uzņēmuma rīcības novērtēšana konkurences pārkāpumā pasīvas dalības gadījumā; Administratīvā akta pamatojuma pārbaude tiesā, ievērojot pamatojuma mērķi (*Lieta Nr. SKA-138/2021*)A-52

Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi

Vajāšanas nolūka noskaidrošana (*Lieta Nr. SKK-[P]/2021*)K-34

Krimināllikuma 221.²pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpausmes veidi; Pirmās instances tiesas kompetence soda noteikšanā (*Lieta Nr. SKK-7/2021*)K-36

Kriminālatbildība par grāmatvedības dokumentu viltošanu; Krimināllikuma 196.pantā (Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana) un 179.pantā (Piesavināšanās) paredzēto noziedzīgo nodarījumu kopība (*Lieta Nr. SKK-117/2021*)K-49

Līzinga objekta neatdošana īpašniekam kā piesavināšanās izpausmes veids (*Lieta Nr. SKK-120/2021*)K-52

Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšana, ko izdarījusi persona, vadot transportlīdzekli alkohola ietekmē un bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām, ja tās rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums; Mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas stāžs (*Lieta Nr. SKK-202/2021*)K-58

Slepkavība, kas izdarīta vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā (*Lieta Nr. SKK-324/2021*)K-61

Kriminālatbildība par svešas mantas iznīcināšanu un bojāšanu aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni (likuma redakcijā no 2020.gada 6.jūlija) (*Lieta Nr. SKK-334/2021*)K-64

Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi

Soda noteikšana par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas nosacījumus (*Lieta Nr. SKK-[C]/2021*) K-9

Brīvības atņemšanas soda noteikšana personai ar smagiem veselības traucējumiem (*Lieta Nr. SKK-[I]/2021*)K-12

Nepieciešamās aizstāvēšanās stāvokļa izvērtēšana (*Lieta Nr. SKK-75/2021*)K-15

Izvērtējamie apstākļi, lemjot par noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederošas tādas mantas konfiskāciju, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā; Aizstāvja uzaicināšana atsevišķā procesuālā darbībā (*Lieta Nr. SKK-116/2021*)K-17

Izvērtējamie apstākļi, nosakot naudas soda apmēru (*Lieta Nr. SKK-153/2021*)K-20

Galīgā soda noteikšana, ja neizciestais papildsods – probācijas uzraudzība – Kriminālprocesa likuma 61.nodaļas kārtībā aizstāts ar brīvības atņemšanu; Aizstāto sodu saskaitīšana (*Lieta Nr. SKK-186/2021*)K-22

Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktā paredzētais atbildību pastiprinošais apstāklis – noziedzīgais nodarījums izdarīts, izmantojot sabiedriskā posta apstākļus vai ārkārtējās situācijas vai izņēmuma stāvokļa laikā (*Lieta Nr. SKK-528/2021*)K-28

Mantas konfiskācijas piemērošana; Taisnīga noregulējuma īstenošana jaunatklāta apstākļa gadījumā (*Lieta Nr. SKK-J-88/2021*)K-31

Kriminālprocesa likuma piemērošanas jautājumi

Apsūdzētā izdarīto darbību pārkvalificēšana iztiesāšanas laikā (*Lieta Nr. SKK-[B]/2021*)K-66

Eksperta piedalīšanās apskatē (*Lieta Nr. SKK-[M]/2021*)K-69

Procesuālās tiesību normas intertemporālā piemērošana pierādījumu pieļaujamības izvērtēšanā (*Lieta Nr. SKK-[O]/2021*)K-72

Iespējamā dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*ne bis in idem*) principa pārkāpuma izvērtēšana (*Lieta Nr. SKK-2/2021*)K-75

Sprieduma pamatotība (*Lieta Nr. SKK-4/2021*)K-79

Kratīšanā klātesošai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav procesuāla pienākuma izteikt viedokli par kratīšanā izņemtajiem priekšmetiem (*Lieta Nr. SKK-18/2021*)K-82

Pirmās instances tiesas sēdē nopratināto liecinieku aicināšana uz apelācijas instances tiesas sēdi (*Lieta Nr. SKK-25/2021*)K-85

Kriminālprocesa izbeigšana kasācijas instances tiesā, ja apsūdzētais pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas miris (*Lieta Nr. SKK-60/2021*)K-87

Netiešo pierādījumu izmantošana pierādīšanā (*Lieta Nr. SKK-89/2021*)K-89

Tiesas spriedums vienošanās procesā, ar kuru apstiprināta gan vienošanās ar apsūdzēto par vainas atzīšanu un sodu, gan vienošanās ar juridiskās personas pārstāvi par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu; Juridiskās personas pārstāvja tiesības izteikt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā un pieteikt noraidījumu tiesas sastāvam (*Lieta Nr. SKK-90/2021*)K-92

Apsūdzības pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas saturs, ja izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi bezdarbības veidā (*Lieta Nr. SKK-91/2021*)K-95

Kriminālpārkāpuma vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanā apsūdzētā un cietušā izlīgums tiesvedības laikā (*Lieta Nr. SKK-95/2021*)K-98

Kasācijas tiesvedības izbeigšana, ja apsūdzētais miris pēc attaisnojoša apelācijas instances tiesas sprieduma pasludināšanas (*Lieta Nr. SKK-112/2021*)K-101

Tiesības uz repliku (*Lieta Nr. SKK-147/2021*)K-103

Procesuālo izdevumu piedziņa valsts labā; Galīgā soda noteikšana no ārvalsts izdotai personai (*Lieta Nr. SKK-215/2021*)K-105

Apsūdzētā tiesību nodrošināšana vienošanās procesā saistībā ar mantu, kas atzīstama par noziedzīgi iegūtu (*Lieta Nr. SKK-229/2021*)K-108

Procesuālo izdevumu par valsts nodrošināta aizstāvja sniegto juridisko palīdzību nepamatota piedziņa no apsūdzētā (*Lieta Nr. SKK-349/2021*)K-110

Ceļu satiksmes negadījumā personai nodarītā nemateriālā zaudējuma atlīdzināšana (*Lieta Nr. SKK-432/2021*)K-112

Kriminālprocesā iesaistīto personu lūgumu izņemšana, uzsākot krimināllietas iztiesāšanu no jauna; Apsūdzētā un prokurora vienošanās par vainas atzīšanu un sodu apstiprināšanas neiespējamība apelācijas instances tiesā (*Lieta Nr. SKK-J-13/2021*)K-114

Tiesas tiesības precizēt vienošanās protokolā paredzēto soda mēru, piemērojot Krimināllikuma 51.pantu (*Lieta Nr. SKK-J-263/2021*)K-117

Lietu tiesības

Zemesgrāmatā ar tiesas spriedumu ievestās atpakaļpirkuma tiesības saistošais spēks nekustamā īpašuma jaunajam īpašniekam; Prasības tiesības procesuālajā līdzdalībā (*Lieta Nr. SKC-40/2021*)C-92

Īpašuma tiesību pierādīšana dabā eksistējošai būvei, kas atrodas uz citam īpašniekam piederošas zemes (*Lieta Nr. SKC-615/2021*)C-32

Zemes nomnieka uzceltas jaunbūves piederība pēc zemes nomas līguma termiņa beigām, ņemot vērā Civillikuma normas par apbūves tiesību (*Lieta Nr. SKC-824/2021*)C-34

Maksātnespējas tiesības

Judikatūras maiņa. Netaisnīga tiesību saņemšanas prasījuma apmierināšanu liegšana kreditoru prasījumu termiņa formāla pārkāpuma dēļ; Ieturējuma nauda kā maksātnespējas procesā neatgūstams objekts (*Lieta Nr. SKC-3/2021*)..... C-73

Tiesas lēmuma par fiziskās personas saistību dzēšanu sekas; Kreditora prasība par apmierinājuma saņemšanu no dāvanas ārpus maksātnespējas procesa (*Lieta Nr. SKC-32/2021*)..... C-76

Kooperatīvās sabiedrības biedri kā ieinteresētās personas attiecībā pret parādnieku; Maiņas darījumu apstrīdamība maksātnespējas procesā (*Lieta Nr. SKC-593/2021*)..... C-79

Judikatūras maiņa. Maksātnespējas likumā noteikto mērķu samērojamība; Parādnieka ienākumu apmērs kā pamats saistību dzēšanas plāna termiņa noteikšanai (*Lieta Nr. SPC-8/2021*)..... C-81

Kreditoru tiesības maksātnespējas procesā tikt informētiem par pieteikuma izskatīšanu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu (*Lieta Nr. SPC-34/2021*)..... C-84

Brīdis, ar kuru Krimināllikuma 213.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums – novešana līdz maksātnespējai – uzskatāms par pabeigtu (*Lieta Nr. SKK-16/2021*)..... K-43

Mantojuma tiesības

Iepriekš jau saņemtā pievienojuma mantojuma masai juridiskā daba (*Lieta Nr. SKC-16/2021*)..... C-24

Ierobežojumi novēlētā nekustamā īpašuma atzīšanai par legātu (*Lieta Nr. SKC-145/2021*)..... C-27

Mantojuma pieņemšana ārvalstīs (*Lieta Nr. SKC-320/2021*)..... C-30

Nodokļu tiesības

Sabiedriskā labuma organizācijas amatpersonas tiesības ziedot savai organizācijai un lemt par ziedojuma izlietošanu (*Lieta Nr. SKA-37/2021*)..... A-61

Gadījumi, kad valsts ir atbrīvojama no nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākuma par sev piekrītošu vai piederošu nekustamo īpašumu; Nekustamā īpašuma nodokļa iekasēšana no dzīvokļu īpašniekiem par valstij vai pašvaldībai piederošas vai piekritīgas zemes lietošanu; Valsts pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli par sev piederošu nekustamā īpašuma objektu (*Lieta Nr. SKA-43/2021*)..... A-64

Objektīvās izmeklēšanas princips administratīvajā procesā; Netiešo pierādījumu izmantošanas pieļaujamība priekšnodokļa atskaitīšanas lietās (*Lieta Nr. SKA-49/2021*)..... A-67

Apbūves zeme var tikt atzīta par funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu (*Lieta Nr. SKA-201/2021*)..... A-70

Personas izdevumi ķīlas dzēšanai par mantotu nekustamo īpašumu var tikt novērtēti kā ieguldījums funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā (*Lieta Nr. SKA-301/2021*)..... A-72

Patvaļīga būvniecība nav dzīvokļu apvienošana – tā nevar radīt privātpersonai labvēlīgas sekas nodokļu jomā (*Lieta Nr. SKA-394/2021*)..... A-74

Judikatūras maiņa. Likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3.²daļā noteiktā termiņa piemērošana (*Lieta Nr. SKA-522/2021*)..... A-76

Pienācīga apstākļu noskaidrošana, ja nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas pazīmes nav viennozīmīgas (*Lieta Nr. SKA-532/2021*)..... A-78

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas vienlaikus vairākos uzņēmumos kā atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums (*Lieta Nr. SKK-139/2021*)..... K-55

Krimināllikuma 218.pantā (Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas) paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts; Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktā paredzētā atbildību pastiprinošā apstākļa nepamatota konstatēšana, nosakot sodu par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (*Lieta Nr. SKK-505/2021*)..... K-25

Pakļautības jautājumi

Pieteikuma izskatīšanas nepieļaujamība administratīvajā tiesā par iestādes atteikumu izsniegt advokātam klienta administratīvo pārkāpumu lietas materiālus (*Lieta Nr. SKA-741/2021*)..... A-14

Tiesas atteikums izsniegt žurnālistam tiesas sēdes audioierakstu ir rīcība tiesas spriešanas funkcijas ietvaros un nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (*Lieta Nr. SKA-905/2021*)..... A-16

Saistību tiesības

Izpirkuma cena no draudzības pirkuma (*Lieta Nr. SKC-39/2021*)..... C-52

Tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildības nošķiršana; Tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildība par godu un cieņu aizskarošu ziņu vai nesamērīgi aizskaroša viedokļa publiskošanu, kuru izdarījis tīmekļvietnes lietotājs (*Lieta Nr. SKC-132/2021*)..... C-54

Noilguma pārtraukšana, kreditora saistību publicējot gada pārskatā
(*Lieta Nr. SKC-177/2021*)C-57

Iestādes pienākums, uzzinot par bērna interesēm pretēju rīcību;
Solidāra atbildība par kopīgi izdarītu civiltiesisku aizskārumu;
Sakropļojuma izpratne (*Lieta Nr. SKC-191/2021*).....C-59

Sociālās tiesības

Pārmaksātā vecāku pabalsta atprasīšana; Administratīvā procesa likuma
85. un 86.panta piemērošana, ja administratīvais akts tiek atcelts daļā
(*Lieta Nr. SKA-17/2021*)A-82

Bērna vecums kā priekšnoteikums personai bērna kopšanas atvaļinājuma
laikā tikt apdrošinātai pret bezdarba risku (*Lieta Nr. SKA-23/2021*).....A-85

Minimālās vecuma pensijas apmēra aprēķināšana cilvēka cienīgas dzīves
nodrošināšanai (*Lieta Nr. SKA-259/2021*).....A-87

Tiesības uz informāciju

Iestādes darbinieka darba vajadzībām radītas un apkopotas informācijas
nošķiršana no iestādes radītas informācijas (*Lieta Nr. SKA-443/2021*).....A-90

Pieļaujamība bez licences vai noslēgta licences līguma klātienē iepazīties
ar būvprojektiem pētniecības nolūkā (*Lieta Nr. SKA-478/2021*)A-40

Informācijas par tiesu darbu pieejamība (*Lieta Nr. SKA-669/2021*).....A-92

Valsts pārvalde

Godīgas konkurences un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošana
iepirkuma priekšmetu kvalitātes kritēriju noteikšanā
(*Lieta Nr. SKA-322/2021*)A-80

Personas tiesības paļauties uz Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē publicēto
informāciju kā patiesu un ticamu (*Lieta Nr. SKA-438/2021*)A-95

Proporcionalitātes principa ievērošana pašvaldības domes darbā
(*Lieta Nr. SKA-455/2021*)A-97

Informācijas sniegšana par personām, ar kuru starpniecību tiek īstenota
kontrolē pār komersantu (*Lieta Nr. SKA-926/2021*).....A-100

Vides tiesības

Dabas resursu nodokļa desmitkārtīgā apmērā pielīdzināšana kriminālsodam;
Sankciju izvērtējums ūdens resursu izmantošanas jomā
(*Lieta Nr. SKA-65/2021*)A-103

Īpašumtiesību aizskāruma paredzētās darbības ietekmes zonā izvērtējums;
Aizliegums paredzēto darbību sadalīt vairākās darbībās;
Pašvaldības un Ministru kabineta kompetences nošķiršana ietekmes uz vidi
novērtējumā (*Lieta Nr. SKA-174/2021*)A-45

Krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē noteikto ierobežojumu mērķis un
interpretācija; Individīda tiesības vienpersoniski vērsties tiesā vides
aizsardzības interešu nodrošināšanas nolūkā, ja ir pamats uzskatīt, ka iestādes
pieņemtie lēmumi rada vai varētu radīt vides aizsardzības interešu aizskārumu;
Būvju iedalījums pastāvīgas un īslaicīgas lietošanas būvēs un šī iedalījuma
nozīme; No saliekamiem elementiem būvētas būves saskaņošana krasta
kāpu aizsargjoslā un pludmalē (*Lieta Nr. SKA-214/2021*).....A-106

Zemesgrāmatu tiesības

Savstarpēji saistītu nostiprinājuma lūgumu izskatīšana;
ierakstīšana zemesgrāmatā kā nekustamā īpašuma pirkuma līguma izpildes
obligāts nosacījums (*Lieta Nr. SKC-42/2021*)..... C-86

Nostiprinājuma lūguma ievērošana daļā (*Lieta Nr. SKC-314/2021*) C-88

**Latvijas Republikas
SENĀTA
Administratīvo lietu
departamenta
spriedumi un lēmumi
2021**

Satura rādītājs

Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļas ievads.....	A-7
I. Administratīvais process	A-9
Publiskas personas pienākums, piemērojot Civillikuma noteikumus publisko tiesību līgumam, ir ievērot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus; Līgumsoda noteikšanas pieļaujamība administratīvajā līgumā (<i>Lieta Nr. SKA-149/2021</i>).....	A-9
Policijas pieļauti nebūtiski procesuālie pārkāpumi nav atzīstami par pietiekamu pamatu lēmuma par nošķiršanu atzīšanai par prettiesisku (<i>Lieta Nr. SKA-492/2021</i>).....	A-12
Pieteikuma izskatīšanas nepieļaujamība administratīvajā tiesā par iestādes atteikumu izsniegt advokātam klienta administratīvo pārkāpumu lietas materiālus (<i>Lieta Nr. SKA-741/2021</i>)	A-14
Tiesas atteikums izsniegt žurnālistam tiesas sēdes audioierakstu ir rīcība tiesas spriešanas funkcijas ietvaros un nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (<i>Lieta Nr. SKA-905/2021</i>)	A-16
II. Administratīvo pārkāpumu lietas	A-18
Administratīvā pārkāpuma lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats un administratīvās tiesas kompetence (<i>Lieta Nr. SKA-619/2021</i>)	A-18
III. Atlīdzinājuma prasījumi	A-21
Kompensācijas vērtības noteikšana padomju laikos nacionalizētu namīpašumu bijušajiem īpašniekiem, ja namīpašums sabiedrības interešu nodrošināšanai netiek atdots natūrā (<i>Lieta Nr. SKA-185/2021</i>)	A-21
IV. Bērnu un vecāku tiesības.....	A-23
Bāriņtiesas kompetence jautājumā par bērna personu apliecinoša dokumenta noformēšanu, ja starp vecākiem par šo jautājumu ir strīds (<i>Lieta Nr. SKA-797/2021</i>).....	A-23
Ar tiesas nolēmumu noteiktu saskarsmes tiesību īstenošanas pienākums (<i>Lieta Nr. SKA-1209/2021</i>)	A-25
V. Brīvo profesiju pārstāvju darbība	A-27
Advokāta tiesības iepazīties ar valsts noslēpumu saturošiem lietas materiāliem, kā arī šo tiesību ierobežojumi (<i>Lieta Nr. SA-1/2021</i>)	A-27

VI. Būvniecības tiesības	A-30
SIA „Rīgas satiksme” izsniegto tehnisko noteikumu tiesiskā daba; Ceļa inženierbūves pārvietošanas būvniecības vajadzībām izmaksu segšana; Tiesas tiesības uzdot iestādei atcelt administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu (<i>Lieta Nr. SKA-94/2021</i>).....	A-30
Prettiesiskas rīcības rezultātā nojauktas būves atjaunošanas saskaņošana ar kopīpašniekiem (<i>Lieta Nr. SKA-362/2021</i>).....	A-33
Patvaļīgas būvniecības konstatēšana; žogu būvniecība privātpersonu īpašumu robežās, neskarot publisko ārtelpu (<i>Lieta Nr. SKA-365/2021</i>).....	A-35
Potenciāli nedrošas būves ekspluatācijas aizlieguma noteikšana (<i>Lieta Nr. SKA-402/2021</i>).....	A-38
Pieļaujamība bez licences vai noslēgta licences līguma klātienē iepazīties ar būvprojektiem pētniecības nolūkā (<i>Lieta Nr. SKA-478/2021</i>).....	A-40
VII. Cilvēktiesības	A-42
Valsts pienākums juridiski atzīt viena dzimuma pāru veidotās ģimenes un tiesisko attiecību starp ģimenes locekļiem pastāvēšanas atzīšana (<i>Lieta Nr. SKA-[B1]/2021</i>)	A-42
Īpašumtiesību aizskāruma paredzētās darbības ietekmes zonā izvērtējums; Aizliegums paredzēto darbību sadalīt vairākās darbībās; Pašvaldības un Ministru kabineta kompetences nošķiršana ietekmes uz vidi novērtējumā (<i>Lieta Nr. SKA-174/2021</i>).....	A-45
Saprātīga darba vides pielāgošana personām ar invaliditāti (<i>Lieta Nr. SKA-452/2021</i>).....	A-47
VIII. Konkurences tiesības	A-49
Konkurences pārkāpuma konstatēšana pēc mērķa vai sekām (<i>Lieta Nr. SKA-5/2021</i>).....	A-49
Pasīva dalība konkurences pārkāpuma izdarīšanā kā līdzdalība; Uzņēmuma rīcības novērtēšana konkurences pārkāpumā pasīvas dalības gadījumā; Administratīvā akta pamatojuma pārbaude tiesā, ievērojot pamatojuma mērķi (<i>Lieta Nr. SKA-138/2021</i>).....	A-52
IX. Medicīnas un ārstniecības tiesības	A-55
Objektīvās izmeklēšanas princips un pierādīšanas pienākuma sadalījums prasībā par atlīdzības izmaksu par personas veselībai nodarīto kaitējumu; Vienlīdzības principa ievērošana lietās par atlīdzību no Ārstniecības riska fonda (<i>Lieta Nr. SKA-760/2021</i>).....	A-55

X. Naturalizācija, pilsonības piešķiršana, uzturēšanās atļauju piešķiršana, ārzemnieku iekļaušana to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā	A-58
„Humānie apsvērumi” kā pamats izņēmuma gadījumā piešķirt uzturēšanās atļauju (<i>Lieta Nr. SKA-424/2021</i>)	A-58
XI. Nodokļu tiesības	A-61
Sabiedriskā labuma organizācijas amatpersonas tiesības ziedot savai organizācijai un lemt par ziedojuma izlietošanu; Ziedojums lietas lietošanas tiesību veidā (<i>Lieta Nr. SKA-37/2021</i>).....	A-61
Gadījumi, kad valsts ir atbrīvojama no nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākuma par sev piekrītošu vai piederošu nekustamo īpašumu; Nekustamā īpašuma nodokļa iekasēšana no dzīvokļu īpašniekiem par valstij vai pašvaldībai piederošas vai piekritīgas zemes lietošanu; Valsts pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli par sev piederošu nekustamā īpašuma objektu (<i>Lieta Nr. SKA-43/2021</i>).....	A-64
Objektīvās izmeklēšanas princips administratīvajā procesā; Netiešo pierādījumu izmantošanas pieļaujamība priekšnodokļa atskaitīšanas lietās (<i>Lieta Nr. SKA-49/2021</i>)	A-67
Apbūves zeme var tikt atzīta par funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu (<i>Lieta Nr. SKA-201/2021</i>).....	A-70
Personas izdevumi ķīlas dzēšanai par mantotu nekustamo īpašumu var tikt novērtēti kā ieguldījums funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā (<i>Lieta Nr. SKA-301/2021</i>)	A-72
Patvaļīga būvniecība nav dzīvokļu apvienošana – tā nevar radīt privātpersonai labvēlīgas sekas nodokļu jomā (<i>Lieta Nr. SKA-394/2021</i>).....	A-74
<u>Judikatūras maiņa.</u> Likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3. ² daļā noteiktā termiņa piemērošana (<i>Lieta Nr. SKA-522/2021</i>).....	A-76
Pienācīga apstākļu noskaidrošana, ja nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas pazīmes nav viennozīmīgas (<i>Lieta Nr. SKA-532/2021</i>).....	A-78
XII. Publiskie iepirkumi	A-80
Godīgas konkurences un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošana iepirkuma priekšmetu kvalitātes kritēriju noteikšanā (<i>Lieta Nr. SKA-322/2021</i>).....	A-80
XIII. Sociālās tiesības	A-82
Pārmaksātā vecāku pabalsta atprasīšana; Administratīvā procesa likuma 85. un 86.panta piemērošana, ja administratīvais akts tiek atcelts daļā (<i>Lieta Nr. SKA-17/2021</i>)	A-82

Bērna vecums kā priekšnoteikums personai bērna kopšanas atvaļinājuma laikā tikt apdrošinātai pret bezdarba risku (<i>Lieta Nr. SKA-23/2021</i>)	A-85
Minimālās vecuma pensijas apmēra aprēķināšana cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai (<i>Lieta Nr. SKA-259/2021</i>).....	A-87
XIV. Tiesības uz informāciju un atbildi pēc būtības	A-90
Iestādes darbinieka darba vajadzībām radītas un apkopotas informācijas nošķiršana no iestādes radītas informācijas (<i>Lieta Nr. SKA-443/2021</i>).....	A-90
Informācijas par tiesu darbu pieejamība (<i>Lieta Nr. SKA-669/2021</i>)	A-92
XV. Valsts pārvalde	A-95
Personas tiesības paļauties uz Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē publicēto informāciju kā patiesu un ticamu (<i>Lieta Nr. SKA-438/2021</i>).....	A-95
Proportcionālas pārstāvības principa ievērošana pašvaldības domes darbā (<i>Lieta Nr. SKA-455/2021</i>).....	A-97
Informācijas sniegšana par personām, ar kuru starpniecību tiek īstenota kontrole pār komersantu (<i>Lieta Nr. SKA-926/2021</i>).....	A-100
XVI. Vides tiesības	A-103
Dabas resursu nodokļa desmitkārtīgā apmērā pielīdzināšana kriminālsodam; Sankciju izvērtējums ūdens resursu izmantošanas jomā (<i>Lieta Nr. SKA-65/2021</i>)	A-103
Krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē noteikto ierobežojumu mērķis un interpretācija; Indivīda tiesības vienpersoniski vērsties tiesā vides aizsardzības interešu nodrošināšanas nolūkā, ja ir pamats uzskatīt, ka iestādes pieņemtie lēmumi rada vai varētu radīt vides aizsardzības interešu aizskārumu; Būvju iedalījums pastāvīgas un īslaicīgas lietošanas būvēs un šī iedalījuma nozīme; No saliekamiem elementiem būvētas būves saskaņošana krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē (<i>Lieta Nr. SKA-214/2021</i>)	A-106
Atslēgvārdu rādītājs	A-109
Nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem	A-113

Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļas ievads

Tiesu nolēmumu pieejamība vecina judikatūras stabilitāti. Senāts nodrošina dažādus veidus, ar kuru palīdzību interesenti var iepazīties ar aktuālo judikatūru. Visplašākais judikatūras klāsts tiek publicēts Augstākās tiesas Judikatūras nolēmumu arhīvā. Jāatzīmē, ka kopumā šajā tīmekļvietnes sadaļā jau vairākus gadus visvairāk tiek publicēti tieši Administratīvo lietu departamenta nolēmumi. Taču vēl viens veids, kā tiek nodrošināta iespēja iepazīties ar iepriekšējā gada judikatūru, ir nolēmumu gadagrāmatas. Tajās tiek iekļauti nolēmumu, kuros ir risināti sevišķi nozīmīgi tiesību jautājumi, kopsavilkumi, lai interesentiem pēc iespējas pārskatāmāk būtu iespēja iegūt informāciju par konkrētajā gadā risināto tiesību jautājumu aktualitātēm un tendencēm.

Kopumā 2021.gadu raksturo tas, ka Administratīvo lietu departaments turpinājis veidot stabilu tiesu praksi, atsevišķos gadījumos tālāk attīstot jau agrāk izteiktās judikatūras atziņas.

2021.gada Senāta nolēmumu gadagrāmatā ir iekļauti vairāki Administratīvo lietu departamenta nolēmumi, kuros ir aplūkoti tādi tiesību jautājumi, kas sabiedrībā ir raisījuši plašas, emocionālas diskusijas. Piemēram, krājumā iekļauts kopsavilkums spriedumam, kurā Administratīvo lietu departaments ļoti skrupulozi vērtēja jautājumu par valsts pienākumu juridiski atzīt viendzimuma pāru ģimenes attiecības, kā arī kopsavilkums spriedumam, kurā aplūkots līdz šim tiesā maz analizēts jautājums par nepieciešamību pēc proporcionalitātes principa ievērošanas pašvaldības domes darbā. No šā gada krājumā iekļautajiem nolēmumiem īpaši atzīmējami spriedumi, kuros analizēti nodokļu tiesību tiesiskie aspekti, piemēram, par netiešo pierādījumu izmantošanas pieļaujamību nodokļu lietās. Tāpat atzīmējami spriedumi sociālo tiesību jomā, piemēram, par noteiktā minimālā vecuma pensijas apmēra pārbaudi, lai tās apmērs nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi un pamatvajadzību apmierināšanu, vai sociāli atbildīgas Eiropas Savienības dalībvalsts pienākumu apjomu medicīnas pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā personām, kurām nav Latvijas patstāvīgā iedzīvotāja statusa. Krājumā arī iekļauti spriedumi kopsavilkumi par joprojām aktuāliem būvniecības tiesiskā regulējuma interpretācijas jautājumiem.

Senāta nolēmumu gadagrāmata, kurā nolēmumi tiek publicēti kopsavilkuma veidā, ir palīgs jebkuram interesentam vieglā un uztveramā veidā iepazīties ar Senāta attiecīgā gada praksi. Nolēmumu kopsavilkumu

publicēšana nodrošina ne tikai Senāta atziņu pieejamību, bet sniedz arī iespēju koncentrētā veidā iepazīties ar konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem, kas var būt noderīgi salīdzināmu lietu izpētē.

Veronika Krūmiņa,
Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja

Administratīvo lietu departamenta nolēmumu kopsavilkumus veidoja:
Annija Lazdiņa,
Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante

I. Administratīvais process

Publiskas personas pienākums, piemērojot Civillikuma noteikumus publisko tiesību līgumam, ir ievērot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus

Līgumsoda noteikšanas pieļaujamība administratīvajā līgumā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 15.janvāra spriedums lietā Nr. SKA-149/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Administratīvais process tiesā* – Līgumsoda noteikšanas pieļaujamība – Publiskais līgums – Publiska persona

Par lietas būtību

Pieteicēja, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – ministrija), apstiprināja atbildētājas projekta „Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā, iegādājoties vienu rūpnieciski ražotu elektromobili SIA LGV Bikes saimnieciskās darbības nodrošināšanai” (turpmāk – projekts) iesniegumu.

Starp ministriju un SIA „Vides investīciju fonds”, no vienas puses, un atbildētāju, no otras puses, tika noslēgts līgums par projekta īstenošanu (turpmāk – strīdus līgums), saskaņā ar kuru atbildētājai tika izmaksāta klimata pārmaiņu finanšu instrumenta atbalsta summa konkrētā apmērā.

Uzskatot, ka atbildētāja nav izpildījusi strīdus līguma saistības, ministrija vērsās tiesā ar pieteikumu par strīdus līguma izpildi un pienākuma uzlikšanu atbildētājai atmaksāt saņemto finansējumu un samaksāt līgumsodu. Ministrijas ieskatā tas, ka atbildētāja ir projekta ietvaros iegādātā transportlīdzekļa turētāja, nevis īpašniece, ir strīdus līguma pārkāpums.

Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par strīdus līguma izpildes pareizību un pienākuma uzlikšanu atbildētājai atmaksāt saņemto finansējumu un samaksāt līgumsodu.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicējas pieteikumu daļēji apmierināja un noteica, ka saņemtais finansējums ir atmaksājams.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0115.A420234817.12.S

Tiesa noraidīja pieteikumu daļā, kas attiecās uz līgumsoda samaksu.

Pieteicēja par rajona tiesas spriedumu vērsās Administratīvajā apgabaltiesā. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas sprieduma motīviem un ministrijas pieteikumu daļēji apmierināja. Apgabaltiesa atzina, ka atbildētāja nav pienācīgi izpildījusi strīdus līguma saistības un tai jāatmaksā saņemtais finansējums. Tiesa noraidīja pieteikumu daļā par līgumsodu.

Gan pieteicēja, gan atbildētāja iesniedza kasācijas sūdzību. Atbildētāja kasācijas sūdzībā norādīja, ka izskatāmajā lietā pretēji apgabaltiesas uzskatam ir nozīme Ceļu satiksmes likuma normās paredzētajam pienākumu sadalījumam starp transportlīdzekļa īpašnieku un turētāju. Proti, ikdienā automašīnu lieto tieši tās turētājs. Projekta īstenošanai būtiskākais ir tas, lai iegādātā automašīna tiktu lietota ceļu satiksmē. Tāpēc tiesai vajadzēja atzīt, ka strīdus līguma izpratnē ar jēdzienu „īpašnieks” saprotams arī transportlīdzekļa turētājs.

Ministrija savukārt iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, kurā pieteikums noraidīts. Ministrija norādīja, ka publiskos līgumus slēdz, ievērojot Civillikuma noteikumus. Līdz ar to likumā ir dots tiešs pilnvarojums iestādei, kura slēdz publisko tiesību līgumu, savstarpējās vienošanās ceļā ar privātpersonu līgumā ietvert Civillikumā paredzētos institūtus, tostarp līgumsodu. Ministrija arī atzīmēja, ka atbildētāja labprātīgi uzņēmās strīdus līgumā paredzētās saistības, tostarp līgumā paredzēto pienākumu maksāt līgumsodu.

Senāts spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā tiek skatīti jautājumi, vai Administratīvā apgabaltiesa ir pareizi atzinusi, ka apstākļi, ka atbildētāja ir projekta ietvaros iegādātā transportlīdzekļa turētāja, nevis īpašniece, ir atzīstams par projekta īstenošanas līguma pārkāpumu; kā arī vai Administratīvā apgabaltiesa ir pareizi piemērojusi tiesību normas, atzīstot, ka izskatāmajā gadījumā ministrijai nav tiesību prasīt no atbildētājas līgumsoda samaksu.

Senāts vērsa atbildētājas uzmanību uz to, ka *strīdus līgumā ietvertajai prasībai, lai finansējuma ņēmējs būtu projekta ietvaros iegādātā transportlīdzekļa īpašnieks, jēga ir mazināt risku, ka projekta īstenošanas gaitā un piecus gadus pēc tam finansējuma saņēmējs nezaudē savu varu pār iegādāto transportlīdzekli. Ar strīdus līgumā lietoto jēdzienu „transportlīdzekļa īpašnieks” nav saprotams arī transportlīdzekļa turētājs.*

Attiecībā uz atbildētājas paustajiem argumentiem Senāts spriedumā norādīja, ka *publiskai personai ir pienākums, piemērojot Civillikuma noteikumus publisko tiesību līgumam, ievērot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus. Publiska persona, aizbaidinoties ar līdzēju privātautonomijas principu, nevar akceptēt nepamatotu tiesību vai priekšrocību piešķiršanu vai noteikt privātpersonai nelabvēlīgākus ierobežojumus kā tos, kas objektīvi izriet no tiesību normām. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta otrajā daļā papildus norādei uz Civillikuma noteikumiem vienlaikus ir paredzēts, ka publisko tiesību līgumu slēdz, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus. Šā regulējuma jēga ir uzsvērt, ka publisko tiesību līguma slēgšanā iestādei ir jārēķinās ar to tiesisko regulējumu, kas tai ir saistošs kā publiskās varas īstenotājam.*

Senāts arī atzīmēja, ka *administratīvo līgumu gadījumā līgumsoda paredzēšana ir pieļaujama tikai tad, ja šādu pašu nelabvēlīgu pienākumu – maksāt līgumsodu – iestāde varētu noteikt, ja līguma vietā konkrētās tiesiskās attiecības tiktu regulētas ar administratīvo aktu.*

Policijas pieļauti nebūtiski procesuālie pārkāpumi nav atzīstami par pietiekamu pamatu lēmuma par nošķiršanu atzīšanai par prettiesisku

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 7.jūlija spriedums lietā Nr. SKA-492/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Administratīvais process tiesā* –
Piesardzības principa ievērošana – Lēmums par nošķiršanu –
Nebūtiski procesuālie pārkāpumi

Par lietas būtību

Valsts policijas iecirknī tika reģistrēts pieteikums par to, ka tiek veikts nodarījums pret sabiedrisko kārtību, notiek ģimenes konflikts. Notikuma vietā policijas darbinieki, veicot aizsargājamās personas riska dzīvībai, brīvībai un veselībai analīzi, pieņēma lēmumu par nošķiršanu (turpmāk – sākotnējais lēmums). Ar sākotnējo lēmumu pieteicējam uzlikts pienākums septiņas dienas netuvoties tuvāk par 100 metriem konkrētiem mājokļiem, kā arī aizliegts kontaktēties ar sievu un dēlu.

Pieteicējs sākotnējo lēmumu apstrīdēja augstākā iestādē. Ar Valsts policijas Kārtības policijas pārvaldes priekšnieka lēmumu (turpmāk – Lēmums) sākotnējais lēmums atzīts par tiesisku. Pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par Lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja un atzina Lēmumu par prettiesisku. Tiesa spriedumā norādīja, ka konkrētajā situācijā nebija konstatējami tūlītēji draudi personas veselībai, tādējādi lēmums par nošķiršanu nav pieļaujams un piemērojams līdzeklis personisko attiecību strīdu risināšanai.

Atbildētāja (Valsts policija) par rajona tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Administratīvā apgabaltiesa pievienojās rajona tiesas argumentiem, atzina, ka Lēmums ir prettiesisks, un pieteicēja pieteikumu apmierināja.

Atbildētāja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, jo tās ieskatā administratīvā apgabaltiesa ir sašaurināti interpretējusi tiesību normās noteikto policijas darbinieku tiesību apjomu, pieņemot lēmumu par nošķiršanu. Atbildētāja kasācijas sūdzībā arī norādīja, ka

¹ ECLI:LV:AT:2021:0707.A420248019.10.S

tiesību normās nav noteikti konkrēti kritēriji vērtējuma pierādīšanai par personas, kura rada draudus, potenciālajām iespējām izteiktos draudus izpildīt vai neizpildīt. Policijai piešķirtās tiesības primāri jāizmanto, lai vardarbību novērstu.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā izskatāmais pamatjautājums ir, vai Administratīvā apgabaltiesa pareizi iztulkojusi un pēc to mērķa piemērojusi likuma normas, kas regulē policijas darbinieku tiesības lēmuma pieņemšanā par nošķiršanu un kārtību, kādā attiecīgais lēmums ir pieņemams, paziņojams un izpildāms.

Senāts spriedumā atzina, ka *likumdevējs, līdzsvarojot sadzīvīkā konfliktā iesaistīto personu intereses, ir izšķīries par labu nepieciešamībai aizsargāt vardarbībā iespējami cietušo personu tiesības. Proti, iespējami cietušās personas tiesības uz dzīvības un veselības aizsardzību prevalē pār iespējami bīstamās personas īslaicīgu pārvietošanās un kontaktēšanās brīvību ierobežojumu. Tādējādi policijai, novērtējot nepieciešamību pieņemt lēmumu par nošķiršanu, ir jāvadās no piesardzības principa apsvērumiem, un neviennozīmīgi vērtējamās situācijās šaubas var tikt tulkotas par labu pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanai.*

Senāts norādīja, ka *policijas funkciju īstenošana nevar tikt pārmērīgi ierobežota ar formālu prasību izpildi. Tiesību normās ir detalizēti noteiktas tās policijas darbības, kas ir jāfiksē un attiecīgi jādokumentē, ierodoties iespējami aizsargājamās personas mājoklī.*

Likumdevēja noteiktās prasības nav uzskatāmas par neiespējamu vai nesamērīgu nastu, un šo prasību neievērošana var kalpot par pamatu policijas lēmuma par nošķiršanu tiesiskuma apstrīdēšanai. Ierodoties sadzīvīka konflikta notikuma vietā, policijas darbiniekiem jāiesaistās emocionāli saspringtu un pat iespējami agresīvu personisko attiecību risināšanā. Šādā situācijā var būt apgrūtināta visu lietas objektīvo apstākļu noskaidrošana un fiksēšana procesuālos dokumentos.

Senāts uzsvēra, ka *procesuālie pārkāpumi ne vienmēr var tikt atzīti par pietiekamu pamatu policijas lēmuma par nošķiršanu atzīšanai par prettiesisku. Policijas pieļauti nebūtiski procesuālie pārkāpumi nav atzīstami par pietiekamu pamatu lēmuma par nošķiršanu atzīšanai par prettiesisku. Lai konstatētu būtisku procesuālu pārkāpumu, tiesai jāiegūst augsts pārliecības līmenis par apdraudējuma neesību, kā arī to, ka procesuālais pārkāpums varētu pēc būtības ietekmēt lēmuma par nošķiršanu piemērošanu.*

Pieteikuma izskatīšanas nepieļaujamība administratīvajā tiesā par iestādes atteikumu izsniegt advokātam klienta administratīvo pārkāpumu lietas materiālus

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 23.marta kopsēdes lēmums lietā Nr. SKA-741/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Administratīvais process tiesā – Administratīvo pārkāpumu lietas* – Advokāta tiesības iepazīties ar lietas materiāliem – Pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība administratīvā procesa kārtībā

Par lietas būtību

Pieteicēja – zvērināta advokāte –, sniedzot juridisko palīdzību savam klientam, uz ordera pamata vērsās pašvaldības Administratīvajā komisijā ar iesniegumu, kurā lūdza elektroniski nosūtīt viņai klienta administratīvā pārkāpuma lietas materiālu kopijas.

Pašvaldības administrācija norādīja, ka aizstāvim administratīvā pārkāpuma lietā ir tiesības sniegt aizstāvību, tikai personai klātesot, un pieteicējas klients pats ir tiesīgs vērsties Administratīvajā komisijā ar lūgumu izsniegt nepieciešamo dokumentu kopijas.

Atbildot uz pieteicējas atkārtotu pieprasījumu, pašvaldības administrācija norādīja, ka pieteicējas klients ir informēts par tiesībām attālināti iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem. Izpildot pieteicējas klienta lūgumu, iestāde nosūtīja administratīvā pārkāpuma lietas materiālus uz pieteicējas elektroniskā pasta adresi.

Uzskatot, ka zvērinātam advokātam no Latvijas Republikas Advokatūras likuma izriet patstāvīgas tiesības pieprasīt klienta administratīvā pārkāpuma lietas materiālus, pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par pašvaldības administrācijas atteikuma atzīšanu par prettiesisku.

Tiesvedības gaita

Pamatojoties uz pieteicējas pieteikumu, tika ierosināta administratīvā lieta, tomēr Administratīvā rajona tiesa tiesvedību lietā izbeidza, jo secināja, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Tiesas lēmums pamatots ar to, ka pieteicēja, vērsoties iestādē, ir vēlējusies saņemt administratīvā pārkāpuma lietas materiālus, lai varētu

ar tiem iepazīties un nodrošināt savam klientam kvalificētu juridisko palīdzību viņa administratīvā pārkāpuma lietā. Taču no tiesību normām izriet, ka tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem (tostarp attālināti) ir pārkāpējam un minētās tiesības ir iespējams īstenot personiski vai ar aizstāvja palīdzību. Tas, kādā veidā iestāde nodrošina iespēju pie administratīvās atbildības sauktajai personai vai tās aizstāvim iepazīties ar lietas materiāliem, ir iestādes procesuāla darbība administratīvā pārkāpuma lietā. Proti, jautājums par tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem risināms konkrētajā administratīvā pārkāpuma lietā.

Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas lēmumu iesniedza blakus sūdzību. Blakus sūdzība pamatota ar to, ka pieteicēja vērsās iestādē kā tiesu sistēmai piederīga persona – zvērināta advokāte. Tāpēc pieteicējai ir tiesības iepazīties ar informāciju, kas nepieciešama juridiskās palīdzības sniegšanai, un saņemt nepieciešamo dokumentu kopijas. Pieteicēja norādīja, ka jautājums par iepazīšanos ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem nevar tikt risināts administratīvā pārkāpuma lietā, jo pieteicēja nav attiecīgās lietas dalībiece. Pieteicēja uzsvēra, ka sūdzas par iestādes lēmumu, kas pieņemts attiecībā uz viņu kā zvērinātu advokāti, nevis par lēmumu, kas attiecas uz viņas klientu.

Pieteicējas iesniegtā blakus sūdzība tika izskatīta Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēdē. Senāts Administratīvās rajona tiesas lēmumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā tiek izšķirts jautājums, vai izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā ir pieļaujams pieteikums, ar kuru pieteicēja – zvērināta advokāte – sūdzas par to, ka iestāde atteikusies pēc viņas pieprasījuma nosūtīt viņai klienta lietas materiālu kopijas.

Senāts secināja, ka *advokāta tiesības iepazīties ar klienta lietas materiāliem nevar aplūkot atrauti no advokāta klienta procesuālajām tiesībām lietā, tāpēc tas, vai procesa dalībnieka advokātam bija nodrošinātas pienācīgas iespējas iepazīties ar lietas materiāliem, ir pārbaudāms attiecīgajā lietā. Proti, ja attiecīgā lieta ir administratīvā pārkāpuma lieta, tas pārbaudāms šajā lietā administratīvā pārkāpuma procesā, ja tā ir civillieta, tad – civilprocesā, ja krimināllieta – kriminālprocesā, un ja tā ir administratīvā lieta – administratīvajā procesā.* Tādējādi Senāts atzina, ka pareizs ir Administratīvās rajona tiesas secinājums, ka *administratīvā procesa kārtībā nav skatāms advokāta iesniegts pieteikums par iestādes atteikumu izsniegt klienta administratīvās pārkāpuma lietas materiālus.*

¹ ECLI:LV:AT:2021:0323.A420227920.9.L

Tiesas atteikums izsniegt žurnālistam tiesas sēdes audioierakstu ir rīcība tiesas spriešanas funkcijas ietvaros un nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 29.jūnija lēmums lietā Nr. SKA-905/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Administratīvais process tiesā* – Tiesas spriešanas funkcija – Žurnālista tiesības – Atteikums izsniegt audioierakstu

Par lietas būtību

Pieteicējs kā žurnālists pieteica savu dalību atklātā tiesas sēdē, kurā tika skatīta krimināllieta. Dalība tiesas sēdei netika pieteikta savlaicīgi. Tiesa nespēja nodrošināt epidemioloģisko prasību ievērošanu, līdz ar to pieteicējam dalība tiesas sēdē atteikta. Pēc tiesas sēdes pieteicējs vērsās pie tiesneses ar lūgumu atsūtīt tiesas sēdes krimināllietā audioierakstu. Pieteicēja lūgums netika apmierināts.

Pieteicējs ar iesniegumu vērsās gan Tieslietu ministrijā, gan pie tiesas priekšsēdētāja. Ministrija informēja pieteicēju, ka jautājumu par krimināllietas materiālos esošās informācijas izsniegšanu, kamēr nav stājies spēkā galīgais nolēmums lietā, lemj tiesa tiesas spriešanas funkcijas ietvaros, šāds atteikums nav apstrīdams ministrijā. Arī tiesas priekšsēdētājs pieteicēju informēja, ka jautājums par audioprotokola izsniegšanu ir tiesneša kompetencē.

Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā.

Tiesvedības gaita

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis atteica pieņemt pieteicēja pieteikumu. Lēmumā norādīts, ka tiesas sēdes protokols un audioieraksts, ko veic tiesa sēdes gaitā, ir daļa no krimināllietas. Krimināllietas materiāli ir ierobežotas pieejamības informācija, un žurnālista tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem, tostarp tiesas sēdes audioierakstu vai protokola izrakstu, noteiktas Kriminālprocesa likumā. Tāpat lēmumā teikts, ka par krimināllietas materiālos esošās informācijas izsniegšanu lemj tiesa kā procesa virzītājs tiesas spriešanas funkcijas ietvaros un šāds pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Par Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu pieteicējs Senātā iesniedza blakus sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka tas, ka tiesa ir liegusi pieteicējam dalību tiesas sēdē, nav nodrošinājusi lietas izskatīšanu lielākā zālē un pēc tam atteikusi izsniegt sēdes audioierakstu, ir tiesas kā iestādes darba organizācijas jautājums. Sūdzībā arī minēts, ka Kriminālprocesa likums paredz tiesības žurnālistam iegūt tiesas sēdes audioierakstus, lai žurnālisti pēc iespējas objektīvi varētu atspoguļot sabiedrību interesējošu tieslietu norisi.

Senāts Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Senāts lēmumā atzina, ka žurnālistam ir tiesības piedalīties atklātā tiesas sēdē un pašam izdarīt tiesas sēdes skaņu ierakstu, lai nodrošinātu sabiedrībai iespējas saņemt informāciju par tiesvedībām. Tomēr šis žurnālista tiesības nevar tikt skatītas atrauti no procesa dalībnieku tiesībām un interesēm kriminālprocesā un šo personu tiesībām uz krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas privātajā dzīvē. Tieši tāpēc uz personas datu apstrādi žurnālistikas vajadzībām ir izdarāmas atkāpes, kas ir nepieciešamas pamattiesību līdzsvara nodrošināšanai, proti, panākot līdzsvaru starp tiesībām uz personas datu aizsardzību un tiesībām uz vārda un informācijas brīvību. Tāpēc žurnālista tiesības fiksēt tiesas sēdes gaitu skaņu ierakstā beidzas līdz ar atklātās tiesas sēdes beigām.

Senāts secināja, ka gadījumā, ja žurnālists tiesas sēdē nav piedalījies, bet pēc tās ir lūdzis izsniegt tiesas sēdes audioierakstu, ir uzskatāms, ka žurnālists vērsies tiesā ar lūgumu iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Tādā gadījumā tiesa kā procesa virzītājs pieņem lēmumu par tā izsniegšanu vai atteikumu izsniegt audioierakstu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 375.¹pantu, kas regulē žurnālista tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Tiesas rīcība, atsakot audioieraksta izsniegšanu, ir rīcība tiesas spriešanas funkcijas ietvaros un nav pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0629.SKA090521.3.L

II. Administratīvo pārkāpumu lietas

Administratīvā pārkāpuma lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats un administratīvās tiesas kompetence

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 8.novembra spriedums lietā Nr. SKA-619/2021¹

Blakussūdzības tiesvedība – *Administratīvais process* – *Administratīvais process tiesā* – Administratīvās tiesas kompetence – *Administratīvo pārkāpumu lietas* – *Atlīdzinājuma prasījumi* – Kaitējuma atlīdzināšana

Par lietas būtību

Valsts policija (turpmāk – policija) uzsāka administratīvā pārkāpuma lietvedību, jo policijai kļuva zināms, ka, iespējams, pieteicēja savā dzīvesvietā veic neregistrētu uzņēmējdarbību.

2017.gada novembrī policija veica pieteicējas dzīvesvietas apskati. Apskates laikā policija izņēma datoru procesorus un ārējo cieto disku kā administratīvā pārkāpuma izdarīšanas rīkus.

2018.gada jūnijā policija pieteicējai sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu par autortiesību pārkāpumu.

Administratīvā pārkāpuma lietas materiāli tika nosūtīti Zemgales rajona tiesai. Tiesa pieņēma lēmumu izbeigt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības, jo konstatēja, ka ir iestāties noilgums. Policija izņemtās mantas atdeva atpakaļ pieteicējai.

Pieteicēja vērsās policijā ar iesniegumu, kurā lūdza atlīdzināt zaudējumus un nemantisko kaitējumu, kas tai radies sakarā ar policijas veiktajām darbībām administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

Policijas priekšnieks ar lēmumu pieteicējas prasījumu noraidīja.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa tiesvedību lietā izbeidza, jo secināja, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai uz to nav tiesību.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1108.A420229019.10.L

Tiesa atzina, ka izskatāmajā gadījumā nav pieņemts tāds lēmums, ar kuru konkrētā policijas rīcība administratīvā pārkāpuma lietā būtu atzīta par prettiesisku atbilstoši Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmās daļas otrajam teikumam. Tāpēc pieteicējai nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā ar pieteikumu par administratīvā pārkāpuma lietā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu. Tiesa arī lēmumā norādīja, ka administratīvās tiesas kontrolei nav pakļauti lēmumi, kas pieņemti lietvedībā administratīvā pārkāpuma lietā.

Par rajona tiesas lēmumu pieteicēja Senātā iesniedza blakus sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka policijas procesuālās darbības administratīvā pārkāpuma lietvedībā ir vērtējamas administratīvajā procesā, izskatot prasījumu par atlīdzinājumu. Tāpat norādīts, ka rajona tiesa bez ievēribas ir atstājusi vairākus dokumentus, kas pierāda pieteicējai nodarīto kaitējumu.

Senāts pieteicējas iesniegto blakus sūdzību izskatīja Administratīvo lietu departamenta kopsēdē, rajona tiesas lēmumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai.

Šajā lietā Senāts arī pieņēma blakus lēmumu, kura mērķis bija vērst Tieslietu ministrijas uzmanību uz nepieciešamību pilnveidot tiesisko regulējumu jautājumā par efektīva tiesību aizsardzības mehānisma izveidi prettiesiskas rīcības konstatēšanai administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

Senāta nolēmums

Šajā lietā tiek risināts jautājums, vai izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā ir pieļaujams pieteikums par kaitējuma atlīdzināšanu, kas privātpersonai nodarīts administratīvā pārkāpuma lietvedībā ar iestādes rīcību, kuras prettiesiskums iepriekš nav konstatēts pamatprocesā.

Spriedumā Senāts norādīja uz to, ka *tiesiskais pamats administratīvā pārkāpuma lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai arī Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā tieši neminētos gadījumos ir kompetentās iestādes vai tiesas nolēmums, ar kuru konkrētā rīcība ir atzīta par prettiesisku. Pamatojoties uz šādu kompetentās iestādes vai tiesas nolēmumu, lēmējinstāde jau tālāk pieņem lēmumu par kaitējuma atlīdzinājumu. Tas nozīmē – ja privātpersonas iesniegumā lūgts atlīdzināt kaitējumu, kas radies iestādes prettiesiskas rīcības dēļ, būtu jābūt arī norādei uz tādu nolēmumu, ar kuru šī prettiesiskā rīcība ir konstatēta. Prettiesiskā rīcība būtu jākonstatē tajā procesā, kurā ir radies kaitējums, līdz ar to personas iebildumi par administratīvā pārkāpuma lietvedībā veikto iestādes procesuālo darbību tiesiskumu būtu*

izvirzāmi un izvērtējami pamatprocesā. Atkāpes no minētā pieļaujamas tad, ja tiesiskais regulējums neparedz objektīvu iespēju personai panākt kaitējumu izraisošās rīcības prettiesiskuma izvērtējumu pamatprocesā.

Senāts arī atzina, ka valsts nav izveidojusi efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu situācijai, kad rodas nepieciešamība pārbaudīt procesuālo darbību tiesiskumu administratīvā pārkāpuma lietvedībā. Ja lietā par kaitējuma atlīdzināšanu administratīvā tiesa atturētos pārbaudīt pēc būtības privātpersonas argumentus par procesuālajām darbībām administratīvā pārkāpuma lietvedībā tikai tādēļ, ka attiecīgu konstatējumu nav izdarījusi vispārējās jurisdikcijas tiesa, privātpersonai varētu būt liegta pieeja tiesai jautājumā par kaitējuma atlīdzināšanu. Proti, nevienā tiesā nebūtu iespējams pārbaudīt, vai ar procesuālajām darbībām administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nav nodarīts tāds kaitējums, kas ir jāatlīdzina, lai gan Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums vispārīgi šādas tiesības paredz. Tāpēc, lai privātpersonai šādā situācijā būtu iespēja aizstāvēt savas tiesības, administratīvajai tiesai ir jāuzņemas šī kompetence, kas pēc būtības tai netika paredzēta. Proti, šādā situācijā administratīvajai tiesai ir jāizskata pieteikums par kaitējuma atlīdzināšanu un pašai jāpārbauda pēc būtības personas izteiktie argumenti pieteikumā par procesuālajām darbībām administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

III. Atlīdzinājuma prasījumi

Kompensācijas vērtības noteikšana padomju laikos nacionalizētu namīpašumu bijušajiem īpašniekiem, ja namīpašums sabiedrības interešu nodrošināšanai netiek atdots natūrā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 31.marta spriedums lietā Nr. SKA-185/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Atlīdzinājuma prasījumi* – Denacionalizācija – Kompensācijas vērtības noteikšana – Sabiedrības intereses

Par lietas būtību

1993.gadā namīpašuma bijušie īpašnieki vērsās ar prasību tiesā, lūdzot atjaunot īpašuma tiesības uz namīpašumu Rīgā. Šajā lietā tiesvedība beidzās ar Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 24.novembra spriedumu, ar kuru tika atzītas īpašuma tiesības uz namīpašumu valstij Kultūras ministrijas (turpmāk – ministrija) personā. Rīgas apgabaltiesa atzina, ka nav atjaunojamas īpašuma tiesības uz namīpašumu, jo tajā atrodas valsts nozīmes kultūras objekts „Rīgas cirks”.

Pieteicējas, namīpašuma bijušo īpašnieku mantinieces, vērsās ministrijā un Ministru kabinetā ar lūgumu risināt jautājumu par kompensācijas izmaksu. Lēmums par kompensācijas piešķiršanu netika pieņemts. Pieteicējas vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, kurā lūdza tiesai uzdot Ministru kabinetam piešķirt tām atbilstīgu kompensāciju.

Pēc tiesvedības ierosināšanas Ministru kabinets izdeva rīkojumu, ar kuru nolemts pieteicējām par namīpašumu izmaksāt kompensāciju. Rīkojumā norādīts, ka kompensācijas apmērs tiek aprēķināts, ņemot vērā datus, kas aktuāli dienā, kad Ministru kabineta ieskatā pieteicējas zaudēja īpašuma tiesības uz namīpašumu. Ministru kabineta ieskatā tā ir likuma „Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” spēkā stāšanās diena.

Pieteicējas Ministru kabineta viedoklim nepiekrita un iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikuma grozījumus. Tajos lūgts tiesai noteikt, ka pieteicējām pienākas kompensācija, kas aprēķināma, ņemot

¹ ECLI:LV:AT:2021:0331.A420180517.12.S

vērā datus, kas bija aktuāli dienā, kad Ministru kabinets izlēma piešķirt attiecīgo kompensāciju.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicēju pieteikumu apmierināja. Par minēto apgabaltiesas spriedumu kasācijas sūdzības iesniedza gan ministrija, gan Ministru kabinets.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Strīda pamatā ir jautājums, kā aprēķināma kompensācija, kas pieteicējam pienākas par to, ka sabiedrības interešu dēļ viņam namīpašums netika atdots natūrā.

Senāts spriedumā secināja, ka *denacionalizācijas gadījumos tiesības uz kompensāciju rodas tad, kad ir pieņemts tiesību normās paredzētās kompetentās institūcijas nolēmums par namīpašuma bijušo īpašnieku vai viņu mantinieku denacionalizācijas pieteikumu. Attiecīgi kompensācijas vērtības noteikšanas brīdis ir pakārtots brīdim, kad ir pieņemts kompetentās institūcijas nolēmums par iespēju atdot namīpašumu natūrā. Vienlaikus likumdevējs ir pieļāvis zināmu laika nobīdi starp brīdi, kad kompetentā institūcija pieņem galīgo lēmumu par namīpašuma neatdošanu natūrā, un brīdi, kad attiecīgā namīpašuma bijušajiem īpašniekiem (viņu mantiniekiem) tiek noteikta kompensācija. Proti, kompensācijas vērtības noteikšanas brīdim nav tieši jāsakrīt ar kompetentās institūcijas lēmuma spēkā stāšanās brīdi, un tas var būt atšķirīgs, ciktāl tiek saglabāta saprātīga piesaiste kompetentās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim.*

Senāts arī uzsvēra, ka tieši valstij ir pienākums aktīvi rīkoties, lai privātpersonām, kurām namīpašums netiek atdots natūrā, tiktu nodrošināta kompensācija. Kompensācijas vērtības noteikšana notiek pēc kompetentās institūcijas lēmuma atteikt atjaunot īpašuma tiesības uz namīpašumu pieņemšanas.

IV. Bērnu un vecāku tiesības

Bāriņtiesas kompetence jautājumā par bērna personu apliecinoša dokumenta noformēšanu, ja starp vecākiem par šo jautājumu ir strīds

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-797/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Vecāku un bērnu tiesības* – Bāriņtiesas kompetence – Personu apliecinoša dokumenta noformēšana – Domstarpības vecāku starpā

Par lietas būtību

Pieteicēja vērsās bāriņtiesā ar lūgumu izsniegt atļauju meitas pases atjaunošanai, jo pasei drīz beigsies derīguma termiņš, savukārt bērna tēvs atsakās dot pilnvaru bērna izceļošanai no valsts.

Pieteicēja ir ārpus Eiropas Savienības valsts pilsone. Pieteicējas bērnam un bērna tēvam ir Latvijas pilsonība.

Bāriņtiesa atteicās lemt par atļaujas izsniegšanu bērna izceļošanai no valsts. Atteikums pamatots ar to, ka pieteicēja ar bērnu neplāno ceļot uz ārvalstīm, tāpēc jautājums par bērna ārējās valsts robežas šķērsošanu nav aktuāls.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu bērna pases atjaunošanai. Pieteikums pamatots ar to, ka pieteicēja vēlas laikus sagatavot bērna pasi ceļošanai.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja.

Apgabaltiesa spriedumu pamatoja ar to, ka 15 gadu vecumu nesasnēgušam bērnam pase ir ceļošanas dokuments. Tāpēc šādā gadījumā jautājums par pases izsniegšanu ir vērtējams kopsakarā ar piekrišanu ceļošanai. Pieteicēja ne bāriņtiesai, ne tiesai nav norādījusi uz konkrētu vēlmi ar bērnu ceļot.

Par apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi tiesību

¹ ECLI:LV:AT:2021:1029.A420177220.9.S

normas, kas regulē kārtību, kādā bērns šķērso valsts robežu. Pieteicēja vērsa uzmanību uz to, ka viņa ir ārvalsts pilsonē, kā arī uz to, ka tieši viņa īsteno bērna ikdienas aprūpi, taču tiesību normas liedz tiesības bērnam brīvi pārvietoties ar savu māti.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Šajā lietā tiek risināts jautājums par bāriņtiesas kompetenci jautājumā par bērna personu apliecinoša dokumenta noformēšanu, ja par šo jautājumu starp bērna vecākiem pastāv strīds.

Izskatot lietu, Senāts secināja, ka *bērna vecāks, ārvalstnieks, kā bērna likumiskais pārstāvis neatkarīgi no ceļošanas plāniem var vērsties Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē un lūgt izgatavot bērnam pasi. Taču šādam vecākam bērna personu apliecinoša dokumenta saņemšanai ir izvirzīts papildu kritērijs, kāds nav Latvijas pilsonim. Proti, vecākam, ārvalstniekam, kopā ar iesniegumu par bērna dokumenta izgatavošanu ir jāiesniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē arī otra vecāka notariāli apliecināta pilnvara dokumentu iesniegšanai vai personu apliecinoša dokumenta saņemšanai.*

Gadījumā, ja otrs vecāks nedod piekrišanu pases izgatavošanai un nav devis notariāli apliecinātu pilnvaru dokumentu iesniegšanai un pases saņemšanai, tad šis no bērna kopīgas aizgādības tiesību īstenošanas izrietošais jautājums ir risināms bāriņtiesā kā vecāku domstarpību izšķiršana par to, kā īstenojamas bērna aizgādības tiesības.

Senāts norādīja, ka ne vienmēr taisnīgu rezultātu var sasniegt tikai ar tiesību normu gramatisko interpretāciju. Senāts vērsa iestādes uzmanību uz to, ka, *izšķirot vecāku strīdu par pases izsniegšanu bērnam, ja strīds ir tikai par bērna personu apliecinoša dokumenta noformēšanu, nevis ceļošanas atļaujas izsniegšanu, jāvērtē ir tikai vecāku domstarpību saturs bērna pases izsniegšanas kontekstā, nevis apstākļi par bērna ceļošanu. Neviena tiesību norma nekādā veidā neierobežo vecāku kā bērna likumisko pārstāvi laikus noformēt bērnu pasi, ja tai tuvojas derīguma termiņa beigas.*

Ar tiesas nolēmumu noteiktu saskarsmes tiesību īstenošanas pienākums

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 29.decembra spriedums lietā Nr. SKA-1209/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Vecāku un bērnu tiesības* – Aizgādības tiesības – Saskarsmes tiesības – Tiesas nolēmums

Par lietas būtību

Pieteicējs, kas ir bērna tēvs, vērsās bāriņtiesā ar lūgumu pārtraukt aizgādības tiesības bērna mātei, jo bērna māte nepilda vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu par bērna saskarsmi ar tēvu.

Bāriņtiesa ar lēmumu nolēma nepārtraukt aizgādības tiesības bērna mātei, jo nekonstatēja likumā minētos priekšnoteikumus šāda lēmuma pieņemšanai.

Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par pienākuma uzlikšanu bāriņtiesai izdot pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru viņa bērna mātei tiktu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja. Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja.

Apgabaltiesa spriedumu pamatoja ar to, ka Civillikuma 203.panta pirmās daļas 3.punkta un trešās daļas piemērošanai kumulatīvi ir jākonstatē, ka vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības un nepilda tiesas nolēmumu par saskarsmes tiesību īstenošanu. Izvērtējot konkrētās lietas apstākļus, apgabaltiesa atzina, ka, kaut arī bērna mātei būtu vairāk jāveicina tēva un bērna saskarsme, mātes rīcība nav atzīstama par tādu, lai viņai tiktu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības. Proti, nepilnvērtīga ar tiesas spriedumu uzlikto saskarsmes pienākumu pildīšana tomēr nav pamats bērna aizgādības tiesību pārtraukšanai.

Pieteicējs par minēto apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka bērna māte ļaunprātīgi nepilda tiesas nolēmumu par saskarsmi un brīžos, kad bērns paliek pie mātes, pieteicējam un viņa radiem nav iespējams bērnu satikt.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1229.A420209720.12.S

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Šajā lietā izskatāmais jautājums saistīts ar tiesas nolēmumu noteiktu saskarsmes tiesību īstenošanas pienākumu vecākam; kā arī tiek analizēta Civillikuma 203.panta trešās daļas piemērošana un šīs normas mērķis.

Senāts spriedumā secināja, ka saskarsmes tiesības ir bērna un vecāka ģimenes dzīves būtiska sastāvdaļa un bērna saskarsme ar vecāku ir būtiska vecāka un bērna ģimenes saišu uzturēšanā. Vecākam, kuram ar tiesas nolēmumu ir noteikta konkrēta saskarsmes tiesību ar bērnu izmantošanas kārtība, šīs tiesības pienākas, un vecākam, ar kuru bērns ikdienā dzīvo kopā, ir jānodrošina, ka bērns ar otru vecāku var šīs saskarsmes tiesības īstenot. Ja vecāks, kuram noteikts pienākums šo saskarsmi nodrošināt, tiesas nolēmumu nepilda, otrs vecāks var vērst bāriņtiesas uzmanību uz šādu problēmu un lūgt lemt par Civillikuma 203.panta trešās daļas piemērošanu.

Senāts atzina, ka gadījumā, ja tiesas nolēmums par saskarsmes tiesību īstenošanu, kaut arī nepilnīgi, tomēr tiek pildīts, un lai arī saskarsme nav tik veiksmīga, cik varētu būt, tas tomēr nav pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai vecākam. Šajā gadījumā, lai uzlabotu saskarsmi, liela loma ir bāriņtiesai, kurai ir jāpalīdz ģimenei šī situācija risināt, sniedzot psihologa vai citu speciālistu palīdzību.

Šajā lietā Senāts analizēja arī Civillikuma 203.panta trešās daļas piemērošanu un šīs normas mērķi. Normas mērķis nav ikreiz, kad vecāks, kuram ar tiesas nolēmumu ir uzlikts pienākums bērna tiesību nodrošināšanā, un viņš šo pienākumu nepilda, pārtraukt vecākam aizgādības tiesības. Tiesas nolēmuma piespiedu izpildei pamatā ir paredzēts tiesas nolēmuma piespiedu mehānisms.

Senāts norādīja, ka Civillikuma 203.panta trešās daļas regulējums ir vērst uz to, lai radītu papildu mehānismu gadījumā, kad otrs vecāks citus tiesiskos mehānismus klaji ignorē: ilgstoši ļaunprātīgi netiek pildīts tiesas nolēmums, vecāks veic faktiskas, tiesiskas darbības, lai bērnu no otra vecāka izolētu, slēpj, aizved uz citu valsti u.tml.

V. Brīvo profesiju pārstāvju darbība

Advokāta tiesības iepazīties ar valsts noslēpumu saturošiem lietas materiāliem, kā arī šo tiesību ierobežojumi

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 16.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2021¹

Pieteikums par iekšlietu ministra lēmumu – *Brīvo profesiju pārstāvju darbība – Advokāti – Ārzemnieku iekļaušana to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā – Tiesības iepazīties ar lietas materiāliem – Ierobežota pieeja valsts noslēpumiem*

Par lietas būtību

Iekšlietu ministrs pieņēma lēmumu „Par ārzemnieka iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta” (turpmāk – Lēmums). Ar Lēmumu pieteicējs, Krievijas Federācijas un Kipras Republikas pilsonis, iekļauts sarakstā un viņam noteikts trīs gadu aizliegums ieceļošanai Latvijā.

Lēmums pieņemts, balstoties uz diviem Valsts drošības dienesta atzinumiem, kuros ietvertas ziņas par tādām pieteicēja darbībām, kas rada draudus Latvijas valsts nacionālajai drošībai. Izvērtējot abus atzinumus, kā arī ņemot vērā piemērojamā ierobežojuma samērīgumu, Lēmumā secināts, ka ieceļošanas aizliegums ir objektīvi nepieciešams valsts drošības interešu aizsardzībai un ierobežojums neradīs būtisku aizskārumu pieteicēja tiesībām uz privāto dzīvi.

Pieteicējs ar pieteikumu vērsās Senāta Administratīvo lietu departamentā un lūdza atcelt Lēmumu no tā pieņemšanas brīža.

Tiesvedības gaita

Pieteicējs norādīja, ka: 1) Lēmums būtiski aizskar viņa tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi un tajā nav veikts pienācīgs samērīguma izvērtējums; 2) Lēmuma pieņemšanas procesā ierobežotas pieteicēja tiesības tikt uzklautam un tiesības sniegt viņa rīcībā esošos pierādījumus, kā arī nav vērtēts apstāklis, ka pieteicējam ir cieša ekonomiskā saikne ar Latviju; 3) pieteicēja pārstāvjiem, zvērinātiem advokātiem, liegta iespēja

¹ ECLI:LV:AT:2021:0716.SA000121.5.S

iepazīties ar abiem Valsts drošības dienesta atzinumiem, uz kuru pamata pieņemts Lēmums.

Iekšlietu ministrija pieteikumu neatzina un uzskatīja to par nepamatotu. Ministrija norādīja, ka pieteicēja tiesības tikt uzsklausītam un iesniegt pierādījumus netika aizskartas, jo normatīvie akti neprasa pirms lēmuma pieņemšanas noskaidrot lēmuma adresāta viedokli. Tāpat ministrija atzīmēja, ka Lēmuma pieņemšanā ir izvērtēts privātās un ģimenes dzīves ierobežojuma samērīgums; ka pieteicējam nav ciešas ekonomiskās saiknes ar Latviju, jo viņš savas ekonomiskās aktivitātes īsteno ar ārvalstīs reģistrētu uzņēmumu starpniecību.

Senāts lietu izskatīja daļēji slēgtā tiesas sēdē un pieteicēja pieteikumu noraidīja.

Senāta nolēmums

Šajā lietā izskatāmais pamatjautājums ir par advokāta tiesībām iepazīties ar valsts noslēpumu saturošiem lietas materiāliem un šo tiesību ierobežojumi.

Spriedumā Senāts atzina, ka *advokāti ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuru dalībai tiesas procesā ir būtiska nozīme Satversmē nostiprināto tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā. Imigrācijas likuma normas nosaka tiesības advokātam, kuram ir izsniegta speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam, piedalīties valsts noslēpumu saturošu pierādījumu pārbaudē, jo pieeja valsts noslēpumam var būt objektīvi nepieciešama advokāta amata pienākumu izpildei. Taču pastāv izņēmumi, kad būtu pamatoti ierobežot informācijas pieejamību arī tādām advokātam, kurš ieguvis pielaidi darbam ar valsts noslēpumu.*

Senāts norādīja, ka *īpašos gadījumos, kas saistīti ar valsts noslēpumu un nacionālas drošības interešu aizsardzību, proti, ja lietā esošie pierādījumi ietver sensitīvas ziņas par izlūkošanas un pretizlūkošanas procesu un metodēm un to izpaušana pieteicējam vai tā pārstāvim varētu radīt Latvijas nacionālo drošības interešu apdraudējumu, tad pieeja ar valsts noslēpumu saistītiem materiāliem var tikt ierobežota arī advokātam, kurš ieguvis pielaidi darbam ar valsts noslēpumu.*

Senāts secināja, ka pieteicējam un viņa pārstāvjiem tiesas procesā bija iespēja iepazīties ar Valsts drošības dienesta sniegto kopsavilkumu par pieteicēja darbībās konstatētajiem nacionālās drošības interešu apdraudējumiem, kā arī bija iespēja paust viedokli par tajā norādīto. Attiecīgi, iepazīstoties ar procesa dalībnieku paskaidrojumiem, kā arī ar valsts noslēpumu saistītajiem pierādījumiem, kas pārbaudīti sagatavošanās sēdē, tiesas sēdes slēgtajā daļā un rakstveida pierādījumu

pārbaudes procesā, Senāts atzina, ka šie pierādījumi ietver sensitīvas ziņas par izlūkošanas un pretizlūkošanas procesu un metodēm un to izpaušana pieteicējam vai tā pārstāvim varētu radīt Latvijas nacionālo drošības interešu apdraudējumu. Kopsavilkumā ietvertā informācija ir atbilstoša lietas faktiskajiem apstākļiem, kā arī pietiekama pieteicēja un viņa pārstāvju informēšanai.

Izskatot lietu, Senāts atzina, ka pieteicējam piemērotais iecelšanas aizliegums Latvijas Republikā un no tā izrietošais tiesību ierobežojums ir samērīgs līdzeklis nacionālās drošības interešu aizsardzībai. Senāts noteica, ka Lēmums ir uzskatāms par tiesisku un pamatotu, kā arī to, ka pieteicēja pieteikums ir noraidāms.

VI. Būvniecības tiesības

SIA „Rīgas satiksme” izsniegto tehnisko noteikumu tiesiskā daba

Ceļa inženierbūves pārvietošanas būvniecības vajadzībām izmaksu segšana

Tiesas tiesības uzdot iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 26.novembra spriedums lietā Nr. SKA-94/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Būvniecības tiesības* – Ceļu inženierbūves pārvietošana – Izmaksu segšanas pienākums – Individuāla gadījuma izvērtēšana

Par lietas būtību

Pieteicējai, sabiedrībai ar ierobežotu atbildību, pieder nekustamais īpašums, kurā ietilpst zemesgabals un uz tā esošā garāža. Blakus garāžas ārsienai atrodas Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme” (turpmāk – Rīgas satiksme) valdījumā esoša tramvaja līnijas kontakttīkla balsts, kas nepieciešams tramvaju satiksmes nodrošināšanai.

Pieteicēja vēlas nojaukt tās īpašumā esošo garāžu, jo būve ir nokalpojusi savu laiku, ir sliktā tehniskā stāvoklī un pieteicējai vairs nav nepieciešama. Pieteicēja vērsās būvvaldē ar lūgumu par būvatļaujas izsniegšanu garāžas nojaukšanai.

Būvvalde izsniedza pieteicējai būvatļauju, kurā izvirzīja pieteicējai projektēšanas nosacījumu garāžas nojaukšanai – saņemt no Rīgas satiksmes tehniskos noteikumus, jo tā ir pieteicējas īpašumā esošās ceļu inženierbūves valdītāja.

Rīgas satiksme pieteicējai izsniedza tehniskos noteikumus garāžas nojaukšanai. Tehniskajos noteikumos izvirzītas vairākas prasības kontakttīkla balsta konstrukciju aizsardzībai būvdarbu veikšanas laikā. Noteikumi arī paredz to, ka gadījumā, ja izvirzītās aizsardzības prasības būvniecības laikā nav iespējams īstenot, tad pieteicējai būvprojektā jāparedz kontakttīkla balsta pārvietošanas projekta izstrāde. Kontakttīkla balsta pārvietošana pieteicējai ir jāveic par saviem līdzekļiem.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1126.A420194117.14.S

Pieteicēja tehniskajos noteikumos izvirzīto prasību par kontakttīkla balsta pārvietošanu par saviem līdzekļiem uzskatīja par nesamērīgu, tāpēc vērsās būvvaldē un Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentā ar iebildumiem par šīs prasības tiesiskumu. Departaments pieteicējas iebildumus atzina par nepamatotiem.

Lai panāktu, ka pieteicēja garāžas nojaukšanu varētu veikt bez prasības par kontakttīkla balsta pārvietošanas veikšanu par saviem līdzekļiem, pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicējas pieteikumu apmierināja daļā par būvatļaujas grozīšanu, pārējā daļā tas noraidīts. Tiesa noteica, ka no būvatļaujas ir izslēdzams nosacījums par pieteicējas pienākumu veikt kontakttīkla balsta pārvietošanu.

Būvvalde par rajona tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu apmierināja. Apgabaltiesa nosprieda, ka departamenta lēmums, ar kuru būvvaldes lēmums par pienākumu pieteicējai par saviem līdzekļiem veikt kontakttīkla balsta pārvietošanu atzīts par tiesisku, ir prettiesisks. Apgabaltiesa norādīja, ka Rīgas satiksmes izsniegtajos tehniskajos noteikumos izvirzītā prasība par kontakttīkla balsta pārvietošanu par pieteicējas pašas līdzekļiem ir atceļama. Tiesa noteica pienākumu Rīgas satiksmei divu nedēļu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā izsniegt pieteicējai jaunus tehniskos noteikumus bez prasības par kontakttīkla balsta pārveidošanu par pieteicējas līdzekļiem un uzdeva Rīgas satiksmei veikt kontakttīkla balsta pārvietošanu pašai.

Rīgas satiksme par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā pamatstrīds ir par to, vai ir tiesisks tehniskajos noteikumos pieteicējai noteiktais pienākums par saviem līdzekļiem pārvietot Rīgas satiksmes valdījumā esošo kontakttīklu balstu.

Senāts spriedumā norādīja, ka *Ceļu satiksmes likuma 7.¹panta trešajā daļā ietvertais pienākums nekustamā īpašuma īpašniekam pašam par saviem līdzekļiem nodrošināt ceļa inženierbūves pārvietošanu ir nosakāms vienīgi tad, ja, izvērtējot konkrētā gadījuma faktiskos apstākļus, tostarp to, vai pārvietošana ir vajadzīga objektīvas nepieciešamības dēļ, secināms, ka tas ir adekvāti*. Senāts vērsa uzmanību uz to, ka šāda pieeja – individuāla

izvērtējuma rezultātā atrodot adekvātāko risinājumu – būtu attiecināma uz ikvienu gadījumu, kad tiesību normas paredz izdevumu segšanu saistībā ar nekustamā īpašuma īpašnieka darbībām objekta aizsargjoslā.

Senāts norādīja, ka situācija, kad būves – garāžas – nojaukšana ir nepieciešama, jo būve ir sliktā stāvoklī, būves īpašniekam vairs nav nepieciešama, turklāt tās uzturēšana īpašniekam prasa finansiālus ieguldījumus, bet vienlaikus šīs būves nojaukšana nav iespējama bez ceļa inženierbūves pārvietošanas, ir vērtējama kā tāda, kurā konstatējama objektīva nepieciešamība iecerētajiem būvdarbiem un līdz ar to – objektīva nepieciešamība ceļa inženierbūves pārvietošanai. Senāts atzina, ka šādā situācijā pienākums personai par saviem līdzekļiem pārvietot ceļa inženierbūvi, tātad sabiedriskā transporta infrastruktūras nodrošināšanas nolūkā tērēt savus līdzekļus, aplūkojams kā pārmērīgs upuris sabiedrības labā.

Papildus pamatstrīdam Senāts arī atzina, ka tehnisko noteikumu izsniegšana būvniecības vajadzībām var notikt gan privāto, gan publisko tiesību jomā. Tehniskie noteikumi, kurus privātpersonai izsniedz pašvaldības kapitālsabiedrība ar mērķi nodrošināt sabiedriskā transporta infrastruktūras saglabāšanu un aizsardzību, ir instruments, ar kura palīdzību pašvaldība ar sev piederošas kapitālsabiedrības starpniecību rūpējas par pašvaldības autonomajā funkcijā – organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus – ietilpstošo uzdevumu īstenošanu. Vienlaikus šādi tehniskie noteikumi kopā ar būvatļauju izvirza prasības konkrētās būvniecības veikšanai, proti, noteic to tiesisko ietvaru, kādā personai atļauts izmantot savu nekustamo īpašumu, veicot tajā būvdarbus. Šo iemeslu dēļ šādi tehniskie noteikumi aplūkojami kā izdoti publisko tiesību jomā, un tāpēc to tiesiskumu var pārbaudīt administratīvā procesa kārtībā.

Senāts spriedumā arī aplūkoja jautājumu par tiesas tiesībām uzdot iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu. Attiecībā uz šo jautājumu Senāts noteica, ka Administratīvā procesa likuma 253.panta sestā daļa paredz tiesas prerogatīvu izlemt, kuros gadījumos atceltā administratīvā akta vietā ir objektīvi nepieciešama cita administratīvā akta izdošana. Šādas tiesības tiesai piešķirtas, lai tiktu nodrošināta efektīva tiesisko attiecību noregulēšana. Izlemjot, ka ir nepieciešams uzdot iestādei izdot jaunu administratīvo aktu, tiesa nav saistīta ar to, vai pieteicējs pieteikumā ir izteicis šādu lūgumu, un šāda tiesas izvēle nav uzskatāma par lietas izspriešanu ārpus prasījuma robežām.

Prettiesiskas rīcības rezultātā nojauktas būves atjaunošanas saskaņošana ar kopīpašniekiem

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 2.jūlija spriedums lietā Nr. SKA-362/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Būvniecības tiesības – Tiesiskās palāvības princips – Iegūto tiesību saglabāšanas princips – Kopīpašnieku tiesības – Būves prettiesiska nojaukšana

Par lietas būtību

Nekustamais īpašums sastāv no zemesgabala un dzīvokļu mājas, kas ir sadalīta četros dzīvokļu īpašumos.

Nekustamajā īpašumā tiesiski atradās divi šķūnīši, kas tika nojaukti. Nojaukto šķūnīšu vietā viens no dzīvokļu īpašniekiem patvaļīgi uzbūvēja šķūni tikai sev.

Pieteicējai minētajā dzīvojamā mājā pieder dzīvokļa īpašums un kopīpašuma domājamās daļas no mājas un zemes. Pieteicēja vēlējās atjaunot prettiesiski nojaukto šķūni un vērsās būvvaldē ar lūgumu akceptēt paskaidrojuma rakstā paredzēto būvniecības ieceri par šķūnīša izbūvi. Administratīvais process iestādē noslēdzās ar Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta lēmumu, ar kuru atteikts akceptēt šķūņa būvniecību, jo viens no mājas dzīvokļu īpašniekiem to nav saskaņojis. Būvniecība nebija saskaņojis īpašnieks, kas bija patvaļīgi abus šķūnīšus nojaucis un uzbūvējis to vietā sev vienu šķūni.

Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu akceptēta prettiesiski nojauktā šķūnīša vietā iecerētā šķūņa būvniecība.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja.

Apgabaltiesa spriedumā norādīja, ka pieteicējas iecerētais šķūnis ir pirmās grupas būve, kas skar kopīpašuma daļu, tāpēc atbilstoši tiesību normām ir prasība, lai visi pārējie dzīvokļu īpašnieki būtu saskaņojuši būvniecību. Tiesa konstatēja, ka pieteicējas iecerētā palīgēka pēc saviem raksturlielumiem neatbilst iepriekš pastāvējušajai būvei un neatbilst nevienam no iepriekš pastāvējušiem šķūņiem izmēru ziņā. Apgabaltiesa

¹ ECLI:LV:AT:2021:0702.A420171418.12.S

secināja, ka šādā gadījumā pieteicējas būvniecības iecere ir atzīstama par jaunu būvniecību un uz to nav attiecināms iepriekš iegūto un pastāvējušo tiesību saglabāšanas princips. Tāpēc būve nav īstenojama, ja vien netiek saņemts visu kopīpašnieku saskaņojums.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Kā galvenais arguments norādīts, ka tiesa ir kļūdaini interpretējusi iegūto tiesību saglabāšanas principu. Pieteicējas ieskatā šis princips nav piemērojams tikai gadījumos, kad plānotās ieceres izmēri identiski nesakrīt ar prettiesiski nojaukto šķūnīšu izmēriem.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Šajā lietā izšķiramais jautājums ir, vai apgabaltiesa pareizi piemērojusi iegūto tiesību saglabāšanas principu, atzīstot, ka paredzētā šķūnīša būvniecība iespējama tikai ar visu kopīpašnieku saskaņojumu.

Spriedumā Senāts norādīja, ka *atbilstoši tiesiskās paļāvības principam un iegūto tiesību saglabāšanas principam tiesības, kas reiz tiesiski iegūtas, ir aizsargājamās un nevar tikt atņemtas ar prettiesisku rīcību.*

Senāts atzina, ka, ja *īpašumā tiesiski atradušās būves, ir prezumējams, ka visi kopīpašnieki bija piekrituši šo būvju esībai zemesgabalā, un būvju prettiesiska nojaukšana nevar atņemt īpašniekiem tiesības paļauties, ka viņu tiesības uz šo būvju esību tiks respektētas un aizsargātas.*

Tāpat Senāts pievērsa uzmanību apstāklim, ka, ja ir konstatējams, ka *pārējie kopīpašnieki zaudējuši būvi viena kopīpašnieka nelabtīgās rīcības dēļ, būves atjaunošanas procesā nav taisnīgi un samērīgi prasīt, lai tiktu saņemta piekrišana arī no prettiesiskās darbības veikušā kopīpašnieka (vai viņa tiesību pārņēmēja). Tas vien, ka prettiesisko darbību veikušais kopīpašnieks ir atsavinājis savu īpašumu, nevar atņemt pārējiem kopīpašniekiem tiesības atjaunot tiem prettiesiski atņemto īpašuma daļu.*

Senāts arī konstatēja: ja *konkrēta veida būvniecībai saskaņā ar tiesisko regulējumu nav nepieciešams būvniecību uzraugošās iestādes saskaņojums, tad kopīpašnieku strīds par šādu būvniecību ir privāttiesisks strīds un nav izšķirams administratīvā procesa kārtībā, bet gan risināms privāttiesiskā ceļā.*

Patvaļīgas būvniecības konstatēšana; žogu būvniecība privātpersonu īpašumu robežās, neskarot publisko ārtelpu

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 24.septembra spriedums lietā Nr. SKA-365/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Būvniecības tiesības* – Patvaļīgas būvniecības konstatēšana – Žogu būvniecība, neskarot publisko ārtelpu – Pašvaldības kompetence noteikt būvniecības prasības

Par lietas būtību

Pieteicējai pieder dzīvoklis – rindu mājas sekcija – un domājamās daļas no rindu mājas un zemes nekustamajā īpašumā.

Būvinspektors, apsekojot nekustamo īpašumu, secināja, ka pieteicēja nekustamā īpašuma kopīpašuma daļā, kas atrodas pie pieteicējas dzīvokļa, ir patvaļīgi uzbūvējusi žogu. Tāpēc ar būvvaldes lēmumu pieteicējai uzdots novērst patvaļīgās būvniecības radītās sekas – nojaukt žogu un atjaunot zāliena segumu.

Būvvaldes lēmums tika apstrīdēts pašvaldības domē. Pašvaldības dome būvvaldes lēmumu atstāja negrozītu.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā.

Tiesvedības gaita

Rajona tiesa, lemjot par pieteikuma pieņemšanu, pieteicējas prasījumu noformulēja kā prasījumu par pārsūdzētā lēmuma grozīšanu, atļaujot pieteicējai žoga būvniecību.

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa norādīja, ka pirms žoga būvniecības uzsākšanas pieteicējai bija jāiesniedz būvvaldē paskaidrojuma raksts, ko pieteicēja nebija izdarījusi. Tāpēc pamatots ir iestādes secinājums, ka žoga būvniecība vērtējama kā patvaļīga. Apgabaltiesa arī atzina, ka žoga būvniecībai bija nepieciešams saņemt visu nekustamā īpašuma īpašnieku saskaņojumu, taču pārējie īpašnieki konkrētajiem būvdarbiem nepiekrīt, tāpēc būvvalde pamatoti atzinusi, ka patvaļīgās būvniecības sekas novēršamas, žogu nojaucot.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka ir uzbūvējusi vienīgi nožogojumu, nevis žogu Ministru

¹ ECLI:LV:AT:2021:0924.A420286717.18.S

kabineta noteikumu Nr. 500² izpratnē un ka iestāde un tiesa pieteicējas veiktos darbus nepamatoti uzskatījusi par patvaļīgu būvniecību. Sūdzībā arī minēts, ka tiesa ir nepareizi interpretējusi Ministru kabineta noteikumu Nr. 253³ normas, atzīstot, ka nožogojuma būvniecībai nepieciešams saskaņojums.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā risināmais jautājums ir, vai pieteicējas veiktā žoga būvniecība ir atzīstama par patvaļīgu būvniecību un vai konkrētā žoga izbūves darbi ir tādi, kuru veikšanai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir nepieciešama būvniecības ieceres dokumentācija.

Spriedumā Senāts norādīja: *lai atzītu, ka notikusi patvaļīga būvniecība, jākonstatē, ka objekta būvniecība notikusi bez Būvniecības likumā un uz tā pamata izdotajos noteikumos paredzētā saskaņojuma saņemšanas vai pirms atzīmes par būvniecību atļaujošajā dokumentā paredzēto nosacījumu izpildi. Līdz ar to lietā par patvaļīgu būvniecību vispirms jāpārbauda, vai konkrētiem būvdarbiem vispār nepieciešams būvniecību atļaujošs saskaņojums.*

Senāts vērta uzmanību uz to, ka atbilstoši Būvniecības likumam un uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem personai ir pienākums iesniegt un būvniecības iestādei ir kompetence izskatīt būvniecības ieceres dokumentāciju žogu būvniecībai tikai tādā gadījumā, ja būvniecība iecerēta publiskajā ārtelpā. Pašvaldībai ir kompetence noteikt no minētā atšķirīgus noteikumus vienīgi tad, ja attiecīgs pilnvarojums tai paredzēts Būvniecības likumā vai uz tā pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos.

Senāts arī atzina: *tas, ka atbilstoši Ministru kabineta noteikumu regulējumam žogiem, ja tie tiek būvēti ārpus publiskās ārtelpas, nav nepieciešama būvniecības ieceres dokumentācija, nenozīmē, ka pašvaldība teritorijas plānošanas dokumentos vispār nav tiesīga ierobežot attiecīga veida objektu izvietojumu. Pašvaldība teritorijas plānošanas dokumentos dažādu objektu būvniecībai ir tiesīga noteikt prasības, kas ir jāievēro, piemēram, no vides estētikas vai teritorijas izmantošanas viedokļa. Turklāt pašvaldība ir arī tiesīga noteikt, ka iestāde, kura ir atbildīga par attiecīgo teritorijas plānošanas dokumentos norādīto prasību uzraudzību, ir tieši*

² Ministru kabineta 2014.gada 19.augusta noteikumi Nr. 500 „Vispārīgie būvnoteikumi”.

³ Ministru kabineta 2017.gada 9.maija noteikumi Nr. 253 „Atsevišķu inženierbūvju būvnoteikumi”.

būvvalde. Tomēr tādā gadījumā process, kura ietvaros būvvalde pārbaudīs, vai privātpersona ir ievērojusi no teritorijas plānošanas dokumentiem izrietošās prasības, nebūs process par patvaļīgu būvniecību Būvniecības likuma izpratnē, bet gan cita veida process – process par pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentos ietverto nosacījumu ievērošanu.

Potenciāli nedrošas būves ekspluatācijas aizlieguma noteikšana

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 31.marta spriedums lietā Nr. SKA-402/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Būvniecības tiesības* – Būves ekspluatācijas aizliegums – Būves drošuma izvērtējums – Būves tehniskā izpēte

Par lietas būtību

Līdzpieteicējiem pieder dzīvokļi dzīvojamā mājā. Būvinspektors apsekoja dzīvojamo māju un konstatēja, ka ēkai ir tādi konstrukciju bojājumi, kas liecina par trūkumiem ēkas mehāniskajā stiprībā un stabilitātē, norāda uz negatīvām izmaiņām ēkas tehniskajā stāvoklī un var radīt ēkas nestspējas zudumu un apdraudējumu. Tāpēc būvinspektors uzdeva nekavējoties pārtraukt ēkas otrā stāva ekspluatāciju.

Ar būvvaldes atzinumiem līdzpieteicējiem uzdots nekavējoties pārtraukt visas dzīvojamās mājas ekspluatāciju līdz ēkas detalizētas tehniskās izpētes atzinuma iesniegšanai un izskatīšanai būvvaldē vai ēkas bīstamības novēršanai. Būvvaldes atzinumi apstrīdēšanas procesa laikā netika grozīti.

Līdzpieteicēji vērsās tiesā ar pieteikumu par lēmuma atcelšanu.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa līdzpieteicēju pieteikumu noraidīja.

Administratīvā apgabaltiesa spriedumā norādīja, ka ēkas ekspluatācijas tūlītējs aizliegums bija pamatots, jo dzīvojamās mājas bīstamība bija konstatēta pietiekamā apjomā. Ar šādu ēkas ekspluatācijas aizliegumu primāri tiek nodrošināta sabiedrības locekļu, arī pašu līdzpieteicēju, veselības un dzīvības drošība.

Par apgabaltiesas spriedumu līdzpieteicēji iesniedza kasācijas sūdzību. Tajā norādīts, ka tiesa ir pieļāvusi procesuālo tiesību normu pārkāpumus un nepareizi novērtējusi lietā esošos pierādījumus, tostarp eksperta atzinumu par dzīvojamās mājas bīstamības stāvokli. Pieteicēji uzskata, ka ar mājas tūlītēju ekspluatācijas aizliegumu saistītais līdzpieteicēju pamattiesību ierobežojums esot bijis pārsteidzīgs un nesamērīgs.

Izskatot lietu, Senāts atzina, ka kasācijas sūdzībā norādītie argumenti neliecina, ka tiesa sprieduma taisīšanā ir pieļāvusi tādas tiesību normu pārkāpumus, kuru dēļ pārsūdzētais spriedums būtu atceļams. Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā izskatāmais jautājums ir par ekspluatācijas aizlieguma noteikšanu potenciāli nedrošai būvei.

Senāts norādīja, ka būves drošuma kontroles ietvaros būvinspektors veic vienīgi vispārīgu būves vizuālo apskati, fiksējot un novērtējot redzamos bojājumus. Ja vēlāk būvvaldei, iepazīstoties ar būvinspektora atzinumu, ir pamatotas bažas par būves drošumu, ir jāpieņem uz risku izvērtējumu balstīts lēmums par to, kā un cik steidzami tālāk risināt ar būves drošumu saistītos jautājumus, tostarp, vai nepieciešams nekavējoties aizliegt būves ekspluatāciju. Tiesību normas neparedz, un nebūtu arī saprātīgi pieprasīt, lai iestāde, pieņemot attiecīgu lēmumu, jau būtu vispusīgi un detalizēti pārbaudījusi visus ar būves drošumu saistītos aspektus. Tieši tāpēc viens no lēmumiem, ko iestāde šādā gadījumā papildus būves ekspluatācijas aizliegumam var noteikt, ir uzdot veikt būves, tās daļas vai iebūvēto būvizstrādājumu tehnisko izpēti.

Senāts atzina, ka būvinspektora un būvvaldes uz risku izvērtējumu balstītais būves drošuma izvērtējums var nesakrist ar vēlāk noskaidrotiem apstākļiem par būves faktisko drošumu. Tomēr tas pats par sevi nenozīmē, ka sākotnējais būves drošuma izvērtējums automātiski uzskatāms par prettiesisku. Ievērojot to, kādas intereses ir pretnostatāmas, iestādei izvērtējot, vai būve ir tik bīstama, lai nekavējoties aizliegtu tās ekspluatāciju, proti, cilvēku drošība, no vienas puses, un tiesības izmantot īpašumu (vai mājokli), no otras puses, iestādes piesardzība, dodot priekšroku cilvēku drošībai, vispārīgi var būt attaisnojama.

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka cilvēku drošības intereses un personu tiesības izmantot īpašumu ir saistītas ar personas pamattiesībām, tādēļ iestādes vērtējumam ir jābūt pienācīgi izsvērtam un pamatotam.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1126.A420194117.14.S

Pieļaujamība bez licences vai noslēgta licences līguma klātienē iepazīties ar būvprojektiem pētniecības nolūkā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 30.marta spriedums lietā Nr. SKA-478/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Būvniecības tiesības* – Tiesības iepazīties ar būvprojektiem – Licence un licences līgums – *Tiesības uz informāciju*

Par lietas būtību

Pieteicēja, sabiedrība ar ierobežotu atbildību, vērsās ar iesniegumiem Rīgas pilsētas būvvaldē un lūdza nodrošināt iespēju iepazīties ar vairāku objektu būvprojektiem. Līguma pamatojumā pieteicēja norādīja, ka izpētes nolūkos vēlas iepazīties ar informāciju par precedentiem projektu saskaņošanā.

Ar Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta (turpmāk – iestāde) lēmumu kā galīgo administratīvo aktu pieteicējai atteikta iespēja iepazīties ar būvprojektiem. Lēmumā iestāde norādīja, ka saskaņā ar Autortiesību likuma regulējumu būvvaldes arhīvs var padarīt pieejamus krājumā esošos autortiesību objektus tikai fiziskām personām zinātniska pētījuma vai pašizglītības nolūkā.

Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par iestādes lēmuma atzīšanu par pretprettiesisku un pienākuma uzlikšanu iestādei izsniegt pieteicējai pieprasīto informāciju.

Tiesvedības gaita

Rajona tiesa pieteikumu apmierināja un atzina pārsūdzēto lēmumu par pretprettiesisku. Interpretējot Autortiesību likuma 23.panta otro daļu, tiesa secināja, ka minētā norma ir attiecināma uz darba reproducēšanu un padarīšanu pieejamu digitālā formātā, lai saglabātu darba oriģinālu un novērstu tā bojāšanu biežas lietošanas dēļ. Norma neregulē darba izsniegšanu iepazīšanās nolūkā. Spriedumā arī norādīts, ka pieteicējai ir vēlme ar būvprojektiem iepazīties, nevis tos izmantot Autortiesību likuma 40.panta izpratnē.

Iestāde par rajona tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka tiesa ir nepareizi interpretējusi Autortiesību

likuma 23.panta otro daļu, šo normu nepamatoti attiecinot tikai uz darba reproducēšanu un padarīšanu pieejamu digitālā formātā, bet norma būtu attiecināma arī uz iepazīšanos ar darbu oriģināliem. Iestāde sūdzībā arī norādīja, ka pieprasītie būvprojekti nepieciešami pieteicējas komercdarbības nodrošināšanai, lai tā varētu izmantot citu personu speciālās zināšanas arhitektūrā un teritorijas plānošanā nolūkā atrast sev piemērotāko risinājumu. Tāpēc šie darbi nav izsniedzami.

Senāts Administratīvās rajona tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā risināmais jautājums ir, vai iepazīšanās klātienē ar būvprojektiem ir atzīstama par darbu izmantošanu Autortiesību likuma izpratnē, kam saskaņā ar šā likuma 40.pantu ir nepieciešama autortiesību subjekta atļauja.

Senāts secināja, ka *iepazīšanās ar būvprojektiem klātienē, lai saprastu iestādes praksi attiecībā uz dažādu prasību izvirzīšanu salīdzināmos apstākļos, proti, vai iestāde savu lēmumu pieņemšanā ievēro vienlīdzības principu, nav uzskatāma par darbu izmantošanu Autortiesību likuma izpratnē, ja vien netiek izgatavotas un izsniegtas to kopijas (reprodukcijas). Pieteicējas norādītais mērķis neaptver nevienu no Autortiesību likuma 15.panta pirmajā daļā uzskaitītajiem darba izmantošanas veidiem. Līdz ar to nav saskatāmi šķēršļi šādā gadījumā atļaut pieteicējai iepazīties ar būvprojektiem klātienē, iestādei iepriekš nesaņemot autoru atļauju ar noteikumu, ka būvprojekti netiks izmantoti minētajā pantā uzskaitītajos veidos.*

Senāts arī norādīja, ka *Autortiesību likuma 23.panta otrā daļa ir attiecināma tikai uz darba reproducēšanu un padarīšanu pieejamu digitālā formātā. Taču šī norma neregulē jautājumu par institūcijas arhīvā esošo dokumentu pieejamību un nenosaka šo dokumentu pieejamības ierobežojumu gadījumā, kad persona ir vērsusies institūcijā, lūdzot ar šiem dokumentiem iepazīties.*

¹ ECLI:LV:AT:2021:0330.A420161919.7.S

VII. Cilvēktiesības

Valsts pienākums juridiski atzīt viena dzimuma pāru veidotās ģimenes un tiesisko attiecību starp ģimenes locekļiem pastāvēšanas konstatēšana

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada [...] spriedums lietā Nr. SKA-[B1]/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Cilvēktiesības – Tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi – Administratīvais process tiesā – Viendzimuma pāri – Juridiska attiecību atzīšana*

Par lietas būtību

Dzimsarakstu nodaļa 2015.gada [...] atteicās reģistrēt pieteicēju – divu viena dzimuma personu – laulību. Personas vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar lūgumu uzlikt dzimsarakstu nodaļai pienākumu izdot administratīvo aktu par pieteicēju ģimenes attiecību reģistrāciju.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicēju pieteikumu noraidīja.

Apgabaltiesa pievienojās rajona tiesas motīviem un atzina, ka viena dzimuma personu attiecību reģistrācija ir tiesībspolitisks jautājums. Latvijā viena dzimuma personām nav paredzēta iespēja savas attiecības reģistrēt ne kā laulību, ne arī kādā citā veidā, tāpēc pieteicēju kopdzīves un attiecību faktisko apstākļu izvērtējumam nav nozīmes. Tiesa norādīja uz to, ka likumdevējs Latvijā nav paredzējis normatīvajos aktos nedz dažādu dzimumu pāru, nedz arī viena dzimuma pāru faktiskās kopdzīves tiesisko aizsardzību. Līdz ar to nav konstatējama pieteicēju kā viena dzimuma pāra diskriminācija tiesībās uz ģimenes dzīvi.

Pieteicējas par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka pieteicēju prasījums lietā ir par ģimenes attiecību, nevis laulības reģistrāciju. Apgabaltiesa nav izvērtējusi valsts rīcības atbilstību Satversmes 110.pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantam. Apgabaltiesa ir ignorējusi Satversmes tiesas atziņas, ka nepieciešams vērtēt, vai konkrētajā situācijā pastāv tāds

faktoru kopums, kas valstij rada pienākumu nodrošināt viena dzimuma pāra ģimenes attiecību juridisku reģistrāciju. Tāpat pievērsta uzmanību tam, ka atšķirībā no viena dzimuma pāra nelaulātām dažādu dzimumu pārim nav problēmu juridiski tikt atzītam par bērna vecākiem.

Senāts ar 2021.gada [...] lēmumu² vērsās ar pieteikumu Satversmes tiesā par Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 3.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Satversmes 1.pantam un 110.panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesas kolēģija atteica ierosināt lietu. Senāts Satversmes tiesā vērsās arī otro reizi par to pašu jautājumu, taču arī otrajā reizē Satversmes tiesas kolēģija atteica lietu ierosināt, un Senāts lietā atjaunoja tiesvedību.

Pieteicēju kasācijas sūdzība tika izskatīta Administratīvo lietu departamenta kopsēdē. Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Spriedumam pievienotas senatora atsevišķās domas.

Senāta nolēmums

Šajā lietā tiek risināts jautājums par to, vai valstij ir juridisks pienākums nodrošināt viena dzimuma pāru ģimenes attiecību juridisku atzīšanu vai arī tā ir likumdevēja tiesībspolitiska izšķiršanās.

Senāts norādīja, ka *Satversmes 110.panta pirmais teikums kopsakarā ar cilvēka cieņas principu nosaka valstij juridisku pienākumu nodrošināt viena dzimuma pāra ģimenes attiecību juridisku atzīšanu. Vienlaikus likumdevējs var tiesībspolitiski izšķirties, kādā veidā tas vēlas regulēt viena dzimuma pāra ģimenes attiecību juridisku nostiprināšanu. Proti, likumdevējs var izvēlēties tiesisku mehānismu šo attiecību juridiskai atzīšanai. Tāpēc administratīvās tiesas nevar uzlikt pienākumu dzimsarakstu nodaļai reģistrēt konkrētu personu ģimenes attiecības kā civilstāvokļa aktu.*

Senāts skaidroja, ka *Latvijā kā tiesiskā un demokrātiskā valstī Satversme ir viens no tiesību avotiem, kas satur vispārsaistošas tiesību normas. Satversme nav tikai deklaratīva rakstura dokuments, tā rada dažādiem subjektiem konkrētas tiesības un pienākumus. Tas attiecas arī uz Satversmē ietvertajām pamattiesībām. Tas nozīmē to, ka persona savas Satversmē noteiktās tiesības var aizstāvēt tiesā. Vērtoties tiesā, persona var atsaukties tieši uz Satversmi un prasīt piemērot to. Tāpat Senāts atzīmēja, ka tiesību piemērotājam (arī tiesām) ir pienākums novērst likuma nepilnību, ja vien to iespējams izdarīt ar juridiskām metodēm un no tām izrietošiem juridiskiem argumentiem. Tas nozīmē, ka tiesību piemērotājam risinājums jāmeklē visā tiesību sistēmā, tostarp tieši piemērojot gan Satversmi, gan vispārējos tiesību principus.*

¹ Slēgtas lietas statuss.

² Administratīvo lietu departamenta 2021.gada [...] lēmums lietā Nr. SKA-[B]/2021.

Analizējot problēmjautājumu, Senāts atzina, ka *tiesiskās attiecības starp ģimenes locekļiem ir privāttiesiskas, līdz ar to Administratīvā procesa likumā minētais konstatēšanas pieteikums nav tieši piemērojams, lai konstatētu tiesisko attiecību pastāvēšanu starp ģimenes locekļiem*. Taču Senāts vērsa uzmanību uz to, ka akts, ar kuru valsts atzīst kādas attiecības par ģimenes attiecībām un tās juridiski nostiprina, ir publiski tiesisks. Līdz ar to situācijā, kad nav izveidots speciāls mehānisms šādu ģimenes attiecību publiski tiesiskai atzīšanai un nostiprināšanai, ir iespējams pēc analogijas piemērot Administratīvā procesa likuma 184.panta pirmās daļas 3.punktu un 256.pantu un uzskatīt, ka ir iesniegts konstatēšanas pieteikums. Tiesai, izskatot šādu pieteikumu, būtu jākonstatē, vai personu attiecības ir atzīstamas par ģimenes attiecībām Satversmes 110.panta izpratnē. Izskatot šādu pieteikumu, izšķirošs ir tas, ka divas pilngadīgas personas brīvi ir paidušas gribu uzturēt ģimenes attiecības.

Senāts spriedumā atzīmēja, ka apzinās – šāds risinājums personām nodrošinātu tikai vienas no Satversmes 110.panta un cilvēka cieņas principa izrietošas tiesības īstenošanu – un norādīja uz joprojām pastāvošo nepieciešamību pēc likumdevēja pieņemta šo jautājumu tiesiskā regulējuma, kas būtu balstīts gan uz juridiskiem, gan tiesībpolitiskiem apsvērumiem.

Īpašumtiesību aizskāruma paredzētās darbības ietekmes zonā izvērtējums

Aizliegums paredzēto darbību sadalīt vairākās darbībās

Pašvaldības un Ministru kabineta kompetences nošķiršana ietekmes uz vidi novērtējumā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 17.maija spriedums lietā Nr. SKA-174/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Vides tiesības* – *Tiesības uz īpašumu* – *Valsts pārvaldes darbība* – Ietekmes uz vidi novērtējums – Kompetences nošķiršana

Par lietas būtību

Trešā persona vērsās Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk – birojs), lūdzot uzsākt ietekmes uz vidi novērtējuma procedūru, ar ieceri paplašināt lidostas darbību, izstrādājot alternatīvus risinājumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai.

Birojs 2016.gadā sniedza atzinumu, kurā konstatēts, ka ar paredzēto darbību plānots pāriet no lidostas darbības tikai diennakts gaišajā laikā uz darbību, kas ļauj nodrošināt regulārus kravu un pasažieru pārvadājumu reisus un pakalpojumus. Birojs vērtēja trīs lidostas paplašināšanas alternatīvas. Par pieļaujamu birojs atzina alternatīvu, kas paredzēja lidojumu skaita palielināšanu līdz ~2200 lidojumiem gadā. Biroja ieskatā alternatīva ļautu nodrošināt lidostas darbību veidā, kas nerada pārmērīgu apgrūtinājumu, tostarp nakts stundās.

Ar Engures un Tukuma novada domes lēmumiem tika akceptēta trešās personas paredzētās darbības pirmā alternatīva.

Personas, kas dzīvo Engures un Tukuma novada administratīvajā teritorijā, iesniedza tiesā pieteikumus par Engures un Tukuma novada domes lēmumu atcelšanu. Administratīvās lietas tika apvienotas vienā tiesvedībā.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa un Administratīvā apgabaltiesa pieteikumus noraidīja.

Pieteicēji par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0517.A420135817.13.S

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Šajā lietā apsveramais jautājums ir par pašvaldības un Ministru kabineta kompetences nošķiršanu ietekmes uz vidi novērtējumā.

Senāts secināja, ka tieši pašvaldības autonomajā kompetencē ietilpst paredzētās darbības novērtējums, ietverot apsvērumus par darbības ietekmi uz pieguļošajiem nekustamajiem īpašumiem, tur dzīvojošiem iedzīvotājiem, uzņēmējdarbības vidi un attīstību, gan respektējot esošo situāciju, gan raugoties uz situāciju no nākotnes perspektīvas. Senāts atzina, ka tikai tajos gadījumos, kad vairāku pašvaldību konsenss par vienotu paredzētās darbības risinājumu nav iespējams, jautājums par ietekmes uz vidi novērtējumu ir nododams izlemšanai Ministru kabinetam.

Senāts norādīja, ka jaunas ietekmes uz vidi novērtējuma ierosināšana ar mērķi mainīt vai palielināt iepriekš veiktās darbības intensitāti un apjomu pati par sevi nenozīmē, ka darbība tiek mākslīgi sadalīta. Būtiski ir tas, vai pastāv objektīvas indikācijas tam, ka pieteiktās darbības ir šķietami nodalītas, jo patiesībā kopumā veido vienotu projektu, un vai atsevišķos posmos pieteiktā darbības paplašināšana kavē pienācīgi un kompleksi novērtēt paredzētās darbības kopējo ietekmi un tālab arī ietekmē sabiedrības līdzdalības tiesības. Senāts nesaskatīja pamatu pieņemumam, ka izskatāmajā gadījumā ietekmes uz vidi novērtējuma process veikts mākslīgi sadalītam projektam, kas liedzis pienācīgi novērtēt paredzētās darbības kopējo ietekmi un ietekmējis sabiedrības līdzdalības tiesības.

Senāts secināja, ka paredzētā darbība noteiktos apstākļos var būtiski ietekmēt tās ietekmes zonā esošu nekustamo īpašumu vērtību vai pat padarīt īpašumus nelikvidus, tādējādi aizskarot Latvijas Republikas Satversmes 105.pantā aizsargātās personu tiesības uz īpašumu. Tā kā nekustamā īpašuma vērtības samazinājums ir īpašumtiesību aizskārums, kas ir individuāli aizsargājama interese, par paredzētās darbības radīto negatīvo ietekmi var vērsties tiesā tās personas, kuras šo vērtības samazinājumu cieš. Tas, vai pastāv tieša cēloņsakarība starp paredzētās darbības radīto ietekmi un nekustamā īpašuma vērtības samazinājumu un vai paredzētajai darbībai ir būtiska ietekme uz nekustamā īpašuma vērtību, ir jāpamato pašai personai, kas uz to atsaucas, un tas ir vērtējams kompleksi kopsakarā ar paredzētās darbības veidu, saturu, apjomu un citiem apstākļiem, kas pārbaudāmi novērtējuma procedūrā.

Saprātīga darba vides pielāgošana personām ar invaliditāti

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 9.novembra spriedums lietā Nr. SKA-452/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – Valsts dienests – Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu – Personas ar invaliditāti – Darba vides pielāgošana

Par lietas būtību

Pieteicējs bija Muitas kontroles punkta vecākais muitas uzraugs. Arodslimību ārsts veica pieteicēja veselības pārbaudi. Obligātās veselības kartē ārsts atzīmēja, ka pieteicēja veselības stāvoklis atbilst veicamajam darbam. Veselības kartē pie atzīmes „Īpašas piezīmes un ieteikumi darba devējam” ārsts norādīja, ka pieteicējs nedrīkst strādāt ar fizisku slodzi. Pieteicējs ar Valsts ieņēmumu dienesta rīkojumu tika atbrīvots no ierēdņa amata. Atbrīvošana no amata pamatota ar Valsts civildienesta likuma 41.panta 1.punkta „m” apakšpunktu. Minētā tiesību norma paredz atbrīvošanu no amata, ja persona nespēj veikt amata pienākumus veselības stāvokļa dēļ un to apliecina ārsta atzinums. Ar Finanšu ministrijas lēmumu rīkojums atzīts par tiesisku un pamatotu.

Pieteicējs nepiekrita ministrijas lēmumam un vērsās tiesā ar pieteikumu par lēmuma atcelšanu un nesaņemtās darba samaksas un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja daļēji.

Finanšu ministrija iesniedza apelācijas sūdzību par rajona tiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteikums apmierināts. Apgabaltiesa ar 2017.gada 3.jūlija spriedumu pieteicēja pieteikumu apmierināja daļā par ministrijas lēmuma atcelšanu un nesaņemtās darba samaksas atlīdzināšanu.

Ministrija par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Apgabaltiesa, atkārtoti izskatot lietu, ar 2020.gada 19.marta spriedumu pieteicēja pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar to, ka pieteicēja pienākumi bija saistīti arī ar muitas fiziskās kontroles veikšanu

¹ ECLI:LV:AT:2021:1109.A420282716.12.S

un citu pienākumu izpildi, kas prasa fizisku piepūli. Tiesa atzina, ka no pieteicēja veselības kartē ietvertā ārsta atzinuma secināms, ka pieteicējs veselības stāvokļa dēļ nespēj veikt amata pienākumus, kas saistīti ar smagumu celšanu vai pārvietošanu. Apstākļos, kad pamatoti nav iespējams nodarbināt pieteicēju konkrētajā amatā tāpēc, ka tiek ietekmēta muitas kontroles funkcijas efektīva īstenošana, kā arī nav iespējama pieteicēja pārcelšana citā ierēdņa amatā, ir tiesiska un pamatota valsts civildienesta attiecību izbeigšana ar pieteicēju. Šādā gadījumā vienlīdzības princips attiecībā pret pieteicēju netiek pārkāpts.

Pieteicējs par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Lietu Senāts izskatīja Administratīvo lietu departamenta kopsēdē.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Spriedumam pievienotas senatoru atsevišķās domas.

Senāta nolēmums

Šajā lietā tiek skatīts jautājums par saprātīgu darba vides pielāgošanu personām ar invaliditāti.

Senāts spriedumā atzina, ka *vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanai pret personām ar invaliditāti tām nodrošināma saprātīga darba vietas pielāgošana. Darba devējam, tostarp valsts iestādei, būtu jāparedz efektīvi pasākumi, lai pielāgotu darba vietu personai ar invaliditāti, nodrošinot, ka šāda persona var turpināt strādāt un netiek atlaista. Saprātīgi pielāgojumi var ietvert tehniskus risinājumus, darba organizāciju, mācību pasākumus un informētības uzlabošanas pasākumus. Turklāt, ja iestāde apgalvo, ka pielāgojums konkrētajā gadījumā tai radītu nesamērīgu slogu vai tas ir nepamatots, tas jāpierāda tieši iestādei pašai. Pielāgojums tiek veikts dialogā ar konkrēto darbinieku ar invaliditāti, pārrunājot darbinieka individuālās vajadzības un cenšoties tās samērot ar darba devēja iespējām tās nodrošināt.*

Senāts aplūkoja arī jēdziena „invaliditāte” tvērumu. Izpētījis Eiropas Savienības Tiesas judikatūru šajā jautājumā², Senāts atzina, ka *jēdziens „invaliditāte” ir attiecināms uz personas spēju ierobežojumu, kurš ir radies tieši ilgstošu fizisku, garīgu vai psihisku traucējumu dēļ, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt attiecīgās personas pilnvērtīgu un efektīvu dalību profesionālajā dzīvē vienlīdzīgi ar citiem darba ņēmējiem.* Senāts vērsa uzmanību uz to, ka *nav nepieciešams, lai personai atbilstoši valsts normatīvajiem aktiem būtu oficiāli noteikta invaliditāte, lai šo jēdzienu uz to varētu attiecināt.*

² Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 11.aprīļa sprieduma apvienotajās lietās „HK Danmark”, C-335/11 un C-337/11, ECLI:EU:C:2013:222, 38.punkts, 2018.gada 7.marta sprieduma lietā „DW”, C-651/16, ECLI:EU:C:2018:162, 41.punkts.

VIII. Konkurences tiesības

Konkurences pārkāpuma konstatēšana pēc mērķa vai sekām

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 23.septembra spriedums lietā Nr. SKA-5/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Konkurences tiesības* – Konkurences tiesību pārkāpums – Konkurences tiesību pārkāpuma konstatēšana – Pārkāpuma konstatēšana pēc mērķa – Pārkāpuma konstatēšana pēc sekām

Par lietas būtību

Konkurences padome AS „KIA Auto” darbībās konstatēja Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu un uzlika vairākus tiesiskos pienākumus. Ar Konkurences padomes lēmumu AS „KIA Auto” uzlikts naudas sods, daļa no naudas soda uzlikta AS „KIA Auto” solidāri ar AS „Tallinna Kaubamaja”, kas ir tās mātessabiedrība.

Konkurences padome lēmumā atzina, ka vismaz kopš 2004.gada 1.janvāra „Kia” markas automašīnu izplatīšanas tīkla Latvijā dalībnieki – AS „KIA Auto” kā importētāja un „Kia” markas automašīnu izplatītāji un pilnvarotie remontētāji – ir vienojušies par garantijas noteikumiem, kas uzliek pienākumu vai novirza automašīnu īpašniekus visas „Kia” ražotāja paredzētās automašīnas regulārās tehniskās apkopes un remontu, ko neaptver garantija, garantijas periodā veikt pie „Kia” pilnvarotajiem remontētājiem, lai saglabātu automašīnas garantiju, kā arī regulārajās tehniskajās apkopēs garantijas periodā izmantot „Kia” ražotāja oriģinālās rezerves daļas, lai saglabātu automašīnas garantiju.

Lēmumā secināts, ka minētie ierobežojumi ierobežo konkurenci starp „Kia” oriģinālo un analoģo rezerves daļu izplatītājiem. Konkurences likvidēšana vai kavēšana attiecībā uz neatkarīgajiem remontētājiem nodara kaitējumu arī patērētājiem, jo tiek samazināta patērētāju iespēja izvēlēties starp vairākiem remonta un tehnisko apkopju veicējiem, kas samazina vai kavē spiedienu uz remonta un tehniskās apkopes pakalpojuma cenām. Patērētājs būtisku labumu iegūst, ja analoģu, atbilstošas kvalitātes, konkurējošu rezerves daļu izmantošana netiek

¹ ECLI:LV:AT:2021:1222.A43012214.2.S

ierobežota garantijas laikā, jo analoģu rezerves daļu cena no oriģinālā ražotāja rezerves daļu cenas mēdz ļoti krasi atšķirties.

Abas sabiedrības nepiekrīta Konkurences padomes lēmumam. AS „KIA Auto” iesniedza pieteikumu Administratīvajā apgabaltiesā par lēmuma atcelšanu pilnībā, savukārt AS „Tallinna Kaubamaja” – par lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru ir noteikta solidāra atbildība.

Tiesvedības gaita

Administratīvā apgabaltiesa abas lietas apvienoja vienā tiesvedībā un pieteicēju pieteikumus noraidīja. Apgabaltiesa spriedumā atzina, ka pareizs ir Konkurences padomes lēmumā secinātais, ka pieteicējas ir īstenojušas Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktā minēto aizliegto vienošanos, un ka minētās vienošanās sekas ir konkurences ierobežošana.

Pieteicēja AS „KIA Auto” par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka Konkurences padomes lēmums nav tiesisks, jo lēmuma pamatojums rada šaubas par to, kādu aizliegtu vienošanos Konkurences padome pieteicēju starpā ir konstatējusi – aizliegto vienošanos pēc sekām vai pēc mērķa.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Šajā lietā risināmais jautājums ir par konkurences pārkāpuma konstatēšanu pēc mērķa vai sekām.

Spriedumā Senāts atzina, ka *Konkurences likuma 11.panta pirmā daļa ietver divus alternatīvus nosacījumus konkurences tiesību pārkāpuma konstatēšanai – mērķi vai sekas. Ievērojot šā nošķiruma mērķi, ir svarīgi, ka iestāde skaidri kvalificē pārkāpumu viena un/vai otra nosacījuma iestāšanās dēļ, iegūst katram šim nosacījumam atbilstošus pierādījumus un attiecīgi tos juridiski kvalificē.* Senāts spriedumā vērsa uzmanību uz to, ka tieši pierādījumu bāze un tās juridiskā kvalifikācija nedrīkst tikt novērtēta par zemu, jo tieši tā pēc būtības iezīmē atšķirību starp pārkāpuma kvalifikāciju pēc mērķa vai pēc sekām.

Senāts secināja, ka *atšķirība starp „pārkāpumiem ar mērķi” un „pārkāpumiem seku rezultātā” ir saistīta ar apstākli, ka noteiktu veidu vienošanās starp uzņēmumiem jau pēc to rakstura var tikt uzskatītas par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošām. Tādējādi, ja ir konstatēts nolīguma pret konkurenci vērstais mērķis, šā nolīguma ietekme uz*

konkurenci nav jāizvērtē. Turpretim gadījumā, ja nolīguma satura analīzē neatklājas, ka konkurencei tiek kaitēts pietiekamā mērā, būtu jāpārbauda tā sekas un, lai uz nolīgumu attiecinātu aizliegumu, jāsavāc pierādījumu kopums, no kura izriet, ka konkurence faktiski un būtiski ir tikusi vai nu traucēta, vai ierobežota, vai izkropļota. Proti, iestādei ir jāpārbauda, vai vienošanās ir izraisījusi reālas konkurenci ierobežojošas sekas, kas nebūtu jāpārbauda gadījumā, ja konkurences ierobežojums tiktu konstatēts pēc mērķa. Lai to pārbaudītu, iestādei konkurences nosacījumi ir jāaplūko reālajā situācijā, kurā tie rodas bez apstrīdētās vienošanās ietekmes, pēc būtības veicot tirgus analīzi.

Senāts vērsa Konkurences padomes uzmanību uz to, ka šis iestādes novērtējums nedrīkst būt teorētisks un abstrakts, tam ir jābūt balstītam konkrētos tirgu un konkurenci raksturojošos apstākļos, pretējā gadījumā varētu uzskatīt, ka šāds novērtējums ir balstīts uz pieņēmumiem.

Pasīva dalība konkurences pārkāpuma izdarīšanā kā līdzdalība

Uzņēmuma rīcības novērtēšana konkurences pārkāpumā pasīvas dalības gadījumā

Administratīvā akta pamatojuma pārbaude tiesā, ievērojot pamatojuma mērķi

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 23.septembra spriedums lietā Nr. SKA-138/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Konkurences tiesības* – Konkurences tiesību pārkāpums – Pasīva dalība pārkāpuma izdarīšanā – Līdzdalība pārkāpumā

Par lietas būtību

Konkurences padome konstatēja Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā paredzēto aizliegtās vienošanās pārkāpumu un uzlika pārkāpuma dalībniekiem naudas sodus – SIA „SD Autocentrs”; SIA „Ripo Autocentrs”; „SE Moller Baltic Import”, tai skaitā daļu solidāri kopā ar „Harald A. Moller AS”; SIA „Moller Auto Krasta”, tai skaitā daļu solidāri kopā ar „Heinz Wilke Autohandel GmbH”, bet daļu solidāri kopā ar „Moller Auto Baltic AS”; SIA „Moller Auto Ventspils”, tai skaitā daļu solidāri kopā ar „Heinz Wilke Autohandel GmbH”, bet daļu solidāri kopā ar „Moller Auto Baltic AS”; SIA „Moller Auto Latvia” solidāri kopā ar „Moller Auto Baltic AS”.

Konkurences padome atzina, ka pārkāpums ir izpaudies tā, ka starp sabiedrībām ir notikusi vienošanās par dalības nosacījumiem iepirkumos un notikusi arī vienošanās par tirgus sadali. Lietas dalībnieku starpā sistemātiski tika pārkāpta patiesa un brīva konkurence iepirkumos, kā rezultātā maksimāli tika samazināta konkurence starp „Volkswagen” zīmola dīleriem. Konkurences padome konstatēja, ka vairāku gadu garumā lietas dalībnieku starpā notika rīcības saskaņošana dažādos veidos un šādu darbību veikšana ir tieši vērsta uz konkurences ierobežošanu pēc mērķa un kvalificējama kā horizontāla karteļa vienošanās tiktāl, cik tā notikusi neatkarīgu tirgus dalībnieku starpā. Konkrētajā lietā karteļa vienošanās īpatnība ir tā, ka tajā tika ierobežota konkurence viena zīmola ietvaros. Savukārt „Volkswagen” zīmola automašīnu importētājs Baltijas valstīs (viena no pieteicējām) zināja par dīleru plānotu vai faktisku rīcību

attiecībā uz tirgus sadali un vienošanos par piedalīšanos vai nepiedalīšanos iepirkumos un zināmā mērā šādas darbības atbalstīja un veicināja.

Pieteicējas – „SE Moller Baltic Import”, SIA „Moller Auto Latvia”, SIA „Moller Auto Ventspils” un SIA „Moller Auto Krasta” – Administratīvajā apgabaltiesā iesniedza pieteikumu par Konkurences padomes lēmuma atcelšanu pieteicējam nelabvēlīgajā daļā vai tām piemērotā soda apmēra samazināšanu.

Tiesvedības gaita

Administratīvā apgabaltiesa SIA „Moller Auto Latvia” un „SE Moller Baltic Import” pieteikumus apmierināja pilnībā, savukārt SIA „Moller Auto Ventspils” un SIA „Moller Auto Krasta” pieteikumus apmierināja daļā un samazināja tām uzliktos naudas sodus.

Konkurences padome iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru atcelts Konkurences padomes lēmums daļā, ar kuru SIA „Moller Auto Latvia” un „SE Moller Baltic Import” darbībās konstatēta karteļa vienošanās un uzlikti naudas sodi un SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils” uzlikti naudas sodi, kā arī par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru uzdots Konkurences padomei izdot jaunu administratīvo aktu par naudas soda uzlikšanu.

Lietā pieaicinātā trešā persona – „Heinz Wilke Autohandel GmbH” – par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, ar kuru pārsūdzēja spriedumu daļā, ar kuru konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils” darbībās.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā analizēts jautājums, vai apgabaltiesa ir pamatoti apmierinājusi pieteicēju pieteikumus, ar kuriem lūgts atcelt Konkurences padomes lēmumu, kurā konstatēta aizliegta vienošanās starp lietas dalībniekiem.

Attiecībā uz jautājumu par pasīvu dalību konkurences pārkāpuma izdarīšanā kā līdzdalību Senāts spriedumā secināja, ka *katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno veikt. Šāda patstāvības prasība strikti iestājas pret jebkādu tiešu vai netiešu kontaktu nodibināšanu starp saimnieciskās darbības subjektiem, lai to rezultātā vai nu ietekmētu faktiskā vai potenciālā konkurenta rīcību tirgū, vai nu to informētu par savu paša īstenošanu*

¹ ECLI:LV:AT:2021:0923.A43009415.14.S

paredzēto vai ieplānoto rīcību tirgū, ja šo kontaktu mērķis vai sekas ir konkurences nosacījumu rašanās, kas neatbilst normāliem attiecīgā tirgus nosacījumiem.

Senāts atzina, ka pasīvie dalības pārkāpumā veidi, tādi kā uzņēmuma klātbūtne apspriedēs, kurās noslēgti nolīgumi, kam ir pret konkurenci vērsti mērķi, atklāti pret to neiebildot, ir līdzdalība, kas uzņēmumam var radīt atbildību, jo pretlikumīga pasākuma netieša apstiprināšana, publiski nepaziņojot par norobežošanas no apspriedēs nolemtā vai to neizpaužot administratīvām iestādēm, veicina pārkāpuma turpināšanos un kavē tā atklāšanu.

Attiecībā uz uzņēmuma rīcības novērtēšanu konkurences pārkāpumā pasīvas dalības gadījumā Senāts norādīja, ka *gadījumā, ja pasīvā dalība pārkāpumā izpaudusies, piedaloties kopīgā sanāksmē, tad atbildība iestājas, ja uzņēmums pasākumu netieši apstiprina. Savukārt, ja dalība bijusi nevis atsevišķās pret konkurenci vērstās sanāksmēs, bet gan vairākus gadus ilgstošā pārkāpumā, publiska nenorobežošanās ir nozīmīgs fakts, tomēr tikai viens no vairākiem pierādījumiem, kas ņemami vērā, lai konstatētu, vai uzņēmums patiešām turpinājis piedalīties pārkāpumā, vai arī gluži pretēji – beidzis to darīt. Proti, pasīvas dalības gadījumā ir jāvērtē uzņēmuma rīcība – uzņēmuma norobežošanās pazīmes vai dalības pārtraukšanas pierādījumi atkarībā no konkrētā gadījuma apstākļiem.*

Senāts arī vērsa uzmanību uz to, ka *iestādei ir jāpamato nelabvēlīgs administratīvais akts, jo īpaši sodoša rakstura. Tomēr no iestādes nevar prasīt, lai lēmumā jau sākotnēji būtu ietverti pretargumenti visiem iebildumiem, kuri attīstās tikai tiesvedības gaitā, tostarp par apstākļiem, kurus tikai tiesas procesā sāk apsvērt kā būtiskus.*

Tāpat Senāts norādīja, ka, *tiesa, uzsākot jauna apstākļa noskaidrošanu, nevar apstāties pie kāda viena apsvēruma, kas ir par labu pieteicējam, un liegt iestādei uz to atbildēt tikai tāpēc, ka tāda pamatojuma nebija lēmumā. Tiesai arī nevajadzētu izvīrīt nesamērīgas prasības administratīvā akta pamatošanai – pamatojuma uzdevums ir padarīt skaidrus administratīvā akta adresātam uzliktos pienākumus un izskaidrot šāda pienākuma tiesisko un faktisko pamatu, tādējādi dodot iespēju personai aizsargāt savas tiesības, nevis liegt iestādei tiesas procesā pateikt jebko citu kā to, kas tiešā tekstā minēts administratīvajā aktā.*

IX. Medicīnas un ārstniecības tiesības

Objektīvās izmeklēšanas princips un pierādīšanas pienākuma sadalījums prasībā par atlīdzības izmaksu par personas veselībai nodarīto kaitējumu

Vienlīdzības principa ievērošana lietās par atlīdzību no Ārstniecības riska fonda

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 22.decembra spriedums lietā Nr. SKA-760/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Medicīnas un ārstniecības tiesības* –
Atlīdzība no Ārstniecības riska fonda – Administratīvais process –
Administratīvais process tiesā – *Tiesību principi* – Objektīvās
izmeklēšanas princips – Vienlīdzības princips

Par lietas būtību

Pieteicējam slimnīcā tika veikta labās gūžas locītavas plānveida endoprotezēšana. Vairākas dienas pēc endoprotezēšanas, ceļoties nepareizi no gultas, pieteicējam radās protēzes mežģījums. Pieteicējam veica akūtu mežģījuma repozīciju, un viņam tika noteikts gultas režīms. Pieteicējam izveidojās plašas un dziļas izgulējuma brūces, kas pagarināja viņa ārstēšanos.

Ar Veselības ministrijas lēmumu kā gala lēmumu pieteicējam atteikts izmaksāt atlīdzību no Ārstniecības riska fonda. Lēmums pamatots ar to, ka pieteicējam tika nodrošināta izgulējumu profilakse, kopšana un ārstēšana atbilstoši apstiprinātajām Izgulējumu profilakses un ārstēšanas vadlīnijām. Pieteicējam sniegtā veselības aprūpe bija profesionāla un atbilstoša tā brīža veselības stāvokļa novērtējumam un noteiktajai diagnozei. Ņemot vērā, ka nav konstatējama kaitējuma esība, kaitējuma atlīdzināšanai nav pamata.

Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu izmaksāta atlīdzība no Ārstniecības riska fonda par viņa veselībai nodarīto kaitējumu, kas radies, saņemot veselības aprūpes pakalpojumus slimnīcā un stacionārā.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1222.A420214319.10.S

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu noraidīja.

Spriedumā apgabaltiesa norādīja, ka lietā nav konstatējama ārstniecības personas neprofesionāla rīcība vai neatbilstoši apstākļi ārstniecības laikā. Tiesa secināja, ka izgulējumi konkrētajā gadījumā radās kā no ārsta rīcības neatkarīga komplikācija un, lai arī izgulējumi pagarināja ārstēšanos un prasīja papildu ārstniecības pasākumus, atlīdzību pieteicējam nav pamata izmaksāt.

Pieteicējs par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts uz šādiem apstākļiem. Tiesai bija jāņem vērā, ka stacionāra vide, kurā pieteicējs atradās pēc izrakstīšanas no slimnīcas, nebija piemērota viņa ārstēšanai un ka pieteicējs tādējādi tika pakļauts komplikāciju attīstībai. Tiesa spriedumā nav veikusi atbilstošu medicīniskās literatūras izpēti, kā arī nepienācīgi novērtējusi pierādījumus. Tāpat sūdzībā atzīmēts, ka spriedums ir pretiesisks, jo tā argumentācija balstīta tikai uz iestādes veikto ekspertīzi, kā arī lietā ir pieļauts vienlīdzības principa pārkāpums, jo iestāde līdzīgos gadījumos personām ir piešķīrusi atlīdzinājumu.

Senāts Administratīvās apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā analizēts, kā konstatējams personai veselības aprūpē nodarīts kaitējums; vērtēts pierādīšanas pienākuma sadalījumu prasībā par atlīdzības izmaksu par personas veselībai nodarīto kaitējumu; kā arī aplūkots jautājums par vienlīdzības principa ievērošanu lietās par atlīdzības izmaksu no Ārstniecības riska fonda.

Izskatot lietu, Senāts atzina, ka *pieteicējam ir tiesības apšaubīt iestādes veiktās ekspertīzes secinājumus, pamatojot savu pozīciju ar visiem avotiem, kuru piemērošanai medicīniska jautājuma vērtēšanā varētu būt objektīvs pamats – gan ar ārvalstu, gan ar nacionālajām publikācijām, atzinumiem, viedokļiem, vadlīnijām –, tomēr vērtēt šajos avotos norādītās atziņas tiesai ir pienākums tikai tādā gadījumā, ja iebildumu saturs uzrāda pietiekamu pamatu apšaubīt iestādes secinājumus. Respektīvi, pieteicējam ir jābūt spējīgam paskaidrot, kas ārstēšanas procesā ir darīts nepareizi un kādi apstākļi liecina par to, ka veselības aprūpes pakalpojumi netika sniegti saskaņā ar šajos avotos norādītajām atziņām. Tikai tādā gadījumā tiesai ir jāpārbauda šo iebildumu pamatotība.*

Spriedumā Senāts skaidroja, ka, *lai pieteicējam būtu tiesības prasīt tādu pašu rezultātu kā citā iestādes izskatītā gadījumā, nepietiek konstatēt*

to, ka abas situācijas vispārīgi raksturo kāds kopīgs elements. Pārbaudot vienlīdzības principa ievērošanu, jākonstatē, vai salīdzināmās situācijas ir līdzīgas visos būtiskajos aspektos. Proti, ir jākonstatē, vai ārstniecības procesā ir veikta līdzīga rīcība, kuras rezultātā ir iestājušās līdzīgas sekas, un vai citu apstākļu ietekme uz šo seku iestāšanās iespēju ir vērtējama līdzīgi. Katrā gadījumā ir jāveic rūpīga šo apstākļu analīze.

Senāts arī norādīja, ka *tiesai ir jāvērtē, vai iestāde, veicot pieteicēja medicīniskās dokumentācijas izvērtēšanu, ir izdarījusi pamatotus secinājumus, tomēr tas nenozīmē, ka tiesa ir saistīta tikai ar iestādes lēmumā ietvertu pamatojumu un ka pārbaudes robežas nepārsniedz acīmredzamu kļūdu vai būtisku procesuālu pārkāpumu konstatēšanu. Tiesai ir patstāvīgi jāvērtē lietā esošie pierādījumi, tostarp pieteicēja medicīniskā dokumentācija, nepieciešamības gadījumā izmantojot Administratīvā procesa likumā paredzētās tiesības noteikt ekspertīzi.*

X. Naturalizācija, pilsonības piešķiršana, uzturēšanās atļauju piešķiršana, ārzemnieku iekļaušana to personu sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā

„Humānie apsvērumi” kā pamats izņēmuma gadījumā piešķirt uzturēšanās atļauju

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 30.aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-424/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Uzturēšanās atļaujas piešķiršana* – Jēdziens „Humānie apsvērumi” – Derīga ceļošanas dokumenta nepieciešamība

Par lietas būtību

Pieteicējs 2009.gadā kā Krievijas Federācijas (turpmāk – Krievija) pilsonis saņēma uzturēšanās atļauju Latvijā, jo Latvijā viņam bija nekustamais īpašums.

2011.gadā pieteicēja Krievijas pasēm beidzās derīguma termiņš. Pieteicējs ieguva Dominikānas Republikas pilsonību.

Krievija izsludināja pieteicēju INTERPOL meklēšanā. 2015.gada aprīlī pieteicējs tika aizturēts Latvijā. Ģenerālprokuratūra nolēma pieteicēju izdot Krievijai kriminālvajāšanai. Pieteicējs iesniedza sūdzību Augstākajā tiesā un iesniegumu Pilsonības un migrācijas pārvaldē (turpmāk – pārvalde) par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu. Sūdzības un iesnieguma dēļ pieteicēja izdošanas process Krievijai tika apturēts.

2016.gada decembrī pārvalde nolēma atteikt piešķirt pieteicējam bēgļa vai alternatīvo statusu. Pieteicējs šo lēmumu pārsūdzēja, bet pieteikums tika noraidīts, jo tiesa secināja, ka apstākļi neliecina par viņa vajāšanu politisku motīvu dēļ. 2018.gada maijā Ģenerālprokuratūra nolēma atteikt izdot pieteicēju Krievijai kriminālvajāšanai, jo konstatēja, ka lietā ir iestāties noilgums.

2017.gada 13.jūlijā beidzās derīguma termiņš pieteicēja Dominikānas pilsoņa pasei.

2018.gada 8.jūnijā pieteicējs pārvaldē iesniedza atkārtotu iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu. Process par statusa piešķiršanu beidzās ar pārvaldes 2018.gada decembra lēmumu, ar kuru pieteicēja lūgums atteikts. Pieteicējs par pārvaldes atteikumu vērsās administratīvajā tiesā. Administratīvā rajona tiesa pieteikumu noraidīja.

2018.gada jūlijā pieteicējs atkārtoti pārvaldē iesniedza iesniegumu par termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanu. Šoreiz iesniegums iesniegts, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 23.panta trešās daļas 2.punktu, kas paredz tiesības pārvaldes priekšniekam likumā neparedzētos gadījumos izsniegt termiņuzturēšanās atļauju uz laiku līdz pieciem gadiem, ja tas atbilst starptautiskajām tiesību normām vai ir saistīts ar humāniem apsvērumiem. Pārvalde ar 2018.gada augusta lēmumu atteica izsniegt termiņuzturēšanās atļauju, jo pieteicējs nevarēja uzrādīt derīgu ceļošanas dokumentu.

Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņam tiktu izsniegta termiņuzturēšanās atļauja Latvijā.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa spriedumā norādīja, ka pieteicējs nav iesniedzis derīgu ceļošanas dokumentu, kā to prasa Imigrācijas likuma 34.panta pirmās daļas 4.punkts. Tāpēc pieteicējam uzturēšanās atļauja ir atsakāma. Apgabaltiesa arī atzina, ka kriminālvajāšanas draudi nav atzīstami par humānu apsvērumu, lai varētu tikt piemērots Imigrācijas likuma 23.panta trešās daļas 2.punkts. Minētajā tiesību normā noteikts izņēmuma gadījums par uzturēšanās atļaujas piešķiršanu, ja personai nav derīga ceļošanas dokumenta.

Par apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību. Tajā pieteicējs norādīja – apstākļi, ka ārpus Latvijas viņam draud aizturēšana un izdošana kriminālvajāšanai, ir jāvērtē kā tādi, kas paredz uzturēšanās atļaujas piešķiršanu humānu apsvērumu dēļ. Tāpat sūdzībā minēts, ka šādā gadījumā uzturēšanās atļaujas izsniegšana pieļaujama arī tad, ja personai nav derīga ceļošanas dokumenta.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā risināmais jautājums ir, vai pieteicējam ir piešķirama uzturēšanās atļauja Latvijas Republikā, ja viņš nav iesniedzis pārvaldē

¹ ECLI:LV:AT:2021:0430.A420256518.14.S

derīgu ceļošanas dokumentu, kā arī vai šajā situācijā uz pieteicēju ir attiecināmi „humāni apsvērumi” kā pamats uzturēšanās atļaujas izsniegšanai bez derīga ceļošanas dokumenta uzrādīšanas.

Spriedumā Senāts norādīja, ka, *lai saņemtu atļauju uzturēties Latvijas Republikā, ir nepieciešams derīgs ceļošanas dokuments*. Taču Senāts arī atzina, ka *izņēmuma gadījumos, proti, kad atļauja ir piešķirama humānu apsvērumu dēļ, var rasties situācija, kad ir pieļaujama atkāpe no prasības pēc derīga ceļošanas dokumenta nepieciešamības*.

Senāts atzīmēja, ka „humāni apsvērumi” var būt pamats atkāpei no nepieciešamības pēc derīga ceļošanas dokumenta, ja persona tiek pakļauta smagiem morāliem pārdzīvojumiem vai lielām fiziskām ciešanām tādā mērā, ka to var atzīt par necilvēcīgu apiešanos ar cilvēkiem. Senāts arī norādīja uz to, ka „humānos apsvērumus” izmanto izņēmuma gadījumos, katru situāciju rūpīgi vērtējot individuāli. Apstāklis, ka uzturēšanās atļaujas pieprasītāja pilsonības valsts vai kāda cita valsts var aizturēt uzturēšanās atļaujas pieprasītāju un teorētiski izdot viņu tā izcelsmes un pilsonības valstij, kurā pret šo personu sākts kriminālprocess par ekonomiska rakstura noziegumu, nav vērtējams kā humāni apsvērumi, uz kuru pamata būtu piešķirama uzturēšanās atļauja.

XI. Nodokļu tiesības

Sabiedriskā labuma organizācijas amatpersonas tiesības ziedot savai organizācijai un lemt par ziedojuma izlietošanu

Ziedojums lietas lietošanas tiesību veidā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 3.decembra spriedums lietā Nr. SKA-37/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Nodokļu tiesības – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis – Sabiedriskā labuma organizācija – Ziedojums

Par lietas būtību

Pieteicējs 2015.gadā bija biedrības īpašnieks un amatpersona. Pieteicējs Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – Dienests) iesniedza 2015.gada ienākumu deklarācijas precizējumus. Precizējumos kā attaisnotie izdevumi deklarēti ziedojumi biedrībai. Ziedojumus veido biedrībai samaksātā naudas summa un pieteicējam piederošā nekustamā īpašuma lietošanas tiesību dāvinājums, ko pieteicējs novērtējis konkrētā ikmēneša maksājuma veidā.

Sākotnējā Dienesta lēmumā atzīts, ka pieteicēja biedrībai samaksātā naudas summa ir iekļaujama attaisnotajos izdevumos. Lēmumā norādīts, ka nekustamā īpašuma lietošanas tiesību dāvinājums nav iekļaujams attaisnotajos izdevumos, jo pieteicēja deklarācijas precizējumiem pievienotais nekustamā īpašuma lietošanas tiesību dāvinājuma līgums nav atzīstams par maksāšanas dokumentu. Pieteicējs sākotnējo lēmumu apstrīdēja.

Ar Dienesta galīgo lēmumu noteikts, ka pieteicēja deklarētie ziedojumi kā attaisnotie izdevumi nav atzīstami pilnā apmērā. Tas pamatots ar to, ka ziedojuma mērķi ir netieša norāde uz konkrētu personu kā ziedoto līdzekļu saņēmēju, kas ir ar pieteicēju saistīta persona. Kā ziedoto līdzekļu saņēmējs norādīts pats pieteicējs un viņa sieva, kas arī ir biedrības īpašniece un amatpersona.

Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicēja ziedojums tiktu iekļauts 2015.gada ienākumu deklarācijā un ziedojuma summas apmērā

¹ ECLI:LV:AT:2021:1203.A420136617.5.S

tiktu samazināti pieteicēja ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamie ienākumi par 2015.gadu.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas spriedumam un atzina, ka ziedojums nav uzskatāms par attaisnotajiem izdevumiem, ja ziedojuma mērķi ir norāde uz ziedoto līdzekļu saņēmēju, kas ir ar ziedotāju saistīta persona. Apgabaltiesa norādīja, ka pieteicējs, dāvinot biedrībai nekustamā īpašuma lietošanas tiesības, guvis labumu sev un saviem ģimenes locekļiem tādējādi, ka attiecīgajā nekustamajā īpašumā ir deklarēta pieteicēja un viņa dēla dzīvesvieta. Tiesa atzīmēja, ka pieteicējs nav ierobežots ziedot savai biedrībai, bet pieteicējs nav tiesīgs iekļaut ziedojumus attaisnotajos izdevumos, jo kritiski ir vērtējams šādu ziedojumu filantropiskais raksturs.

Pieteicējs par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka tiesa kļūdaini interpretējusi likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 10.panta 1.²daļu. Pieteicējs vērsa uzmanību uz to, ka ziedojuma mērķi nav ietverta ne tieša, ne netieša norāde uz kādu personu.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā risināmais jautājums ir par pieteicēja kā biedrības amatpersonas tiesībām iekļaut attaisnotajos izdevumos ziedojumu biedrībai.

Senāts spriedumā analizēja likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un Sabiedriskā labuma organizāciju likuma normas. Interpretējot minētās tiesību normas kopsakarā, Senāts atzina, ka *Sabiedriskā labuma organizāciju likumā nav paredzēts aizliegums organizācijas amatpersonai ziedot attiecīgajai organizācijai. Likumā arī nav paredzēts aizliegums organizācijas amatpersonai lemt par ziedojumu izlietošanu, ja šī amatpersona vienlaikus ir arī ziedotāja. Proti, ja sabiedriskā labuma organizācijas amatpersona ziedo attiecīgajai organizācijai, šī amatpersona, tāpat kā ikviens cits ziedotājs var pretendēt uz nodokļu atvieglojumiem, ievērojot nodokļu likumos paredzētos ierobežojumus.*

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka *apstāklis, ka ziedotājs ir attiecīgās biedrības amatpersona un lemj par ziedoto līdzekļu izlietojumu, pats par sevi nenozīmē, ka ziedotājs nav tiesīgs saņemt nodokļa atvieglojumu. Tāpēc, konstatējot ziedotāja tiešu vai netiešu saistību ar konkrēto biedrību,*

ir nevis automātiski jāliedz ziedotājam saņemt nodokļu atvieglojumus, bet jānovērtē, vai pēc būtības ir iestājušies priekšnoteikumi nodokļu atvieglojumu saņemšanai.

Senāts arī konstatēja, ka *par ziedojumu likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē var būt konkrētas lietas lietošanas tiesības, tai skaitā arī nekustamā īpašuma lietošanas tiesību dāvinājums.* Tomēr šādā gadījumā tiesai jānoskaidro, vai pieteicēja nekustamā īpašuma lietošanas tiesību dāvinājuma patiesais mērķis ir filantropija vai tomēr kāda noteikta labuma gūšana sev pašam (ar sevi saistītām personām).

Gadījumi, kad valsts ir atbrīvojama no nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākuma par sev piekrītošu vai piederošu nekustamo īpašumu

Nekustamā īpašuma nodokļa iekasēšana no dzīvokļu īpašniekiem par valstij vai pašvaldībai piederošas vai piekritīgas zemes lietošanu

Valsts pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli par sev piederošu nekustamā īpašuma objektu

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 22.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-43/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Nodokļu tiesības – Nekustamā īpašuma nodoklis* – Atbrīvošana no nodokļa – Valsts pienākums maksāt nodokli

Par lietas būtību

Ar Rīgas domes 2016.gada lēmumu pieteicējai uzlikts pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli (turpmāk – nodoklis) par 2016.gadu par vairākiem nekustamā īpašuma objektiem un par atsevišķām zemes vienībām arī par 2015.gadu. Pieteicējai pienākums maksāt nodokli noteikts par 23 zemesgabaliem vai to domājamām daļām, dzīvokļa īpašumu un tam piekritīgo zemesgabalu, garāžu un tam piekritīgo zemesgabalu un nedzīvojamām telpām.

Pieteicēja uzskatīja, ka nodokļa maksātāji par zemesgabaliem ir daudzdzīvokļu dzīvojamo māju īpašnieki, kuri ir zemesgabalu lietotāji. Pēc pieteicējas domām, par dzīvokļa īpašumu un tam piekritīgo zemi, kā arī garāžu un tai piekritīgo zemi nodoklis ir jāmaksā dzīvojamās mājas pārvaldītājam; savukārt par nedzīvojamām telpām nodoklis ir jāmaksā to valdītājam.

Pieteicēja iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, kurā lūdza Rīgas domes lēmumu atcelt.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicējas pieteikumu apmierināja daļēji. Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu apelācijas sūdzības iesniedza gan pieteicēja, gan Rīgas dome.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1022.A420346916.11.S

Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu apmierināja daļēji. Tiesa atcēla pārsūdzēto domes lēmumu daļā par pieteicējai noteikto pienākumu maksāt nodokli par garāžu un tai piekritīgo zemesgabalu, pārējā daļā lēmumu atstāja negrozītu.

Apgabaltiesa spriedumā norādīja, ka likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astotā daļa lietā nav piemērojama, jo nepastāv normā noteiktie nosacījumi par daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas atrašanos valsts vai pašvaldības īpašumā. Apgabaltiesa arī secināja, ka likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astotā daļa ir piemērojama tikai daudzdzīvokļu mājām. Šī norma nav piemērojama nedzīvojamām telpām.

Pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru tās pieteikums tika noraidīts. Kasācijas sūdzībā pieteicēja norādīja, ka apgabaltiesa ir kļūdaini interpretējusi likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astoto daļu un ka par zemesgabaliem, uz kuriem atrodas daudzdzīvokļu mājas, nodokli maksā dzīvojamo māju pārvaldnieki.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā, ar kuru bija noraidīts pieteicējas pieteikums par nodokļa aprēķinu 23 zemesgabaliem vai to domājamām daļām, un šajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apgabaltiesai. Senāts atzina, ka spriedums minētajā daļā ir atceļams, jo apgabaltiesa nepareizi piemērojusi likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astoto daļu.

Senāta nolēmums

Lietā tiek aplūkots jautājums, kura persona ir atzīstama par nodokļa maksātāju par zemesgabaliem vai to domājamām daļām situācijā, kad īpašuma tiesības zemesgrāmatā uz zemesgabaliem ir nostiprinātas Latvijas valstij un uz zemesgabaliem atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas, kuras ir privatizētas pilnībā vai daļēji un ir dzīvokļu īpašnieku īpašumā, savukārt zemesgabalu privatizācijas process vēl turpinās. Proti, Senāts detalizēti analizē likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astoto daļu un tās saturu.

Senāts spriedumā secināja, ka likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astotās daļas mērķis ir atbrīvot valsti vai pašvaldību no nodokļa maksāšanas pienākuma par daudzdzīvokļu dzīvojamo māju (tās daļu), kas ierakstīta zemesgrāmatā uz valsts vai pašvaldības vārda, un valstij vai pašvaldībai piederošo vai piekritīgo zemi, uz kuras šī māja atrodas. Senāts atzina, ka no minētās tiesību normas mērķa nav secināms, ka valsts ir atbrīvojama no nodokļa maksāšanas pienākuma tikai tad, ja gan ēkas, gan zeme pieder vai piekrīt valstij. Likumdevēja mērķis, nosakot

normā subjektu loku, no kuriem pārvaldnieks iekasē nodokli, bija noteikt, ka nodoklis pēc būtības ir jāmaksā tām personām, kas faktiski lieto šo nekustamo īpašumu. Tikai gadījumā, ja nekustamais īpašums, kas pieder vai piekrīt valstij, neatrodas nevienas citas personas faktiskā lietošanā, no kuras pārvaldnieks varētu iekasēt nodokli, nodoklis būtu jāmaksā pašai valstij.

Senāts arī secināja, ka dzīvojamās mājas pārvaldniekam ir pamats iekasēt nekustamā īpašuma nodokli no dzīvokļu īpašumu īpašniekiem par valstij vai pašvaldībai piederošu vai piekritīgu zemi situācijā, kad īpašuma tiesības zemesgrāmatā uz zemesgabaliem ir nostiprinātas valstij un uz zemesgabaliem atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas, kuras ir privatizētas pilnībā vai daļēji un ir dzīvokļu īpašnieku īpašumā, savukārt zemesgabalu privatizācijas process turpinās.

Senāts tāpat aplūkoja jautājumu par valsts pienākumu maksāt nekustamā īpašuma nodokli par sev piederošu nekustamā īpašuma objektu. Senāts norādīja, ka likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta astotā daļa nodokļa maksāšanas pienākumu par daudzdzīvokļu dzīvojamo māju pārnes no valsts uz dzīvojamās mājas pārvaldnieku situācijās, kad šajā mājā esošie dzīvokļi, neapdzīvojamās telpas vai mākslinieku darbnīcas nav privatizētas un nav kļuvušas par patstāvīgu nekustamā īpašuma objektu un secīgi – par patstāvīgu nodokļa objektu. Senāts vērsa uzmanību uz to, ka gadījumā, ja dzīvokļa īpašums ir zemesgrāmatā reģistrēts kā valstij piederošs nekustamais īpašums, tad nodokļa maksātājs par šo nekustamo īpašumu ir nekustamā īpašuma īpašnieks – valsts – atbilstoši vispārējam principam, ka nodokli maksā nekustamā īpašuma īpašnieks.

Objektīvās izmeklēšanas princips administratīvajā procesā Netiešo pierādījumu izmantošanas pieļaujamība priekšnodokļa atskaitīšanas lietās

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 12.marta spriedums lietā Nr. SKA-49/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Nodokļu tiesības* – Pievienotās vērtības nodoklis – *Administratīvais process* – Objektīvās izmeklēšanas princips

Par lietas būtību

Pieteicēja deklarēja darījumus ar citu uzņēmumu par bituma iegādi. Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – Dienests) veica pieteicējas auditu un secināja, ka preces faktiski netika saņemtas no otra uzņēmuma un pieteicējai vajadzēja zināt par darījumu fiktīvo raksturu. Tāpēc ar Dienesta lēmumu pieteicējai samazināts no budžeta atmaksājamais pievienotās vērtības nodoklis, papildus samaksai budžetā noteikts pievienotās vērtības nodoklis un uzņēmumu ienākuma nodoklis, kā arī saistībā ar šiem nodokļiem aprēķināta nokavējuma un soda nauda.

Pieteicēja Dienesta lēmumu pārsūdzēja Administratīvajā rajona tiesā.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja.

Administratīvā apgabaltiesa pievienojās rajona tiesas spriedumā izteiktajai argumentācijai. Spriedumā apgabaltiesa secināja, ka lietā esošo liecinieku liecības un arī pārējo darījumu ķēdes dalībnieku paskaidrojumi un liecības ir pretrunīgas, arī pieteicējas amatpersonu paskaidrojumi ir pārāk vispārīgi. Tiesa atzina, ka, novērtējot liecības un paskaidrojumus kopsakarā ar darījumu dokumentiem, nav iespējams izsekot darījuma norisei. Apgabaltiesa norādīja uz to, ka lietā ir konstatējamās norādes, kurām pieteicējai bija jāpievērš uzmanība, lai gūtu pārliecību, ka prece tiek saņemta no nodokļa rēķinos norādītās personas. Tāpat tiesa secināja, ka lietā esošais pierādījumu kopums ir pietiekams, lai varētu apgalvot, ka pieteicēja nevarēja nezināt par iesaistīšanos nepamatotā nodokļu samazināšanas plānā, tāpēc tai ir liedzamas tiesības uz priekšnodokļa

¹ ECLI:LV:AT:2021:0312.A420177016.8.S

atskaitījumiem. Apgabaltiesa šo savu gala secinājumu pamatoja ar to, ka pieteicējas darījumu partneris un tā sadarbības partneri nevarēja piegādāt strīdus precī, jo lietā nav pierādījumu, kas apliecinātu, ka pieteicējas darījumu partnera rīcībā konkrētā prece ir bijusi.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka apgabaltiesa spriedumā nav pamatojusi to, vai pieteicēja zināja par iesaistīšanos nodokļu sistēmas ļaunprātīgā izmantošanā. Pieteicēja uzskata, ka, nepamatojot šo secinājumu, tiesa ir pārkāpusi Pievienotās vērtības nodokļa likuma 92.panta pirmās daļas 1.punktu. Sūdzībā pieteicēja vērsa uzmanību arī uz apstākli, ka tiesa tai ir noteikusi pienākumu veikt tādas darījumu partnera pārbaudes, kādas neparedz tiesību normas. Sūdzībā arī norādīts, ka tiesa nav veikusi vispusīgu un pilnīgu pierādījumu pārbaudi un ir pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo nav izvērtējusi visus pierādījumus un izprasījusi papildu pierādījumus, kas pieteicējas ieskatā būtu bijuši nepieciešami lietas pareizai izskatīšanai.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā izskatāmais jautājums ir par to, vai apgabaltiesa pareizi ir piemērojusi Pievienotās vērtības nodokļa likuma 92.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktos priekšnoteikumus priekšnodokļa atskaitīšanai. Senāts lietā arī noskaidroja, vai apgabaltiesa ievērojusi procesuālās tiesību normas, novērtējot pierādījumus.

Aplūkojot jautājumu par netiešo pierādījumu izmantošanas pieļaujamību priekšnodokļa atskaitīšanas lietās, Senāts atzina, ka *priekšnodokļa atskaitīšanas lietās tiesai ir nepieciešams noskaidrot, vai ir konstatējamas kādas norādes, kuru dēļ nodokļu maksātājam vajadzēja rasties objektīvām šaubām par sava darījuma partnera spējām izpildīt darījumus un saprātīgi rīkoties, lai novērstu šaubas un nodrošinātos pret riskiem tikt iesaistītam pievienotās vērtības nodokļa sistēmas ļaunprātīgā izmantošanā. Šādu un citu lietā nozīmīgo faktu pārbaudei un pierādīšanai ir izmantojamas jebkuras ziņas – gan tieši pierādījumi, gan netieši pierādījumi.* Senāts atzīmēja, ka *gan netiešie, gan tiešie pierādījumi tiek pakļauti pierādījumu pārbaudei, kurai ir jābūt vispusīgai, pilnīgai un objektīvai, kā arī balstītai loģikas likumos, zinātnes atziņās un taisnības principos. Tikai šādi pārbaudīti pierādījumi rada tiesas iekšējo pārliecību par pārbaudāmo faktu esību vai neesību.*

Senāts secināja, ka *fakts, ka lietā nav tiešu pierādījumu, kas apstiprina nodokļu maksātāja iesaisti nodokļu sistēmas ļaunprātīgā izmantošanā,*

nenozīmē, ka tiesas secinājumi par pieteicējas informētību par iesaistīšanos nepamatotā nodokļu samazināšanās plānā ir patvaļīgi un nepamatoti. Senāts spriedumā vērsa uzmanību uz to, ka priekšnodokļu atskaitīšanas lietās faktu pierādīšanai nav izmantojami tikai un vienīgi tiešie pierādījumi, nodokļu maksātāja krāpnieciskās vai ļaunprātīgās rīcības pierādīšanai ir pieļaujami izmantot arī netiešos pierādījumus. Būtiski ir, lai šie pierādījumi atbilstu visām pierādījumu pazīmēm un atbilstošas pārbaudes un novērtēšanas rezultātā kopumā veido pārliecinošu slēdzienu par konkrētā fakta pastāvēšanu.

Senāts arī norādīja, ka *objektīvās izmeklēšanas princips nav izprotams kā pienākums tiesai meklēt pieteicēja apgalvojumus apstiprinošus pierādījumus. Tiesa pati šī principa ietvaros ir kompetenta izlemt, vai esošais pierādījumu kopums ir tāds, kas ir pietiekams lietas izspriešanai, vai ir nepieciešams vēl pēc papildu pierādījumiem. Ja tiesa secina, ka lietā iegūto pierādījumu kopums ir pietiekams, un tāpēc tiek noraidīts lūgums vākt vēl papildu pierādījumus, netiek pārkāpts objektīvās izmeklēšanas princips.*

Apbūves zeme var tikt atzīta par funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 22.novembra spriedums lietā Nr. SKA-201/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Nodokļu tiesības – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis* – Funkcionāli līdzīgs nekustamais īpašums – Apbūves zeme

Par lietas būtību

Pieteicējs 2011.gadā iegādājās dzīvokli. Dzīvokli pieteicējs atsavināja 2015.gadā. Zemesgrāmatā dzīvoklis bija reģistrēts kā pieteicēja vienīgais nekustamais īpašums.

Dažas dienas pirms dzīvokļa atsavināšanas pieteicējs noslēdza pirkuma līgumu par zemesgabala un tam pieguļošā zemesgabala 1/9 domājamās daļas iegādi, uz ko pieteicēja īpašumtiesības zemesgrāmatā reģistrētas 2016.gadā. Būtībā pieteicējs iegādājās divus zemesgabalus.

Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – Dienests) datu atbilstības pārbaudes rezultātā ar sākotnējo lēmumu pieteicējam aprēķināja iedzīvotāju ienākuma nodokli un nokavējuma naudu par ienākumu no kapitāla pieauguma, kas iegūts, atsavinot dzīvokli.

Dienesta sākotnējo lēmumu pieteicējs apstrīdēja. Apstrīdēšanas rezultātā Dienesta sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Dienesta lēmuma atcelšanu.

Tiesvedības gaita

Administratīvajā rajona tiesā pieteicēja pieteikumu apmierināja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa norādīja, ka pie personas ienākumiem, par kuriem ir jāmaksā nodoklis, pieskaitāmi ienākumi no nekustamā īpašuma atsavināšanas, ja nepastāv likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.pantā minētie izņēmumi. Apgabaltiesa arī atzīmēja, ka pieteicējs lietā nav pierādījis, ka dzīvokļa īpašumu pēc būtības ir aizstājis ar citu tam pašam mērķim izmantojamu nekustamo īpašumu – apbūves zemi. Tāpēc tiesa atzina, ka tiesību normās noteiktais izņēmuma gadījums no nodokļa maksāšanas pienākuma lietā nav piemērojams.

Pieteicējs par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.²punktu, kas noteic, ka ar nodokli netiek aplikts ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas, ja šis ienākums tiek ieguldīts funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā. Sūdzībā pieteicējs uzsvēra, ka par dzīvoklim funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu ir atzīstama arī apbūves zeme.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla, jo atzina, ka konkrētās lietas apstākļos tiesa bija nepamatoti uzskatījusi, ka nekustamā īpašuma funkcionālo līdzību var apstiprināt tikai ar tādām darbībām, kas vērstas uz nolūka nekustamo īpašumu izmantot kā dzīvesvietu īstenošanu.

Senāta nolēmums

Lietā izskatāmais tiesību jautājums ir saistīts ar to, kādi apstākļi noskaidrojami likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.²punkta kontekstā, lai izdarītu secinājumu par nekustamo īpašumu funkcionālo līdzību. Senāts nolēmumā analizēja minēto tiesību normu – gan tās vēsturisko attīstību, gan tās mērķi un saturu.

Spriedumā Senāts atzina, ka, lai varētu piemērot likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.²punktu, ir jākonstatē, ka iegūtais nekustamais īpašums ir funkcionāli līdzīgs atsavinātajam nekustamajam īpašumam, kas izmantots kā personas pamata dzīvesvieta. Senāts skaidroja, ka parasti uz to norāda jau pats iegādātā nekustamā īpašuma statuss un šādā gadījumā ir pietiekami atsaukties uz šo nekustamā īpašuma būtību, lai konstatētu tā funkcionālo līdzību ar iepriekšējo nekustamo īpašumu.

Senāts secināja, ka, pat ja apbūves zeme uzreiz nevar kalpot par personas dzīvesvietu, tā var tikt atzīta par funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu jau brīdī, kad nekustamais īpašums tiek iegādāts. Ja apbūves zemes izmantošanas nolūks izriet jau no paša apbūves zemes statusa jeb iespējas šo nekustamo īpašumu nākotnē izmantot kā dzīvesvietu, tad personai nav jāveic darbības, kas vērstas uz šā nolūka īstenošanu.

Senāts arī norādīja uz to, ka gadījumā, ja iegādāta ir tāda apbūves zeme, kuras statuss uzreiz neļauj secināt, ka tā nākotnē var tikt izmantota kā dzīvesvieta, un kas tādējādi nodokļu administrācijai varētu radīt pamatotas šaubas par nekustamā īpašuma funkcionālo līdzību, tādā gadījumā personai ir pienākums atspēkot šīs pamatotās šaubas ar plašāku pierādījumu apjomu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1122.A420253917.9.S

Personas izdevumi ķīlas dzēšanai par mantotu nekustamo īpašumu var tikt novērtēti kā ieguldījums funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 8.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-301/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Nodokļu tiesības – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis* – Funkcionāli līdzīgs nekustamais īpašums – Izdevumi ķīlas dzēšanai

Par lietas būtību

Pieteicējs 2016.gada jūnijā mantošanas ceļā ieguva ¼ domājamo daļu no mājas un 2016.gada novembrī atsavināja sev piederošo dzīvokli. Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – Dienests) deklarāciju par dzīvokļa atsavināšanu viņš neiesniedza. Daļu no dzīvokļa atsavināšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem pieteicējs izlietoja, lai dzēstu kredīta saistības par mantoto īpašumu.

Ar Dienesta lēmumu pieteicējam uzlikts pienākums samaksāt valsts budžetā iedzīvotāju ienākuma nodokli par atsavināto dzīvokli. Dienesta lēmumā noteikts, ka pieteicējam piemērots ar nodokli apliekamās summas samazinājums likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.²punktā paredzētajā kārtībā. Nodokļa samazinājums noteikts, jo no atsavinātā dzīvokļa gūtie ienākumi ieguldīti funkcionāli līdzvērtīgā nekustamā īpašumā.

Pieteicējs vērsās tiesā, jo uzskatīja, ka viņam būtu piemērojams pilnīgs atbrīvojums no iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksas.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja par Dienesta lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru iemaksai valsts budžetā noteikts iedzīvotāju ienākuma nodoklis.

Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja daļēji. Tiesa atcēla Dienesta lēmumu daļā, ar kuru samaksai valsts budžetā noteikts iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Apgabaltiesa atzina, ka lietā ir piemērojams likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.²punkts. Spriedumā secināts, ka ar nodokli apliekamais ienākums

samazināms atbilstoši pieteicēja ieguldījumam funkcionāli līdzvērtīgā īpašumā. Apgabaltiesa noteica pieteicējam pienākumu samaksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli mazākā apmērā, nekā bija noteikts Dienesta lēmumā.

Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, kurā pieteikums noraidīts. Kasācijas sūdzībā pieteicējs norādīja, ka netipiskā situācijā iespējams atkāpties no likumdevēja noteiktajiem kritērijiem un atbrīvot personu no nesamērīgas nodokļu samaksas. Pieteicēja ieskatā likumdevēja mērķis ir atbrīvot personu no nodokļa samaksas, ja tiek atsavināta personas vienīgā dzīvesvieta.

Kasācijas sūdzību Senāts izskatīja Administratīvo lietu departamenta kopsēdē, apgabaltiesas spriedumu atcēla un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā izskatāmais jautājums ir saistīts ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķina kārtību un to, kā interpretējams tiesību normās noteiktais atbrīvojums personai no iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksas.

Senāts spriedumā atzina, ka personas izdevumi ķīlas dzēšanai par mantotu nekustamo īpašumu var tikt novērtēti kā ieguldījums funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā. Senāts skaidroja, ka likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.²punktā nav norādīta konkrēta tiesiskā forma, kādā personai jāiegūst funkcionāli līdzīgs nekustamais īpašums. *Proti, nav pamatoti no normas tvēruma izslēgt gadījumu, kurā otrs nekustamais īpašums tiek iegūts nevis pirkuma ceļā, bet gan citu tiesisko attiecību rezultātā. Par ieguldījumu šādā gadījumā var uzskatīt nevis pirkuma maksu, bet gan citus izdevumus, kas personai nodrošina iespēju nekustamo īpašumu izmantot atbilstoši tā mērķim.*

Senāts norādīja uz to, ka gadījumā, ja persona viena nekustamā īpašuma atsavināšanas rezultātā iegūtos līdzekļus izlieto, lai dzēstu uz mantotā īpašuma nostiprinātu ķīlas tiesību, un šāda rīcība ir atzīstama par būtisku priekšnoteikumu tam, lai persona mantoto nekustamo īpašumu varētu izmantot kā savu turpmāko dzīvesvietu, tad līdzekļi, kas iztērēti ķīlas dzēšanai par mantoto māju, uzskatāmi par ieguldījumu funkcionāli līdzīgā īpašumā un šāds ieguldījums ļauj samazināt ar nodokli apliekamo ienākumu summu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1008.A420154818.15.S

Patvaļīga būvniecība nav dzīvokļu apvienošana – tā nevar radīt privātpersonai labvēlīgas sekas nodokļu jomā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 8.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-394/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Nodokļu tiesības – Būvniecības tiesības – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis – Patvaļīga būvniecība*

Par lietas būtību

Pieteicēja 2003.gadā noslēdza divus pirkuma līgumus un ieguva īpašumtiesības uz diviem blakus dzīvokļiem. Abi dzīvokļi reģistrēti zemesgrāmatā kā atsevišķi nekustamie īpašumi. Iegādātos blakus dzīvokļus pieteicēja pārbūvēja un apvienoja vienā funkcionāli patstāvīgā dzīvoklī. Abi dzīvokļi 2016.gada 15.decembrī tika atsavināti.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – Dienests) lēmumu pieteicējai veikts aprēķins par dzīvokļu atsavināšanas rezultātā gūto ienākumu un noteikts pienākums samaksāt valsts budžetā iedzīvotāju ienākuma nodokli un nokavējuma naudu.

Dienests lēmumā norādīja, ka pieteicējas ienākumi par atsavinātajiem dzīvokļiem ir kvalificējami kā ienākumi no kapitāla pārdošanas un ir apliekami ar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Tāpat lēmumā minēts, ka pieteicēja dzīvokļu apvienošanu nav noformējusi. Dienests konstatēja, ka atsavinātie dzīvokļi nav atzīstami par pieteicējas vienīgo nekustamo īpašumu, un atzina, ka uz pieteicēju nav attiecināmi likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33. un 33.¹punktā noteiktie izņēmumi, kad persona var tikt atbrīvota no pienākuma veikt iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksu.

Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Dienesta lēmuma atcelšanu daļā par iemaksai budžetā noteikto iedzīvotāju ienākuma nodokli un nokavējuma naudu.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja.

Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Administratīvā apgabaltiesa apmierināja pieteicējas pieteikumu un atcēla Dienesta lēmumu daļā par iemaksai budžetā noteikto

iedzīvotāju ienākuma nodokli un nokavējuma naudu. Apgabaltiesa spriedumā norādīja, ka lietas izskatīšanā ir jāņem vērā faktiskie apstākļi. Tiesa atzina, ka pieteicēja faktiski ir pārdevusi vienu divstābu dzīvokli un attiecībā uz pieteicēju ir piemērojams likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.¹punktā noteiktais atbrīvojums no iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksas.

Par apgabaltiesas spriedumu Dienests iesniedza kasācijas sūdzību. Tajā norādīts, ka Dienests nepiekrīt apgabaltiesas secinājumiem un uzskata, ka pieteicēja atsavinājusi divus atsevišķus nekustamos īpašumus, par ko būtu maksājams iedzīvotāju ienākuma nodoklis.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai, jo atzina, ka apgabaltiesa, izskatot lietu, nav apkopojusi pierādījumus un noskaidrojusi apstākļus, kas saistīti ar dzīvokļu pārbūves un apvienošanas atbilstību tiesību normām.

Senāta nolēmums

Šajā lietā tiek vērtēts, vai apgabaltiesa ir pareizi interpretējusi un piemērojusi likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.¹punktu. Uz attiecīgās likuma normas pamata apgabaltiesa pieteicēju atbrīvoja no iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksas pienākuma.

Senāts, analizējot konkrēto tiesību normu, atzina, ka likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.¹punkta izpratnē par personas vienīgo nekustamo īpašumu var atzīt vienīgi tādu dzīvokli, kurš pārbūvēts un apvienots, ievērojot normatīvo aktu prasības.

Senāts norādīja, ka dzīvokļu apvienošana nav obligāti jānostiprina zemesgrāmatā, jo normatīvie akti pēc būtības neparedz privātpersonas pienākumu zemesgrāmatā nostiprināt visas ziņas par nekustamā īpašuma stāvokļa izmaiņām, pārbūvi vai apvienošanu.

Tai pašā laikā Senāts arī uzsvēra, ka patvaļīga būvniecība nav vērtējama kā netipiska situācija, kurā persona varētu tikt atbrīvota no iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksas saistībām. Tādējādi personas nodokļu saistības ir vērtējamās kopsakarā ar nekustamajā īpašumā veiktās būvniecības tiesiskumu vai tās patvaļību, jo privātpersona nevar gūt tiesisku labumu no prettiesiskas rīcības. Gala rezultātā Senāts atzina, ka prettiesiskas darbības būvniecības jomā privātpersonai nevar radīt labvēlīgas sekas nodokļu jomā.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1008.A420182218.10.S

Likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3.²daļā noteiktā termiņa piemērošana *(Judikatūras maiņa)*

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 22.februāra spriedums lietā Nr. SKA-522/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Nodokļu tiesības* – Tiesiskā noteiktība – Pārmaksātie nodokļi – Pārmaksāto nodokļu atmaksāšana – Finanšu līdzekļu aizturēšana

Par lietas būtību

Pieteicēja kopš 2009.gada 23.oktobra ir maksātnespējīga. Pieteicēja 2010.gada 6. un 9.decembrī vērsās Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – Dienests) ar lūgumu atmaksāt auditā atzīto pievienotās vērtības nodokļa pārmaksāto summu saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3.²daļu.

Dienests ar 2011.gada 1.marta lēmumu pieteicējas lūgumus noraidīja. Pieteicēja šo un vairākus citus dienesta lēmumus pārsūdzēja tiesā.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicējas pārsūdzēto lēmumu atzina par prettiesisku. Administratīvā apgabaltiesa ar 2013.gada 14.augusta spriedumu šajā lietā atzina, ka minētais lēmums ir tiesisks, bet Senāts ar 2015.gada 16.janvāra spriedumu atcēla apgabaltiesas spriedumu attiecīgajā daļā un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Apgabaltiesa, izskatot lietu no jauna daļā par Dienesta lēmuma atzīšanu par prettiesisku, ar 2020.gada 13.maija spriedumu pieteicējas pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa atzina, ka Dienestam lēmuma pieņemšanas brīdī bija pamats aizturēt pieteicējas pārmaksātās nodokļu summas, jo nebija iestājušies likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3.²daļā minētie apstākļi.

Pieteicēja par minēto apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību.

Senāts, izskatot kasācijas sūdzību Administratīvo lietu departamenta kopsēdē, apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Šajā spriedumā Senāts atkāpjas no šajā lietā 2015.gada 16.janvāra spriedumā un 2016.gada 4.oktobra lēmumā paustā viedokļa par likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3.²daļas piemērošanu.

Senāts norādīja, ka likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta 3.²daļā noteiktais termiņš ir vērst uz tiesiskās noteiktības veicināšanu. Valsts nedrīkst neierobežotu laiku neatmaksāt pārmaksātos nodokļus, ja kompetentās iestādes nav atklājušas faktus, kas varētu būt pamats pārmaksātās summas aizturēšanai. Nolēmumā paskaidrots, ka tiesiskā noteiktība vien nevar atsvērt pārmaksāto nodokļu atmaksāšanu, ja brīdī, kad nodokļu administrācijai likumā noteiktajā kārtībā ir jāizlemj jautājums par pārmaksātās summas atmaksāšanu vai aizturēšanu, šāds pamats tās aizturēšanai ir jau radies.

Senāts secināja, ka gan no likuma „Par nodokļiem un nodevām” 28.panta trešās daļas, gan no šā panta 3.²daļas izriet skaidra likumdevēja izšķiršanās neatmaksāt nodokļu maksātājam finanšu līdzekļus situācijā, ja nodokļu maksātājs vai tā amatpersona kriminālprocesā ir ieguvusi tādas personas statusu, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Šādā gadījumā vairs nav šaubu par finanšu līdzekļu aizturēšanas nepieciešamību un 28.panta 3.²daļā norādītā termiņa iestāšanās nevar attaisnot finanšu līdzekļu atmaksāšanu.

Vienlaikus Senāts paskaidroja, ka apstākļi, ka kriminālprocesā pastāv citi mehānismi līdzīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, mantas arests, pats par sevi nav pamats atkāpties no likumdevēja noteiktās pārmaksātās summas atmaksāšanas kārtības.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0222.A420654710.13.S

Pienācīga apstākļu noskaidrošana, ja nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas pazīmes nav viennozīmīgas

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 11.jūnija spriedums lietā Nr. SKA-532/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Nodokļu tiesības – Pievienotās vērtības nodoklis* – Priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības – Nodokļu sistēmas ļaunprātīga izmantošana – Pienācīga apstākļu noskaidrošana

Par lietas būtību

Ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – Dienests) lēmumu pieteicējai audita rezultātā, tostarp par darījumiem ar citu uzņēmumu, papildus aprēķināts pievienotās vērtības nodoklis, nokavējuma nauda un soda nauda, kā arī samazināts no valsts budžeta atmaksājamais pievienotās vērtības nodoklis un saistībā ar to aprēķināta soda nauda. Ar Dienesta lēmumu pieteicējai arī atteikts atmaksāt pievienotās vērtības nodokli par 2017.gada jūniju un jūliju.

Dienests lēmumā norādīja, ka pieteicēja veikusi darījumus ar citu uzņēmumu un priekšnodoklī deklarējusi izrakstītās pavadzīmes par transportlīdzekļu un to piekabju iegādi. Būtībā Dienests ir liedzis pieteicējai tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu par tās noslēgtajiem līzīngā darījumiem ar otru uzņēmumu. Dienests arī norādīja, ka šos pieteicējas darījumus neatzīst. Dienesta viedoklis pamatots ar to, ka transportlīdzekļu pārdošana noformēta tikai formāli. Dienesta rīcībā esošie pierādījumi norāda uz to, ka pieteicēja zināja par noformēto darījumu mākslīgo raksturu un apzināti iesaistījās nodokļu sistēmas ļaunprātīgā izmantošanā.

Pieteicēja Dienesta lēmumu pārsūdzēja Administratīvajā rajona tiesā.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja.

Spriedumā apgabaltiesa atzina, ka Dienests ir pamatoti liedzis tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu pieteicējai par tās noslēgtajiem

līzīngā darījumiem. Priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības pieteicējai liegtas, jo apgabaltiesa secināja, ka attiecīgie darījumi ir noslēgti mākslīgi. Darījumu mākslīgais raksturs pamatots ar to, ka pieteicēja līzīngā darījumus noslēdza ar uzņēmumu, kuram bija finansiālas grūtības.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīts, ka apgabaltiesa, atzīstot to, ka pieteicējai pamatoti ir liegtas tiesības atskaitīt priekšnodokli par līzīngā darījumiem, nav pienācīgi novērtējusi lietā esošos pierādījumus.

Senāts atcēla apgabaltiesas spriedumu daļā un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā aplūkojamais jautājums ir saistīts ar tiesas pienākumu pienācīgi noskaidrot apstākļus tajos gadījumos, kad nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas pazīmes nav viennozīmīgas.

Senāts atzina, ka *situācijā, kad nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas pazīmes nav viennozīmīgas un viegli varētu tikt izskaidrotas ar saimnieciski pamatotiem lēmumiem, jo īpaši svarīgi kļūst šādu ļaunprātīgu izmantošanu vai krāpšanu pamatot ar apstākļiem, kas norāda, kādas tieši fiskālas priekšrocības nodokļu maksātājs vai citas personas, par kuru nolūkiem nodokļu maksātājs zināja vai tam būtu vajadzējis zināt, varētu gūt.*

Senāts vērsa tiesas uzmanību uz to, ka *nodokļu maksātājam nevar tikt liegtas priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības tikai tādēļ, ka pieteicēja bija informēta par tās sabiedrības ar ierobežotu atbildību finansiālajām grūtībām, kuras līzīngā saistības nodokļu maksātāja pārņēma, lai tās īpašniekam kā galvotājam nerastos zaudējumi.* Šāds apstāklis pats par sevi nevar būt pamats tam, lai noslēgtos līzīngā darījumus uzskatītu par mākslīgiem.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0611.A420251518.24.S

XII. Publiskie iepirkumi

Godīgas konkurences un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošana iepirkuma priekšmetu kvalitātes kritēriju noteikšanā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 31.marta spriedums lietā Nr. SKA-322/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Publiskie iepirkumi* – Godīgas konkurences princips – Vienlīdzīgas attieksmes princips – Iepirkuma priekšmets

Par lietas būtību

Pieteicējs uzskatīja, ka atklāta konkursa nolikumā nepamatoti kā pretendentu piedāvājuma pakalpojumu pieejamības un kvalitātes kritērijs paredzēts bāzes staciju skaits dažādās frekvencēs un klientu apkalpošanas punktu skaits, un apstrīdēja nolikuma prasības.

Iepirkumu uzraudzības birojs (turpmāk – birojs) atļāva pasūtītājam turpināt iepirkuma procedūru un konkursa rezultātā slēgt iepirkuma līgumu.

Pieteicējs iesniedza tiesā pieteikumu par biroja lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteikumu noraidīja. Tiesa spriedumā atzina, ka mobilo sakaru pakalpojumu kvalitātes rādītāju vērtēšana pēc bāzes staciju skaita konkrētu radiofrekvenču spektra diapazona ietvaros ir objektīvi pārbaudāms un viegli salīdzināms pakalpojuma pieejamības rādītājs. Šāds vērtēšanas kritērijs ir pamatots un samērīgs. Arī punktu piešķiršana atkarībā no klientu apkalpošanas centru skaita ir loģiska un samērīga attiecībā pret konkursa priekšmetu. Pieteicējs nav pamatojis apgalvojumu, ka kritērijs izvirzīts par labu noteiktam pretendenta.

Par tiesas spriedumu pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību, norādot, ka tiesa nav pienācīgi vērtējusi apsvērumus par to, ka nolikumā ir iekļauti konkursa priekšmetam neatbilstoši kritēriji, kas izvirzīti par labu noteiktam pretendenta.

Senāts Administratīvās rajona tiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā risināmais jautājums ir par godīgas konkurences un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošanas pienākumu kvalitātes kritēriju noteikšanā.

Senāts atzina, ka *pasūtītājam ir samērā plaša rīcības brīvība, nosakot piešķiršanas kritērijus sev nepieciešamo preču vai pakalpojumu iegādei, jo tikai pašam pasūtītājam ir vislabāk zināmas prasības, kādām šīm precēm un pakalpojumiem ir jāatbilst, taču šī rīcības brīvība nav neierobežota.*

Senāts vērta uzmanību uz to, ka *pasūtītājam ir jānodrošina godīga konkurence un vienlīdzīga un nediskriminējoša attieksme, maksimāli izvairoties no tādiem kritērijiem, kas var radīt aizdomas par noteiktu priekšrocību piešķiršanu kādam no pretendentiem. Proti, pasūtītājam ir jānosaka konkurenci neierobežojoši un objektīvi salīdzināmi vai izvērtējami piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji. Tātad, no vienas puses, kvalitātes kritēriji nodrošina pasūtītāja līdzekļu efektīvu izmantošanu un pasūtītāja vajadzībām iespējami atbilstošākā pakalpojuma/preces iegādi. No otras puses, kvalitātes kritērijiem jāatbilst godīgas konkurences un vienlīdzīgas attieksmes principiem. Apstākļos, kad objektīvi nav viena kritērija, kas efektīvi ļautu pārliecināties par piedāvātā pakalpojuma kvalitāti, nav pamatoti piešķirt izšķirošu nozīmi vienam kvalitātes novērtējuma kritērijam, vēl jo vairāk, – ja tas kādam no tirgus dalībniekiem nodrošina acīmredzamu priekšrocību iepretim citiem konkurentiem.*

¹ ECLI:LV:AT:2021:0331.A420296418.5.S

XIII. Sociālās tiesības

Pārmaksātā vecāku pabalsta atprasīšana

Administratīvā procesa likuma 85. un 86.panta piemērošana, ja administratīvais akts tiek atcelts daļā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 28.janvāra spriedums lietā Nr. SKA-17/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Sociālās tiesības – Tiesības uz pabalstiem – Vecāku pabalsta pārmaxa – Administratīvā akta atcelšana daļā*

Par lietas būtību

Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) lēmumu pieteicējai par periodu no 2015.gada 15.jūnija līdz 2016.gada 14.decembrim piešķirts vecāku pabalsts. Saskaņā ar tiesību normām vecāku pabalsts pieteicējai izmaksāts 30 % apmērā no piešķirtās pabalsta summas.

Aģentūra pieņēma lēmumu, ar kuru konstatēja pieteicējai vecāku pabalsta pārmaxu par daļu no perioda – 6 mēnešiem, anulēja valsts veiktās obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas no vecāku pabalsta un pieprasīja atmaksāt pārmaxāto pabalstu.

Pieteicēja par aģentūras lēmumu vērsās tiesā un lūdza to atcelt.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa ar 2016.gada 5.septembra spriedumu pieteicējas pieteikumu apmierināja.

Aģentūra par rajona tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesas spriedums pamatots ar to, ka pieteicējai piešķiramā vecāku pabalsta apmēra noteikšanā tika izmantotas nepilnīgas ziņas par pieteicējas nodarbinātību un tādēļ aģentūra pieteicējai aprēķināja lielāku dienas vidējo apdrošināšanas iemaksu algū. Apgabaltiesa atzina, ka aģentūra nepilnīgas ziņas aprēķinā izmantoja, jo pieteicēja Valsts ieņēmumu dienestam laikā nebija iesniegusi informāciju par to, ka ir saimnieciskās darbības veicēja un mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja.

Lēmuma pieņemšanas brīdī aģentūras rīcībā bija tikai informācija, ka pieteicēja ir darba ņēmēja citā mikrouzņēmumā.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kuras galvenais arguments bija tāds, ka pienākuma uzlikšana atmaksāt pabalsta pārmaxu rada tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu, jo pārmaxa radusies iestādes kļūdas dēļ.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā izšķiramais jautājums ir, vai Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra konkrētajos apstākļos bija tiesīga pieteicējai pieprasīt atmaksāt vecāku pabalsta pārmaxu, ir pieļāvusi tiesiskās paļāvības principa, kā arī citu tiesību normu pārkāpumus.

Senāts spriedumā norādīja, ka apgabaltiesa nav vispusīgi un pilnīgi izvērtējusi visus ar tiesiskās paļāvības principu saistītos apstākļus.

Senāts skaidroja, kā piemērojams Administratīvā procesa likuma 85. un 86.pants, ja administratīvais akts tiek atcelts daļā. Senāts atzina, ka *Administratīvā procesa likuma 85.pants un 86.pants ir piemērojami gan gadījumā, kad administratīvais akts tiek atcelts pilnībā, gan tad, kad tas tiek atcelts daļā*. Senāts spriedumā norādīja arī uz to, ka *šie panti ir piemērojami gan gadījumos, kad pilnībā vai daļēji atcēlta administratīvā akta vietā netiek izdots jauns administratīvais akts, gan arī gadījumos, kad pilnībā vai daļēji atcēlta administratīvā akta vietā tiek izdots jauns administratīvais akts, kas aizstāj atcelto tiesisko attiecību noregulējumu vai noregulējuma daļu ar jaunu noregulējumu*.

Senāts secināja, ka gadījumā, ja personai prasa atmaksāt sociālā pabalsta pārmaxu tādēļ, ka pabalsta aprēķins veikts nepareizi, tad šādā gadījumā pēc būtības administratīvais akts par attiecīgā sociālā pabalsta piešķiršanu tiek atcelts daļā. Līdz ar to principā arī šādos gadījumos ir piemērojams Administratīvā procesa likuma 86.pants.

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka nepamatoti izmaksāto sociālās apdrošināšanas pabalstu atprasīšanu paredz likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 27.¹panta pirmā daļa. Šī tiesību norma ir uzskatāma par speciālo tiesību normu. Senāts secināja, ka *nav obligāti jākonstatē personas prettiesiska rīcība speciālās normas piemērošanai. Proti, speciālā norma var paredzēt iestādes tiesības atgūt pārmaxāto pabalstu arī tad, ja pabalsta saņēmēja rīcība ir bijusi tiesiska*.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0128.A420202716.6.S

Senāts atzina, ka *tas vien, ka speciālā tiesību norma vispārīgi paredz iestādes tiesības atgūt pārmaksātās pabalstu summas, nenozīmē, ka šādās situācijās tiesiskās palāvības princips nav piemērojams. Lai arī var prezumēt, ka likumdevējs, pieņemot speciālo tiesību normu par pabalstu pārmaksu atgūšanu, ir apsvēris, vai pārmaksāto summu atgūšana nepārkāps tiesiskās palāvības principu, tomēr tas neatbrīvo tiesību piemērotāju no pienākuma arī apsvērt šo jautājumu, īpaši situācijā, kad uz iespējamu tiesiskās palāvības principa pārkāpumu norāda kāds no procesa dalībniekiem. Turklāt jāņem vērā, ka likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 27.¹panta pirmā daļa aptver plašu situāciju loku ar visdažādākajiem pabalsta pārmaksas cēloņiem. Līdz ar to ir iespējams, ka pabalstu pārmaksas atgūšana, pamatojoties uz šo normu, var būt gan atbilstoša tiesiskās palāvības principam, gan arī pārkāpt to.*

Bērna vecums kā priekšnoteikums personai bērna kopšanas atvaļinājuma laikā tikt apdrošinātai pret bezdarba risku

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 30.aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-23/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Sociālās tiesības – Tiesības uz pabalstiem – Apdrošināšana pret bezdarba risku – Priekšnoteikumi bezdarba pabalsta saņemšanai*

Par lietas būtību

Pieteicēja no 2008.gada aprīļa bija darba ņēmēja. 2010.gada janvārī pieteicējai piedzima pirmais bērns, un līdz 2011.gada janvārim viņa atradās pirmā bērna kopšanas atvaļinājumā. 2013.gada jūlijā pieteicējai piedzima otrais bērns, un līdz 2015.gada janvārim viņa atradās otrā bērna kopšanas atvaļinājumā. Pieteicēja no 2015.gada februāra līdz 2015.gada septembrim atkal atradās bērna kopšanas atvaļinājumā, jo izmantoja atlikušo bērna kopšanas atvaļinājuma daļu sakarā ar pirmā bērna dzimšanu.

2015.gada decembrī pieteicēja pārtrauca darba tiesiskās attiecības. Nodarbinātības valsts aģentūra viņai piešķīra bezdarbnieka statusu. Pieteicēja vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – aģentūra) ar lūgumu viņai piešķirt bezdarbnieka pabalstu.

Aģentūra atteica piešķirt bezdarbnieka pabalstu. Lēmumā norādīts, ka attiecībā uz pieteicēju nepastāv likumā noteiktā prasība, ka par personu ir veiktas vai bija jāveic iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā deviņus mēnešus pēdējo 12 mēnešu periodā. Lēmumā konstatēts, ka par pieteicēju iemaksas veiktas tikai četrus mēnešus. Aģentūra norādīja, ka pārējos astoņus mēnešus iemaksas par pieteicēju nemaz nebija jāveic, jo tā atradās bērna kopšanas atvaļinājumā, kopjot bērnu, kas ir vecāks par pusotru gadu.

Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai tiktu piešķirts bezdarbnieka pabalsts.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteikumu apmierināja. Par rajona

¹ ECLI:LV:AT:2021:0430.A420150916.7.S

tiesas spriedumu aģentūra iesniedza apelācijas sūdzību.

Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja, par pamatojumu minot, ka pieteicējas gadījumā nepastāv viens no likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 5.panta pirmajā daļā norādītajiem obligātajiem priekšnoteikumiem bezdarbnieka pabalsta piešķiršanai.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka tiesa likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 5.panta pirmās daļas normu ir interpretējusi pārāk šauri, neņemot vērā Darba likuma 156.pantā un Latvijas Republikas Satversmes 109.pantā personai paredzētās tiesības. Pieteicēja puda viedokli, ka likumdevējs nav paredzējis sociālo aizsardzību bezdarba gadījumā tādām darba ņēmējām, kurš atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā, kopjot bērnu, kurš ir pārsniedzis pusotra gada vecumu. Pieteicēja uzskata, ka tas ir pretrunā ar Satversmes normām, un lūdza Senātu vērsties Satversmes tiesā.

Senāts apturēja tiesvedību lietā un vērsās Satversmes tiesā ar pieteikumu par likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6.panta piektās daļas atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam teikumam un 109.pantam.

Satversmes tiesa apstrīdēto normu atzina par atbilstošu Satversmes 91.panta pirmajam teikumam un 109.pantam.²

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Šajā lietā izskatāmais jautājums ir saistīts ar personas tiesībām uz bezdarbnieka pabalstu.

Senāts spriedumā atzina, ka bērna vecums ir priekšnoteikums personai bērna kopšanas atvaļinājumā tikt apdrošinātai pret bezdarba risku. Proti, *atbilstoši tiesiskajam regulējumam ikviena persona laikā, kamēr kopj nesen dzimušu bērnu, tiek pakļauta trim sociālās apdrošināšanas veidiem – pensiju apdrošināšanai, apdrošināšanai pret bezdarbu un invaliditātes apdrošināšanai.* Taču Senāts uzsvēra, ka *šiem apdrošināšanas veidiem personas ir pakļautas tikai tad, ja saņem bērna kopšanas pabalstu un vecāku pabalstu vai tikai bērna kopšanas pabalstu par bērnu, kurš nav pārsniedzis pusotra gada vecumu.*

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka *likumdevējs ir izveidojis regulējumu, kas paredz visu personu, kuras kopj līdz pusotru gadu vecu bērnu, pakļaušanu apdrošināšanai pret bezdarbu. Savukārt darbinieka atrašanās bērna kopšanas atvaļinājumā, lai koptu bērnu, kura vecums pārsniedz pusotru gadu, nav paredzēta kā pamats, lai persona tiktu pakļauta sociālajai apdrošināšanai bezdarba gadījumam.*

² Satversmes tiesas 2021.gada 31.marta spriedums lietā Nr. 2020-35-01.

Minimālās vecuma pensijas apmēra aprēķināšana cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 16.marta spriedums lietā Nr. SKA-259/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Sociālās tiesības – Tiesības uz pensijām un pabalstiem* – Vecuma pensijas aprēķināšana – Cilvēka pamatvajadzību apmierināšana – Cilvēka cieņa

Par lietas būtību

Pieteicējs vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – aģentūra) ar iesniegumu, kurā lūdza piešķirt viņam vecuma pensiju.

Aģentūra izskatīja pieteicēja iesniegumu un secināja, ka viņam aprēķinātais vecuma pensijas apmērs ir mazāks par valstī noteikto minimālās vecuma pensijas apmēru. Aģentūra piešķīra pieteicējam vecuma pensiju, to paaugstinot līdz minimālās vecuma pensijas apmēram no iesniegumā norādītā perioda.

Piešķirtā vecuma pensija vairākkārt tika indeksēta, līdz tās apmērs pēc 2017.gadā veiktās indeksācijas sasniedza 96,07 *euro* mēnesī.

2018.gada jūnijā aģentūra pārskatīja pieteicējam piešķirto vecuma pensiju. Aģentūra atkārtoti secināja, ka pieteicējam aprēķinātais vecuma pensijas apmērs ir mazāks par valstī noteikto minimālās vecuma pensijas apmēru. Aģentūra atkal aprēķināto pensijas summu paaugstināja līdz valstī noteiktās minimālās vecuma pensijas apmēram. Indeksējot vecuma pensiju, aģentūra to noteica tādā pašā apmērā kā pirms tās pārskatīšanas.

2018.gada jūlijā pieteicējs vērsās aģentūrā ar iesniegumu, kurā lūdza pārrēķināt viņam piešķirto vecuma pensiju sakarā ar apdrošināšanas stāža papildināšanu.

Aģentūra izskatīja iesniegumu un pieteicējam vecuma pensiju pārrēķināja. Aģentūra konstatēja, ka aprēķinātais vecuma pensijas apmērs joprojām ir mazāks par valstī noteiktās minimālās pensijas apmēru. Aģentūra pieteicējam aprēķināto pensiju indeksēja un noteica to 96,07 *euro* mēnesī.

Pieteicējs vērsās aģentūrā ar apstrīdēšanas iesniegumu. Aģentūra secināja, ka pensijas apmērs ir noteikts pareizi un apstrīdēto lēmumu atstāja negrozītu. Aģentūra gala lēmumā norādīja, ka nav pamata vecuma

¹ ECLI:LV:AT:2021:0316.A420271718.17.S

pensijas aprēķināšanai piemērot valstī noteikto vidējo apdrošināšanas iemaksu algu.

Pieteicējs aģentūras galīgajam lēmumam nepiekrita un vērsās tiesā.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu noraidīja.

Apgabaltiesa spriedumā secināja, ka nav pamatots pieteicēja arguments, ka likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 33.punkta grozījumi, kas stājās spēkā 2016.gada 1.jūlijā, uz pieteicēja gadījumu nav attiecināmi. Tiesa atzina, ka, izskatot lietu, ir jāņem vērā tās tiesību normas, kas bija spēkā laikā, kad pieteicējs vērsās iestādē ar iesniegumu. Pieteicējs vērsās iestādē 2018.gada jūlijā, tātad uz viņu ir attiecināmi minētās tiesību normas grozījumi un aģentūra pensiju ir aprēķinājusi pareizi.

Pieteicējs par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka aprēķinātā vecuma pensija nesniedz viņam nepieciešamo sociālo nodrošinājumu. Pieteicējs sūdzībā izteica lūgumu Senātam vērsties Satversmes tiesā, jo tiesību normas, kas izmantotas vecuma pensijas aprēķināšanai, nenodrošina Satversmei atbilstošu vecuma pensijas apmēru.

Senāts lietā apturēja tiesvedību un iesniedza pieteikumu Satversmes tiesā par normu, kas noteic vecuma pensijas aprēķināšanu, neatbilstību Satversmes 109.pantam.

2020.gada 10.decembrī Satversmes tiesa pieņēma spriedumu², kurā Ministra kabineta noteikumu Nr. 579³ 2. un 3.punktu atzina par neatbilstošu Satversmes 1. un 109.pantam un spēkā neesošu no 2021.gada 1.jūnija.

Pēc Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās Senāts tiesvedību lietā atjaunoja. Izskatot sūdzību, Senāts ņēma vērā Satversmes tiesas spriedumā izteiktās atziņas, apgabaltiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Senāta nolēmums

Lietā aplūkots jautājums ir par minimālo sociālā nodrošinājuma līmeni, kādu valstij ir pienākums nodrošināt pieteicējam vecuma pensijas

saņemšanas gadījumā. Lai rastu atbildi uz strīdus jautājumu, Senāts analizēja un ņēma vērā Satversmes tiesas spriedumā izteiktās atziņas.

Senāts analizēja gan sociālā nodrošinājuma jēdzienu, kas ietverts Satversmē, gan sociālās apdrošināšanas mērķi. Senāts aplūkoja arī cilvēka cieņas jēdzienu. Senāts spriedumā norādīja, ka ar valsts pienākumu nodrošināt sociālās palīdzības minimumu ir jāsaprot tādas palīdzības sniegšana personai, lai tā varētu dzīvot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi un pienācīgi apmierināt savas pamatvajadzības.

Senāts uzsvēra, ka šādos gadījumos ir jāvērtē, vai konkrētajai personai aprēķinātā vecuma pensija kopsakarā ar citiem viņai pieejamiem sociālās drošības pasākumiem nodrošina viņas pamatvajadzību apmierināšanu. Gadījumā ja tiek konstatēts, ka personai izmaksātā minimālā vecuma pensija kopsakarā ar citiem sociālās drošības pasākumiem nenodrošina personas pamatvajadzību apmierināšanu, tad tiesai ir jālemj par personai izmaksājamās minimālās vecuma pensijas apmēru.

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka nepieciešamības gadījumā strīdos par minimālās pensijas aprēķināšanu tiesas var iesaistīt arī Labklājības ministriju, uzdodot Labklājības ministrijai iesniegt metodi, kā personai aprēķināt minimālo pensiju, lai tā nodrošinātu personai iespēju apmierināt savas pamatvajadzības un dzīvot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi.

² Satversmes tiesas 2020.gada 10.decembra spriedums lietā Nr. 2020-07-03.

³ Ministru kabineta 2019.gada 3.decembra noteikumi Nr. 579 „Noteikumi par minimālās valsts vecuma pensijas apmēru”.

XIV. Tiesības uz informāciju un atbildi pēc būtības

Iestādes darbinieka darba vajadzībām radītas un apkopotas informācijas nošķiršana no iestādes radītas informācijas

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 14.maija spriedums lietā Nr. SKA-443/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Tiesības uz informāciju* – Iestādes radīta informācija – Informācijas pieejamība – Informācijas veidu nošķiršana – Informācijas izsniegšana

Par lietas būtību

Pieteicējs vērsās Latvijas Nacionālajā arhīvā (turpmāk – Arhīvs) ar lūgumu izsniegt informāciju – arhīvā lietotās datnes, kuras lietoja arhīva darbinieces. Datnes satur ziņas par arhīva dokumentiem par personām Latvijas teritorijā.

Arhīvs pieteicēja lūgumu noraidīja. Atteikumā izsniegt informāciju Arhīvs norādīja, ka šāds datu apkopojums iestādē nav apstiprināts un iestāde tādu nevienam darbiniekam nav uzdevusi veidot. Taču Arhīvs arī norādīja, ka ir darbinieki, kas sākotnējai atlasei izmanto savus personiski sagatavotos palīgmateriālus, taču tiem nav publiskas ticamības.

Pieteicējs Arhīva atteikumu apstrīdēja Kultūras ministrijā. Ministrija izskatīja apstrīdēšanas iesniegumu un pievienojās Arhīva paustajam viedoklim.

Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Arhīvam sniegt pieteicēja pieprasīto informāciju un par atlīdzinājuma piešķiršanu. Atlīdzinājumu pieteicējs pieprasīja, jo uzskatīja, ka ir pārkāptas viņa tiesības tikt uzklašātam apstrīdēšanas procesā.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteikumu noraidīja. Tiesa konstatēja, ka pieprasītie faili nav Arhīva rīcībā esoša dokumentēta informācija un no

normatīvajiem aktiem neizriet Arhīva pienākums konkrētā satura failus radīt. Tiesa norādīja, ka sabiedrības tiesības uz informāciju, kas ir iestādes rīcībā, neietver tiesības uz darbinieku personīgajiem pierakstiem, pat ja šīs lietas fiziski atrodas iestādē. Spriedumā tiesa arī atzina, ka uzklašāšanas pienākums attiecībā uz pieteicēju apstrīdēšanas procesā nav pārkāpts, jo iebildumus par Arhīva atteikumu izsniegt informāciju pieteicējs bija iekļāvis apstrīdēšanas iesniegumā, ko ministrija izvērtēja.

Pieteicējs par rajona tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Senāts Administratīvās rajona tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir, vai informācija, ko ir radījis valsts pārvaldes iestādes darbinieks pēc savas iniciatīvas un izmanto savam darbam, bet iestāde šo informāciju nav saskaņojusi, uzskatāma par informāciju Informācijas atklātības likuma izpratnē.

Senāts spriedumā atzina, ka tieši amatpersonas un darbinieki ir tie, kas rīkojas iestādes vārdā, taču tas nenozīmē, ka jebkura informācija, ko darbinieks darba vietā, arī izmantojot darba datoru, ir radījis, ir uzskatāma par iestādes radītu informāciju.

Senāts norādīja, ka, lai arī sabiedrībai ir jābūt pieejamai informācijai, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei ir pienākums radīt, *iestādes darbinieks darba pienākumu izpildes laikā pēc savas iniciatīvas var veidot un apkopot dažādu informāciju – arī elektroniskā formātā, kura viņam nav jāizpauž ne darba devējam, ne citām personām. Šādu darbinieka radītu informāciju iestāde var pārņemt un sākt izmantot kā iestādes informāciju, taču, kamēr tas nenotiek, tā nav uzskatāma par informāciju, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt.* Proti, Senāts spriedumā atzina, ka iestādes darbinieka darba vajadzībām radīta un apkopota informācija nav uzskatāma par informāciju Informācijas un atklātības likuma izpratnē.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0514.A420302718.18.S

Informācijas par tiesu darbu pieejamība

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 24.septembra lēmums lietā Nr. SKA-669/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Tiesības uz informāciju* – Informācija par tiesu darbu – Tiesības uz taisnīgu tiesu – Iestādes radīta informācija

Par lietas būtību

Pieteicējs ir viens no civillietas dalībniekiem. Vidzemes rajona tiesa viņam elektroniski nosūtīja lēmuma (turpmāk – strīdus lēmums) norakstu.

Pieteicējs apskatīja strīdus lēmuma metadatus un secināja, ka tajos kā dokumenta autors ir norādīts „Jānis”. Pieteicējs vērsās Tieslietu ministrijā ar iesniegumu, kurā lūdza pārbaudīt, vai strīdus lēmumu sastādījusi tiesnese, kas norādīta lēmumā. Tieslietu ministrija pieteicējam paskaidroja, ka tas vien, ka konkrētā dokumenta datni ir izveidojusi persona vārdā „Jānis”, nenozīmē, ka attiecīgā persona ir arī strīdus lēmuma autors. Ministrija arī norādīja, ka no tiesneses noskaidrojusi to, ka persona „Jānis” kā strīdus lēmuma datnes autors, iespējams, ir norādīta, jo tiesnese kā paraugus izmanto tiesas kolēģu nolēmumus, uz kuru pamata raksta savus nolēmumus.

Pieteicējs vērsās Vidzemes rajona tiesā ar iesniegumu, kurā lūdza izsniegt informāciju. Pieteicējs tiesai lūdza: 1) izsniegt anonimizētu tā tiesneša nolēmumu, kas izmantots par paraugu strīdus lēmumam; 2) izsniegt informāciju par tiesas nolēmumu paraugu izsniegšanas un izmantošanas kārtību Vidzemes rajona tiesā; 3) viņam izsniegt informāciju, kas pierādītu tiesneses ministrijai sniegto paskaidrojumu ticamību par strīdus lēmuma sastādīšanu.

Vidzemes rajona tiesa pieteicējam sniegtajā atbildē paskaidroja, ka tiesnese norādījusi uz to, ka tieši izsekot strīdus lēmuma datnes izcelsmei nevar, jo viņa nesaglabā informāciju par izmantotajiem paraugiem. Attiecībā uz pārējo pieprasīto informāciju tiesa norādīja, ka tā nav izsniedzama, jo nav tiesas rīcībā.

Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Vidzemes rajona tiesai izsniegt visu tās rīcībā esošo un objektīvi iegūstamo informāciju par strīdus lēmuma sastādīšanas un parakstīšanas apstākļiem.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0924.SKA066921.5.L

Tiesvedības gaita

Administratīvajā rajona tiesa pieteicēja pieteikumu atteica pieņemt, jo tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Rajona tiesas lēmums pamatots ar to, ka pieteicēja iesniegums Vidzemes rajona tiesai un tād arī pieteikums administratīvajai tiesai nav uzskatāms par informācijas pieprasījumu, bet gan par sūdzību par lēmumu civillietā. Administratīvajā rajona tiesa lēmumā norādīja, ka uz konkrēto situāciju nav attiecināms Informācijas atklātības likums; ka pieprasītā informācija par tiesas nolēmuma informācijas sastādīšanas apstākļiem nav ne tiesas, ne Tiesu administrācijas rīcībā esoša informācija, kuru iestāde dokumentē vai tai būtu jādokumentē.

Pieteicējs par Administratīvās rajona tiesas lēmumu iesniedza blakus sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka pieteikuma mērķis ir iegūt tiesas rīcībā esošo informāciju par strīdus lēmuma sastādīšanu un tiesas darba organizāciju. Pieprasītā informācija ir nepieciešama, lai pieteicējs varētu sagatavot sūdzību par tiesneses darbu, kas sastādīja strīdus lēmumu. Blakus sūdzībā arī minēts, ka rajona tiesa atteikusi pieņemt pieteicēja pieteikumu, taču nav norādījusi, kādā procesuālā kārtībā pieprasītā informācija iegūstama. Pieteicējs uzskata, ka tā tiek liegta iespēja pārliecināties, vai civillietā ir ievērotas viņa tiesības uz taisnīgu tiesu.

Senāts pieteicēja blakus sūdzību izskatīja Administratīvo lietu departamenta kopsēdē. Senāts atcēla Administratīvās rajona tiesas lēmumu daļā, kas attiecas uz prasījumu izsniegt informāciju par kārtību, kāda Vidzemes rajona tiesā noteikta attiecībā uz nolēmumu paraugu iegūšanu un nolēmumu sastādīšanai izmantojamās datnes izvēli, un attiecīgais jautājums tika izlemts pēc būtības. Proti, Senāts atzina, ka šajā daļā lēmums ir atceļams, jo pieteikums ir atsakāms pieņemt nevis tāpēc, ka tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, bet gan tāpēc, ka pieteicējs nav ievērojis ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Senāta nolēmums

Lietā tiek risināts jautājums, vai pieteicēja pieprasītā informācija ir atzīstama par tādu, kam bija jābūt tiesas rīcībā un kam būtu jābūt pieejamai atbilstoši informācijas atklātības prasībām, tādējādi tiek skatīts arī jautājums par šāda pieteikuma pieņemšanas pieļaujamību administratīvajā tiesā.

Senāts atzina, ka *tiesības uz valsts institūcijas rīcībā esošas informācijas pieejamību vispārīgi aplūkojamās Satversmes 100.panta kontekstā. Tiesību uz informācijas pieejamību mērķis ir nodrošināt sabiedrības tiesības sekot līdzi tam, kā valsts pilda tai uzticētās publiskās funkcijas.*

Tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšana, kas ietver sevī tiesas spriešanu, ir demokrātiskas un tiesiskas valsts funkcionēšanas neatņemama sastāvdaļa. Tāpēc arī tiesu darbam ir jābūt atklātam, lai sabiedrība varētu sekot līdzi tam, kā tiesas pilda šo būtisko funkciju. Garantijas, kas nodrošina, lai sabiedrībai būtu pienācīga iespēja sekot līdzi tiesu darbam, primāri paredzētas Satversmes 92.pantā.

Senāts noteica, ka, aplūkojot jautājumu par informācijas pieejamību saistībā ar tiesas spriešanu, Satversmes 100.pants ir piemērojams kopsakarā ar Satversmes 92.pantu. Proti, Satversmes 100.panta tvērums attiecībā uz informāciju par tiesas spriešanu nosakāms, aplūkojot to, kādas informācijas pieejamību sabiedrībai prasa tiesības uz taisnīgu tiesu. Tādējādi tiek nodrošināts, ka sabiedrībai ir pienācīgas iespējas sekot līdzi tam, kā tiesa īsteno tiesas spriešanas funkciju, vienlaikus pasargājot tiesu no nepamatotas, tiesas darbu kavējošas iejaukšanās tiesas spriešanas procesā.

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka tiesības uz taisnīgu tiesu prasa, lai sabiedrībai būtu nodrošināta iespēja sekot līdzi atklātam lietas izskatīšanas procesam un lai sabiedrībai būtu pieejami atklātā procesā pieņemti tiesas nolēmumi. Tieši tiesas nolēmuma pieejamība ir instruments, kas ļauj sabiedrībai izdarīt secinājumus par to, vai lieta izskatīta pienācīgi, jo tieši nolēmums, kura saturā atbilstību savam redzējumam par lietas izspriešanu tiesnesis apliecina ar savu parakstu, ļauj izdarīt pamatotus secinājumus par to, kā tiesa ir spriedusi tiesu. Savukārt tehniska rakstura fakti par to, kad un kā tieši tiesnesis faktiski organizē konkrēta nolēmuma sagatavošanas procesu, nav tāda informācija, kas sniedz objektīvu un būtisku informāciju par tiesas spriešanu. Šā iemesla dēļ tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas neparedz nepieciešamību nodrošināt sabiedrībai iespēju piekļūt šāda veida informācijai, un tāpēc arī Satversmes 100.panta garantijas nav attiecināmas uz šādu informāciju.

Informācijas atklātības likums uz tiesām ir attiecināms tiktāl, ciktāl tiek lūgts izsniegt tiesas kā iestādes radītu informāciju vai vispārīga rakstura informāciju par to, kā tiesa pilda tai uzticētās funkcijas.

XV. Valsts pārvalde

Personas tiesības paļauties uz Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē publicēto informāciju kā patiesu un ticamu

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 14.maija spriedums lietā Nr. SKA-438/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – Valsts pārvaldes darbība – Uzņēmumu reģistrs – Tiesiskā paļāvība – Iestādes publicētas informācijas ticamība

Par lietas būtību

2017.gada 25.aprīlī Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs) saņēma Daugavpils tiesas 2017.gada 24.aprīļa spriedumu, ar kuru pasludināts konkrētas privātpersonas maksātnespējas process.

Uzņēmumu reģistrs saņemto spriedumu reģistrēja savā informācijas sistēmā. Uzņēmumu reģistrs izdarīja arī ierakstu maksātnespējas reģistrā par procesa pasludināšanu, bankrota procedūras uzsākšanu un kreditoru pieteikšanās termiņu.

Pieteicēja konkrētā maksātnespējas procesa ietvaros kreditora prasījumus neiesniedza. 2017.gada 11.oktobrī maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par konkrētās privātpersonas saistību dzēšanas procedūras pasludināšanu. Pieteicēja bija zaudējusi kreditora statusu.

Uzņēmumu reģistrs 2017.gada 28.decembrī atzina, ka kļūdaini kā lēmuma pieņemšanas un spēkā stāšanās datums norādīts 26.aprīlis, un to laboja uz 25.aprīli.

Pieteicēja uzskatīja, ka Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē 25.aprīļa ierakstos un arī pēc tam ieraksts par konkrētās personas maksātnespēju nav atrodams un šī iemesla dēļ pieteicēja lietā zaudējusi kreditora statusu un prasījuma tiesības pret konkrēto privātpersonu. Pieteicēja lūdza Uzņēmumu reģistram atlīdzināt viņai radušos zaudējumus.

Uzņēmumu reģistrs atteica pieteicējai atlīdzināt zaudējumus.

Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Uzņēmumu reģistra faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0514.A420215718.10.S

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa nekonstatēja prettiesisku rīcību Uzņēmumu reģistra kļūdaini veiktajā ierakstā tīmekļvietnē un pieteicējas pieteikumu par zaudējumu piedziņu noraidīja.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa spriedumā nav vērtējusi visus pieteicējas iesniegtos paskaidrojumus un pierādījumus kopsakarā. Tāpat minēts, ka ir neloģiski un nelegitīmi likt pieteicējai prezumēt, ka iestāde nav iekļāvusi visas personas, un katru dienu pārbaudīt klientus manuāli. Tiesību normās nav noteikts, ka informāciju par maksātnespēju ieraksta tikai kādā no sadaļām. Persona var prezumēt, ka ikvienā no sadaļām ir visi ieraksti, lai kādu meklēšanas veidu tā izvēlētos.

Izskatījis lietu, Senāts apgabaltiesas spriedumu daļā par Uzņēmumu reģistra faktiskās rīcības, veicot ierakstu maksātnespējas reģistrā sadaļā „Žurnāls” par konkrētas privātpersonas maksātnespējas procesu, atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu atlīdzinājumu atcēla un lietu šajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai. Pārējā daļā spriedums tika atstāts negrozīts.

Senāta nolēmums

Lietā tiek aplūkots jautājums, vai privātpersona var paļauties, ka Uzņēmumu reģistra atbildībā esošajā maksātnespējas reģistra tīmekļvietnē informācija sadaļā „Žurnāls” ir pilnīga.

Senāts spriedumā atzina, ka personai ir tiesības paļauties uz Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē publicēto informāciju kā patiesu un ticamu. Senāts norādīja: *Uzņēmumu reģistrs nodrošina, ka lietotājiem tīmekļvietnē bez maksas publiski ir pieejami likumā „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” noteiktie publisko personu un iestāžu saraksta ieraksti un visi Maksātnespējas likumā noteiktie maksātnespējas reģistra ieraksti. Informācija, ko Uzņēmumu reģistrs tīmekļvietnē sniedz no tā vestajiem reģistriem, ir atbilstoša Uzņēmumu reģistra vesto reģistru ierakstiem, citām reģistrētajām ziņām un reģistrācijas lietā esošajiem dokumentiem.* Tādējādi Senāts secināja, ka tīmekļvietnes informācijas aplūkotājs var paļauties uz to, ka šāda informācija ir patiesa un ticama.

Senāts uzsvēra, ka, ja kādā tīmekļvietnē sadaļā publicētās informācijas apjoms nav pilnīgs, tad iestādei par to būtu jābrīdina potenciālie informācijas meklētāji. Ja brīdinājums nav pievienots, tad personai var rasties tiesiskā paļāvība par konkrēto iestādes publicēto informāciju un personai radusies tiesiskā paļāvība atzīstama par aizsardzības vērtu.

Proporcionālas pārstāvības principa ievērošana pašvaldības domes darbā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 31.maija spriedums lietā Nr. SKA-455/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Valsts pārvaldes darbība – Pašvaldības –* Proporcionālas pārstāvības princips – Domes deputātu vēlēšanas – Objektīvās izmeklēšanas princips

Par lietas būtību

Pieteicēji ir četri Ventspils pilsētas domes (turpmāk – dome) opozīcijas deputāti.

Dome ar 2013.gada jūlija lēmumu izveidoja 25 domes komisijas un divas padomes. Dome noteica komisiju sastāvu un vienu no pieteicējiem iekļāva Izglītības komisijā, Sabiedrības integrācijas komisijā, Sociālo lietu komisijā un Vides aizsardzības lietu komisijā. Pārējie trīs pieteicēji netika iekļauti nevienā komisijā un padomju sastāvā.

2017.gada jūnijā pieteicēji vērsās ar iesniegumu domē. Iesniegumā norādīts, ka gan pieteicēji paši, gan ar pilsētas iedzīvotāju starpniecību vēlas būt pārstāvēti domes padomēs un komisijās.

Ar domes 2017.gada septembra lēmumu tika izveidota jauna komisija un noteikts tās sastāvs, kā arī tika mainīts atsevišķu iepriekš izveidoto komisiju un padomju sastāvs. Atsevišķās komisijās tika iekļauti vairāki pilsētas iedzīvotāji. Viens no pieteicējiem tika izslēgts no divām komisijām, bet iekļauts citā.

Pieteicēji 2018.gada jūlijā vērsās domē ar lūgumu pieņemt jaunu lēmumu saskaņā ar līdzpieteicēju 2017.gada jūnija iesniegumā pausto. Dome atbildē uz iesniegumu norādīja, ka komisijās locekļu sastāvs ir noteikts, ievērojot normatīvo aktu prasības.

Pieteicēji vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu domei tās komisijas, padomes, valdes un darba grupas veidot tā, lai nodrošinātu pieteicējiem iespēju būt tajās pārstāvētiem, ievērojot proporcionalitātes principu.

Tiesvedības gaita

Rajona tiesa pieteicēju pieteikumu apmierināja daļā par pienākuma

¹ ECLI:LV:AT:2021:0531.A420254618.16.S

uzlikšanu domei izdot pieteicējiem labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru tiktu nodrošināta līdzpieteicēju iekļaušana domes komisiju, padomju, valžu un darba grupu sastāvā, ievērojot proporcionālītātes principu.

Dome par rajona tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Administratīvā apgabaltiesa pieteicēju pieteikumu apmierināja daļā, uzliekot pienākumu domei iekļaut pieteicējus domes komisiju sastāvā, ievērojot deputātu proporcionālas pārstāvības principu.

Dome par apgabaltiesas spriedumu daļā, kurā pieteikums apmierināts, iesniedza kasācijas sūdzību. Pieteicēji iesniedza pretsūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, kurā pieteikums noraidīts.

Senāts atcēla Administratīvās apgabaltiesas spriedumu daļā par pienākuma uzlikšanu domei komisijas, padomes un darba grupas veidot, nodrošinot pieteicējiem iespēju būt tajās pārstāvētiem atbilstoši proporcionālītātes principam. Lieta šajā daļā tika nosūtīta jaunai izskatīšanai.

Senāts izbeidza tiesvedību daļā par pienākuma uzlikšanu domei valdes veidot, nodrošinot pieteicējiem iespēju būt tajās pārstāvētiem, ievērojot proporcionālītātes principu. Tiesvedība šajā daļā tika izbeigta, jo pieteicēji pretsūdzībā norādīja, ka šajā daļā prasījumu vairs neuztur.

Senāta nolēmums

Lietā tiek risināts jautājums, vai domei ir nosakāms pienākums, veidojot komisijas, padomes un darba grupas, nodrošināt opozīcijas deputātiem iespēju būt tajās proporcionāli pārstāvētiem.

Senāts norādīja, ka *no vēlēšanu pamatprincipa – proporcionālām vēlēšanām – izriet ne tikai noteikums, kā aprēķināmi pašvaldības vēlēšanu rezultāti, bet arī pašvaldības domes pienākums ievērot proporcionālas pārstāvības principu arī turpmāk, lai ikviens deputāts tiktu pilnvērtīgi iesaistīts tās darbībā.* Senāts skaidroja, ka *proportionālas pārstāvības princips ir vispārējs tiesību princips, kas tiesiskā valstī ir jāievēro proporcionālu vēlēšanu rezultātā ievēlētai pašvaldības domei, organizējot pašvaldības domes darbību. Atbilstoši minētajam principam domei darbs ir jāorganizē tā, lai ikvienam deputātam būtu nodrošināta pienācīga iespēja piedalīties domes darbā.*

Senāts atzīmēja: *apstāklis, ka proporcionālītātes principa nodrošināšana, komplektējot pašvaldības domes izveidoto struktūrvienību personālsastāvu, likumā tiešā tekstā ir norādīta tikai attiecībā uz komitejām, neizslēdz principa piemērošanu arī attiecībā uz citām domes izveidotām struktūrvienībām, ja dalībai tajās ir būtiska nozīme deputātu pienākumu pilnvērtīgā pildīšanā.*

Senāts secināja, ka *opozīcijas deputātiem tiesības būt proporcionāli pārstāvētiem arī komisiju darbā ir tad, ja domes izveidotā lēmumu pieņemšanas kārtība faktiski ir tāda, ka deputāti tiesības pilnvērtīgi piedalīties domes lēmumu pieņemšanā var īstenot, tikai piedaloties citstarp arī komisiju darbā.*

Spriedumā Senāts arī analizēja tiesas pienākumus pieteicēja norādīto apstākļu izvērtējumā. Vērtējot šo jautājumu, Senāts norādīja, ka *tiesai atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principam ir pienākums rūpēties, lai lietas izšķiršanai būtiskie apstākļi tiktu noskaidroti. Ja tiesa uzskata, ka pieteicēja norādītie apstākļi un sagādātie pierādījumi nav pietiekami, tiesai jādod pieteicējam iespēja iesniegt papildu pierādījumus, ja tādi ir viņa rīcībā. Turklāt, ja tiesa apgalvo, ka procesa dalībnieka iesniegtie pierādījumi par kādu apstākli ir (vai nav) pietiekami, tiesai ir pienākums pamatot nonākšanu pie šāda secinājuma.*

Informācijas sniegšana par personām, ar kuru starpniecību tiek īstenota kontrole pār komersantu

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 17.novembra spriedums lietā Nr. SKA-926/2021¹

Kasācijas sūdzības tiesvedība – *Valsts pārvaldes darbība – Uzņēmumu reģistrs* – Informācijas sniegšanas pienākums – Informācijas pārbaudes pienākums

Par lietas būtību

Pieteicēja, sabiedrība ar ierobežotu atbildību, vērsās Uzņēmumu reģistrā ar lūgumu reģistrēt trīs fiziskas personas kā pieteicējas patiesos labuma guvējus. Pieteicēja norādīja, ka vienai fiziskajai personai netiešas līdzdalības veidā atsevišķi vai uz viņas bērnu vārdiem ir nostiprināti vairāk nekā 25 % no pieteicējas akcijām ar akcionāru starpniecību. Saskaņā ar Ģenerālprokuratūras 2007.gada 17.decembra lēmumu par aresta uzlikšanu minētās fiziskās personas mantai personai pieder 50 % no minētā akcionāra mātesuzņēmuma kapitāla. Pieteicēja norādīja, ka otrai fiziskajai personai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 % no pieteicējas akcijām ar tā paša akcionāra starpniecību. Savukārt trešā fiziskā persona ir patiesais labuma guvējs, jo tā, pamatojoties uz holdinga struktūrā esošajiem korporatīvajiem amatiem un Ģenerālprokuratūras 2007.gada 17.decembra lēmumu, netieši īsteno kontroli pār vairāk nekā 25 % no pieteicējas akcijām ar tā paša akcionāra starpniecību.

Administratīvais process iestādē noslēdzās ar lēmumu, ar kuru atstāts spēkā sākotnējais Uzņēmumu reģistra lēmums par komercreģistra ieraksta izdarīšanas atlikšanu. Lēmumā norādīts, ka reģistra rīcībā nav dokumentārā pamatojuma, kas apliecina pieteikumā norādīto informāciju par pieteicējas patiesajiem labuma guvējiem un fizisko personu kontroli uzņēmumos.

Pieteicēja lēmumam nepiekrita un vērsās tiesā.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja.

Apgabaltiesa norādīja, ka saskaņā ar tiesību normām komersantam

ir pienākums glabāt dokumentus par īstenoto kontroli uzņēmumā un iesniegt minētos dokumentus Uzņēmumu reģistrā pēc tā pieprasījuma. No Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 18.¹panta ceturtās daļas izriet, ka ar veidu, kā kontrole tiek īstenota, ir saprotama informācija ne tikai par juridiskās personas dalībnieku, biedru vai īpašnieku, ar kura starpniecību kontrole tiek īstenota, bet arī informācija par visiem patieso labuma guvēju īstenotās ķēdes posmiem. Arī no Direktīvas (ES) 2015/849² 30.panta izriet pienākums Uzņēmumu reģistram kā atbildīgajai iestādei par informācijas reģistrēšanu nodrošināt pareizu, aktuālu un adekvātu informāciju par juridiskās personas patiesajiem labuma guvējiem.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 18.¹panta ceturto daļu un 18.²panta pirmo daļu.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā izskatāmais jautājums ir par to, cik plašai jābūt Uzņēmumu reģistrā iesniedzamajai informācijai un dokumentārajam pamatojumam par veidu, kā patiesie labuma guvēji īsteno kontroli pār konkrēto juridisko personu. Lai atbildētu uz izskatāmo jautājumu, Senāts spriedumā analizēja Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 18.¹panta ceturto daļu un 18.²panta pirmo daļu.

Senāts secināja, ka *no Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 18.¹panta ceturtās daļas un 18.²panta pirmās daļas izriet nepieciešamība komersantam, pirmkārt, noskaidrot pašam un, otrkārt, iesniegt Uzņēmumu reģistram informāciju un dokumentus par visām personām, ar kuru starpniecību tiek īstenota kontrole pār to. Gadījumos, kad starpniecība tiek veikta, izmantojot vairākas personas, ir būtiska visu starpniecībā iesaistīto personu noskaidrošana.*

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2015.gada 20.maija Direktīva (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (turpmāk – Direktīva (ES) 2015/849).

¹ ECLI:LV:AT:2021:1117.A420281219.9.S

Senāts norādīja, ka tam nerodas šaubas, ka *pilnvērtīga Uzņēmumu reģistrā iekļautās informācijas adekvātuma, pareizības un aktualitātes pārbaude ir iespējama tikai tad, ja reģistram ir tiesības pieprasīt sniegtās informācijas dokumentāru pamatojumu. Turklāt, tā kā Latvijā Uzņēmumu reģistrs ir atbildīgā iestāde par informācijas reģistrāciju, tieši tam savas kompetences ietvaros ir pienākums veikt informācijas pārbaudi. Senāts arī atzīmēja, ka šo reģistra tiesību mērķis ir atbilstoši Direktīvas (ES) 2015/849 30.panta 4.punktā minētajam dalībvalstij nodrošināt, lai informācija, kas glabājas centrālajā reģistrā, būtu adekvāta, pareiza un aktuāla.*

XVI. Vides tiesības

Dabas resursu nodokļa desmitkārtīgā apmērā pielīdzināšana kriminālsodam

Sankciju izvērtējums ūdens resursu izmantošanas jomā

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 30.augusta spriedums lietā Nr. SKA-65/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Nodokļu tiesības* – Dabas resursu nodoklis – Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips – Sankcijas – Ūdens resursu izmantošana

Par lietas būtību

Valsts vides dienesta Rēzeknes reģionālās vides pārvaldes inspektors veica pārbaudi pieteicējai piederošā hidroelektrostacijā. Pārbaudē konstatēts, ka pieteicēja lieto ūdens resursus elektroenerģijas ražošanai, taču nav saņēmusi ūdens resursu lietošanas atļauju.

Inspektors 2017.gada 24.februārī pieņēma lēmumu, ar kuru pieteicējai piemēroja naudas sodu par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 64.pantā paredzēto pārkāpumu – hidrotehniskās būves darbību bez ūdens resursu lietošanas atļaujas. Šis lēmums netika pārsūdzēts.

Ar Valsts vides dienesta Rēzeknes reģionālās vides pārvaldes 2017.gada 27.marta lēmumu pieteicējai noteikts pienākums samaksāt arī dabas resursu nodokli par ūdens resursu lietošanu bez attiecīgas atļaujas konkrētā laika posmā desmitkārtīgā apmērā no parastās nodokļa likmes. Šis lēmums tika apstrīdēts, un Valsts vides dienests lēmumu atstāja negrozītu.

Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Valsts vides dienesta lēmuma atcelšanu. Pieteikumā norādīts, ka par vienu un to pašu pārkāpumu pieteicēja ir sodīta divreiz, tādējādi ir pārkāpts dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips.

Tiesvedības gaita

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa secināja, ka lietā

¹ ECLI:LV:AT:2021:0830.A420243717.10.S

nav pieļauts dubultās sodīšanas aizlieguma principa pārkāpums.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka tiesa spriedumā nav vērtējusi pieteicējas faktiskās darbības, kas abos gadījumos ir atzīstamas par vienām un tām pašām. Sūdzībā arī minēts, ka iestādei, piemērojot Dabas resursu nodokļa likuma 21.panta pirmo daļu, ir pienākums identificēt tos apstākļus, kas ir par pamatu atšķirīgas, šajā gadījumā desmitkārtīgas, nodokļu likmes noteikšanai. Pieteicēja uzskata, ka iestādei būtu jāizvērtē šāda naudas soda lietderība un nepieciešamība.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Šajā lietā tiek aplūkoti divi jautājumi. Pirmais jautājums saistīts ar to, vai naudas soda administratīvā pārkāpuma lietā un desmitkārtīga dabas resursu nodokļa apmēra piemērošana administratīvajā lietā ir pielīdzināma kriminālsodam un tādējādi nodokļa maksājums ir vērtējams dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa kontekstā. Otrs Senāta analizētais jautājums ir, vai, nosakot abas tiesiskās sekas, šajā gadījumā ir pārkāpts dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips.

Attiecībā uz pirmo jautājumu Senāts spriedumā secināja, ka naudas soda administratīvā pārkāpuma lietā un *dabas resursu nodokļa samaksas pienākums, kas noteikts desmitkārtīgā apmērā no parastās nodokļa likmes, par personas veiktu prettiesisku rīcību ir uzskatāms par pietiekami bargu, lai to smaguma ziņā pielīdzinātu kriminālsodam. Tādējādi saistībā ar pārkāpumu piemērotās likmes atšķirība no parastās nodokļa likmes liek apskatīt šo nodokļa maksājumu dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa kontekstā.*

To, vai sodam piemīt krimināltiesisks raksturs, var noteikt pēc konkrētiem kritērijiem. Turklāt, lai lietu atzītu par pielīdzināmu krimināllietai, pietiek ar to, ja pastāv kaut viens no minētajiem kritērijiem un norāda uz lietas krimināltiesisko raksturu. Kritēriji, pēc kā nosakāms tas, vai sodam ir krimināltiesisks raksturs, ir: 1) pārkāpuma kvalifikācija nacionālajās tiesībās; 2) pārkāpuma raksturs; 3) sankcijas atbilstība vai neatbilstība krimināltiesībām pēc tās veida vai smaguma.² Senāts šajā spriedumā analizēja visus šos kritērijus un attiecībā uz dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa ievērošanu atzina, ka administratīvā pārkāpuma lietā un administratīvajā lietā piemērotās tiesiskās sekas attiecas uz vieniem un tiem pašiem apstākļiem. Vienlaikus Senāts nekonstatēja minētā principa pārkāpumu. Senāts atzina, ka administratīvajam sodam

un dabas resursu nodokļa paaugstinātas likmes piemērošanai ir atšķirīgi mērķi. *Gan administratīvā pārkāpuma process, gan dabas resursu nodokļa aprēķināšanas process, raugoties plašā nozīmē, ir vērsts uz vides interešu aizsardzību, taču uz atšķirīgiem pārkāpuma aspektiem, tādēļ šo procesu rezultātā noteiktajām tiesiskajām sekām ir savstarpēji papildinošs raksturs. Senāts spriedumā secināja, ka abi lietā analizētie procesi ir uzskatāmi par pietiekami cieši saistītiem, lai tos varētu atzīt par vienas sankciju sistēmas savstarpēji papildinošām daļām, un privātpersonai bija saprotama un paredzama šādu procesu norise un abu tiesisko seku piemērošana attiecībā uz to. Senāts norādīja arī uz to, ka abu piemēroto tiesisko seku ietekme ir samērīga un pieļaujama.*

² Satversmes tiesas 2012.gada 18.oktobra spriedums lietā Nr.2012-02-0106.

Krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē noteikto ierobežojumu mērķis un interpretācija

Indivīda tiesības vienpersoniski vērsties tiesā vides aizsardzības interešu nodrošināšanas nolūkā, ja ir pamats uzskatīt, ka iestādes pieņemtie lēmumi rada vai varētu radīt vides aizsardzības interešu aizskārumu

Būvju iedalījums pastāvīgas un īslaicīgas lietošanas būvēs un šī iedalījuma nozīme

No saliekamiem elementiem būvētas būves saskaņošana krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē

Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 30.augusta spriedums lietā Nr. SKA-214/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Vides tiesības* – *Būvniecības tiesības* – *Valsts pārvaldes darbība* – *Pašvaldības* – Krasta kāpu aizsargjosla un pludmale

Par lietas būtību

Būvvalde akceptēja trešās personas būvniecības ieceri sezonas kafejnīcas novietošanai pludmalē.

Saskaņotajā būvniecības dokumentācijā norādīts, ka pludmalē tiks izvietota sezonas būve, kas darbosies līdz 2017.gada 15.septembrim, demontāžas laiks – no 2017.gada 15.septembra līdz 1.oktobrim.

Pieteicējs apstrīdēja būvniecības ieceres akceptu par strīdus būves novietošanu pludmalē. Jūrmalas pilsētas dome pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu atteica izskatīt pēc būtības.

Pieteicējs vides aizsardzības interesēs vērsās tiesā ar pieteikumu.

Tiesvedības gaita

Administratīvā rajona tiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja. Administratīvā apgabaltiesa, apelācijas kārtībā izskatot Jūrmalas pilsētas domes un trešās personas apelācijas sūdzības, pieteicēja pieteikumu apmierināja.

Apgabaltiesa atzina, ka pieteicējam ir tiesības vides interesēs vērsties tiesā, un norādīja, ka pilsētas teritorijas plānojums pieļauj saliekamu,

¹ ECLI:LV:AT:2021:0817.A420339417.20.S

vieglu konstrukciju būvju novietošanu pludmalē. Apgabaltiesa konstatēja to, ka ar pārsūdzēto lēmumu akceptētās būvniecības rezultātā krasta kāpu aizsargjoslā ir radīta liela apjoma būve ar ūdensvada, elektrības un kanalizācijas sistēmu pieslēgumu un trešā persona būvi faktiski iecerējusi ekspluatēt ilgtermiņā kā pastāvīgas lietošanas būvi. Tiesa atzina, ka ar strīdus būves novietošanu pludmalē faktiski ir veikta jauna būvniecība, kuru likumdevējs ir uzskatījis par pieļaujamu tikai tad, ja tā ir saskaņota tiesību normās paredzētajā kārtībā. Tāpat apgabaltiesa atzina, ka trešā persona attiecīgās prasības nav ievērojusi, tādējādi pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par prettiesisku.

Gan Jūrmalas pilsētas dome, gan trešā persona par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību.

Senāts apgabaltiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Izskatāmajā lietā Senāts padziļināti pievērsies četru jautājumu analīzei.

Senāts atzina, ka pieteicējam ir subjektīvās tiesības vienpersoniski vērsties tiesā ar pieteikumu vides aizsardzības interešu nolūkā, ja ir pamats uzskatīt, ka iestādes pieņemtie lēmumi rada vai varētu radīt vides aizsardzības interešu aizskārumu.

Senāts spriedumā sniedza skaidrojumu tam, kāds ir būvju iedalījums pastāvīgās un īslaicīgās lietošanas būvēs, un analizēja šī iedalījuma nozīmi. Senāts norādīja, ka *īslaicīgas lietošanas būves, arī sezonas būves ir tādas būves, kuras jau to būvniecības laikā paredzamā termiņā ir plānots nojaukt. Tieši ievērojot šādu būvju īslaicīgo raksturu, no kā prezumējams, ka šādas būves salīdzinājumā ar pastāvīgas lietošanas būvēm parasti mazāk ietekmē konkrētas teritorijas apbūvi un vides vērtības, likumdevējs attiecībā uz īslaicīgas lietošanas būvēm, tostarp arī sezonas ēkām, ir attiecinājis no pastāvīgas lietošanas būvēm atšķirīgu būvniecības tiesisko regulējumu – proti, vienkāršāku būvniecības kārtību, kas gan būvniecības ierosinātajam, gan būvvaldei prasa mazāk resursu. Tāpēc nav pieļaujams, ka īslaicīgas lietošanas būves faktiski tiek ekspluatētas ilglaicīgi, tās izmantojot tādām funkcijām, kādas parasti ir raksturīgas pastāvīgas lietošanas būvēm.*

Senāts vērsa uzmanību uz to, ka *par tiesiskajam regulējumam atbilstošu nevar atzīt situāciju, kad īslaicīgas lietošanas būves īpašnieks, tuvojoties būves ekspluatācijas termiņa beigām, vienīgi formāli vērsās būvvaldē ar jaunu būvniecības dokumentāciju, lai saņemtu akceptu būves turpmākai ekspluatācijai, un šādā veidā būvi faktiski izmanto ilglaicīgi kā pastāvīgu objektu. Šādas rīcības akceptēšana no iestādes puses būtībā*

nozīmē tiesiskā regulējuma apiešanu un rada risku, ka konkrētā teritorijā pastāv tādi objekti, kuri attiecīgajā teritorijā ilgtermiņā vai nu vispār nav pieļaujami, vai kuru ilgtermiņa ietekme uz vidi nav pienācīgi izvērtēta.

No saliekamiem elementiem būvētas patstāvīgas lietošanas būves ar inženiertīklu pieslēgumiem novietošana pludmalē faktiski ir vērtējama kā jaunas pastāvīga rakstura būves būvniecība, kas atbilstoši Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 3.punktā norādītajam izņēmuma gadījumam ir pieļaujama vienīgi tad, ja tai ir Valsts vides dienesta reģionālās vides pārvaldes saskaņojums.

Senāts secināja, ka likumdevējs nolūkā aizsargāt un saglabāt Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē esošās dabas un ar to saistītās vērtības un vienlaikus nodrošināt, ka tajā esošās vides vērtības ir pieejamas pēc iespējas plašākam sabiedrības lokam un kalpo visas sabiedrības interesēm, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastei Aizsargjoslu likumā ir paredzējis augstu aizsardzības līmeni, tostarp noteicis vairākus būtiskus aprobežojumus. Kā viens no būtiskākajiem aprobežojumiem Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē ir Aizsargjoslu likuma 36.panta otrajā daļā noteiktais vispārējais aizliegums krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē būvēt jaunas ēkas un būves un paplašināt esošās, izņemot, ja pastāv kāds no šajā likumā paredzētajiem izņēmuma gadījumiem.

Tāpat Senāts norādīja un vērta uzmanību uz to, ka Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās un trešās daļas normas nevar tikt interpretētas atrauti viena no otras, bet ir interpretējamas to savstarpējā kopsakarā. Aizsargjoslu likuma 36.panta trešās daļas normu pamatjēga ir noteikt otrās daļas aizliegumam papildu aizliegumus, nevis atļaut to, kas aizliegts ar panta otro daļu. Piemēram, pašvaldība nevar, atsaucoties uz Aizsargjoslu likuma 36.panta trešās daļas 8.punktu, teritorijas plānojumā noteikt, ka pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajā krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē ir pieļaujama tāda apbūve, kāda faktiski atbilst minētā panta otrās daļas 3.punktā norādītajam izņēmuma gadījumam un līdz ar to būtu pieļaujama vienīgi tādā gadījumā, ja tai būtu attiecīgās Valsts vides dienesta reģionālās vides pārvaldes saskaņojums.

Atslēgvārdu rādītājs

lpp. (A-...)¹

Administratīvais process

Administratīvais akts.....	82
- administratīvā akta atcelšana daļā	82
Administratīvais process tiesā	55
- administratīvās tiesas kompetence	18
- advokāta tiesības iepazīties ar lietas materiāliem	14
- atteikums izsniegt audioierakstu	16
- lēmums par nošķiršanu	12
- līgumsoda noteikšanas pieļaujamība	9
- nebūtiski procesuālie pārkāpumi	12
- objektīvās izmeklēšanas princips	97
- piesardzības principa ievērošana	12
- pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība administratīvā procesa kārtībā	14
- publiska persona	9
- tiesas spriešanas funkcija	16
- žurnālista tiesības	16
Objektīvās izmeklēšanas princips	67

Administratīvo pārkāpumu lietas

Advokāta tiesības iepazīties ar lietas materiāliem	14
Kaitējuma atlīdzināšana	18
Pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība administratīvā procesa kārtībā	14

Atlīdzinājuma prasījumi

Denacionalizācija	21
- kompensācijas vērtības noteikšana	21
- sabiedrības interese	21
Kaitējuma atlīdzināšana	18

Ārzemnieku iekļaušana to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā

- ierobežota pieeja valsts noslēpumiem	27
- tiesības iepazīties ar lietas materiāliem	27

Bērnu un vecāku tiesības

Aizgādības tiesības	25
Bāriņtiesas kompetence	23
Domstarpības vecāku starpā.....	23

¹ Lappušu numerācija Rādītājā norādīta bez „A” burtā.

Personu apliecinoša dokumenta noformēšana	23
Saskarsmes tiesības	25
- tiesas nolēmums	25

Brīvo profesiju pārstāvju darbība

Advokāti	27
----------------	----

Būvniecības tiesības

Būves ekspluatācijas aizliegums	38
- būves drošuma izvērtējums	38
- būves tehniskā izpēte	38
Būves prettiesiska nojaukšana	33
Būvniecība krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē	106
Ceļu inženierbūves pārvietošana	30
- individuāla gadījuma izvērtēšana	30
- izmaksu segšanas pienākums	30
Iegūto tiesību saglabāšanas princips	33
Kopīpašnieku tiesības	33
Pašvaldības kompetence noteikt būvniecības prasības	35
Patvaļīga būvniecība	74
- tās konstatēšana	35
Tiesiskās palāvības princips	33
Tiesības iepazīties ar būvprojektiem	40
- licence un licences līgums	40
Žogu būvniecība, neskarot publisko ārtelpu	35

Cilvēktiesības

Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu	47
Tiesības uz īpašumu	45
Tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi	42
Tiesības uz taisnīgu tiesu	92

Konkurences tiesības

Konkurences tiesību pārkāpums	49, 52
- līdzdalība pārkāpumā	52
- pasīva dalība pārkāpuma izdarīšanā	52
Konkurences tiesību pārkāpuma konstatēšana	49
- pārkāpuma konstatēšana pēc mērķa	49
- pārkāpuma konstatēšana pēc sekām	49

Medicīnas un ārstniecības tiesības

Atlīdzība no Ārstniecības riska fonda	55
---	----

Nodokļu tiesības

Dabas resursu nodoklis	103
- sankcijas	103
- ūdens resursu izmantošana	103
Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips	103
Finanšu līdzekļu aizturēšana	76
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	70, 72, 74
- funkcionāli līdzīgs nekustamais īpašums	70, 72
<i>apbūves zeme</i>	70
<i>izdevumi ķīlas dzēšanai</i>	72
- patvaļīga būvniecība	74
- sabiedriskā labuma organizācija	61
- ziedojums	61
Nekustamā īpašuma nodoklis	64
- atbrīvošana no nodokļa	64
- valsts pienākums maksāt nodokli	64
Pievienotās vērtības nodoklis	67
- nodokļu sistēmas ļaunprātīga izmantošana	78
- pārmaksātā nodokļa atmaksāšana	76
- pienācīga apstākļu noskaidrošana	78
<i>netiešo pierādījumu izmantošana</i>	78
- priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības	78
Tiesiskā noteiktība	76

Publiskie iepirkumi

- godīgas konkurences princips	80
- iepirkuma priekšmets	80
- vienlīdzīgas attieksmes princips	80

Sociālās tiesības

Tiesības uz pabalstiem	82, 85
- apdrošināšana pret bezdarba risku	85
- priekšnoteikumi bezdarba pabalsta saņemšanai	85
- vecāku pabalsta pārākums	82
Tiesības uz pensijām	87
- cilvēka cieņa	87
- cilvēka pamatvajadzību apmierināšana	87
- vecuma pensijas aprēķināšana	87

Tiesības uz informāciju

Iestādes radīta informācija	90, 92
Informācija par tiesu darbu	92
Informācijas izsniegšana	90
Informācijas pieejamība	90

- tiesības iepazīties ar būvprojektiem	40
Informācijas veidu nošķiršana	90
Tiesību principi	
Objektīvās izmeklēšanas princips.....	55
Vienlīdzības princips	55
Uzturēšanās atļaujas piešķiršana	
Jēdziens „humāni apsvērumi”	58
Valsts dienests	
Personas ar invaliditāti	47
- darba vides pielāgošana	47
Valsts pārvaldes darbība	
Ietekmes uz vidi novērtējums	45
- kompetences nošķiršana	45
Pašvaldības	97, 106
- proporcionālas pārstāvības princips	97
Uzņēmumu reģistrs	95, 100
- iestādes publicētās informācijas ticamība	95
- informācijas pārbaudes pienākums	100
- informācijas sniegšanas pienākums.....	100
- tiesiskā palāvība	95
Vides tiesības	
Ietekmes uz vidi novērtējums	45
Krasta kāpu aizsargjosla un pludmale	106

Nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem

lpp.

Lieta Nr. SKA-[B1]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	A-42
Lieta Nr. SKA-5/2021	ECLI:LV:AT:2021:1222.A43012214.2.S.....	A-49
Lieta Nr. SKA-17/2021	ECLI:LV:AT:2021:0128.A420202716.6.S.....	A-82
Lieta Nr. SKA-23/2021	ECLI:LV:AT:2021:0430.A420150916.7.S.....	A-85
Lieta Nr. SKA-37/2021	ECLI:LV:AT:2021:1203.A420136617.5.S.....	A-61
Lieta Nr. SKA-43/2021	ECLI:LV:AT:2021:1022.A420346916.11.S.....	A-64
Lieta Nr. SKA-49/2021	ECLI:LV:AT:2021:0312.A420177016.8.S.....	A-67
Lieta Nr. SKA-65/2021	ECLI:LV:AT:2021:0830.A420243717.10.S.....	A-103
Lieta Nr. SKA-94/2021	ECLI:LV:AT:2021:1126.A420194117.14.S.....	A-30
Lieta Nr. SKA-138/2021	ECLI:LV:AT:2021:0923.A43009415.14.S.....	A-52
Lieta Nr. SKA-149/2021	ECLI:LV:AT:2021:0115.A420234817.12.S.....	A-9
Lieta Nr. SKA-174/2021	ECLI:LV:AT:2021:0517.A420135817.13.S.....	A-45
Lieta Nr. SKA-185/2021	ECLI:LV:AT:2021:0331.A420180517.12.S.....	A-21
Lieta Nr. SKA-201/2021	ECLI:LV:AT:2021:1122.A420253917.9.S.....	A-70
Lieta Nr. SKA-214/2021	ECLI:LV:AT:2021:0817.A420339417.20.S.....	A-106
Lieta Nr. SKA-259/2021	ECLI:LV:AT:2021:0316.A420271718.17.S.....	A-87
Lieta Nr. SKA-301/2021	ECLI:LV:AT:2021:1008.A420154818.15.S.....	A-72
Lieta Nr. SKA-322/2021	ECLI:LV:AT:2021:0331.A420296418.5.S.....	A-80
Lieta Nr. SKA-362/2021	ECLI:LV:AT:2021:0702.A420171418.12.S.....	A-33
Lieta Nr. SKA-365/2021	ECLI:LV:AT:2021:0924.A420286717.18.S.....	A-35
Lieta Nr. SKA-394/2021	ECLI:LV:AT:2021:1008.A420182218.10.S.....	A-74
Lieta Nr. SKA-402/2021	ECLI:LV:AT:2021:1126.A420194117.14.S.....	A-38
Lieta Nr. SKA-424/2021	ECLI:LV:AT:2021:0430.A420256518.14.S.....	A-58
Lieta Nr. SKA-438/2021	ECLI:LV:AT:2021:0514.A420215718.10.S.....	A-95
Lieta Nr. SKA-443/2021	ECLI:LV:AT:2021:0514.A420302718.18.S.....	A-90
Lieta Nr. SKA-452/2021	ECLI:LV:AT:2021:1109.A420282716.12.S.....	A-47
Lieta Nr. SKA-455/2021	ECLI:LV:AT:2021:0531.A420254618.16.S.....	A-97
Lieta Nr. SKA-478/2021	ECLI:LV:AT:2021:0330.A420161919.7.S.....	A-40
Lieta Nr. SKA-492/2021	ECLI:LV:AT:2021:0707.A420248019.10.S.....	A-12
Lieta Nr. SKA-522/2021	ECLI:LV:AT:2021:0222.A420654710.13.S.....	A-76
Lieta Nr. SKA-532/2021	ECLI:LV:AT:2021:0611.A420251518.24.S.....	A-78
Lieta Nr. SKA-619/2021	ECLI:LV:AT:2021:1108.A420229019.10.L.....	A-18
Lieta Nr. SKA-669/2021	ECLI:LV:AT:2021:0924.SKA066921.5.L.....	A-92
Lieta Nr. SKA-741/2021	ECLI:LV:AT:2021:0323.A420227920.9.L.....	A-14
Lieta Nr. SKA-760/2021	ECLI:LV:AT:2021:1108.A420229019.10.L.....	A-55
Lieta Nr. SKA-797/2021	ECLI:LV:AT:2021:1029.A420177220.9.S.....	A-23
Lieta Nr. SKA-905/2021	ECLI:LV:AT:2021:0629.SKA090521.3.L.....	A-16
Lieta Nr. SKA-926/2021	ECLI:LV:AT:2021:1117.A420281219.9.S.....	A-100
Lieta Nr. SKA-1209/2021	ECLI:LV:AT:2021:1229.A420209720.12.S.....	A-25
Lieta Nr. SA-1/2021	ECLI:LV:AT:2021:0716.SA000121.5.S.....	A-27

**Latvijas Republikas
SENĀTA
Civillietu departamenta
spriedumi un lēmumi**

2021

Satura rādītājs

Senāta Civillietu departamenta nolēmumu daļas ievads	C-7
I. Nolēmumi, kas izriet no ģimenes tiesībām	C-9
Rīcībspējas ierobežojumu apjoma noteikšana tiesas spriedumā (<i>Lieta Nr. SKC-[B]/2021</i>).....	C-9
Kapitāla daļas kā laulāto kopīgā manta; Bērna ar invaliditāti vajadzībām piešķirtā valsts sociālā pabalsta ietekme uz vecāku pienākumu uzturēt bērnu (<i>Lieta Nr. SKC-[C]/2021</i>)	C-11
Kreditora tiesības prasīt apmierinājumu no otra laulātā daļas kopīgajā mantā pēc laulāto kopīgās mantas sadales (<i>Lieta Nr. SKC-[F]/2021</i>)	C-14
Jurisdikcija un piemērojamie tiesību akti trešajā valstī noslēgtas laulības šķiršanai (<i>Lieta Nr. SKC-[G]/2021</i>)	C-17
Saskarsmes tiesību ierobežošana; Saskarsmes personas institūta tiesiskā regulējuma būtība un mērķis, īpaši saskarsmes tiesību īstenošanā situācijā, kad vecāku savstarpējās attiecības ir naidīgas (<i>Lieta Nr. SKC-[H]/2021</i>)	C-19
Paternitātes testa nozīme, ja stājies spēkā spriedums par uzturlīdzekļu piedziņu (<i>Lieta Nr. SPC-[E]/2021</i>).....	C-22
II. Nolēmumi, kas izriet no mantojuma tiesībām	C-24
Iepriekš jau saņemtā pievienojuma mantojuma masai juridiskā daba (<i>Lieta Nr. SKC-16/2021</i>).....	C-24
Ierobežojumi novēlēta nekustamā īpašuma atzīšanai par legātu (<i>Lieta Nr. SKC-145/2021</i>)	C-27
Mantojuma pieņemšana ārvalstīs (<i>Lieta Nr. SKC-320/2021</i>)	C-30
III. Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībām.....	C-32
Īpašuma tiesību pierādīšana dabā eksistējošai būvei, kas atrodas uz citam īpašniekam piederošas zemes (<i>Lieta Nr. SKC-615/2021</i>).....	C-32
Zemes nomnieka uzceltas jaunbūves piederība pēc zemes nomas līguma termiņa beigām, ņemot vērā Civillikuma normas par apbūves tiesību (<i>Lieta Nr. SKC-824/2021</i>)	C-34
IV. Nolēmumi, kas izriet no dzīvokļa īpašuma tiesībām	C-36
Atbildētājs prasības lietā par zemes piespiedu nomas līguma noslēgšanu un nomas maksas parāda piedziņu gadījumā, ja dzīvokļu īpašnieki ir pārņēmuši dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības, taču ar savu lēmumu nav piešķīruši pārvaldniekam pārstāvības varu viņu vārdā risināt ar zemes nomu saistītos jautājumus (<i>Lieta Nr. SKC-1/2021</i>)	C-36

Līguma par komunālo pakalpojumu sniegšanu noslēgšana un tā saistošais raksturs ikvienam dzīvokļu īpašniekam; Dzīvokļu īpašnieku kopības un atsevišķu dzīvokļu īpašnieku atbildības par ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu maksas parādiem nošķiršana; Dzīvojamās mājas pārvaldnieka atbildība par komunālo pakalpojumu maksas parādiem (<i>Lieta Nr. SKC-5/2021</i>).....	C-39
Zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību subjekti; Prasība par zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību nodibināšanu nav vērojama pret atsevišķu dzīvokļa īpašnieku (<i>Lieta Nr. SKC-753/2021</i>).....	C-42
V. Nolēmumi, kas izriet no intelektuālā īpašuma tiesībām	C-45
Datubāzu aizsardzības veidi; Datubāzes veidotāja ieguldījuma vērtēšana; Interesu svēršana un samērīgums pierādījumu pieprasīšanā; Pierādījumu, kas ietver fiziskās personas datus, pieprasīšana (<i>Lieta Nr. SKC-15/2021</i>).....	C-45
Plaši pazīstamas preču zīmes aizsardzības kritēriji preču un pakalpojumu līdzības neesības gadījumā; Preču zīmes plašās pazīstamības pārplūde; Preču zīmes plašā pazīstamība kā prasības pamata apstākļi; Saiknes starp agrāko plaši pazīstamo preču zīmi un vēlāko preču zīmi vērtēšanas kritēriji; Kaitējuma veidi plaši pazīstamas preču zīmes īpašnieka interesēm (<i>Lieta Nr. SKC-72/2021</i>).....	C-48
VI. Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībām	C-52
Izpirkuma cena no draudzības pirkuma (<i>Lieta Nr. SKC-39/2021</i>).....	C-52
Tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildības nošķiršana; Tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildība par godu un cieņu aizskarošu ziņu vai nesamērīgi aizskaroša viedokļa publiskošanu, kuru izdarījis tīmekļvietnes lietotājs (<i>Lieta Nr. SKC-132/2021</i>).....	C-54
Noilguma pārtraukšana, kreditora saistību publicējot gada pārskatā (<i>Lieta Nr. SKC-177/2021</i>).....	C-57
Iestādes pienākums, uzzinot par bērna interesēm pretēju rīcību; Solidāra atbildība par kopīgi izdarītu civiltiesisku aizskārumu; Sakropļojuma izpratne (<i>Lieta Nr. SKC-191/2021</i>).....	C-59
VII. Nolēmumi, kas izriet no darba tiesībām	C-62
Uzaicinātam ārzemniekam izmaksājamais atalgojums (<i>Lieta Nr. SKC-215/2021</i>).....	C-62
Darbinieka atalgojuma saglabāšana pēc atgriešanās no bērna kopšanas atvaļinājuma (<i>Lieta Nr. SKC-783/2021</i>).....	C-64
VIII. Nolēmumi, kas izriet no komerciesībām	C-67
Tiesas pienākumi, saņemot informāciju par lietas dalībnieka – ārvalstī reģistrētas komercsabiedrības – likvidāciju; Priekšnoteikumi komercsabiedrības kapitāla daļu īpašnieka vai kreditora tiesībām apstrīdēt komercsabiedrības civilajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm kaitējošu darījumu (<i>Lieta Nr. SKC-69/2021</i>).....	C-67
No komercsabiedrības izslēgta dalībnieka tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu par ieguldījumu sabiedrībā (<i>Lieta Nr. SKC-93/2021</i>).....	C-70
IX. Nolēmumi, kas izriet no maksātnespējas procesa tiesībām	C-73
Ieturējuma nauda kā maksātnespējas procesā neatgūstams objekts; <u>Judikatūras maiņa</u> . Netaisnīga tiesību saņemšanas prasījuma apmierināšanu liegšana kreditoru prasījumu termiņa formāla pārkāpuma dēļ (<i>Lieta Nr. SKC-3/2021</i>).....	C-73
Tiesas lēmuma par fiziskās personas saistību dzēšanu sekas; Kreditora prasība par apmierinājuma saņemšanu no dāvanas ārpus maksātnespējas procesa (<i>Lieta Nr. SKC-32/2021</i>).....	C-76
Kooperatīvās sabiedrības biedri kā ieinteresētās personas attiecībā pret parādnieku; Maiņas darījumu apstrīdamība maksātnespējas procesā (<i>Lieta Nr. SKC-593/2021</i>).....	C-79
<u>Judikatūras maiņa</u> . Maksātnespējas likumā noteikto mērķu samērojamība; Parādnieka ienākumu apmērs kā pamats saistību dzēšanas plāna termiņa noteikšanai (<i>Lieta Nr. SPC-8/2021</i>).....	C-81
Kreditoru tiesības maksātnespējas procesā tikt informētiem par pieteikuma izskatīšanu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu (<i>Lieta Nr. SPC-34/2021</i>).....	C-84
X. Nolēmumi, kas izriet no zemesgrāmatu tiesībām	C-86
Savstarpēji saistītu nostiprinājuma lūgumu izskatīšana; Ierakstīšana zemesgrāmatā kā nekustamā īpašuma pirkuma līguma izpildes obligāts nosacījums (<i>Lieta Nr. SKC-42/2021</i>).....	C-86
Nostiprinājuma lūguma ievērošana daļā (<i>Lieta Nr. SKC-314/2021</i>).....	C-88
XI. Nolēmumi, kas izriet no civilprocesa tiesībām	C-90
Brīdis, ar kuru tiesa var grozīt prāvnieku tiesiskās attiecības; Sprieduma procesuālā un materiāltiesiskā spēkā esība (<i>Lieta Nr. SKC-7/2021</i>).....	C-90
Zemesgrāmatā ar tiesas spriedumu ievestās atpakaļpirkuma tiesības saistošais spēks nekustamā īpašuma jaunajam īpašniekam; Prasības tiesības procesuālajā līdzdalībā (<i>Lieta Nr. SKC-40/2021</i>).....	C-92
Aizliegums piemērot analogiju likumā noregulētam jautājumam (<i>Lieta Nr. SKC-107/2021</i>).....	C-95

Lēmuma par atteikšanos pieņemt ar jauniem prasījumiem papildinātu prasības pieteikumu pārsūdzība (<i>Lieta Nr. SKC-133/2021</i>)	C-98
Valsts nodeva kopīpašuma izbeigšanas prasībā (<i>Lieta Nr. SKC-542/2021</i>)	C-101
Tiesība celt prasību par zaudējumu piedziņu, kas nodarīti tiesas nolēmuma izpildes procesā (<i>Lieta Nr. SKC-804/2021</i>)	C-103
Jaunu pierādījumu iesniegšana apelācijas instances tiesā (<i>Lieta Nr. SKC-925/2021</i>)	C-106
Tiesneša lēmuma par iesniegumu atmaksāt valsts nodevu zemesgrāmatā pārsūdzēšanas kārtībā (<i>Lieta Nr. SKC-1013/2021</i>)	C-108
Izlīguma apstiprināšanas procesuālā kārtība; Maksātnespējas administratora tiesības slēgt izlīgumu (<i>Lieta Nr. SKC-1252/2021</i>)	C-110
Atslēgvārdu rādītājs	C-113
Nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem	C-117

Senāta Civillietu departamenta nolēmumu daļas ievads

Kasācijas instances tiesas nolēmumam ir divējāda nozīme. No vienas puses, tas adresēts lietas dalībniekiem, jo īpaši zaudējušajai pusei ir jāsaprot, kādēļ tā ir zaudējusi. Šajā ziņā sprieduma argumentācijai jābūt precīzai un skaidrai. No otras puses, tiesību piemērošanas plašākai izskaidrošanai vai pat vienotas tiesu prakses veidošanas nolūkā spriedumā var būt jāsniedz tiesību normu detalizēts iztulkojums vai piemērošanas skaidrojums. Šādā gadījumā no Senāta nolēmumā norādītā, iespējams, būs atkarīgi civiltiesisko strīdu risinājumi citās lietās un veidosies tiesību normu piemērošanas prakse, tāpēc kasācijas tiesas argumentācijai jābūt sniegtai pēc iespējas skaidrākā un vienkāršākā valodā.

Civillietu departamenta senatori ar lietu atbildību un rūpību līdzdarbojas Judikatūras nolēmumu arhīva papildināšanā, dažkārt īpaši spraigi diskutējot par to departamenta sapulcē. Lai arī Judikatūras nolēmumu arhīvā atlasīto nolēmumu skaits ir sarucis, tomēr ikvienai atziņai ir judikatūras svars.

Būtisku tiesību jautājumu izlemšanai civilprocesuālais regulējums ļauj Senāta Civillietu departamentā organizēt lietu izskatīšanu paplašinātā sastāvā. Darba procesā 2021.gadā Civillietu departaments pilnveidojis paplašinātā sastāva procesa vadlīnijas, tas darīts, lai būtu skaidras vadlīnijas līdzšinējās prakses precizēšanai vai nepieciešamības gadījumā – arī judikatūras maiņai.

Krājumā iekļauti divi nolēmumu kopsavilkumi, ar kuriem Senāts atkāpies no iepriekš izteiktas judikatūras atziņas (SKC-3/2021¹, SPC-8/2021²).

Ne tikai šīs abas lietas izskatītas paplašinātā sastāvā, bet vēl septiņas lietas, kurās analizēti būtiski tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumi, tostarp krājumā iekļauts kopsavilkums no paplašinātā tiesas sastāvā tapušā pilotsprieduma lietā Nr. SKC-593/2021³ par maiņas darījumiem maksātnespējas procesā.

¹ Senāta 2021.gada 14.septembra spriedums lietā Nr. SKC-3/2021, ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S.

² Senāta 2021.gada 3.marta lēmums lietā Nr. SPC-8/2021, ECLI:LV:AT:2021:0303.C33268619.8.L.

³ Senāta 2021.gada 28.maija spriedums lietā Nr. SKC-539/2021, ECLI:LV:AT:2021:0528.C69267420.12.S.

Krājumā sniegts salīdzinoši plašs ieskats ģimenes un mantošanas tiesību jautājumos, par Eiropas Savienības tiesību piemērošanu tajos, kā arī intelektuālā īpašuma, darba tiesību jautājumos un, protams, civilprocesuālo normu izpratnē.

Secināms, ka paplašinās maksātspējas procesā izskatāmo jautājumu loks, piemēram, šoreiz krājumā izcelti ieturējuma naudas jautājumi, maiņas darījumu statuss šajā procesā, kā arī administratora tiesības slēgt izlīgumu.

Tāpat aktualitāti nav zaudējuši arī tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildības jautājumi par godu un cieņu aizskarošu ziņu vai nesamērīgi aizskaroša viedokļa publiskošanu.

Ceram, ka šajā krājumā publicēšanai atlasītie Civillietu departamenta nolēmumi Jums sniegs ieskatu personas aizskarto tiesību aizstāvības aktuālajos risinājumos vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Normunds Salenieks,
Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs

Civillietu departamenta nolēmumu kopsavilkumus veidoja:
Zinaida Indrūna,
Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante
likumu piemērošanas jautājumos

I. Nolēmumi, kas izriet no ģimenes tiesībām

Rīcībspējas ierobežojumu apjoma noteikšana tiesas spriedumā

Civillietu departamenta 2021.gada [..] spriedums
lietā Nr. SKC-[B]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Ģimenes tiesības* – Rīcībspējas ierobežojuma apjoma noteikšana – *Civilprocess* – Kasācijas protests

Par lietas būtību

Persona [A] 2019.gadā lūdza tiesu ierobežot personas [B] rīcībspēju un nodibināt viņai aizgādību.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa šo lūgumu apmierināja. Apelācijas sūdzībā prasītāja lūdza papildus ierobežot personas [B] rīcībspēju tiesās. Tiesa prasību apmierināja, kā arī noteica, ka aizgādnis šajā jomā rīkojas patstāvīgi.

Par minēto spriedumu prokurors iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza spriedumu atcelt daļā, ar kuru ierobežota personas [B] rīcībspēja tiesās un noteikts, ka aizgādnis šajā jomā rīkojas patstāvīgi.

Senāts spriedumu atcēla un nodeva lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atgādināja, ka tiesa rīcībspējas ierobežojuma apjomu nosaka saskaņā ar Civilprocesa likuma 268.panta normām, ievērojot, ka Civillikuma 356.¹pants nosaka apjomu, kurā personai rīcībspēja tiesās nav ierobežojama, un personai šā rīcībspējas apjoma robežās ir tiesības rīkoties bez aizgādņa starpniecības. Tātad nav iespējama situācija, kurā personas rīcībspēja tiesās ar tiesas spriedumu tiek ierobežota pilnā apjomā. Līdz ar to gadījumā, kad tiesa taisa spriedumu par rīcībspējas ierobežošanu šajā jomā, sprieduma rezolutīvajā daļā saskaņā ar Civilprocesa likuma 268.panta pirmās daļas priekšrakstiem obligāti ir jābūt norādītam noteiktā rīcībspējas ierobežojuma apjomam.

¹ Slēgtas lietas statuss.

Spriedumam ir likuma spēks, visiem tas ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu (sk. likuma „Par tiesu varu” 16.panta ceturto daļu). Šādu nozīmi iegūst ikviens spriedums, kas ir stājies likumīgā spēkā, tostarp arī spriedums, kura rezolutīvajā daļā, pretēji procesuālajā normā paredzētajam, ierobežojumu apjoms nav konkretizēts. Spriedums, no kura rezolutīvās daļas neizriet, ka rīcībspējas ierobežojums neattiecas uz personas tiesībām aizstāvēt tiesības un likumiskās intereses tiesā saistībā ar tās rīcībspējas un brīvības ierobežojumiem, domstarpībām, strīdiem ar aizgādni un aizgādņa iecelšanu un atcelšanu, pārkāpj personas tiesības uz rīcībspējas neaizskaramību likumā noteiktajā apjomā.

Apstāklis, ka minimālo tiesību apjomu, kurā personai rīcībspēju ierobežot nav atļauts, noteic likuma norma, nerada pamatu tiesai ignorēt Civilprocesa likuma 268.panta pirmās daļas priekšrakstus, ka tiesai ir pienākums norādīt spriedumā ierobežojuma apjomu.

Spriedums par personas rīcībspējas ierobežošanu, kura rezolutīvajā daļā nav norādīts rīcībspējas ierobežojumu apjoms, pārkāpj personas tiesības uz rīcībspējas neaizskaramību.

Atbilstoši pārbaudāmā sprieduma rezolutīvajai daļai personas [B] rīcībspēja tiesās ir ierobežota pilnīgi. Tādējādi minētās personas rīcībspēja bija ierobežota arī daļā, kurā saskaņā ar likumu to nevar ierobežot. Šāds spriedums iepriekš minēto apsvērumu dēļ nav likumīgs un pamatots, tādēļ tas ir jāatceļ.

Kapitāla daļas kā laulāto kopīgā manta

Bērna ar invaliditāti vajadzībām piešķirtā valsts sociālā pabalsta ietekme uz vecāku pienākumu uzturēt bērnu

Civillietu departamenta 2021.gada [..] spriedums
lietā Nr. SKC-[C]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Ģimenes tiesības* – Kapitāla daļas kā laulāto kopīgā manta – Valsts sociālā pabalsta ietekme uz vecāku pienākumu uzturēt bērnu

Par lietas būtību

Laulāto kopdzīves laikā reģistrēta kapitālsabiedrība, kuras dalībnieks un valdes loceklis bija viens no laulātajiem (atbildētājs), otrs laulātais (prasītājs) ir piedalījies šīs sabiedrības izveidē un darbībā gan ar materiālu, gan nemateriālu palīdzību. Līdz ar to otram laulātajam ir tiesības uz sava ieguldījuma atlīdzību. Tāpat laulāto kopdzīves laikā ir iegādāts un pilnveidots nekustamais īpašums, kas bija ģimenes mājoklis, kā arī ir iegādāta kustamā manta, kas izmantota gan ģimenes vajadzībām, gan kapitālsabiedrības saimnieciskajai darbībai.

Pusēm ir kopīgs bērns, kuram sakarā ar slimību ir noteikta invaliditāte kopš dzimšanas. Prasītājs viens īsteno bērna ikdienas aprūpi. Atbildētājs labprātīgi bērna uzturam maksā 500 *euro* mēnesī, taču ar šo summu nav pietiekami, lai pēc iespējas pilnīgāk nodrošinātu bērna vajadzības.

Tiesvedības gaita

Prasība celta par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu 1030 *euro* mēnesī piedziņu bērnam un laulāto kopīgās mantas sadali.

Pirmās instances tiesa šķīra pušu laulību, piedzina 625 *euro* bērna uzturam, bet prasību daļā par 405 *euro* piedziņu noraidīja. Tiesa sadalīja laulāto mantu.

Pirmās instances tiesas spriedums nav pārsūdzēts daļā par laulības šķiršanu.

Pārsūdzību pārējā daļā apelācijas instances tiesa apmierināja daļēji: sadalīja laulāto mantu un piedzina uzturlīdzekļus bērna uzturam 625 *euro* līdz bērna pilngadībai, bet ne mazāk kā 30 % no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas; noraidīja prasību daļā par uzturlīdzekļu 333 *euro* piedziņu.

¹ Slēgtas lietas statuss.

Par minēto spriedumu atbildētājs iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru no viņa piedzīti uzturlīdzekļi virs 500 *euro*, attiecīgi par 125 *euro*, noteikts laulāto kopīgās mantas sastāvs un sadalīta laulāto kopīgā manta. Prasītāja iesniedza pretsūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par uzturlīdzekļu 405 *euro* piedziņu un daļā par laulāto kopīgās mantas sadali.

Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu pārsūdzētajā daļā atcēla un nodeva lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atgādināja, ka laulāto likumiskās mantiskās attiecības reglamentē Civillikuma 89.–110.pants. Atbilstoši Civillikuma 89.pantam laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās viņu mantu iedala divās kategorijās: 1) laulāto kopīgā manta; 2) katra laulātā atsevišķā manta.

Laulāto likumisko mantisko attiecību izbeigšanas gadījumā katrs laulātais patur savu atsevišķo mantu (sk. Civillikuma 89.panta pirmo un trešo daļu, 91.pantu, 109.panta trešo daļu), savukārt laulāto kopīgā manta ir dalāma laulāto starpā pēc mantojuma dalīšanas kārtības vispārējiem noteikumiem (sk. Civillikuma 89.panta otro daļu, 109.panta trešo un ceturto daļu, 731.pantu un turpmākos pantus).

Līdz ar to, izšķirot laulāto strīdu par mantas dalīšanu, ir būtiski pareizi noteikt, kurā no divām iepriekš minētajām kategorijām konkrētā manta ietilpst. No tā ir atkarīgs, kuru mantu varēs dalīt pēc mantojuma dalīšanas kārtības vispārējiem noteikumiem un kuru mantu tā dalīt nav atļauts.

Senāts konstatēja, ka starp pusēm pastāv ieguldījuma strīds, un otrās instances tiesa nosprieda piedzīt no atbildētāja prasītājas labā pusi no kapitāla daļu apmaksai izlietotajiem naudas līdzekļiem kā atlīdzību par viņas ieguldījumu atbildētāja atsevišķajā mantā.

Atsaucoties uz Komerclikuma tiesisko regulējumu un apstākli, ka prasītāja nav kapitālsabiedrības dalībniece, tiesa noraidīja prasību daļā, kurā bija lūgts mantas sadalē ņemt vērā kapitāla daļu vērtības pieaugumu.

Senāts norādīja, ka pretstatā sabiedrības pamatkapitālam un citai tās mantai kapitāla daļas pieder sabiedrības dalībniekiem, tās neatrodas ārpus tās mantas tvēruma, kuru laulāto kopdzīves laikā iespējams iegūt kā laulāto kopīgo mantu Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē.

Komersabiedrības kapitāla daļas ir manta, kuru laulāto kopdzīves laikā iespējams iegūt kā laulāto kopīgo mantu Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē. Ja laulātais, uz kura vārda kapitāla daļas reģistrētas,

apgalvo, ka tās ir viņa atsevišķā manta, viņam tas ir jāpierāda saskaņā ar Civillikuma 91.panta otro daļu.

Ja tiesa kapitāla daļas atzīst par laulāto kopīgo mantu, tad laulāto kopīgās mantas sastāvā kā laulāto kopīgās mantas augļi ir jāietver arī dividendes, kas ir izmaksātas par periodu, kurā pastāvēja laulāto kopdzīve.

Senāta ieskatā no pareizas kapitāla daļu kvalifikācijas ir atkarīgs, kādā kārtībā kopumā ir atrisināms laulāto strīds par kapitāla daļām, to vērtības pieaugumu un dividendēm, un tādējādi arī par laulāto kopīgās mantas sadali.

Konstatējot, ka kapitāla daļas ir laulāto kopīgā manta Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē (manta iegūta laulības laikā par abu laulāto kopīgiem līdzekļiem), šī manta ir jāietver laulāto kopīgās mantas sastāvā, turklāt ar tādu vērtību, kāda tai noteikta laulības iziršanas brīdī, jo atbilstoši mantojuma dalīšanas vispārējam principam kustama vai nekustama manta pirms dalīšanas jānovērtē (sk. Civillikuma 737.pantu).

Dividendes ir augļi, ko kapitālsabiedrības dalībnieks Komerclikumā un kapitālsabiedrības statūtos noteiktā kārtībā ir tiesīgs saņemt, pamatojoties uz to, ka tam pieder noteikts daudzums kapitāla daļu. Galvenās lietas īpašnieks kļūst arī par tās augļu īpašnieku, tiklīdz tie rodas (Civillikuma 955.pants). Tātad, ja kapitāla daļas ir pamats atzīt par laulāto kopīgo mantu, tad arī dividendes, kas ir izmaksātas par periodu, kurā pastāvēja laulāto kopdzīve, ir laulāto kopīgā manta, kas jāietver kopīgās mantas sastāvā.

Saistībā ar uzturlīdzekļu piedziņu Senāts atzina, ka Civillikuma 179.pants, kas noteic vecāku pienākumu samērā ar viņa spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnus, piemērots nepareizi, jo uzturlīdzekļu apmēra noteikšanā nepamatoti ņemts vērā prasītājam piešķirtais bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts.

Nosakot ar bērnu vajadzībām un vecāku mantisko stāvokli samērojamu uzturlīdzekļu apmēru, nav ņemams vērā Valsts sociālo pabalstu likuma 7.¹panta pirmajā daļā paredzētais bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts.

Kreditora tiesības prasīt apmierinājumu no otra laulātā daļas kopīgajā mantā pēc laulāto kopīgās mantas sadales

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada [..] spriedums lietā Nr. SKC-[F]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Ģimenes tiesības* – Laulāto mantiskās attiecības – Laulāto kopīgās mantas prezumpcija – Laulāto kopīgās mantas sadale – *Civilprocess* – Piedziņas vēršana uz parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā (nekustamo īpašumu), kas zemesgrāmatā ierakstīts uz parādnieka vārda

Par lietas būtību

Pamatojoties uz spriedumu krimināllietā, komercsabiedrības labā nekustamā īpašuma, uz kuru nostiprinātas īpašuma tiesības laulātajam [B], zemesgrāmatas nodalījumā nostiprināta hipotēka un ierakstīta piedziņas atzīme.

Laulātais [A] cēla prasību pret laulāto [B] un komercsabiedrību par nekustamā īpašuma atzīšanu par laulāto kopīgo mantu, īpašuma tiesību uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu un tās atsvabināšanu no piedziņas, dzēšot zemesgrāmatā uz to nostiprināto hipotēku un piedziņas atzīmi.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja daļēji: atzina, ka nekustamais īpašums ir laulāto kopīgā manta, kas sadalīta, atzīstot otram laulātajam īpašuma tiesības uz minētā īpašuma ½ domājamo daļu. Prasība daļā par laulātajam [A] piederošā īpašuma domājamās daļas atsvabināšanu no piedziņas noraidīta.

Apelācijas instances tiesa apmierināja laulātā [A] apelācijas sūdzību un atsvabināja viņam piederošo nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu no piedziņas, dzēsa uz to zemesgrāmatā ierakstīto hipotēku un piedziņas atzīmi.

Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka izskatāmajā lietā tiesību jautājums ir – vai Civillikuma 110.panta otrā daļa tulkojama tādējādi, ka laulātā kreditoram

¹ Slēgtas lietas statuss.

ir tiesības apmierināt prasījumu no otra laulātā daļas kopīgajā mantā, ja tā pirms mantas dalīšanas ierakstīta zemesgrāmatā uz pirmā laulātā vārda.

Atbildība par abu laulāto kopīgajām saistībām ģimenes un kopīgās saimniecības vajadzībām paredzēta Civillikuma 96.pantā, proti, laulātie vispirms atbild ar kopīgo un tikai tad ar katra atsevišķo mantu. Citos gadījumos atbildība ir ar katra laulātā atsevišķo mantu, bet tikai tās nepietiekamības gadījumā – ar attiecīgā laulātā daļu kopīgajā mantā (Civillikuma 98.–99.pants). Viena laulātā manta neatbild par otra laulātā saistībām (Civillikuma 100.panta pirmā daļa). Attiecībā uz saistībām, kas izriet no viena laulātā neatļautas darbības, atbildības aprobežojums ar viņa atsevišķo mantu, bet tās nepietiekamības gadījumā ar viņa daļu kopīgajā mantā ir tieši paredzēts Civillikuma 98.pantā.

Minētais uzskaitījums ir izsmeļošs, un tā mērķis ir noteikt mantu, uz kuru primāri vai subsidiāri kreditoram ir tiesības vērst piedziņu par viena vai abu laulāto parādsaistībām.

Tā kā komercsabiedrības prasījums izriet no pirmā laulātā neatļautas darbības, tad, ievērojot iepriekšminētās normas, par šīm saistībām atbild vienīgi viņš ar savu atsevišķo mantu vai tās nepietiekamības gadījumā ar savu daļu laulāto kopīgajā mantā, bet otrs laulātais par sava laulātā saistībām neatbild nedz ar savu atsevišķo mantu, nedz ar savu daļu laulāto kopīgajā mantā.

Komercsabiedrībai ir tiesības vērst piedziņu tikai uz parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā. Tādējādi, lai izdarītu secinājumus par komercsabiedrības iegūto tiesību aizsardzības principa piemērošanu Civillikuma 110.panta otrās daļas izpratnē, noskaidrojams gan strīdus nekustamā īpašuma statuss (laulāto kopīga vai viena laulātā atsevišķa manta), gan katra laulātā daļa, ja īpašums ir laulāto kopīgā manta.

Lietā atzīts, ka nekustamais īpašums ir laulāto kopīgā manta, kas katram pieder ½ domājamās daļas apmērā.

Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka komercsabiedrībai nav tiesību vērst piedziņu uz to ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma, kas nepieder tās parādniekam.

Apstāklim, ka komercsabiedrība tiesības uz naudas piedziņu no parādnieka ieguvusi pirms tam, kad otrs laulātais prasības kārtībā lūdza dalīt mantu un atsvabināt to no piedziņas, nav nozīmes lietas izšķiršanā.

Civillikuma 110.panta otrajā daļā noteiktais kreditoru tiesību aizsardzības princips nav paredzēts, lai kreditors, apejot Civillikuma 98.pantā noteiktos laulāto atbildības principus, apmierinātu savu prasījumu uz tā laulātā rēķina, kurš nav vainojams neatļautas darbības izdarīšanā.

Līdz ar to Civillikuma 110.panta otrā daļa tulkojama tādējādi, ka laulātā kreditoram nav tiesību apmierināt prasījumu no otra laulātā daļas kopīgajā mantā, kura pirms laulāto mantas dalīšanas bijusi ierakstīta zemesgrāmatā uz pirmā laulātā vārda, ciktāl laulāto kopīgās mantas dalīšanas rezultātā noteiktās laulāto daļas atbilst Civillikuma noteikumiem par tām daļām, kas viņiem pienākas.

Kā pareizi norādīja apgabaltiesa, Civillikuma 110.panta otrās daļas mērķis ir aizsargāt kreditorus tādā gadījumā, ja laulāto kopīgās mantas dalīšanas rezultātā faktiski ir notikusi dalāmās mantas „pārdale” tādās daļās, kas neatbilst katra laulātā daļai viņu kopīgajā mantā, t.i., ja tas laulātais, kurš ir parādā kreditoram, ir saņēmis vērtības ziņā mazāku daļu salīdzinājumā ar to daļu no dalāmās mantas kopējās vērtības, kas šim laulātajam, ņemot vērā viņa izdarītā ieguldījuma apmēru un abu laulāto ieguldījumu savstarpējo samēru, pienākas atbilstoši Civillikuma 89.panta otrās daļas noteikumiem, kā rezultātā ir samazināta manta, kas veidoja šī laulātā „atbildības substrātu”.

Rezumējot minēto, kreditoram ir tiesības uz mantu, kas parādniekam piederēja pirms laulāto mantas dalīšanas. Ja laulāto kopīgā manta noteikta un sadalīta atbilstoši Civillikuma noteikumiem, tostarp Civillikuma 89.panta otrajai daļai, tad ar laulāto mantas sadali neviens no laulātajiem neiegūst mazāk vai vairāk mantas, bet tikai tik, cik viņam arī agrāk – pirms sadales – piederēja. Savukārt kreditors nevar iegūt tiesības uz lielāku mantas daļu, nekā viņa parādniekam piederēja.

Jurisdikcija un piemērojamie tiesību akti trešajā valstī noslēgtas laulības šķiršanai

Civillietu departamenta 2021.gada [..] rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-[G]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Civilprocess* – Laulības šķiršana – Lietas izskatīšana rakstveida procesā apelācijas instancē

Par lietas būtību

Prasība par laulības, kura nav noslēgta Latvijā, šķiršanu tiesā celta 2019.gadā. Kā nodibinājusi tiesa, abiem laulātajiem līdz 2018.gada nogalei kopdzīve bija Latvijā, kur atbildētāja dzīvo joprojām, turklāt arī prasītājs, iesniedzot prasības pieteikumu, kā savu dzīvesvietu norādīja adresi Latvijā.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību apmierināja. Senāts atteica ierosināt kasācijas tiesvedību.

Senāta nolēmums

Šajā lietā, pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam, senatoru kolēģija nekonstatēja jurisdikcijas vai piemērojamā likuma pārkāpumus, izskatot prasību par trešajā valstī noslēgtas laulības šķiršanu.

Vispārējie piekritības kritēriji laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas un laulības atzīšanas par spēkā neesošu jomā, kas noteikti Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003² 3.panta 1.punktā, ir izstrādāti, lai aizsargātu laulāto intereses, to vidū nepastāv hierarhija, un tie ir piemērojami alternatīvi.

Konkrētajā gadījumā prasītājam bija tiesības celt prasību par laulības šķiršanu Latvijas tiesā atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 3.panta 1.punkta „a” apakšpunkta trešajam ievilkumam, jo atbildētājas pastāvīgā dzīvesvieta bija Latvijā.

Vienotus noteikumus par laulības šķiršanai piemērojamiem tiesību

¹ Slēgtas lietas statuss.

² Padomes 2003.gada 27.novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (turpmāk – Regula Nr. 2201/2003).

aktiem noteic Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010³. Tās mērķis ir izveidot skaidru un vispusīgu tiesisko regulējumu attiecībā uz laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai piemērojamiem tiesību aktiem, lai nodrošinātu tiesisko noteiktību, paredzamību un elastīgumu starptautiskās laulības lietās iesaistītajās dalībvalstīs un tādējādi atvieglotu personu brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā, kā arī nepieļautu situāciju, kurā viens no laulātajiem iesniedz pieteikumu par laulības šķiršanu pirms otra, lai tiesvedībai tiktu piemēroti tiesību akti, kurus viņš uzskata par labvēlīgākiem savām interesēm.

Senatoru kolēģija atzina, ka gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa, izskatot prasību par laulības šķiršanu, pareizi piemēroja Latvijas materiālo tiesību normas, jo laulāto pastāvīgā dzīvesvieta laikā, kad tika celta prasība tiesā, bija Latvijā (Regulas Nr. 1259/2010 8.panta „a” apakšpunkts).

Senatoru kolēģija uzskatīja, ka konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesa, izskatot lietu rakstveida procesā, ir ievērojusi lietas dalībnieku procesuālās tiesības un rīkojusies atbilstoši Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.panta pirmās daļas prasībām, tādēļ nevar runāt par Civilprocesa likuma 10.pantā nostiprinātā sacikstes principa pārkāpumu. Proti, atbilstoši Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.panta pirmajai daļai civillietu tiesa var izskatīt rakstveida procesā, ja iespējams nodrošināt lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu un tiesa nav atzinusi par nepieciešamu lietu iztiesāt tiesas sēdē. Šajā lietā par civillietas iztiesāšanu rakstveidā tiesa laikus informēja lietas dalībniekus, nosakot termiņu papildu paskaidrojumu vai citu procesuālo lūgumu iesniegšanai.

³ Padomes 2010.gada 20.decembra Regula (ES) Nr. 1259/2010, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (turpmāk – Regula Nr. 1259/2010).

Saskarsmes tiesību ierobežošana

Saskarsmes personas institūta tiesiskā regulējuma būtība un mērķis, īpaši saskarsmes tiesību īstenošanā situācijā, kad vecāku savstarpējās attiecības ir naidīgas

Civillietu departamenta 2021.gada [..] spriedums lietā Nr. SKC-[H]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Ģimenes tiesības* – Saskarsmes tiesību izmantošanas kārtība – Saskarsmes tiesību atņemšana uz laiku

Par lietas būtību

Vecāku laulība ir šķirta. Sākotnēji puses vienojās par bērnu dzīvesvietu pie mātes, tomēr vēlāk tēvs aizveda bērnus pie sevis uz citu pilsētu, traucēja mātei īstenot saskarsmi ar bērniem un noskaņoja tos pret viņu. Māte cēla tiesā prasību pret bērnu tēvu par bērnu dzīvesvietas noteikšanu pie viņas vai arī noteikt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību atbilstoši viņas piedāvājumam. Tēvs cēla pretprasību par bērnu dzīvesvietas noteikšanu pie viņa, uzturlīdzekļu piedziņu no mātes un saskarsmes tiesību atņemšanu viņai uz trim gadiem.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa gan prasību, gan pretprasību apmierināja daļēji. Bērnu dzīvesvietu tiesa noteica pie tēva, mātei atņēma saskarsmes tiesības līdz 2022.gada martam, nosakot arī turpmāku saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību. No mātes piedzina uzturlīdzekļus, bet pārējā daļā prasību un pretprasību noraidīja.

Pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru pušu kopīgo bērnu dzīvesvieta noteikta pie atbildētāja un no prasītājas par labu atbildētājam piedzīti uzturlīdzekļi bērnu uzturam, apelācijas kārtībā nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā.

Apelācijas instances tiesa, tāpat kā pirmās instances tiesa, mātei atņēma saskarsmes tiesības līdz 2022.gada martam, vienlaikus nosakot arī turpmāku saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību. Pārējā daļā gan prasība, gan pretprasība noraidīta, vēlāk taisot papildspriedumu par izdevumu savstarpēju piedziņu.

Senāts pārsūdzēto spriedumu un papildspriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

¹ Slēgtas lietas statuss.

Senāta nolēmums

Lietā tiesību problēmjaudājums saistīts ar izpratni par saskarsmes tiesību ierobežošanā vērā ņemamiem aspektiem (ierobežojums var būt pilnīgs, t.i., aizliedzot jebkādu saskarsmi, vai daļējs, un tas atkarīgs no katra konkrētā gadījuma apstākļiem), saskarsmes personas institūta tiesiskā regulējuma būtību un mērķi, īpaši saskarsmes tiesību īstenošanā situācijā, kad vecāku savstarpējās attiecības ir naidīgas.

Saskarsmes tiesība ir viena no cilvēktiesībām, un tās izpausme Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē tiek apskatīta kā tiesības uz privātās dzīves un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas garantētas Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa apstiprinājusi, ka „vecāku un bērnu iespēja baudīt vienam otra sabiedrību ir viens no ģimenes dzīves pamatelementiem”².

Civillikumā saskarsmes tiesība ir bērna tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem (Civillikuma 181.panta pirmā daļa), turklāt katram vecākam ir gan pienākums, gan tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu (Civillikuma 181.panta otrā daļa). Vienlaikus saskarsmes tiesības tvērumā ietilpst vecāka tiesības būt informētam par bērna ikdienas gaitām. Šis noteikums piemērojams arī tad, ja bērns nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem. Tas nozīmē, ka saskaņā ar likumu tiesiskajās attiecībās ar bērniem abiem vecākiem piemīt vienāds tiesību un pienākumu apjoms.

Saskarsmes tiesību ierobežojuma apjoms izvērtējams, ievērojot katra konkrētā gadījuma apstākļus un aktuālo situāciju, t.i., tiesai jāizsver, vai pastāv objektīvi apstākļi, kas var kaitēt bērna tiesībām un interesēm, un kāds ierobežojuma veids (pilnīgs vai daļējs) ir vispiemērotākais bērnam.

Pilnīgas saskarsmes ierobežojums, proti, aizliedzot jebkādu saskarsmi, pieļaujams, izvērtējot, vai saskarsmes tiesību atņemšana uz laiku atbilst bērna vislabākajām interesēm un vai nav iespējams rast saudzīgāku risinājumu.

Saskarsmes personas institūts radīts ar mērķi izveidot, atjaunot un saglabāt bērna un šķirti dzīvojošā vecāka personiskās attiecības un tiešus kontaktus situācijās, kad vecāku savstarpējā komunikācija dažādu iemeslu dēļ nav iespējama, tomēr bērnu interesēs saskarsme ir nepieciešama un atbalstāma. Turklāt jāņem vērā, ka saskarsmes personas piedalīšanās bērna un vecāka saskarsmes procesā arī saistīta ar vecāka saskarsmes tiesības ierobežošanu.

Tādējādi gadījumā, ja no bērna atsevišķi dzīvojošs vecāks atbilstoši

² Sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2001.gada 12.jūlija sprieduma lietā „K. and T. v. Finland”, iesniegums Nr. 25702/94, 151.punktu.

tiesas noteiktajai saskarsmes tiesību izmantošanas kārtībai tiek nostādīts būtiski sliktākā stāvoklī salīdzinājumā ar otru vecāku, turklāt šādam ierobežojumam nepastāv objektīvi apstākļi, kas var kaitēt bērna tiesībām un interesēm, atzīstams, ka Civillikuma 181. un 182.panta normas piemērotas nepareizi.

Senāts atzina, ka situācijā, kad abu vecāku savstarpējā komunikācija dažādu iemeslu dēļ nav iespējama (faktiski starp vecākiem ir naidīgas savstarpējās attiecības), tiesa, noteikdama saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību, saskarsmi atjaunojusi atbildētāja klātbūtnē, saskarsmes tiesību atjaunošanas un īstenošanas risinājums neatbilst Civillikuma 182.panta trešajā daļā reglamentētā saskarsmes personas institūta mērķim un nesekmē prasītājas saskarsmes ar bērniem veiksmīgu atjaunošanu, kā arī nenodrošina tiesas nolēmuma izpildi. Proti, *pušu konfliktējošo attiecību gadījumā vienu vecāku nevar piespiest realizēt savas saskarsmes tiesības otra vecāka klātbūtnē. Šādā situācijā ir nepieciešama saskarsmes personas palīdzība.*

Senāts norādīja, ka saskarsmes personas institūts radīts ar mērķi izveidot, atjaunot un saglabāt bērna un šķirti dzīvojošā vecāka personiskās attiecības un tiešus kontaktus situācijās, kad vecāku savstarpējā komunikācija dažādu iemeslu dēļ nav iespējama, tomēr bērnu interesēs saskarsme ir nepieciešama un atbalstāma. Papildus atzīmējot, ka turklāt nedrīkst aizmirst, ka saskarsmes personas piedalīšanās bērna un vecāka saskarsmes procesā arī saistīta ar vecāka saskarsmes tiesības ierobežošanu.

Paternitātes testa nozīme, ja stājies spēkā spriedums par uzturlīdzekļu piedziņu

Civillietu departamenta 2021.gada [..] spriedums lietā Nr. SPC-[E]/2021¹

Tiesvedība sakarā ar būtiskiem tiesību normu pārkāpumiem (Civilprocesa likuma 60.nodaļa) – *Ģimenes tiesības* – Uzturlīdzekļu piedziņa – Paternitātes pieņēmums – *Civilprocess* – Jaunatklāti apstākļi – Paternitātes testa rezultāts

Par lietas būtību

Ar tiesas spriedumu 2013.gadā no personas [B] bērna, dzimuša 2000.gadā, uzturam personas [A] labā piedzina uzturlīdzekļus.

Uztura devējs, persona [B], 2019.gadā iesniedza tiesā pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, lūdza atcelt pirmās instances tiesas 2013.gada spriedumu. Pieteikumā viņš norādīja, ka pēc bērna pilngadības sasniegšanas 2019.gadā veikts DNS tests, ar kuru atzīts, ka atbildētājs nav bērna bioloģiskais tēvs.

Tiesvedības gaita

Tiesa apmierināja pieteikumu un nodeva lietu jaunai izskatīšanai. Atbildētājs iesniedza pretpasību, lūdza pārtraukt uzturlīdzekļu piedziņu, kas noteikta ar 2013.gada spriedumu, un atzīt paternitātes pieņēmumu par spēkā neesošu.

Pirmās instances tiesa 2020.gadā nosprieda prasību par uzturlīdzekļu piedziņu atstāt bez izskatīšanas, apmierināt pretpasību daļā par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un anulēt ziņas par bērna tēvu, bet noraidīt pretpasību daļā par uzturlīdzekļu piedziņas pārtraukšanu.

Par 2019.gada lēmumu un 2020.gada spriedumu Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors iesniedza protestu un lūdza tos atcelt.

Senāts atcēla gan tiesas 2019.gada lēmumu, gan 2020.gada spriedumu un lietu nodeva jaunai izskatīšanai rajona tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts konstatēja, ka, izskatot personas [B] pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiesa pieteicēja

¹ Slēgtas lietas statuss.

norādīto apstākli kļūdaini atzina par jaunatklātu. Minētais apstāklis, pretēji tiesas lēmumā norādītajam, neatbilst judikatūrā minētajām pazīmēm. Proti, lai apstākli atzītu par jaunatklātu, tam jāatbilst šādām pazīmēm, pirmkārt, tas var ietekmēt tiesas nolēmumu pēc būtības par labu pieteicēja tiesībām un interesēm, otrkārt, tam bija jāpastāv lietas izskatīšanas laikā, treškārt, tas nebija un nevarēja būt zināms pieteikuma iesniedzējam. Nolēmuma atcelšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir pieļaujama vienīgi tad, kad tiek konstatētas visas norādītās pazīmes.²

Minētais Senāta secinājums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

Lietā par uzturlīdzekļu piedziņu ir nodibināts, un persona [B] to nav apstrīdējusi, ka saskaņā ar bērna dzimšanas apliecībā norādītajām ziņām viņa ir bērna tēvs.

Savukārt ziņas par bērna vecākiem dzimšanas apliecībā tiek norādītas, pamatojoties uz dzimšanas reģistra ierakstiem, kuri strīda gadījumā var tikt anulēti tikai, pamatojoties uz tiesas spriedumu.

Paternitātes testa rezultātam nav jaunatklāta apstākļa nozīmes, ja stājies spēkā spriedums par uzturlīdzekļu piedziņu, kas balstīts uz spēkā esošu ierakstu dzimšanas reģistrā.

Izspriežot strīdu par uzturlīdzekļu piedziņu, izšķiroša nozīme ir faktam, ka attiecīgā persona bērna dzimšanas apliecībā ir norādīta kā viens no bērna vecākiem. Savukārt bērna bioloģiskajai izcelsmei šajā gadījumā nav tiesiskas nozīmes.

Senāts norādīja, ka persona [B] varēja tikt atbrīvota no likumā noteiktā pienākuma uzturēt bērnu tikai gadījumā, ja lietas par uzturlīdzekļu piedziņu izskatīšanas laikā dzimšanas reģistrā, balstoties uz tiesas spriedumu, tiktu anulēts ieraksts par viņu kā tēvu. Nav strīda, ka šādi apstākļi lietas izskatīšanas laikā nepastāvēja.

Ievērojot to, ka pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem apmierināts un spriedums atcelts bez pietiekama pamata, Senāts lēma, ka nepamatots ir arī lietā taisītais jaunais nolēmums – tiesas 2020.gada spriedums. Tādā lietā, kurā strīds ir izspriests ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu un nav nodibināts pamats nolēmuma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, jauns nolēmums attiecībā uz izspriestajiem prasījumiem nevar tikt taisīts, jo tas ir pretrunā Civilprocesa likumā ietvertajam regulējumam par prasības tiesvedību. Nekādi jauni prasījumi šādā lietā arī nevar tikt pieņemti un izspriesti pēc būtības.

² Sk. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.–60.¹nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 875.–876.lpp.

II. Nolēmumi, kas izriet no mantojuma tiesībām

Iepriekš jau saņemtā pievienojuma mantojuma masai juridiskā daba

Civillietu departamenta 2021.gada 15.aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-16/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Mantojuma tiesības* – Mantojuma sadale – Pievienojums mantojuma masai – Dalāmā nekustamā īpašuma vērtības noteikšana

Par lietas būtību

Vecākiem ir divi dēli [A] un [B]. Māte 2006.gadā dēlam [A] pārdeva nekustamo īpašumu 33 756,21 *euro* vērtībā un uzdāvināja zemesgabalu; 2007.gadā pārdeva komercsabiedrībai [C] divus zemesgabalus, daļu no pirkuma summas – 40 000 latu – komercsabiedrībai [C] ieskaitīja dēla [A] kontā; 2011.gadā atsavināja ar atpakaļpirkuma tiesībām komercsabiedrībai [D] nekustamo īpašumu 55 500 *euro* vērtībā. Pārdevēja izmantoja atpakaļpirkuma tiesības, 2013.gadā noslēdzot izlīgumu ar komercsabiedrību [D], un ieskaitīja dēla [A] kontā 30 000 *euro*.

Māte nomira 2013.gadā. Dēli [A] un [B] katrs kā likumiskais pirmās šķiras mantinieks 2014.gadā apstiprināts mantojuma tiesībās uz 1/3 domājamo daļu no mātes mantojuma.

Tēvs nomira 2016.gadā. Dēliem [A] un [B] katram izdota mantojuma apliecība par tiesībām mantot pēc likuma 1/2 domājamo daļu no tēva mantojuma.

Dēls [B] 2016.gadā cēla prasību pret brāli par viņam no mātes iegūtās mantas pievienošanu mantojuma masai un tās sadali starp mantiniekiem.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja. Apgabaltiesa prasību apmierināja daļēji – pievienoja mātes mantojuma masai 84 914 *euro* – un piedzina no atbildētāja prasītāja labā 43 457,44 *euro*; sadalīja mantojuma masā ietilpstošo īpašumu, pārdodot to izsolē un iegūtos naudas līdzekļus izmaksājot brāļiem vienādās daļās (katram pusi), apmierināja prasījumu

¹ ECLI:LV:AT:2021:0415.C33624616.11.S

par likumisko nokavējuma procentu piedziņu no atbildētāja prasītāja labā un tiesas izdevumu piedziņu. Prasību pārējā daļā tiesa noraidīja.

Senāts atcēla spriedumu daļā, ar kuru noraidīts prasījums par otrajā darījumā iegūtā nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības 12 711,96 *euro* pievienošanu mantojuma masai un šīs summas sadali starp mantiniekiem, apmierināja prasījumu par likumisko nokavējuma procentu piedziņu no atbildētāja prasītāja labā, kā arī tiesas izdevumu piedziņu un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, bet pārējā daļā spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Senāts aplūkoja iepriekš jau saņemtā pievienojuma mantojuma masai tiesību institūta juridisko dabu un atgādināja, ka atbilstoši Civillikuma 757.pantam *pārdzīvojušam laulātam un visiem lejupējiem, kuri pieņēmuši mantojumu, ir pienākums pirms mantojuma dalīšanas pievienot mantojuma masai vai ieskaitīt savās mantojuma daļās visu to, ko viņi saņēmuši no mantojuma atstājēja, viņam dzīvam esot*. Tādējādi likumdevējs mirušās personas mantiniekiem (lejupējiem un pārdzīvojušam laulātajam) piešķīris tiesības prasīt visu tādu priekšmetu vai to vērtības pievienošanu mantojuma masai, kurus mantojuma atstājējs savā dzīves laikā izsniedzis (nodevis) kādam no viņiem un uz kuriem nav attiecināmi tiesību normās noteiktie pievienojuma ierobežojumi.

Senāts nepiekrita kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim, ka māte šos naudas līdzekļus atbildētājam uzdāvinājusi pateicībā par palīdzību un rūpēm, vēloties viņu nostādīt privilēģētākā stāvoklī, tāpēc tiesa, ignorējot pierādījumus par mantojuma atstājējas patieso gribu, atbildētājam nodotās naudas summas nepamatoti pievienojusi mantojuma masai.

Mantojuma atstājējs savā pēdējās gribas rīkojuma aktā var noteikt iepriekš jau saņemtā pievienojuma aizliegumu, taču, ja šāda akta nav, tad mantošana notiek uz likuma pamata, ņemot vērā prezumpciju, ka mantojuma atstājēja griba vērsta uz mantinieku vienlīdzīgu dalību mantojumā. Tādējādi nedz bērna rūpes un materiāla atbalsta sniegšana vecākam, nedz vecāka vārdos izteikta vēlme piešķirt šim bērnam privilēģētu stāvokli nepieder pie tādiem apstākļiem, kas paši par sevi dotu pamatu viņa atbrīvošanai no Civillikuma 757.pantā noteiktā pienākuma un nerada šim mantiniekam priekšrocības mantojuma sadalē starp līdzmantiniekiem.

Konkrētajā gadījumā māte mirusi, neatstājot testamentu, kas izslēdz pamatu Civillikuma 730.panta (priekšmeti, kurus jau izdalījis mantojuma atstājējs pats, nošķirami no dalāmās mantas, ja tāda bijusi mantojuma atstājēja griba) un 760.panta pirmās daļas 2.punkta (mantojuma atstājējs

noteikti aizliedzis pievienojumu) attiecināšanai uz izskatāmajā lietā konstatētajiem apstākļiem.

Nedz tas, ka atbildētājs rūpējies par vecākiem un sniedzis viņiem materiālu atbalstu, nedz arī tas, ka māte vārdos izteikusi vēlmi piešķirt dēlam [A] privilēģētu stāvokli, nepieder pie tādiem apstākļiem, kas paši par sevi dotu pamatu viņa atbrīvošanai no Civillikuma 757.pantā noteiktā pienākuma izpildes vai radītu jebkādas priekšrocības mantojuma sadalē starp līdzmantiniekiem.

Senāts atzina, ka tiesa pamatoti piemēroja Civillikuma 1075.pantā paredzēto sadales veidu – nekustamā īpašuma pārdošanu izsolē, sadalot ieņemto naudu starp abiem kopīpašniekiem vienādās daļās, jo prasītājam, kurš pieteicis prasījumu par viena no kopīpašumā ietilpstošajiem nekustamajiem īpašumiem sadali tādā veidā, ka šis īpašums tiek atdots viņam, attiecīgi samazinot no atbildētāja piedzenamo sadalāmā mantojuma masā ietilpstošo naudas summu, bija pienākums iesniegt tiesā šā īpašuma novērtējumu.

Iepriekš saņemtā pievienojums jāizdara laikus. Mantiniekam jārēķinās ar pienākumu maksāt likumiskos nokavējuma procentus, turklāt nokavējuma iesākums skaitāms no brīža, kad izteikts uzaicinājums izdarīt pievienojumu mantojuma masai.

Šajā lietā prasītājs neiesniedza tiesā pierādījumus par to, kad izteikts uzaicinājums izdarīt pievienojumu mantojuma masai, tādēļ tiesa principā pareizi skaitījusi nokavējumu no dienas, kad persona [A] vērsusies tiesā, tomēr to nav atbilstoši pamatojusi.

Turklāt likumisko nokavējuma procentu prasījumā, kā to noteic Civilprocesa likuma 128.panta otrā daļa, jābūt norādītam gan piedzenamo procentu apmēram naudas summā, gan laika posmam, par kādu tie piespriežami. Pieteikumā šāda informācija nav ietverta, tādēļ spriedumu šajā daļā Senāts neatzina par pamatotu un atcēla.

Ierobežojumi novēlēta nekustamā īpašuma atzīšanai par legātu

Civillietu departamenta 2021.gada 2.septembra spriedums lietā Nr. SKC-145/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Mantošanas tiesības* – Legāts

Par lietas būtību

Testatores meita 2016.gadā cēla tiesā prasību pret testatores laulāto un mazmeitu, kā arī personu [A] par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu daļā par lietošanas kārtības noteikšanu un par testamenta iztulkošanu.

Testatore, kuras mantojums atklājies 2016.gadā, 2015.gadā taisīja notariāli apliecinātu testamentu aktu, ar kuru savu nekustamo īpašumu (zemesgabals, uz kura atrodas divstāvu dzīvojamā ēka) novēlēja meitai un mazmeitai, katrai ½ domājamās daļas apmērā, ar nosacījumu, ka 1) meitas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodota dzīvojamās mājas pirmā stāva telpa Nr. 001 un otrā stāva telpa Nr. 003 ar obligātu nosacījumu, ka viņai ir jānodrošina personai [A] minēto telpu mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, nostiprinot zemesgrāmatā personālservitūtu – dzīvokļa tiesību viņam par labu; 2) mazmeitai atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodota dzīvojamās mājas pirmā stāva telpa Nr. 002 un otrā stāva telpa Nr. 004 ar obligātu nosacījumu, ka meitai jānodrošina testatores laulātajam telpas Nr. 004 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, nostiprinot zemesgrāmatā personālservitūtu – dzīvokļa tiesību viņam par labu. Visa cita manta un tiesības, kas testatorei viņas nāves brīdī piederēs un uz ko viņai pēc likuma būs tiesības, kā arī tas viss, ko viņa nākotnē varētu iegūt, ir novēlēts mazmeitai.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja. Senāts spriedumu atcēla un nodeva lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Apgabaltiesa izskatīja lietu atkārtoti un nosprieda 1) prasību par testamentu daļas atzīšanu par spēkā neesošu noraidīt; 2) prasību daļā par testamentu iztulkošanu izbeigt sakarā ar prasītājas atteikšanos no tās.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0902.C31280716.9.S

Senāts atcēla spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par testamenta daļas atzīšanu par spēkā neesošu, un lietu atceltajā daļā nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Testaments tiek taisīts, lai mantojuma atstājējs tajā izpaustu savu patieso gribu par mantojuma kopības (vai tā daļas) turpmāko likteni pēc viņa nāves.

Lietā ir nodibināts, un strīds nepastāv, ka testatore sev piederošo nekustamo īpašumu līdzīgās daļās (katrai $\frac{1}{2}$ domājamās daļas) ar testamentu novēlējusi divām personām – meitai un mazmeitai. Testaments šajā daļā nav apstrīdēts. Vienlaikus testatore noteikusi arī nekustamā īpašuma lietošanas kārtību, meitas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā nododot nekustamā īpašuma telpas par 30 % mazākā platībā nekā mazmeitai.

Senāts atzina, ka primāras nozīmes piešķiršana testamentā noteiktajam telpu lietošanas tiesību sadalījumam, atzīstot par pakārtotām prasītājam un atbildētājam novēlētās īpašuma tiesības, liecina par attiecīgās tiesiskās attiecības kļūdainu izpratni.

Pirmkārt, no šāda spriedumā ietverta secinājuma faktiski izriet, ka testamenta aktā testatores griba atspoguļota nepareizi, citiem vārdiem, ka testamenta saturs testatores gribu neizteic pareizi. Izdarot šādu secinājumu, tiesa nav apsvērusi nedz to, ka atbilstoši Notariāta likuma 82.¹pantam personas gribas izteikumam jābūt ietvertam notariālajā aktā, un tas nav papildināms ar aktu sastādījušā notāra vēlāk sniegtiem paskaidrojumiem, nedz to, ka nekustamā īpašuma novēlējums katrai mantiniecei $\frac{1}{2}$ domājamās daļas apmērā nav apstrīdēts, neviena no pusēm iebildumus pret testamentu šajā daļā nav izvirzījusi.

Otrkārt, novēlēt dzīvojamā mājā konkrētas telpas ir tiesiski neiespējami, jo atsevišķas telpas, piemēram, virtuve, istaba, pagrabs, nevar būt apgrozībā esoši atsevišķi mantojuma priekšmeti. Tas nozīmē, ka testatora iecerētais novēlējums – kādai personai pēc testatora nāves sākt vai turpināt lietot noteiktas telpas – nevar tikt realizēts, iekams nekustamais īpašums nenonāk pilnīgā vai daļējā šīs kādas personas īpašumā. Līdz ar to, kā pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, neatkarīgi no testatora ieskata par primāro un sekundāro, spēkā esošais tiesiskais regulējums paredz pilnīgas varas tiesību pār lietu, tai skaitā to lietot, šīs lietas īpašniekam (Civillikuma 927.pants), bet dalīta īpašuma gadījumā kopējas lietas lietošanas tiesība ir samērojama ar kopīpašniekiem piederošo atsevišķo daļu lielumu (Civillikuma 1070.panta pirmā daļa).

Tikai pēc tam, kad ir identificētas mantiniekiem un legatāriem novēlētās īpašuma tiesības uz lietām, var tikt izvērtēta tām saistošo nosacījumu un aprobežojumu realizācijas iespējamība.

Ņemot vērā šī tiesību institūta vēsturisko aspektu kopsakarā ar Civillikuma 500.pantā doto legāta definīciju, kurā norādīts, ka par legātu var būt atsevišķs mantojuma priekšmets, Senāts atzina, ka *legāta statuss nav attiecināms uz novēlētā nekustamā īpašuma domājamām daļām, kā arī nekustamais īpašums nevar būt legāts, ja tas ir vienīgais mantojuma priekšmets.*

Izskatāmajā lietā ir nodibināts, ka 1) nekustamā īpašuma novēlējums prasītājam un atbildētājam līdzīgās daļās faktiski ir testatores visa mantojuma novēlējums (jo citas mantas esība testamentā nav konkretizēta un pēc mantojuma atklāšanās nav nodibināta); 2) prasītājam novēlēts nevis atsevišķs mantojuma priekšmets, bet gan nekustamā īpašuma domājamā daļa. Minētie apstākļi Senāta ieskatā izslēdz iespēju prasītājam novēlēto mantojuma daļu atzīt par legātu, bet prasītāju – par legatāru. Tādējādi atzīstams, ka Civillikuma 500. un 502.pants uz izskatāmās lietas apstākļiem attiecināts nepareizi, turklāt ar šo pārkāpumu saistīts arī nepamatotais atteikums piemērot Civillikuma 878.pantu par divu personu vienlaicīga valdījuma neiespējamību uz vienu un to pašu lietu, lai gan argumenti par minētās normas attiecināmību uz izskatāmo strīdu jau bija norādīti kasācijas instances tiesas pirmajā spriedumā, ko apelācijas instances tiesa ir ignorējusi.

Mantojuma pieņemšana ārvalstīs

Civillietu departamenta 2021.gada 21.decembra spriedums lietā Nr. SKC-320/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Mantojuma tiesības* – Mantojuma pieņemšana ārvalstī – Mantojuma masā ietilpstošās daļas izprasišana

Par lietas būtību

Mantojuma atstājējam ir trīs meitas, divas dzīvo Latvijā, trešā – ārvalstī. Latvijā esošo nekustamo īpašumu mantoja Latvijā dzīvojošās meitas, katra 1/3 domājamo daļu. Ārvalstī dzīvojošā meita, kura tēva nāves brīdī bija nepilngadīga, par to uzzināja tikai pēc divarpus gadiem pēc tēva nāves. Viņa kļuva pilngadīga pirms diviem gadiem. Mantojuma atstājējam bija Vācijas pilsonība, arī jaunākajai meitai kopš dzimšanas ir Vācijas pilsonība, un viņa vēlas saņemt savu tēva mantojuma daļu Latvijā.

Jaunākā meita cēla prasību pret savām māsām un lūdza 1) atzīt viņu par sava mirušā tēva līdzmantinieci; 2) atzīt viņai īpašuma tiesības uz Latvijā reģistrētā nekustamā īpašuma 1/3 domājamo daļu, par to izdarot attiecīgus ierakstus zemesgrāmatas nodalījumā.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja, apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atzīmēja, ka lietā ir nodibināts, ka prasītāja un abas atbildētājas ir 2015.gada 19.jūnijā mirušā mantojuma atstājēja meitas un saskaņā ar Civillikuma 404.panta pirmās daļas 1.punktu ir viņa likumiskās mantinieces, kuras turklāt ar Slovākijas Republikas tiesas spriedumu, kurš likumīgā spēkā stājies 2018.gada 1.augustā, apstiprinātas mantojuma tiesībās uz tēva atstāto mantojumu līdzīgās daļās (turpmāk – Slovākijas tiesas spriedums).

Tātad prasītājas tiesība iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā ir apstiprināta ar Slovākijas tiesas spriedumu, atzīstot viņai tiesības uz

tēva atstātā mantojuma 1/3 daļu. Ar minēto spriedumu noteiktais mantot tiesīgo personu loks un katram mantiniekam pienākošos mantojuma daļu sadalījums ir saskanīgs ar Latvijas likumu.

Senāts norādīja, ka *Civillikuma 16.pants neizslēdz mantinieka tiesības Latvijā atklājušos mantojumu pieņemt ārpus Latvijas, un neatkarīgi no mantojuma pieņemšanas vietas šī gribas izteikuma sekas attiecas arī uz Latvijā atklājušos mantojumu. Ņemot vērā Civillikuma 382. un 699.panta noteikumus, mantojuma pieņemšanas darbības, kas izdarītas vienā valstī, ir attiecināmas uz visu mantojumu kopumā.*

Kad aicinātais mantojumu jau pieņēmis, viņš to vairs nevar atraidīt (Civillikuma 781.pants). Līdz ar to lietā nodibinātais prasītājas gribas izteikums pieņemt tēva mantojumu attiecas uz pilnīgi visu mantojuma masu neatkarīgi no mantas atrašanās vietas, tātad arī uz mantu, kas atrodas Latvijā.

Senāts norādīja, ka celtās prasības mērķis nav apstiprināties mantojuma tiesībās (prasītājas mantinieces statuss netiek apstrīdēts), bet gan izprasīt no līdzmantiniecēm daļu no mantojuma masā ietilpstošā īpašuma Latvijā, kam atbildētājas nepiekrīt. Tātad atbilstoši celtās prasības priekšmetam nozīme lietā ir apstākļiem, kādos līdzmantinieces ir ieguvušas pie mantojuma masas piederošo nekustamo īpašumu Latvijā. Latvijā vestajā mantojuma lietā un Vidzemes apgabaltiesā ierosinātajā prasības tiesvedībā risināmajā mantojuma strīdā par prasītāju kā līdzmantinieci tika noklusēts; paziņojums par mantojuma atklāšanos laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” netika publicēts. Lai gan minētie tiesas nodibinātie apstākļi sniedz priekšstatu un ļauj novērtēt atbildētāju rīcību labticības aspektā, kā arī izdarīt secinājumus par to, vai mantojums nav iegūts slepenībā no tām personām, no kurām varētu sagaidīt iebildumus, kam ir nozīme celtās mantojuma prasības pareizā izspriešanā, taču tie ir atstāti bez novērtējuma.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1221.C71145519.16.S

III. Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībām

Īpašuma tiesību pierādīšana dabā eksistējošai būvei, kas atrodas uz citam īpašniekam piederošas zemes

Civillietu departamenta 2021.gada 7.oktobra spriedums lietā Nr. SKC-615/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Lietu tiesības* – Īpašuma tiesību atzīšana ar ieilgumu uz nekustamo īpašumu

Par lietas būtību

Talsu rajona un pilsētas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība 1980. gadā uzbūvēja ražošanas bāzi, kuru veido garāžas piecām automašīnām un mehāniskā darbnīca ar ārējiem tīkliem un komunikācijām. Eksploatācijas pieņemšanas aktā kā ražošanas bāzes sastāvdaļa nav ierakstīts šķūnis (turpmāk – strīdus būve). Tomēr inventarizācijas lietā atzīmēts, ka šķūņa būvniecībai piešķirts apbūves laukums. Gan garāžas, gan šķūnis inventarizēts 1998.gada 19.jūnijā. Biedrībai nekad nav liegta piekļuve šķūnim. Inventarizācijas lietā nav atzīmes par patvaļīgu būvniecību. Zeme zem ēkām pieder personai [A].

Talsu rajona un pilsētas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība cēla prasību pret atbildētāju, personu [A], un lūdza atzīt prasītājam īpašuma tiesības ar ieilgumu uz atsevišķu nekustamā īpašuma objektu – būvi (šķūni), kas atrodas uz atbildētājam piederošā zemesgabala.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts vispirms atgādināja, ka īpašuma iegūšanu ar ieilgumu regulē Civillikuma 999.pants, kuram atbilstoši kā viens no priekšnoteikumiem paredzēts valdījuma tiesiskais pamats (Civillikuma 1006.pants), par kādu citstarp uzskatāmas visas darbības un visas stāvokļa pārmaiņas, kas pašas

par sevi ir viens no pirmējiem īpašuma iegūšanas veidiem (Civillikuma 1007.pants).

Senāts secināja, ka lietā netika apšaubīts, ka strīdus būvi kopā ar ražošanas bāzi 1980.gadā uzbūvēja Talsu rajona un pilsētas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība. To apliecina arī lietas materiāli (pamatceltnes kartīte, namīpašuma kartīte, 1981.gada inventarizācijas plāns).

Senāts nepiekrita pārbaudāmajā spriedumā secinātajam, ka minētie lietas materiāli nav pietiekami atzinuma izdarīšanai, ka strīdus būve uzcelta likumīgi, un norādīja turpmāko.

Pirmkārt, lietā noskaidrojamais jautājums nav vis par būvniecības procesa atbilstības pārbaudi normatīvajam regulējumam, bet gan fakts, vai strīdus būvi vienlaikus ar ražošanas ēku padomju gados atļautā kārtā ir uzbūvējis prasītājs.

Otrkārt, Civillikuma 1031.panta otrā daļa iegūšanas tiesiskā pamata esību ļauj pierādīt ar jebkādiem pierādījumiem, ne tikai dokumentiem.

Proti, *strīdos par īpašuma iegūšanu ar ieilgumu tiesai jāpārbauda, vai ar likumā pieļautajiem pierādīšanas līdzekļiem prasītājs ir pierādījis savu apgalvojumu patiesumu līdz tādai ticamības pakāpei, kas ļauj atzīt objekta celtniecību par likumīgu un atzīt tam īpašuma tiesības uz to.*

Šajā lietā Senāts atzina, ka nozīmīga ir liecinieka liecība par strīdus būves celtniecības gaitu padomju gados un apstākļiem, kas vērtējami kopsakarā ar lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta pirmās daļas prasībām.

Senāts piekrita apelācijas instances tiesas secinātajam, ka jāņem vērā, ka iesniegt visus padomju gados celtniecības laikā spēkā bijušo normatīvu noteiktos dokumentus un atļaujas būtu nepamatota un neizpildāma prasība un ka objekta nenodošana ekspluatācijā pati par sevi nevar būt šķērslis īpašuma tiesību atzīšanai uz dabā eksistējošu būvi.

Senāts norādīja, ka strīdos par īpašuma iegūšanu ar ieilgumu valdītāja labas ticības jautājums ir saistāms vienīgi ar valdījuma tiesiskumu, proti, prasītāja subjektīvu izpratni par to, ka zināmu apstākļu dēļ nevienai citai personai nav vairāk tiesību valdīt īpašumu kā viņam.

Savukārt apstākļiem par strīdus būves tehnisko stāvokli, prasītājas bezdarbību ēkas atjaunošanā un pārkāpumiem ugunsdrošības jomā izskatāmajā strīdā labas ticības aspektā nav nozīmes.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1007.C69357619.10.S

Zemes nomnieka uzceltas jaunbūves piederība pēc zemes nomas līguma termiņa beigām, ņemot vērā Civillikuma normas par apbūves tiesību

Civillietu departamenta 2021.gada 7.jūlija spriedums lietā Nr. SKC-824/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Lietu tiesības* – Apbūves tiesības – Jaunbūves nojaukšana – *Civilprocess* – Lietas izskatīšanas robežas apelācijas instances tiesā – Taisnīgs spriedums

Par lietas būtību

Zemes īpašniece 2014.gadā cēla prasību pret jaunbūves īpašnieku par zemes nomas līguma izbeigšanu un jaunbūves nojaukšanu, kā arī attiecīgo zemesgrāmatas ierakstu dzēšanu un nodalījuma slēgšanu.

Atbildētāji 2018.gadā cēla pretprasību un lūdza pagarināt zemes nomas līgumu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa gan prasību, gan pretprasību noraidīja. Apelācijas instances tiesa prasību apmierināja daļēji – atzina prasītājas īpašuma tiesības uz jaunbūvi, prasību par jaunbūves nojaukšanu un pretprasību noraidīja. Senāts atcēla spriedumu tā apmierinātajā daļā.

Apelācijas instances tiesa izskatīja lietu atkārtoti un prasību apmierināja daļēji – uzlika atbildētājam pienākumu gada laikā nojaukt jaunbūvi, dzēsa viņa īpašuma tiesību ierakstu zemesgrāmatā un slēdza šo nodalījumu, kā arī noraidīja prasību daļā par atbildētāju īpašuma tiesību izbeigšanu uz jaunbūvi sakarā ar zemes nomas līguma termiņa izbeigšanos.

Senāts atcēla spriedumu un nodeva lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Vispirms Senāts analizēja lietā izlemtos un vēl izskatāmos jautājumus un norādīja, ka tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīts prasījums par pienākuma uzlikšanu atbildētājiem nojaukt jaunbūvi, stājies likumīgā spēkā, jo tas šajā daļā netika pārsūdzēts kasācijas kārtībā.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0707.C31464314.16.S

No šajā lietā iepriekšējā Senāta sprieduma rezolutīvās daļas redzams, ka lieta tika nodota izskatīšanai no jauna apelācijas instances tiesā attiecībā uz prasījumu par atbildētāju īpašuma tiesību neesību (citiem vārdiem – atbildētāju īpašuma tiesību uz jaunbūvi izbeigšanu sakarā ar zemes nomas līguma termiņa izbeigšanos), ierakstu dzēšanu zemesgrāmatas nodalījumā un šā nodalījuma slēgšanu. Tādējādi Civillietu tiesas kolēģijai bija jāizspriež vienīgi prasījums izbeigt atbildētājiem īpašuma tiesības uz jaunbūvi sakarā ar zemes nomas līguma termiņa izbeigšanos, dzēst ierakstus attiecīgajā zemesgrāmatas nodalījumā un to slēgt.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu no jauna arī prasījuma daļā par jaunbūves nojaukšanu, pārkāpusi Civilprocesa likuma normu prasības.

Vienlaikus Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa arī nav izpildījusi pienākumu, izšķirot jebkuru strīdu, vispusīgi izvērtēt, vai pušu norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem, jo pārbaudāmajā spriedumā iekļautos apgalvojumus, kas pēc būtības ir pretrunīgi un nebalstās uz prasības pamatošanai iesniegto pierādījumu objektīvu izvērtējumu kopsakarā ar brīvprātīgo dalīto īpašumu regulējošām materiālo tiesību normām, nevar uzskatīt par pienācīgi veiktu lietas apstākļu juridisko kvalifikāciju.

Jautājumā par lietas būtību Senāts norādīja, ka aplūkojamajā gadījumā zemes nomas līgums bija spēkā laikā, kad likumdevējs nolēma aizstāt brīvprātīgā dalītā īpašuma regulējumu ar apbūves tiesības regulējumu. Atbilstoši normatīvā regulējuma izmaiņām, kuru mērķis bija aizstāt pastāvošo brīvprātīgā dalītā īpašuma sistēmu, ieviešot apbūves tiesības institūtu, kas ļautu veikt apbūvi tikai nedzīvojamo ēku vai inženierbūvju būvniecībai, nosakot apbūves tiesības minimālo termiņu, paredzot, ka apbūves tiesība ir lietu tiesība, kas ir ierakstāma zemesgrāmatā, kā arī nosakot apbūves tiesības izbeigšanās sekas, brīvprātīgais dalītais īpašums var pastāvēt tikai zemes nomas līguma darbības laikā, kas atbilst arī Civillikuma 968.pantā un 1033.panta 4.punktā noteiktajam.

Konkrētajā situācijā tas nozīmē, ka pēc zemes nomas izbeigšanās atbildētājiem kā nomniekiem (jaunbūves īpašniekiem uz nomas laiku) ir pienākums atdot zemesgabalu tā īpašniekam, cik vien labā stāvoklī iespējams (Civillikuma 2152.pants), bet uz zemesgabala esošā jaunbūve kļūst par zemesgabala sastāvdaļu, tas ir, zemesgabala īpašnieka īpašumu, ja puses līgumā nav vienojušās citādi.

IV. Nolēmumi, kas izriet no dzīvokļa īpašuma tiesībām

Atbildētājs prasības lietā par zemes piespiedu nomas līguma noslēgšanu un nomas maksas parāda piedziņu gadījumā, ja dzīvokļu īpašnieki ir pārņēmuši dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības, taču ar savu lēmumu nav piešķīruši pārvaldniekam pārstāvības varu viņu vārdā risināt ar zemes nomu saistītos jautājumus

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 22.aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-1/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Dzīvokļa tiesības* – Dzīvokļu īpašnieku kopības tiesības – Daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotāja tiesības un pienākumi – Zemes nomas līgums

Par lietas būtību

Zemes kopīpašnieki cēla tiesā prasību pret daudzdzīvokļu nama apsaimniekotāju un pārvaldnieku par zemes nomas tiesisko attiecību atzīšanu, zemes nomas līguma noslēgšanu un tā ierakstīšanu zemesgrāmatā, nomas maksas parāda piedziņu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa apmierināja dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku pieteikumu par iestāšanos lietā atbildētāja pusē. Tiesa noraidīja prasību daļā par zemes nomas maksas parāda, kas radies laikā no 2012.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 23.februārim, piedziņu, bet pārējā daļā prasību apmierināja – atzina, ka starp pusēm pastāv zemes piespiedu nomas tiesiskās attiecības, uzlika atbildētājam par pienākumu noslēgt zemes nomas līgumu un noteica, ka zemes piespiedu nomas attiecības nostiprināmas zemesgrāmatā, piedzina no atbildētājas prasītāju labā zemes nomas maksas parādu par laiku no 2014.gada 25.februāra.

Pēc trešās personas apelācijas sūdzības apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0422.C29653615.3.S

Spriedumam pievienotas senatoru atsevišķās domas.

Senāta nolēmums

Senāts atgādināja, ka zemes īpašnieka un daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas īpašnieku dalītā īpašuma (kad zeme un uz tās esošā ēka (būve) ir patstāvīgi īpašuma objekti) normatīvais regulējums radīts Latvijas Republikā pēc neatkarības atjaunošanas īstenotās īpašuma reformas gaitā, likumdevējam paredzot izņēmumu no Civillikuma 968.pantā nostiprinātā zemes un ēkas vienotības principa (sk. likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 14.pantu). Zemes piespiedu nomas tiesiskās attiecības pastāv starp zemes īpašnieku un dzīvojamās mājas īpašnieku, ar ko saprot visus dzīvokļu īpašniekus kopā jeb dzīvokļu īpašnieku kopību.

Dzīvokļu īpašnieku, pārvaldnieka un zemes īpašnieka savstarpējās attiecības līdz brīdim, kad dzīvokļu īpašnieki pārņem dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības, reglamentē Dzīvojamo māju privatizācijas likums. Savukārt pēc minēto tiesību pārņemšanas šīs attiecības regulē Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums un Dzīvokļa īpašuma likums.

Šajā gadījumā dzīvokļu īpašnieki dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības pārņēma 2000.gadā.

Tiesai bija pamats atzīt, ka likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 54.panta ceturtās daļas norma nav piemērojama attiecībā uz dzīvojamām mājām, kuru pārvaldīšanas tiesības dzīvokļu īpašnieki ir pārņēmuši. Noskaidrojot zemes īpašnieka un privatizētās dzīvojamās mājas īpašnieku tiesisko attiecību ietvaru, jāņem vērā tas, ka pārvaldniekam uzdoto pārvaldīšanas darbību apjoma noteikšana ietilpst dzīvokļu īpašnieku kopības ekskluzīvā kompetencē.

Senāts atkārtoti norādīja, ka „[...]” pienākums apsaimniekot zemesgabalu un noslēgt zemes nomas līgumu pastāv paralēli, šie pienākumi nav viens un tas pats, proti, pienākums apsaimniekot ēkai piesaistīto zemesgabalu nenozīmē, ka pārvaldniekam jānoslēdz zemes nomas līgums, jo minēto pienākumu dzīvokļu īpašnieki ir tiesīgi izpildīt paši”.² Izvēloties pārvaldnieku, tam automātiski netiek piešķirta ar likumu noteiktā dzīvojamās mājas īpašnieku kopības kompetence. Pārvaldnieks vienpersoniski nevar grozīt ēkas īpašnieka dotā pārvaldīšanas uzdevuma

² Sk. Senāta 2013.gada 2.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-706 (A43010712) 12.punktu.

ietvaru, kas būtu pretrunā ar pārvaldīšanas līgumu.³ „[...] kļūdains ir tiesas secinājums, ka dzīvokļu īpašnieki nav tiesīgi no pārvaldīšanas darbību kopuma izslēgt zemes nomas līguma noslēgšanu.”⁴

Senāts norādīja, ka zemes nomas tiesisko attiecību subjektu, pretēji kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, nemaina arī Dzīvojamo māju privatizācijas likuma 54.panta ceturtdaļa, un šajā sakarā vērta uzmanību uz šādiem apstākļiem.

Pirmkārt, šī tiesību norma nav piemērojama attiecībā uz mājām, kuru pārvaldīšanas tiesības dzīvokļu īpašnieki ir pārņēmuši.

Otrkārt, šī norma paredzēta gadījumam, kad zemes nomas līgums nav noslēgts. Pirmās instances tiesa konstatējusi, ka ar vienošanos, kas 2012.gada 9.oktobrī noslēgta starp zemes īpašnieku pārstāvi, no vienas puses, un dzīvokļu īpašnieku kopības pilnvarotajām personām, no otras puses, jautājumā par zemes lietošanu rasts risinājums.

Treškārt, pat ja argumenta pēc pieņemtu, ka Dzīvojamo māju privatizācijas likuma 54.panta ceturtdaļa norāda uz pārvaldnieku kā personu, pret kuru ceļama prasība par zemes nomas līguma noslēgšanu, tad tomēr minēto normu nav pamata attiecināt uz prasījumu par nomas maksas parāda piedziņu, jo pārvaldnieks par dzīvokļu īpašnieku saistībām veikt zemes nomas maksājumus neatbildētu.

³ Sal. Senāta 2017.gada 27.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-180/2017 (ECLI:LV:AT:2017:0927.C39069012.1.S) 11.5.punkts, 2018.gada 29.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-20/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0829.C39069214.1.S) 8.2.punkts.

⁴ Sk. Senāta 2019.gada 8.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-5/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0208.C28409512.2.S) 8.2.punktu.

Līguma par komunālo pakalpojumu sniegšanu noslēgšana un tā saistošais raksturs ikvienam dzīvokļu īpašniekam

Dzīvokļu īpašnieku kopības un atsevišķu dzīvokļu īpašnieku atbildības par ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu maksas parādiem nošķiršana

Dzīvojamās mājas pārvaldnieka atbildība par komunālo pakalpojumu maksas parādiem

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 22.aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-5/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Līguma būtiskas sastāvdaļas – *Dzīvokļa tiesības* – Dzīvokļu īpašnieku kopības tiesības – Dzīvokļu īpašnieku pārstāvja tiesības – Dzīvokļa īpašnieka atbildība par komunālo maksājumu parādiem – *Civilprocess* – Sprieduma rezolutīvā daļa

Par lietas būtību

Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 9.aprīļa spriedumā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai uzdots viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās brīža izdot administratīvo aktu, uzliktot SIA „Jūrmalas ūdens” pienākumu noslēgt līgumu par ūdens apgādes un kanalizācijas pakalpojumiem ar daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku kopību. Spriedumā norādīts, ka, lai arī līguma subjekts ir kopība, līgums slēdzams ar pilnvarnieka vai pārvaldnieka starpniecību.

SIA „Jūrmalas ūdens” 2014.gada 2.oktobrī cēla prasību pret daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku kopību par sabiedrisko pakalpojumu piegādes līguma atzīšanu par noslēgtu un zaudējumu piedziņu.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību apmierināja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Spriedumam pievienotas senatoru atsevišķās domas.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0422.C17153914.12.S

Senāta nolēmums

Senāts konstatēja, ka tiesa nepamatoti par atbildētāju lietā atzinusi daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku kopības pārstāvi – dzīvokļu īpašnieku biedrību.

Turklāt, nosakot īsto atbildētāju, pārbaudāms atsevišķi, pret kuru personu ir vēršams prasījums atzīt par noslēgtu sabiedrisko pakalpojumu piegādes līgumu un pret kuru – prasījums par saņemto pakalpojumu samaksas parāda piedziņu.

Saskaņā ar Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 5.panta otro daļu *dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamo pakalpojumu (komunālo pakalpojumu) līguma noslēgšana dzīvokļu īpašumos sadalītā mājā ir dzīvokļu īpašnieku kopības kā patstāvīga subjekta kompetencē. Uz kopības biedru lēmuma pamata tiek noslēgts vienots līgums, kurš ir saistošs ikvienam dzīvokļa īpašniekam, tostarp tiem dzīvokļu īpašniekiem, kuri kļūst par kopības biedriem pēc līguma noslēgšanas.*

Līdz ar to prasījums atzīt par noslēgtu ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas līgumu nav vēršams pret atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem, bet gan pret dzīvokļu īpašnieku kopību kā patstāvīgu tiesību subjektu, nevis tās pārstāvi – biedrību.

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas gadījumā dzīvokļu īpašnieku kopība ir atbildīga tikai par tādu izdevumu segšanu, kas radušies saistībā ar šo pakalpojumu izmantošanu dzīvokļu īpašnieku kopīgajām vajadzībām (piemēram, dzīvojamās mājas sanitārajai apkopei vai koplietošanā esošā zemesgabala apūdeņošanai), bet tā nav atbildīga un attiecīgi no kopības mantas nav sedzami izdevumi par šiem pakalpojumiem, ciktāl tie kalpo dzīvokļu īpašnieku individuālajam patēriņam.

Šo atbildības nošķirumu neietekmē tas, vai maksājumi par ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem tiek veikti tieši pakalpojumu sniedzējam vai ar pārvaldnieka (vai citas pilnvarotās personas) starpniecību.

Vienlaikus ņemams vērā, ka gadījumā, kad norēķini tiek veikti ar pārvaldnieka vai citas pilnvarotas personas starpniecību, dzīvokļu īpašnieku kopībai ir pienākums ar minētās personas starpniecību ne tikai noslēgt līgumu ar pakalpojumu sniedzēju, bet arī nodrošināt saņemto pakalpojumu uzskaiti un veikt katra dzīvokļa īpašnieka maksājamās daļas aprēķinu, tādā veidā sekmējot iespēju pakalpojumu sniedzējam celt prasību par pakalpojuma maksas parāda piedziņu pret konkrēto parādnieku, kurš saņēmis pakalpojumu, bet par to nav samaksājis. Ja minētā pienākuma neizpildes dēļ nav iespējams piedzīt saņemto pakalpojumu maksas parādu no konkrētiem dzīvokļu īpašniekiem, parāds piedzenams no dzīvokļu īpašnieku kopības, kas šādā gadījumā iegūst regresas tiesības

pret attiecīgajiem dzīvokļu īpašniekiem. Turklāt dzīvokļu īpašnieku kopība norādītajā gadījumā iegūst arī tiesības prasīt no pārvaldnieka vai citas pilnvarotās personas tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kas radušies tai uzdotā pienākuma – nodrošināt īpašnieka maksājamās daļas aprēķinu – neizpildes vai nepienācīgas izpildes dēļ.

Līdz ar to Senāts secināja, ka izskatāmajā lietā prasība par ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu maksas parāda piedziņu bija ceļama pret dzīvokļu īpašniekiem, kuri šos pakalpojumus izmantojuši, bet par tiem nav samaksājuši. Ja minētie pakalpojumi izmantoti arī dzīvokļu īpašnieku kopīgajām vajadzībām, šajā daļā maksājumu parāds attiecas uz dzīvokļu īpašnieku kopību.

Savukārt dzīvojamās mājas pārvaldniekam par dzīvokļu īpašnieku kopībai vai atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem sniegto komunālo pakalpojumu maksas parādiem jāatbild ar savu mantu tikai tādā gadījumā, ja tas ir tieši uzņēmies atbildēt par šādiem parādiem.

Ūdensapgāde bija nodrošināta, tādēļ tiesai bija pamats atzīt, ka starp pusēm pastāv līgumiskas attiecības, un bija jāizšķir strīds par darījuma būtiskām sastāvdaļām Civillikuma 1533.panta izpratnē.

Senāts atzina, ka pārbaudāmā sprieduma rezolutīvajā daļā norādīts, ka sabiedrisko pakalpojumu līgums tiek atzīts par noslēgtu prasības pieteikumam pievienotajā redakcijā. Tomēr līguma būtiskās sastāvdaļas, bez kurām līgums nevar iegūt saistošu spēku un nav iespējams nodrošināt tā izpildi, sprieduma rezolutīvajā daļā nav norādītas.

Zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību subjekti

Prasība par zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību nodibināšanu nav vērojama pret atsevišķu dzīvokļa īpašnieku

Civillietu departamenta 2021.gada 21.decembra spriedums
lietā Nr. SKC-753/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Dzīvokļa tiesības* – Zemes piespiedu noma – *Civilprocess* – Atbildētājs prasībā par zemes piespiedu nomas attiecību konstatēšanu

Par lietas būtību

Prasītājam 2016.gada 22.jūnijā zemesgrāmatā nostiprinātas īpašuma tiesības uz zemi 5731 m² platībā. Uz šīs zemes atrodas daudzdzīvokļu mājas daļa. Minētās ēkas uzturēšanai nepieciešamajā platībā sākotnēji ietilpa 2127 m² no sabiedrībai piederošās zemes. Vēlāk Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisija 2020.gada 23.jūlijā pieņēma lēmumu, kurā šī platība noteikta 2265 m².

Prasītāja kā zemes īpašniece un SIA „Rīgas namu pārvaldnieks” (turpmāk arī – pārvaldniece), kas rīkojās dzīvokļu īpašnieku vārdā, 2016.gada 16.septembrī noslēdza zemes piespiedu nomas līgumu, kas bija spēkā līdz 2018.gada 31.decembrim. Par nomas maksājumiem līdz 2018.gada 31.decembrim mājas iedzīvotāji norēķinājās ar pārvaldnieci, kura zemes īpašniecei samaksāja par zemes nomu.

Pēc līguma termiņa beigām prasītāja nolēma, ka nomas līgumi turpmāk noslēdzami atsevišķi ar katru dzīvokļa īpašnieku, jo pārvaldniece par līguma saistību izpildes administrēšanu vēlas saņemt no zemes īpašnieces atlīdzību 10 % apmērā.

Prasītāja 2019.gada 21.janvārī aicināja visus dzīvojamās mājas iedzīvotājus parakstīt individuālus zemes nomas līgumus. Ar vairākiem dzīvokļu īpašniekiem, tostarp atbildētāju, personu [A], līgumu neizdevās noslēgt.

Prasītāja 2019.gada 30.decembrī cēla tiesā prasību pret atbildētāju un lūdza atzīt, ka starp prasītāju kā iznomātāju un atbildētāju kā nomnieci no 2019.gada 1.janvāra pastāv zemes piespiedu nomas tiesiskās attiecības; no 2019.gada 1.janvāra līdz 2020.gada 30.jūlijam 2127 m² platībā un no

¹ ECLI:LV:AT:2021:1221.C30347120.8.S

2020.gada 31.jūlija 2265 m² platībā nomas priekšmets ir daudzdzīvokļu mājai piesaistītais zemesgabals; nomas maksa par laiku no 2019.gada 1.janvāra līdz 2019.gada 30.aprīlim ir 4 %, bet no 2019.gada 1.maija – 6 % gadā no mājai piesaistītā zemesgabala kadastrālās vērtības; personas [A] atbildības apmērs ir ²⁵⁵⁰/₃₉₉₀₉₀; nomas maksa jāmaksā divas reizes gadā – līdz 31.martam un līdz 30.septembrim; termiņu neievērošanas gadījumā nomniecei jāmaksā nokavējuma procenti 0,05 % par katru maksājuma kavējuma dienu, kā arī pasta izdevumi.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja daļēji – noraidīja to daļā par maksājumu termiņa un nokavējuma procentu noteikšanu, kā arī pienākuma uzlikšanu atbildētājam segt rēķinu piegādes izdevumus. Apgabaltiesa prasību pārsūdzētajā daļā apmierināja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka izskatāmajā lietā galvenais tiesību jautājums ir šāds – vai prasību par zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību nodibināšanu zemes īpašnieks var vērst pret atsevišķu dzīvokļa īpašnieku.

Senāts vairākos spriedumos norādījis uz subjektiem, starp kuriem nodibināmas zemes nomas tiesiskās attiecības, ja privatizācijai nodotā daudzdzīvokļu dzīvojamā māja neatrodas uz dzīvokļu īpašniekiem piederošās zemes. Tā paplašinātā sastāvā taisītajā spriedumā lietā Nr. SKC-1/2021 Senāts atzina: „[...] Tādējādi nav pamata šaubām, ka zemes piespiedu nomas tiesiskās attiecības pastāv starp zemes īpašnieku un dzīvojamās mājas īpašnieku, ar ko saprot visus dzīvokļu īpašniekus kopā jeb dzīvokļu īpašnieku kopību.”² Citiem vārdiem, starp dzīvojamās mājas, tostarp tādas, kas ir sadalīta dzīvokļu īpašumos, īpašniekiem un attiecīgā zemesgabala īpašnieku vai īpašniekiem pastāv viena zemes piespiedu nomas tiesiskā attiecība. Zemes vai būves īpašnieku (kopīpašnieku) skaits neietekmē šo secinājumu.

Kā redzams, zemes piespiedu nomas tiesiskajās attiecībās par nomnieku atzīstama dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku kopība kā patstāvīgs subjekts, nevis katrs šajā mājā esošā dzīvokļa īpašnieks. Minēto secinājumu neietekmē arī apstāklis, ka atbilstoši likumam līgumu par piesaistītās zemes lietošanu ar zemes īpašnieku noslēdz dzīvokļu

² Senāta 2021.gada 22.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-1/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0422.C29653615.3.S) 8.punkts.

īpašnieku kopības pārstāvis (piemēram, pārvaldnieks), jo pārstāvis, uzņemoties saistības kopībai, pats nekļūst par nomas tiesisko attiecību subjektu.

Senāts konstatēja, ka apgabaltiesa, nepamatoti secināja, ka zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību nodibināšana ar vienu no dzīvokļu īpašniekiem konkrētajos apstākļos ir uzskatāma par Senāta akceptēto izņēmuma gadījumu, jo jautājumi, kas saistīti ar funkcionāli nepieciešamā zemesgabala lietošanu (nomu), attiecas uz kopīpašumā esošo daļu un ir dzīvokļu īpašnieku kopības kompetencē. Tas, kāda nomājamās zemes platība un kāda atlīdzība par tās lietošanu tiks noteikta, attiecas uz visiem dzīvokļu īpašniekiem. Turklāt situācija, kad par vienu un to pašu nomas priekšmetu un vienu un to pašu tiesisko attiecību, kas kļūdaini kvalificēta kā dažādas tiesiskās attiecības, norit vairākas tiesvedības, kuru iznākums var būt atšķirīgs, nav ne dzīvokļu īpašnieku, ne arī zemes īpašnieku interesēs.

V. Nolēmumi, kas izriet no intelektuālā īpašuma tiesībām

Datubāzu aizsardzības veidi

Datubāzes veidotāja ieguldījuma vērtēšana

Interesu svēršana un samērīgums pierādījumu pieprasīšanā

Pierādījumu, kas ietver fiziskās personas datus, pieprasīšana

Civillietu departamenta 2021.gada 28.janvāra spriedums lietā Nr. SKC-15/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Intelektuālais īpašums* – Datubāzes aizsardzības veidi – Datubāzes veidotāja ieguldījuma vērtēšana – *Saistību tiesības* – Zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzība – *Darba tiesības* – Vienošanās par konkurences ierobežojumu

Par lietas būtību

Prasītāja, komercsabiedrība, kas sniedz apdrošināšanas agentu un brokeru pakalpojumus, 2016.gadā cēla prasību pret trīs bijušajiem darbiniekiem un komercsabiedrību [B] par zaudējumu, kas radušies no neiekasētajām apdrošināšanas prēmijām, negūtās peļņas un nemantiskā kaitējuma atlīdzības piedziņu. Pret bijušajiem darbiniekiem norādīts, ka mantisko kaitējumu veido arī prasītājas intelektuālā īpašuma – datubāzē ievietotās informācijas – zudums (zādzība).

Darbinieki bija noslēguši ar prasītāju vienošanos par konkurences ierobežojumu. Pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas ar viņiem prasītāja uzzināja, ka bijušie darbinieki neievēro uzņemtas saistības un nodarbojas ar profesionālo darbību apdrošināšanas komercsabiedrībā [B]. Atbildētāji prasītājas klientiem piedāvāja noslēgt jaunus apdrošināšanas līgumus, kuru apdrošināšanas starpnieks ir komercsabiedrība [B].

Prasītājai ir licence klientu datubāzei – uzņēmuma vadības sistēmai, kurā ir apkopotas ziņas par visiem klientiem un noslēgtajiem apdrošināšanas līgumiem, tostarp ziņas par apdrošināšanas līgumu veidiem, darbības termiņiem, klientu atbildīgajām personām un saziņas

¹ ECLI:LV:AT:2021:0128.C33670516.10.S

iespējām. Prasītāja datubāzes izveidē ir ieguldījusi finanšu līdzekļus un darbu, ilgā laika posmā iegūstot informāciju. Bijušie darbinieki strādāja ar šo datubāzi, to kopēja un nodeva informāciju komercsabiedrībai [B].

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts atstāja negrozītu apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par zaudējumiem, kas radušies no neiekasētajām apdrošināšanas prēmijām, un daļā par nemantiskā kaitējuma atlīdzību, bet pārējā daļā spriedumu atcēla un lietu šajā daļā nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts konstatēja, ka prasītāja ir cēlusi prasību gan par viņas kā datubāzes veidotājas tiesību pārkāpumu, gan par viņas tiesību uz komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu (turpmāk – komercnoslēpuma tiesības) pārkāpumu. Prasītāja arī uzskata, ka bijušie darbinieki ir pārkāpuši konkurences ierobežojumu un komercsabiedrība [B] – negodīgas konkurences aizliegumu.

Senāts secināja, ka apgabaltiesa prasības pamatu sašaurinājusi tikai līdz informācijas zudumam, lai gan no prasības pieteikuma redzams, ka prasītāja tai radīto mantisko kaitējumu, kuru lūdz atlīdzināt, ir saistījusi ne tikai ar informācijas zudumu, bet galvenokārt ar datubāzu nelikumīgu izmantošanu un komercnoslēpuma neatļautu iegūšanu, izpaušanu un izmantošanu. Proti, pat gadījumā, ja atbildētāji informāciju neizdzēsa, tas neizslēdz datubāzes nelikumīgu izmantošanu un komercnoslēpumu saturošas informācijas nelikumīgu iegūšanu, izpaušanu un izmantošanu, kā arī konkurences ierobežojuma pārkāpumu.

Senāts piekrita kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka tiesa ir nepareizi iztulkojusi un piemērojusi tiesību normas, kas regulē datubāzes veidotāja tiesību aizsardzību.

Datubāzes var aizsargāt divējādi – ar autortiesībām vai ar īpaša veida (sui generis) tiesībām. Datubāze var tikt aizsargāta ar autortiesībām, ja tā materiālu atlases vai izkārtojuma ziņā ir radošas darbības rezultāts. Turpretim ar īpaša veida (sui generis) tiesībām datubāze aizsargājama, ja tās satura iegūšanai, pārbaudei vai demonstrēšanai ir bijis nepieciešams būtisks kvalitatīvs vai kvantitatīvs ieguldījums.

Kā norādīts Autortiesību likuma 5.panta trešajā daļā, datubāzes veidotāja tiesības tiek aizsargātas neatkarīgi no tā, vai datubāze ir

autortiesību objekts, proti, neatkarīgi no tā, vai datubāze materiālu atlases vai izkārtojuma ziņā ir radošas darbības rezultāts.

Vērtējot datubāzes veidotāja ieguldījumu, tiesai jāņem vērā, ka ieguldījuma jēdziens iztulkojams plaši, aptverot ne vien finanšu ieguldījumu, bet arī laika un enerģijas patēriņu, un ka ieguldījumam jābūt attiecināmam uz datubāzes satura iegūšanu, pārbaudi vai demonstrēšanu, bet ne uz pašas datubāzes iegādi vai attiecīgā satura radīšanu. Turklāt šādam ieguldījumam ir jābūt būtiskam.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti noraidīja prasītājas lūgumu par pierādījumu izprasīšanu no komercsabiedrības [B] un citām apdrošināšanas sabiedrībām.

Iespējas lūgt pieprasīt pierādījumus ir būtiskas lietas dalībnieka tiesības, jo no to īstenošanas var būt atkarīga iespēja pilnvērtīgi īstenot pierādīšanas pienākumu un gūt savu aizskarto tiesību aizsardzību tiesā. Vienlaikus citiem lietas dalībniekiem vai citām personām var būt tiesības uz kādas viņu rīcībā esošas informācijas aizsardzību (neizpaušanu), un šīs informācijas atklāšana var radīt viņiem būtisku kaitējumu. Līdz ar to tiesai, lemjot par pierādījumu pieprasīšanu, ir jāizsver abu pušu (un, iespējams, citu iesaistīto personu) likumīgās intereses, nosakot, kura tiesība konkrētajos lietas apstākļos ir vairāk aizsargājama, kā arī jāņem vērā samērīguma princips.

Vērtējot nepieciešamību aizsargāt lietas dalībnieka vai citas personas komercnoslēpumu, tiesa nevar secināt, ka izprasāmie pierādījumi ietver komercnoslēpumu, neanalizējot attiecīgās informācijas atbilstību komercnoslēpuma pazīmēm.

Senāts atgādināja, ka fiziskās personas datu apstrāde ir tiesiska, ja tā ir vajadzīga tiesas uzdevumu vai oficiālo pilnvaru īstenošanai un tiek īstenota, ievērojot samērīguma principu.

Senāts atzina, ka prasības daļā par nemantiskā kaitējuma atlīdzības piedziņu spriedums atstājams negrozīts. Prasītājas ieskatā tai nodarītais nemantiskais kaitējums ir kaitējums reputācijai, kuru izraisījusi klientu pārvilināšana un nepatiesu, reputācijas aizskarošu ziņu izplatīšana, tomēr ne prasības pieteikumā, ne kasācijas sūdzībā nav atklāts, kā šāds kaitējums izpaudies. Pārkāpuma fakts pats par sevi neliecina par kaitējuma esību.

Savukārt nepatiesu, reputācijas aizskarošu ziņu izplatīšanu apgabaltiesa atzinusi par nepierādītu, un kasācijas sūdzībā nav argumentu, kādēļ nav pareiza tiesas motivācija un pierādījumu vērtējums attiecībā uz minēto pamatu. Līdz ar to Senātam nav iemesla pārbaudīt tiesas sprieduma pareizību šajā daļā.

Plaši pazīstamas preču zīmes aizsardzības kritēriji preču un pakalpojumu līdzības neesības gadījumā

Preču zīmes plašās pazīstamības pārplūde

Preču zīmes plašā pazīstamība kā prasības pamata apstākļi

Saiknes starp agrāko plaši pazīstamo preču zīmi un vēlāko preču zīmi vērtēšanas kritēriji

Kaitējuma veidi plaši pazīstamas preču zīmes īpašnieka interesēm

Civillietu departamenta 2021.gada 4.novembra spriedums lietā Nr. SKC-72/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Intelektuālais īpašums* – Preču zīmes plaša pazīstamība – Preču zīmes plašās pazīstamības pārplūde – Preču zīmes aizsardzība – Kaitējuma veidi preču zīmes īpašniekam

Par lietas būtību

SIA „Loader” pieder vārdiska preču zīme „Apbedīšanas birojs Akropolis” un figurāla preču zīme „AKROPOLIS”. Abas preču zīmes reģistrētas 2016.gada 20.oktobrī attiecībā uz apbedīšanas pakalpojumiem; apbedīšanu zemē; apbedīšanu jūrā; morga pakalpojumiem; krematorijas pakalpojumiem.

UAB „Akropolis Group” pieder vārdiska preču zīme „AKROPOLIS”, kas reģistrēta 2014.gada 20.jūlijā attiecībā uz virkni pakalpojumu, tostarp apbedīšanas biroju pakalpojumi; krematoriju pakalpojumi; balzamēšanas pakalpojumi; bērnu ceremoniju organizēšana, apbedīšana; reliģisko ceremoniju pakalpojumi.

SIA „Loader” 2016.gada 21.decembrī cēla prasību pret Lietuvas sabiedrību UAB „Akropolis Group” un lūdza

1) atzīt par spēkā neesošu no zīmes reģistrācijas dienas UAB „Akropolis Group” piederošās preču zīmes „AKROPOLIS” reģistrāciju daļā uz apbedīšanas biroju pakalpojumiem; krematoriju pakalpojumiem; balzamēšanas pakalpojumiem; bērnu ceremoniju organizēšanu; apbedīšanu; reliģisko ceremoniju pakalpojumiem; reliģisku sanāksmju organizēšanu;

¹ ECLI:LV:AT:2021:1104.C30390117.11.S

2) aizliegt UAB „Akropolis Group” bez prasītājas atļaujas komercdarbībā lietot preču zīmi „AKROPOLIS” uz apbedīšanas pakalpojumiem no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Atbildētāja cēla pretprasību un lūdza

1) atzīt UAB „Akropolis Group” piederošo preču zīmi „AKROPOLIS” par plaši pazīstamu Latvijā attiecībā uz iepirkšanās un izklaides centra pakalpojumiem kopš 2010.gada 1.janvāra;

2) atzīt par spēkā neesošu preču zīmes „Apbedīšanas birojs Akropolis” un preču zīmes „AKROPOLIS” reģistrāciju;

3) aizliegt prasītājai komercdarbībā, tajā skaitā lietišķajos dokumentos un reklāmā, lietot apzīmējumu „AKROPOLIS” vai „Apbedīšanas birojs AKROPOLIS”, vai jebkādu citu apzīmējumu, kurā atveidota, imitēta, tulkota vai transliterēta plaši pazīstamā preču zīme „AKROPOLIS”, tostarp aizliegt izmantot šos apzīmējumus saistībā ar transporta pakalpojumiem, apbedīšanas pakalpojumiem, morga pakalpojumiem, krematorijas pakalpojumiem, bērnu organizēšanas vai kapu kopšanas pakalpojumiem;

4) aizliegt prasītājai komercdarbībā, tajā skaitā lietišķajos dokumentos un reklāmā, lietot domēna vārdu *akropoliss.lv*.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja daļēji, bet pretprasību noraidīja. Apelācijas instances tiesa prasību noraidīja, bet pretprasību apmierināja, par lietas būtību nolemjot:

1) atzīt UAB „Akropolis Group” piederošo preču zīmi „AKROPOLIS” no 2010.gada 1.janvāra par plaši pazīstamu Latvijā attiecībā uz iepirkšanās un izklaides centra pakalpojumiem;

2) atzīt preču zīmju „Apbedīšanas birojs Akropolis” (reģistrācijas Nr. M 70 347) un „AKROPOLIS” (reģistrācijas Nr. M 70 348) reģistrāciju par spēkā neesošu Latvijā;

3) aizliegt SIA „Loader” komercdarbībā, tajā skaitā lietišķajos dokumentos un reklāmā, lietot apzīmējumus „AKROPOLIS” vai „Apbedīšanas birojs AKROPOLIS”, vai jebkādu citu apzīmējumu, kurā atveidota, imitēta, tulkota vai transliterēta plaši pazīstamā preču zīme „AKROPOLIS”, tai skaitā aizliegt izmantot šos apzīmējumus saistībā ar transporta pakalpojumiem, apbedīšanas pakalpojumiem, morga pakalpojumiem, krematorijas pakalpojumiem, bērnu organizēšanas vai kapu kopšanas pakalpojumiem;

4) aizliegt SIA „Loader” komercdarbībā, tajā skaitā lietišķajos dokumentos un reklāmā, lietot domēna vārdu *akropoliss.lv*.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lai plaši pazīstamas preču zīmes īpašnieka tiesības aizsargātu arī pret preču zīmi, kas lietota vai reģistrēta saistībā ar precēm vai pakalpojumiem, kas nav līdzīgi plaši pazīstamas preču zīmes precēm vai pakalpojumiem, tiesai ir jāvērtē šādi pamatkritēriji:

1) vai prasītāja agrākā preču zīme attiecīgajā datumā bija plaši pazīstama saistībā ar konkrētām precēm vai pakalpojumiem;

2) vai konkrētā sabiedrības daļa saskata saikni starp agrāko plaši pazīstamo preču zīmi un vēlāko preču zīmi;

3) vai vēlākās preču zīmes lietošana nodara kaitējumu agrākās preču zīmes atšķirtspējai vai reputācijai, vai arī atbildētājs gūst nepamatotas priekšrocības no prasītājam piederošās agrākās zīmes reputācijas;

4) vai atbildētājam bija pamatots iemesls šīs zīmes lietošanai.

Pirmo trīs kritēriju pamatošanas un pierādīšanas pienākums ir prasītājam, bet ceturtā kritērija – kā atbildētāja aizstāvības pamata – pierādīšanas pienākums ir atbildētājam.

Preču zīmei, lai tā iegūtu Latvijā plaši pazīstamas preču zīmes aizsardzību, ir jābūt plaši pazīstamai Latvijas teritorijā – nozīmīgā valsts teritorijas daļā, un preču zīme ir jāpazīst nozīmīgai tās sabiedrības daļai, uz kuru attiecas ar šo zīmi aptvertās preces vai pakalpojumi. Plaši pazīstamas preču zīmes statusu var iegūt arī bez šīs zīmes izmantošanas Latvijā, proti, tas var notikt zīmes plašās pazīstamības pārplūdes no citas valsts teritorijas uz Latvijas teritoriju rezultātā.

Preču zīmes plašā pazīstamība ir konstatējama sprieduma motīvu daļā kā prasības pamata apstāklis, nevis atzīstama sprieduma rezolutīvajā daļā.

Tiesai, nosakot, vai konkrēta sabiedrības daļa saskata saikni starp agrāko plaši pazīstamo preču zīmi un vēlāko preču zīmi, šādas saiknes esība ir jāvērtē visaptveroši, ņemot vērā visus faktorus, kuriem ir nozīme konkrētajā lietā, jo īpaši:

1) konfliktējošo zīmju līdzības pakāpi;

2) preču vai pakalpojumu raksturu, tostarp preču un pakalpojumu, kā arī attiecīgās sabiedrības daļas līdzības vai atšķirības pakāpi;

3) agrākās preču zīmes reputācijas līmeni;

4) agrākās preču zīmes atšķirtspējas pakāpi;

5) sajaukšanas iespējas esību sabiedrības apziņā.

Likuma „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 4.panta septītās daļas otrajā teikumā un 8.panta otrajā daļā ietvertā frāze „šāda [vēlākās zīmes] lietošana var kaitēt plaši pazīstamas preču zīmes īpašnieka interesēm” iztulkojama tādējādi, ka „šīs [vēlākās] zīmes lietošana bez pamatota iemesla rada negodīgas priekšrocības vai rada kaitējumu preču zīmes atšķirtspējai vai reputācijai”. Minēto normu piemērošanai pietiek konstatēt vienu no šiem trim kaitējuma veidiem:

1) kaitējums agrākās preču zīmes atšķirtspējai;

2) kaitējums agrākās preču zīmes reputācijai;

3) labums, ko atbildētājs negodīgi gūst no agrākās preču zīmes atšķirtspējas vai reputācijas.

VI. Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībām

Izpirkuma cena no draudzības pirkuma

Civillietu departamenta 2021.gada 31.maija spriedums
lietā Nr. SKC-39/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Lietu tiesības – Izpirkuma tiesības – Saistību tiesības – Draudzības pirkuma līgums – Civilprocess – Judikatūras izmantošana

Par lietas būtību

Prasītājs cēla prasību pret zemnieku saimniecību par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu uz izpirkuma tiesības pamata un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja, apgabaltiesa prasību noraidīja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai. Atkārtotā izskatīšanā apelācijas instances tiesa prasību apmierināja daļēji – atzina prasītājam uz izpirkuma tiesības pamata īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, izmaksāja atbildētājam Tiesu administrācijas depozīta kontā iemaksātos līdzekļus un piedzina no atbildētājas prasītāja labā tiesāšanās izdevumus. Apelācijas instances tiesa noraidīja prasību daļā par hipotēkas un aizlieguma atzīmes dzēšanu.

Senāts spriedumu prasības apmierinātajā daļā atcēla un lietu atceltajā daļā nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atzina par pamatotiem kasācijas sūdzības argumentus, ka tiesa Civillikuma 1386.pantu iztulkojusi un piemērojusi nepareizi.

Civillikuma 1386.panta mērķis ir nodrošināt to, ka ieguvējam (nekustamā īpašuma īpašniekam) tiek samaksāta īstā cena gadījumā, kad nekustamais īpašums pārdots lētāk par tā vērtību un ieguvējs šo faktu ir pierādījis.

Draudzības pirkuma gadījumā izpirkuma tiesība nedod pamatu izpircējam gūt labumu no šāda draudzības pirkuma un baudīt uz citu personu attiecināmu personisko labvēlību, jo viņa tiesība ir uz izpērkamo nekustamo īpašumu, nevis pirkuma cenu. Izpirkuma tiesības izmantošana ir vērsta uz ekonomisku mērķi – labuma apmaiņu pret taisnīgu cenu, proti, preces vērtību izsakot naudā, ekvivalentam jābūt taisnīgam. Lai nodrošinātu, ka gadījumā, kad nekustamais īpašums pārdots lētāk par tā vērtību, ieguvējam (nekustamā īpašuma īpašniekam) tiek samaksāta tā īstā cena, tiesas pienākums ir pārbaudīt īpašuma patieso vērtību darījuma slēgšanas brīdī, un cenas samazinājuma iemeslu noskaidrošanai nav jāpievēršas.

Apelācijas instances tiesa lietas apstākļiem šādā aspektā nemaz nav pievērsusies, tādēļ Senāta ieskatā nonākusi pie kļūdainiem secinājumiem tiesību normas piemērošanā. Tiesā skaidrojamais jautājums bija īpašuma vērtības noteikšana pirkuma līguma slēgšanas brīdī. Senāts atzina, ka tiesa iesniegtos pierādījumus par īpašuma vērtību 2016.gada 5.janvārī bez novērtējuma atstāja nepamatoti, un līdz ar to arī secināja, ka spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 97.panta pirmās daļas un 193.panta piektās daļas noteikumiem.

Senāts vērta uzmanību arī uz pareizu izpratni par judikatūras izmantošanas metodi (Civilprocesa likuma 5.panta sestā daļa), norādot, ka, tā kā tiesas spriedumam jābūt pamatotam ar tiesību normu, judikatūra izmantojama secinājuma par šīs normas piemērošanas (iztulkošanas) juridiskajiem aspektiem argumentēšanai. Nav pieļaujama atsauce uz konkrētu lietu kā tiesu praksi, neatklājot agrāk taisītā spriedumā ietverto apsvērumu saturu un neminot, kā izšķiramā strīda apstākļi sasaucas ar iepriekš izskatītajā lietā pastāvējušiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem.

Senāts atzina, ka konkrētajā gadījumā tiesa rīkojusies pretēji iepriekšminētajām judikatūrā nostiprinātajām tēzēm. Balstīdama savus secinājumus uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1939.gada 15.decembra spriedumā lietā Nr. 1180 sniegto tiesību normas iztulkojumu, tiesa nav norādījusi, kur saskatīta strīda apstākļu līdzība (identiskums) ar norādītajā spriedumā analizētajiem. Šādā situācijā judikatūras atziņas jautājumā par Civillikuma 1386.panta piemērošanu izmantošana sprieduma motivēšanai nav attaisnojama.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0531.C24104016.6.S

Tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildības nošķiršana

Tīmekļvietnes turētāja un domēna vārda lietotāja atbildība par godu un cieņu aizskarošu ziņu vai nesamērīgi aizskaroša viedokļa publiskošanu, kuru izdarījis tīmekļvietnes lietotājs

Civillietu departamenta 2021.gada 31.marta spriedums lietā Nr. SKC-132/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Goda un cieņas aizskārums – Atbildība par ziņu izplatīšanu

Par lietas būtību

Prasītāja, persona [A], cēla tiesā prasību pret atbildētāju, personu, kurai pieder domēna vārda „sudzibas.lv” lietošanas tiesības, par godu un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu internetā un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu, kurā sākotnēji lūdza 1) uzlikt atbildētājam pienākumu izdzēst 2016.gada 27.aprīlī publicēto rakstu par prasītāju no tīmekļvietnes „www.sudzibas.lv” un nodrošināt tajā norādīto prasītājas personas datu nepieejamību meklētājprogrammās (piemēram, „Google”); 2) piedzīt no atbildētāja par labu prasītājam morālā kaitējuma atlīdzību.

Atbildētājam domēna vārda „sudzibas.lv” lietošanas tiesības pieder no 2017.gada 18.decembra, savukārt raksts, kuru par godu un cieņu aizskarošu lūdz atzīt prasītāja, publicēts 2016.gadā.

Tiesvedības gaita

Tiesvedības laikā atbildētājs izdzēsa publicēto rakstu un nodrošināja tajā norādīto prasītājas personas datu nepieejamību meklētājprogrammās, līdz ar to prasītāja šajā daļā prasījumu vairs neuzturēja. Tomēr, ņemot vērā publicētā raksta ilgstošo pieejamību sabiedrībai (laikā no 2016.gada 27.aprīļa līdz 2018.gada 20.septembrim) un kaitīgās sekas prasītājas reputācijai, viņa uzturēja prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts spriedumu atstāja negrozītu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0331.C30480118.16.S

Senāta nolēmums

Izskatāmajā lietā jāatbild uz tiesību jautājumu, vai domēna vārda lietotājs ir atbildīgs par domēna vārdam piesaistītajā tīmekļvietnē publiskoto saturu, kuru tajā ievietojusi nenoskaidrota trešā persona (tīmekļvietnes lietotājs). Tāpat jāizvērtē, kā risināms domēna vārda lietotāja iespējamās atbildības jautājums gadījumā, kad pēc personas tiesības aizskarošas informācijas publiskošanas tīmekļvietnē ir notikusi domēna vārda lietotāja maiņa.

Saskaņā ar Civillikuma 2352.¹panta trešo daļu par tādu ziņu, kas aizskar personas godu un cieņu, vai par godu un cieņu nesamērīgi aizskaroša viedokļa izplatīšanu atbild šo ziņu vai viedokļa izplatītājs. Noskaidrojot ziņu vai viedokļa izplatītāju, gadījumā, kad attiecīgā informācija publiskota tīmekļvietnē, izvērtējams gan tīmekļvietnes tiesiskais statuss, gan strīdus informācijas izplatīšanas faktiskie apstākļi, tostarp kurš un kāda veida informāciju ievietojis tīmekļvietnē, kuram bija pienākums pārliedzināties, vai ievietotā informācija neaizskar citu personu tiesības.

Tīmekļvietnes turētājs un domēna vārda, kuram tīmekļvietne piesaistīta, lietotājs ir divi patstāvīgi subjektu veidi, kas var būt divas dažādas personas. Abu šo subjektu atbildība ir nošķirama, proti, nav pamata uzskatīt, ka domēna vārda lietotājs atbild par tīmekļvietnes saturu kā tīmekļvietnes turētājs.

Portāla lietotājiem tiek sniegta informācijas sabiedrības pakalpojums jeb distances pakalpojums, izmantojot elektroniskus līdzekļus pēc pakalpojuma saņēmēja individuāla pieprasījuma (sk. informācijas sabiedrības pakalpojuma definīciju Informācijas sabiedrības pakalpojumu likuma 1.panta pirmās daļas 2.punktā), bet tīmekļvietnes turētājs faktiski atbilst starpnieka pakalpojuma sniedzēja definīcijai, kas ietverta Informācijas sabiedrības pakalpojumu likuma 1.panta pirmās daļas 5.punktā, un konkrēti – atzīstams par starpnieka pakalpojuma sniedzēju, kas veic pakalpojuma saņēmēja informācijas glabāšanu.

Gadījumos kad tīmekļvietnes turētājs atzīstams par starpnieka pakalpojuma sniedzēju Informācijas sabiedrības pakalpojumu likuma izpratnē, viņam ir pienākums efektīvi novērst personas tiesību aizskārums, kas tiek nodarīts ar attiecīgajā tīmekļvietnē tās lietotāju publiskoto informāciju tad, ja viņam kļūst zināms par šādu faktu. Turklāt, tiklīdz saņemts paziņojums par publiskotās informācijas prettiesisko raksturu, starpnieka pakalpojuma sniedzējam nekavējoties jāveic darbības, lai dzēstu uzglabāto informāciju vai liegtu piekļuvi tai. Šā pienākuma neizpilde ir priekšnosacījums tīmekļvietnes turētāja atbildībai.

Arī domēna vārda lietotāja atbildības priekšnosacījums ir faktiskas zināšanas par pārkāpumu vai nekavējošas un atbilstošas rīcības trūkums pēc tam, kad viņš ieguvis ziņas par tīmekļvietnē publiskotās informācijas prettiesisko dabu. Tomēr domēna vārda lietotājam izvirzāmas zemākas prasības pārbaudīt strīdus informācijas prettiesiskumu nekā attiecīgā informācijas pakalpojuma sniedzējam. Tāpat domēna vārda lietotāja pienākums liegt piekļuvi aizskarošai informācijai aprobežojams ar pienākumu liegt iespēju tīmekļvietnes turētājam izmantot attiecīgo domēna vārdu, ja domēna vārda lietotājs nevar ietekmēt tīmekļvietnes saturu.

Senāts secināja, ka laikā, kad publiskots prasītājas godu un cieņu, iespējams, nesamērīgi aizskarošais viedoklis, domēna vārda lietotājs nebija atbildētājs. Atbildētājs uzzināja par prasītājas tiesību iespējamo aizskārumu 2018.gada 23.aprīlī, kad saņēma prasības pieteikuma norakstu, kam sekoja attiecīgas darbības (dzēsta informācija, un liegta tās pieejamība meklētājprogrammās) aizskāruma novēršanai.

Ne tīmekļvietnes turētājam, ne arī domēna vārda lietotājam nav pienākuma pēc savas iniciatīvas meklēt faktus un apstākļus, kas norāda uz iespējamiem likuma pārkāpumiem, kurus ar tīmekļvietnē ievietoto informāciju izdarījuši tīmekļvietnes lietotāji. *Iegūstot domēna vārda lietošanas tiesības, ieguvējs nepārņem no domēna vārda iepriekšējā lietotāja saistības, kas izriet no citu personu tiesību aizskārumiem.*

Noilguma pārtraukšana, kreditora saistību publicējot gada pārskatā

Civillietu departamenta 2021.gada 15.decembra spriedums lietā Nr. SKC-177/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Saistību tiesības – Parāda piedziņa – Noilguma pārtraukums – Prasības atzīšana „kaut kādā kārtā” – Parādsaistības iekļaušana sabiedrības gada pārskatā

Par lietas būtību

Atbildētājas 2011., 2012., 2015.–2017.gada pārskatos bija iekļauta informācija par tās parādsaistībām pret SIA „LEARDS” – atlikusī aizdevumu pamatsumma un nesamaksātie procenti par aizdevumu izmantošanu.

SIA „LEARDS” 2017.gada 9.maijā brīdināja atbildētāju par vēršanos tiesā ar maksātnespējas procesa pieteikumu, taču tiesa pieteikumu noraidīja sakarā ar strīdu starp pusēm par parādsaistībām.

SIA „LEARDS” no aizdevuma līgumiem izrietošās prasījumu tiesības 2018.gada 14.martā cedēja prasītājai, par ko aizņēmējai paziņoja 2018.gada 31.maijā un deva termiņu parāda atmaksai līdz 2018.gada 25.jūnijam. Parādniece savas saistības neizpildīja.

Prasītāja 2018.gada 14.novembrī cēla tiesā prasību pret atbildētāju par parāda piedziņu.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka izskatāmajā lietā aplūkojamais tiesību jautājums ir par Civillikuma 1906.pantā ietvertā atklātā juridiskā jēdziena tvērumu.

Civillikuma 1906.pantā noteikts: noilgums ir pārtraukts, ja tā tecējuma laikā parādnieks kaut kādā kārtā atzīst kreditora prasību. Pantā netiek konkretizēts, kādā veidā parādniekam parāds ir jāatzīst, atzīšanas formai īpašas prasības nav izvirzītas, norādot vien uz „prasības atzīšanu kaut kādā kārtā”.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1215.C68498018.13.S

Tātad Civillikuma 1906.panta tiesiskā sastāva pazīmi apzīmējošais atklātais juridiskais jēdziens „kaut kādā kārtā atzīst” ar saturu jāpiepilda tiesību normas piemērotājam likuma un konkrētā gadījuma kontekstā, respektīvi, šī jēdziena saturiskā ietilpība jānosaka atbilstoši katras konkrētās lietas apstākļiem, kas noskaidroti, vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izvērtējot lietā iesniegtos pierādījumus.

Senāts atzina, ka saistības atspoguļošana parādnieka vestajos grāmatvedības dokumentos, tajā skaitā gada pārskatos, var tikt vērtēta kā kreditora prasības atzīšana Civillikuma 1906.panta izpratnē.

Ņemot vērā likuma „Par grāmatvedību” 2.pantā noteikto, jebkura trešā persona, tostarp kreditors, var paļauties uz gada pārskatā iekļautās informācijas patiesumu un pilnīgumu.

Neatkarīgi no mērķa, kuram primāri kalpo grāmatvedības dokumentu kārtošana, uz gada pārskatos atspoguļoto informāciju parādnieka kreditors var atsaukties kā patiesu, kas apstiprina parādnieka saistību, kas tiek atzīta ar paša parādnieka rīcību, to iegrāmatojot atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Iestādes pienākums, uzzinot par bērna interesēm pretēju rīcību

Solidāra atbildība par kopīgi izdarītu civiltiesisku aizskārumu

Sakropļojuma izpratne

Civillietu departamenta 2021.gada 12.oktobra spriedums lietā Nr. SKC-191/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Morālā kaitējuma atlīdzība par sakropļojumu – Solidāra atbildība – Bērna tiesību ievērošana un sekmēšana

Par lietas būtību

Prasītājs 2012.gadā cēla prasību tiesā pret hokeja treneri, sporta klubu un Latvijas valsti Veselības ministrijas personā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu sakarā ar veselībai nodarīto kaitējumu un sakropļojumu.

Prasītājs kā nepilngadīga persona kopš 1994.gada trenējās vairākās hokeja skolās, vēlāk spēlēja hokeju sporta klubā.

Hokeja treniņa laikā 2002.gadā nepilngadīgais hokejists zaudēja samaņu un viņam iestājās klīniskā nāve. Ātrās medicīniskās palīdzības brigāde sniedza neatliekamo palīdzību, atjaunojot sirds ritmu. Pēc ilgstošas ārstēšanās sekoja operācija, vēlāk viņam kontraindicētas fiziskās piepūles, vēl pēc tam – 2008.gadā – piešķirta otrās grupas invaliditāte uz mūžu.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja. Senāts 2019.gadā apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai.

Izskatījusi lietu atkārtoti, apelācijas instances tiesa 2020.gadā prasītāja prasību pret treneri, hokeja sporta klubu un Latvijas valsti Veselības ministrijas personā par morālā kaitējuma atlīdzinājuma piedziņu noraidīja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1012.C04406812.8.S

Senāta nolēmums

Senāts saistībā ar Civillikuma 2349.panta piemērošanu norādīja, ka *sakropļojums funkcionālā izpratnē ir miesas bojājums, kura rezultātā ir skarts cilvēka orgāns, radot tā zaudējumu, darbības izbeigšanu vai vājinājumu. Sakropļojumu Civillikuma 2349.panta izpratnē var radīt arī personas vecumam un veselības stāvoklim neatbilstošas treniņa metodes pielietošana un pārkāpumi medicīniskajā aprūpē, pieļaujot ilgstošu un nesamērīgu fizisko slodzi (pārslodzi).*

Senāts piekrita kasācijas sūdzībā norādītajam, ka tiesa, uzsākot strīda apstākļu analīzi ar solidārās atbildības pamata esības skaidrošanu, Civillikuma 1675.pantu iztulkojusi un kopsakarā ar minētā likuma 1635.pantu piemērojusi nepareizi. Senāts norādīja, ka

1) uz Civillikuma 1635.pantā paredzēto civiltiesisko atbildības gadījumu (deliktu) ir attiecināmi šā likuma 1675.panta noteikumi par solidāro atbildību;

2) lai noteiktu, vai atbildētājiem ir kopīga vai atsevišķa atbildība, vispirms ir jāpārlicinās, vai atbildētāju darbības (bezdarbības) rezultātā ir nodarīts kaitējums prasītājam un vai atbildētāju darbības ir atzīstamas par prettiesiskām. Atbilstoši Civillikuma 1635.pantam pirmais noskaidrojamais apstāklis ir tiesību aizskārums (vai ir izdarīta neatļauta darbība). Pēc tam jāvērtē, vai neatļauto darbību pieļāva viens no atbildētājiem vai vairāki, vai visi atbildētāji, un visbeidzot – vai negatīvās sekas prasītājam iestājas viena, vairāku vai visu atbildētāju darbību rezultātā. Gadījumā ja vairākas darbības varēja vienlaikus radīt konkrētu kaitējumu, bet nav iespējams noskaidrot, tieši kura darbība to radīja, atbildība uzliekama visu prettiesisko darbību veicējiem solidāri.

Nav šaubu – par nepilngadīgā bērna veselību primāri atbildīgi ir bērna likumiskie pārstāvji – viņa vecāki. Tomēr konkrētā prasība ir par prasītāja veselībai un dzīvībai nodarītu kaitējumu, kas radies ārstniecības iestādes (tās darbinieku) un sporta kluba (trenera) prettiesiskas rīcības rezultātā. Tiesai ir pienākums pārbaudīt un izvērtēt prasības pamata apstākļus. Prasītāja vecāku iespējamie pārkāpumi vecāku varas īstenošanā neizslēdz prasībā norādīto personu atbildību par viņu prettiesiskas rīcības rezultātā nodarītu kaitējumu, jo bērna vecāki nav vienīgie par bērna tiesību un interešu nodrošināšanu atbildīgie subjekti.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 3.panta pirmā daļa un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa noteic bērna interešu prioritāti. Šis princips paredz, ka visās darbībās un lēmumos, kas skar bērnu, uzmanība pirmām kārtām jāveltī viņa interešu iespējami labākai nodrošināšanai.

Nodrošināt bērna intereses ir pienākums arī ārstniecības personai. No tā izriet, ka nepilngadīgo pacientu tiesības uz labāko interešu nodrošināšanu būtu jāievēro arī veselības aprūpē. Tātad ne tikai vecākiem, bet arī citām fiziskām un juridiskām personām, tostarp ārstniecības un izglītības iestādēm, ir pienākums nodrošināt bērna intereses.

Proti, iestādei, kas īsteno valsts funkciju personu veselības aprūpē, un tās darbiniekiem, uzzinot par bērna interesēm pretēju rīcību no trešo personu puses ir pienākums nodrošināt bērna tiesību ievērošanu un sekmēšanu, sperot visus saprātīgi nepieciešamos soļus, lai novērstu iespējamā kaitējuma iestāšanos.

VII. Nolēmumi, kas izriet no darba tiesībām

Uzaicinātam ārzemniekam izmaksājamais atalgojums

Civillietu departamenta 2021.gada 2.septembra spriedums
lietā Nr. SKC-215/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Komerctiesības* – Valdes locekļa atbildība par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem – *Darba tiesības* – Darba samaksa no ārzemēm uzaicinātam darbiniekam – Darba līguma uzteikums taisnprātības un tikumisku apsvērumu dēļ

Par lietas būtību

Darbinieks 2008.gadā uzaicināts no ārzemēm darbam komercsabiedrībā par elektroinženieri, bet no 2013.gada 1.marta vienlaikus izpildīja arī šīs sabiedrības ar ierobežotu atbildību valdes locekļa pienākumus. Darbiniekam Latvijā bija uzturēšanās atļauja. Darbinieks 2018.gada 8.martā uzteica darba līgumu.

Komerccsabiedrības dalībnieki, uzskatot, ka darbinieks, nosakot pats sev darba algu par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu, ir rīkojies prettiesiski, cēla tiesā prasību pret darbinieku par zaudējumu piedziņu.

Darbinieks cēla tiesā pretprasību par darba algas, slimības un atlaišanas pabalsta, kā arī atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu piedziņu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja, bet pretprasību apmierināja. Apelācijas instances tiesa prasību apmierināja pilnīgi, bet pretprasību daļēji.

Senāts spriedumu atcēla daļā, ar kuru piedzīta zaudējumu atlīdzība, noraidīja pretprasību daļā par darba algas un slimības pabalsta, un atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu piedziņu, nodeva lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Senāts atstāja negrozītu spriedumu daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par atlaišanas pabalsta piedziņu.

Senāta nolēmums

Senāts atgādināja, ka, lai sāktu darboties valdes locekļa vairojamības prezumpcija, kas pierādīšanas pienākumu pārliet no kapitālsabiedrības uz valdes locekli, prasītājam atbilstoši sacīkstes principam nepieciešams pierādīt zaudējumu esību.

Kapitālsabiedrībai, nodarbinot ārzemnieku valdes locekļa amatā, jāievēro Imigrācijas likuma un ar to saistīto noteikumu prasības. Iztulkojot Imigrācijas likuma 9.¹pantu un Ministru kabineta noteikumu Nr. 225² 11.1.apakšpunktu sistēmiski, secināms, ka, uzaicinot un nodarbinot ārzemnieku Latvijā, *darba devējam ir pienākums uzaicinātam ārzemniekam nodrošināt normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu izmaksu apmēru*, proti, darba samaksa vai ienākumi no komercdarbības valstī atbilstoši strādājošo divkāršai mēneša vidējai bruto darba samaksai iepriekšējā gadā.

Tādēļ, ja darbinieka apgalvotais, ka viņa noteikto darba algu kopsumma nepārsniedza nodarbinātajam ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu minimālo apmēru, ir pareizs, pastāv pamatotas šaubas par kapitālsabiedrībai nodarīto zaudējumu esību.

Zaudējumus kapitālsabiedrībai nerada valdes locekļa lēmums par atalgojuma apmēru sabiedrībā nodarbinātam ārzemniekam, ja tā kopsumma nepārsniedz normatīvo aktu noteikumus par ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu minimālo apmēru.

Darbinieks, atspēkojot pārmetumus par amata pilnvaru pārkāpšanu, paskaidroja, ka strīdus laika posmā par inženiera un valdes locekļa pienākumu pildīšanu viņa noteikto darba algu kopsumma mēnesī nepārsniedza nepieciešamo finanšu līdzekļu minimālo apmēru, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem bija jānodrošina darba devējam, nodarbinot ārzemnieku.

Senāts lēma, ka apelācijas instances tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par atlaišanas pabalsta piedziņu, atstājams negrozīts, jo darbinieks darba uzteikumu pamatoja ar Darba likuma 100.panta piekto daļu, nenorādot, kāds tieši apstāklis taisnprātības un tikumības apsvērumu dēļ neļauj viņam turpināt darba tiesiskās attiecības. Minētajā dokumentā iesniedzējs vien atsaucies uz ģimenes ārsta rekomendāciju izbeigt darba tiesiskās attiecības veselības stāvokļa dēļ.

Nekonstatējot svarīgu iemeslu (Darba likuma 100.panta piektā daļa), darba devējam nav pienākuma izmaksāt darbiniekam Darba likuma 112.panta otrajā daļā paredzēto atlaišanas pabalstu.

² Ministru kabineta 2017.gada 25.aprīļa noteikumi Nr. 225 „Noteikumi par ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru un finanšu līdzekļu esības konstatēšanu”.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0902.C30633218.10.S

Darbinieka atalgojuma saglabāšana pēc atgriešanās no bērna kopšanas atvaļinājuma

Civillietu departamenta 2021.gada 16.septembra spriedums
lietā Nr. SKC-783/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Darba tiesības* – Darbinieka, kurš izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu, aizsardzība – Līdzvērtīga atalgojuma saglabāšana

Par lietas būtību

Starp pašvaldību kā darba devēju un darbinieci noslēgts darba līgums, un viņa pieņemta darbā sākotnēji par konsultanti. Vēlāk līgums grozīts un viņa strādāja pašvaldības Centrālās administrācijas vienā no nodaļām ar darba algu 1307 *euro* mēnesī.

Laikā no 2019.gada līdz 2020.gada 6.jūlijam darbiniece atradās bērna kopšanas atvaļinājumā. Par savu atgriešanos darbā darbiniece darba devējam paziņoja 2020.gada 19.jūnijā.

Darba devēja 2020.gada 7.jūlijā izsniedza darbiniecei 2020.gada 6.jūlija rīkojumu, kurā norādīts, ka novada dome ar 2019.gada 28.februāri likvidē pašvaldības Centrālās administrācijas struktūrvienību, kā arī viņas amata vietu.

Darbiniecei piedāvāja turpināt darba tiesiskās attiecības jaunizveidotajā nodaļā – Informācijas centrā – kā nodaļas vadītājai ar darba algu 900 *euro* mēnesī vai arī Izglītības nodaļā kā speciālistei ar darba algu 1106 *euro* mēnesī, izdarot attiecīgus grozījumus darba līgumā, vienu mēnesi saglabājot iepriekšējo darba algu.

Darbiniece nepiekrīta grozījumiem, uzskatot tos par prettiesiskiem, jo piedāvātajās vakancēs darba alga bija zemāka par līdzšinējo darba algu, kas ir darbiniecei mazāk labvēlīgs nodarbinātības noteikums. Darba līgumu darbiniecei uzteica.

Darbiniece 2020.gada 4.augustā cēla tiesā prasību pret novada domi un lūdza atzīt piedāvātos darba līguma grozījumus par prettiesiskiem; atbildētājas darba līguma uzteikumu par spēkā neesošu un atjaunot prasītāju līdzšinējā amatā vai līdzvērtīgā amatā ar atalgojumu, kas nav zemāks par bijušo (1307 *euro* mēnesī); piedzīt no atbildētājas prasītājas labā vidējo izpeļņu 1431,52 *euro* mēnesī par darba piespiedu kavējuma

¹ ECLI:LV:AT:2021:0916.C33441320.17.S

laiku no 2020.gada 7.augusta; noteikt, ka spriedums daļā par atjaunošanu darbā un vidējās izpeļņas piedziņu izpildāms nekavējoties.

Tiesvedības gaita

Ar pirmās instances tiesas spriedumu prasība apmierināta, nosakot, ka spriedums daļā par atjaunošanu darbā un vidējās izpeļņas piedziņu izpildāms nekavējoties.

Apelācijas instances tiesa prasību noraidīja, noteica sprieduma izpildīšanas pagrieziena un piedzina no darbinieces novada domes labā prasītājam izmaksāto vidējo izpeļņu par darba piespiedu kavējuma laiku un tiesas izdevumus.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Personas tiesības saglabāt darba tiesiskās attiecības pēc bērna kopšanas atvaļinājuma nostiprinātas *Darba likuma 156.panta ceturtajā daļā*, kurā *noteiktais darba devēja pienākums nodrošināt līdzīgu vai līdzvērtīgu darbu ar darbiniekam ne mazāk labvēlīgiem darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem ietver arī pienākumu līdzīgajā vai līdzvērtīgajā amatā saglabāt ne mazāku atalgojumu par to, kāds darbiniekam bija, dodoties bērna kopšanas atvaļinājumā*.

Senāts konstatēja, ka nepastāv strīds par to, ka darbiniecei, kura atgriezās darbā pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, darba devēja nav saglabājusi iepriekšējo darbu, taču piedāvājusi citu līdzīgu darbu ar darba algu, kas ir ievērojami zemāka par iepriekš saņemto.

Ceļot prasību tiesā, kā uz darba devējas prettiesisku un Darba likuma 156.pantam neatbilstošu rīcību, kas dod pamatu atzīt darba līguma uzteikumu par spēkā neesošu saskaņā ar minētā likuma 124.pantu, darbiniece norādīja tieši darba algas nesaglabāšanu iepriekšējā apmērā, minot arī faktu, ka, likvidējot viņas ieņemtā amata vietu, tās vietā izveidotas divas citas amata vietas (Informācijas centra vadītājs un informācijas konsultants), kas darbinieces ieskatā neliecina par darbinieku skaita samazināšanu.

Darba likumā ir iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Savienības direktīvām, tostarp Padomes Direktīvas 2010/18/ES². Līdz

² Padomes 2010.gada 8.marta Direktīva 2010/18/ES, ar ko īsteno pārskatīto BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP un ETUC pamatnolīgumu par vecāku atvaļinājumu un atceļ Direktīvu 96/34/EK (turpmāk arī – Atvaļinājuma direktīva).

ar to, piemērojot Darba likuma 156.panta ceturto daļu, jāraugās, lai minētās nacionālo tiesību normas tvērums atbilst Atvaļinājuma direktīvas regulējumam, kā to interpretējusi Eiropas Savienības Tiesa.

Eiropas Savienības Tiesa ir izskaidrojusi, ka Atvaļinājuma direktīvas 5.klauzulas 1.punkta, kas noteic, ka, beidzoties vecāku atvaļinājumam, darba ņēmējiem ir tiesības atgriezties tajā pašā darbā vai, ja tas nav iespējams, līdzvērtīgā vai līdzīgā darbā, kas ir atbilstīgs darba līgumam vai darba attiecībām, minimālā prasība ir ievērota gadījumos, kad darba devējs nevar nodrošināt iespēju atgriezties tajā pašā darbā, ja darba devējs nodrošina tādu darbu, kas atbilst vismaz iepriekšējam atalgojumam, pienākumiem un līmenim organizācijā.³

Senāts norādīja, ka pašvaldībai ir rīcības brīvība un plaša kompetence izlemt, kādā veidā organizēt savu funkciju īstenošanu, tomēr, aizbaidinoties ar likumā noteikto darba devējas kompetenci, pašvaldībai nav pamata pārkāpt Darba likuma 156.panta ceturto daļu, savukārt tiesai nav pamata šo pārkāpumu atzīt par tiesisku.

³ Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 7.septembra sprieduma lietā „H”, C-174/16, ECLI:EU:C:2017:637, 76.punktu.

VIII. Nolēmumi, kas izriet no komerc tiesībām

Tiesas pienākumi, saņemot informāciju par lietas dalībnieka – ārvalstī reģistrētas komercsabiedrības – likvidāciju

Priekšnoteikumi komercsabiedrības kapitāla daļu īpašnieka vai kreditora tiesībām apstrīdēt komercsabiedrības civilajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm kaitējošu darījumu

Civillietu departamenta 2021.gada 21.jūnija spriedums lietā Nr. SKC-69/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Sabiedrības likvidācijai piemērojamais likums – Cesijas līgums – *Civilprocess* – Prasījuma tiesības

Par lietas būtību

Prasītājas meitassabiedrībai piederoša sabiedrība (aizņēmēja) saņēma aizdevumu no Bahamu salās reģistrēta uzņēmuma, kurš 2012.gadā šo prasījumu cedēja Kiprā reģistrētai sabiedrībai. Šī sabiedrība ar diviem cesijas līgumiem prasījumu pret aizņēmēju cedējusi Latvijā reģistrētai komercsabiedrībai. Latvijā reģistrētā komercsabiedrība pieprasīja aizdevuma samaksu, norādot, ka saistību neizpildes gadījumā tiks ierosināts aizņēmējas maksātnespējas process.

Prasītāja ir likvidācijas procesā esoša kredītiestāde. Prasītāja ir arī trešās personas (aizņēmējas) kreditore.

Prasība tiesā celta pret Latvijā reģistrēto komercsabiedrību un Kiprā reģistrēto sabiedrību ar trešo personu – aizņēmējas īpašnieci – par cesijas līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan otrās instances tiesa prasību noraidīja. Apelācijas instances tiesā izbeigta tiesvedība pret Kiprā reģistrēto sabiedrību, jo tā izslēgta no reģistra.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai iztiesāšanai apelācijas instances tiesā.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0621.C29371817.9.S

Senāta nolēmums

Senāts piekrita kasācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim, ka apelācijas instances tiesa kļūdaini izbeidza tiesvedību prasības daļā pret Kiprā reģistrēto sabiedrību, pienācīgi nepārbaudot visus apstākļus, kas šādā situācijā būtu jānoskaidro.

No apelācijas instances tiesas sprieduma izriet, ka tiesa izbeidza tiesvedību, pamatojoties vienīgi uz izdruku no Kipras Uzņēmumu reģistra par šīs sabiedrības likvidāciju un ņemot vērā, ka sabiedrībai adresētie tiesas dokumenti ir saņemti atpakaļ tiesā ar norādi, ka dokumentus nav iespējams sabiedrībai izsniegt, jo tā neatrodas norādītajā adresē.

Civillikuma 8.panta trešā daļa noteic, ka juridiskas personas tiesību un rīcības spēja nosakāma pēc viņas valdes atrašanās vietas likuma. Senāts norādīja, ka no šīs tiesību normas izriet, ka, *saņemot informāciju par Kiprā reģistrētās sabiedrības likvidāciju, tiesai bija jānoskaidro, vai saskaņā ar Kipras normatīvo regulējumu līdz ar sabiedrības likvidāciju izbeidzās arī šīs sabiedrības tiesības un saistības vai arī tai bija noteikts tiesību un saistību pārņēmējs*. Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums atceļams neatkarīgi no kasācijas sūdzībā norādītajiem pārejiem motīviem.

Vienlaikus Senāts vērsa uzmanību, ka, lai arī likums neprasa pusēm pierādīt ārvalsts likuma saturu, likums neliedz pusēm iesniegt jebkurus to rīcībā esošos materiālus, kas vērsti uz ārvalsts likuma satura atklāšanu paralēli otras puses vai tiesas iegūtajām ziņām par ārvalsts likuma saturu. Vēl jo vairāk, ievērojot civilprocesā valdošo sacīkstes principu, pusēm ir gan tiesības, gan pienākums izmantot jebkuru iespēju sniegt to rīcībā esošo informāciju, kas apstiprinātu vai atspēkotu līdz šim iegūto informāciju par ārvalsts likuma saturu, kā arī Kipras reģistros ietvertām ziņām.

Ņemot vērā, ka pēc vispārēja noteikuma prasītājs, ceļot prasību, cenšas atjaunot savas aizskartās tiesības vai panākt apstrīdēto tiesību atzīšanu, tad prasītājam primāri jāpierāda, ka viņam tādas tiesības ir, proti, jāpierāda prasības aktīvais pamats.

Līdz ar to *tiesai bija jāpārliciecinās, vai prasītājai kā pastarpinātai trešās personas kapitāla daļu īpašniecei vai kā tās kreditorei ir prasības tiesība apstrīdēt darījumu, kas skar šīs komercsabiedrības civilās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses*.

Konkrētajā gadījumā Senāts nekonstatēja, ka prasītājai Komerclikumā dots pilnvarojums celt prasību kapitālsabiedrības, kurā kapitāldaļas pieder tās īpašumā esošai kapitālsabiedrībai, interesēs vai ka prasītāju būtu pamats identificēt ar trešo personu, kuras kā parādnieces tiesības varētu skart apstrīdētais cesijas līgums. Tāpat arī prasītājas paskaidrojumi un lietas materiāli nenorāda uz apstākļiem, kas būtu lieguši

pašai parādniecei vērsties tiesā par cesijas līguma apstrīdēšanu. Tādējādi Senāts atzina, ka lietā nav konstatējams pamats, kas attaisnotu prasītājas kā pastarpinātas trešās personas kapitāla daļu īpašnieces tiesības apstrīdēt cesijas līgumu, ar kuru nodotas prasījuma tiesības par trešās personas parādu. Šajā lietā prasītāja apstrīdējusi trešo personu noslēgtu darījumu, kas prasītājas ieskatā ietekmē tās parādnieces iespējas nokārtot saistības pret prasītāju. Vienlaikus prasītāja nav norādījusi pamatu, kas paredzētu tās kā kreditoras tiesības apstrīdēt šādu darījumu.

No lietas materiāliem arī neizriet apstākļi, kas ļautu prasītājai apstrīdēt darījumu, kas attiecas uz tās parādnieces saistībām pret trešajām personām, bet neskar pašu prasītāju, pamatojoties uz to, ka attiecīgā darījuma noslēgšanu varētu būt veicinājusi tās parādniece, lai izvairītos no saistību izpildīšanas pret prasītāju. Līdz ar to šādos apstākļos nebūtu pamats apsvērt korporatīvā plīvura pacelšanu prasītājas kā trešās personas kreditoras interesēs.

No komercsabiedrības izslēgta dalībnieka tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu par ieguldījumu sabiedrībā

Civillietu departamenta 2021.gada 18.maija spriedums
lietā Nr. SKC-93/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Pirkuma līgums – Pirkuma cena – *Komerctiesības* – Sabiedrības dalībnieka izslēgšanas sekas – Ieguldījuma atgūšana no kapitālsabiedrības – Kapitāla daļu vērtība

Par lietas būtību

Prasītājs, persona [A], cēla prasību pret komercsabiedrību par viņa ieguldījumu komercsabiedrībā piedziņu, kas viņam izmaksājama pēc viņa izslēgšanas no dalībnieku loka ar tiesas spriedumu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja. Apelācijas instances tiesa prasību apmierināja daļēji – piedzina prasītāja labā 42 304 euro, kā arī tiesas un ar lietas vešanu saistītos izdevumus, bet prasību daļā par 864 euro piedziņu noraidīja.

Senāts spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka izšķiramais jautājums ir par Komerclikuma 156.panta otrajā daļā ietvertā jēdziena „pārdošanas cena” saturu kopsakarā ar šī likuma 195.panta trešajā daļā lietoto jēdzienu „ieguldījums”.

Saskaņā ar Komerclikuma 156.panta otro daļu un 195.panta trešo daļu no sabiedrības izslēgtā dalībnieka daļas pāriet sabiedrībai, kurai tās jāatsavina, un pēc tam, kad sabiedrība attiecīgās daļas pārdevusi, tā izslēgtajam dalībniekam izmaksā ieguldījumu – 4/5 no pārdošanas cenas.

No minēto normu satura savstarpējā kopsakara ir acīmredzams, ka izslēgtajam dalībniekam izmaksājamais ieguldījums tiek saistīts ar kapitāla daļu pārdošanas cenu.

Senāts uzskatīja, ka Komerclikuma 156.panta otrajā daļā ietvertā noteikuma (par izmaksājamā ieguldījuma sasaisti ar pārdošanas cenu) pamatā ir prezumpcija, ka visas nepieciešamās darbības kapitāla daļu patiesās vērtības noteikšanā to atsavināšanas brīdī ir izpildītas

¹ ECLI:LV:AT:2021:0518.C73514418.11.S

un sabiedrība līgumā vienojas par objektīviem kritērijiem atbilstošu pārdošanas cenu.

Senāts, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, norādīja, ka izslēgtā dalībnieka tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par viņam piederējušām kapitāla daļām ietilpst tiesību uz īpašumu tvērumā. Līdz ar to apelācijas instances tiesa Komerclikuma 195.panta trešajā daļā ietverto normu pamatoti tulkojusi kopsakarā ar Satversmes 105.pantā garantētajām tiesībām uz īpašumu.

Uz kapitāla daļu atsavināšanas (pirkuma) līgumu kā parastu civiltiesisku darījumu attiecas vispārējie civiltiesību noteikumi. Līgums, ar kuru sabiedrība pārdod izslēgtā dalībnieka tai pārgājušās daļas, nav izņēmums. Kapitāla daļu atsavināšana vienmēr skars sabiedrības dalībnieku (gan izslēgtā, gan palikušo) intereses. Kaut arī dalībnieks līdz ar izslēgšanu no sabiedrības zaudē tiesības uz viņam piederējušām kapitāla daļām, tomēr viņš nezaudē tiesības uz ieguldījuma izmaksu.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa pamatoti secināja, ka, reglamentējot jautājumu par ieguldījumu izmaksu izslēgtajam dalībniekam, likumdevēja mērķis nebija izslēgtā dalībnieka papildus sodīšana. Konkrētajā gadījumā nav runas par kādas īpašas privilēģētas attieksmes izrādīšanu pret izslēgto dalībnieku, bet gan par likumā paredzēto tiesību ievērošanu. Tā kā lietā ir strīds par prasītājam izmaksājamās summas apmēru, nepieciešama pirkuma līgumā noteiktās pirkuma cenas izvērtēšana atbilstoši Civillikuma 2015. un 2019.panta noteikumiem. Tādējādi Senāts atzina, ka, atsavinot izslēgtā dalībnieka kapitāla daļas, sabiedrībai nav rīcības brīvības vienoties ar pircēju par pirkuma cenu, kas neatbilst pirkuma priekšmeta patiesajai vērtībai.

Atzīstot, ka faktiski izslēgtais dalībnieks pēc tam, kad viņam piederējušās daļas pāriet sabiedrībai, kļūst par pēdējās kreditoru veiktā ieguldījuma apmērā, secināms, ka prasības priekšmets šajā gadījumā ir prasītāja tiesība uz ieguldījumu atlīdzību. Prasītājam šādā lietā jāpierāda tiesība pēc saistības, bet atbildētājam – ka saistība ir izpildīta. Prasītājs ieguldījuma izmaksas apmēru saistījis ar viņam piederējušo kapitāla daļu nominālvērtību, savukārt atbildētāja, iebilstot pret prasību, norādījusi uz saistības izpildījumu, kas tiek pamatots ar pirkuma līgumos pielīgto pirkuma cenu. Konkrētā strīda izšķiršanai, lai noteiktu atbildētājas saistības apmēru (kas ir vienāds ar kapitāla daļu patieso vērtību to atsavināšanas brīdī), prasītājam nav jāapstrīd sabiedrības noslēgtie kapitāla daļu pārdošanas līgumi. Senāts atzina, ka celtās prasības robežās tiesa ir tiesīga izvērtēt attiecīgo darījumu likumību un pārliecināties par to saistošo spēku pret trešajām personām.

Prasītājs par savu ieguldījumu sabiedrībā norādījis apmaksātās kapitāla daļas (par ko strīda nav), uzskatot nominālvērtību par kapitāla daļu patieso vērtību arī to atsavināšanas brīdī.

Ja atbildētāja iebildumus pret prasību pamato ar pirkuma līgumā uzrādīto cenu, kas ir zemāka par kapitāla daļu nominālvērtību, tad atbildētājam ir pienākums pierādīt, ka pirkuma līgumā uzrādītā pirkuma cena atbilst atsavināto kapitāla daļu patiesajai vērtībai, jo, pirmkārt, pierādījumi, no kuriem var pārliecināties par kapitāla daļu vērtību, atrodas pie atbildētājas, otrkārt, šiem pierādījumiem atbildētājas rīcībā jau bija jābūt kapitāla daļu atsavināšanas brīdī.

Tā kā atbildētāja, aprobežodamās ar Komerclikuma 156.panta otrajā daļā ietvertā jēdziena „pirkuma cena” formālu traktējumu, pierādījumus, kas apstiprina pirkuma līgumā noteiktās pirkuma cenas atbilstību kapitāla daļu patiesajai vērtībai, neiesniedza, Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa pamatoti par kritēriju izmaksājamā ieguldījuma noteikšanai izmantoja nominālvērtību.

IX. Nolēmumi, kas izriet no maksātnespējas procesa tiesībām

Ieturējuma nauda kā maksātnespējas procesā neatgūstams objekts

Netaisnīga tiesību saņemšanas prasījuma apmierināšanu liegšana kreditoru prasījumu termiņa formāla pārkāpuma dēļ
(*Judikatūras maiņa*)

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā)

2021.gada 14.septembra spriedums lietā Nr. SKC-3/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Maksātnespēja* – Parādnieka mantas sastāvs – Prasījumu iesniegšanas termiņš – Garantijas naudas ieturējums

Par lietas būtību

Pamatojoties uz publiskā iepirkuma procedūru, pašvaldība noslēdza ar komercsabiedrību līgumus par būvdarbu veikšanu pašvaldības izglītības iestādēs un pilsētas satiksmes infrastruktūras rekonstrukciju. Pašvaldība kā starptautiski piešķirto finanšu līdzekļu apguvēja ir tieši atbildīga par šo projektu īstenošanu un rezultātu uzturēšanu piecus gadus pēc to pabeigšanas. Tādēļ, veicot samaksu par līgumos paredzēto darbu izpildi, pašvaldība ieturēja garantijas naudu, kas paredzēta piecu gadu būvdarbu garantijas laikā atklāto defektu novēršanai.

Tiesa 2012.gadā pasludināja komercsabiedrības maksātnespējas procesu. Maksātnespējas administrators konstatēja, ka pašvaldības domes rīcībā atrodas garantijas naudas ieturējumi, pašvaldība apņēma šo naudu atdot. Maksātnespējas administrators 2016.gadā cēla tiesā prasību pret pašvaldību par parāda piedziņu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja. Apelācijas instances tiesa prasību apmierināja daļēji, jo no Maksātnespējas likuma 63.panta trešās daļas noteikumiem izriet secinājums, ka sabiedrības līgumiskās saistības atbildēt par būvdarbu defektiem izbeidzās līdz ar maksātnespējas procesa pasludināšanas dienu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S

Senāts spriedumu prasības apmierinātajā daļā atcēla un lietu šajā daļā nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Izskatāmajā lietā aplūkojamais tiesību jautājums formulējams šādi: vai būvniecības līgumos noteiktā ieturējuma nauda ir tāds saistības izpildes nodrošinājums, kas ir aizsargājams, attiecīgo pasūtītāja prasījumu apmierinot ārpus maksātnespējas procesa un piešķirot tam privilēģētu stāvokli šajā procesā, vai tomēr tas vērtējams kā ikviena saistība, kuru būvuzņēmēja maksātnespējas gadījumā var izbeigt, lai kreditoru kopuma interesēs maksimāli saglabātu parādnieka mantu.

Senāts atzina, ka ieturējuma naudu nav pamata uzskatīt par izpildītājam (būvniekam) bez līgumā noteikto nosacījumu iestāšanās pienākošos atlīdzību, tāpēc to būtu nepareizi kvalificēt kā maksātnespējas procesa ietvaros atgūstamu un parādnieka mantas sastāvā iekļaujamu objektu.

Maksātnespējas likuma mērķis ir kreditoru kopuma interešu aizsardzības labad nodrošināt parādnieka mantas saglabāšanu un pavairošanu, tāpēc administratoram šā likuma 101.panta pirmās daļas norma piešķir tiesības atkāpties no tādiem līgumiem, kuri pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas joprojām saista puses un kuru izpilde var samazināt parādnieka mantu. Tomēr, vērtējot atkāpšanās no *pacta sunt servanda* principa pieļaujamību konkrētajos apstākļos, jāņem vērā, ka līdztekus apgabaltiesas spriedumā pieminētajam kreditoru vienlīdzības principam maksātnespējas procesam ir raksturīgs iegūto tiesību saglabāšanas princips (sk. Maksātnespējas likuma 6.panta 1.punktu), kuram atbilstoši pēc iespējas ir respektējamas tās attiecības, kas nodibinātas pirms parādnieka maksātnespējas pasludināšanas, kā arī saistību izpildes princips (sk. šā likuma 6.panta pirmās daļas 4.punktu). Kreditora tiesību ierobežojums, kas noteikts maksātnespējas procesa ietvaros, nevar būt lielāks, nekā tas ir nepieciešams šā procesa mērķa sasniegšanai.

Ievērojot, ka Maksātnespējas likuma 101.panta pirmās daļas norma ir interpretējama kontekstā ar tiesību saglabāšanas un saistību izpildes principu, par būvnieka līgumsaistību izpildes nodrošinājumu kalpojošā ieturējuma nauda nav atgūstama maksātnespējas procesā un nav iekļaujama parādnieka mantas sastāvā.

Administrators no līgumiem atkāpies, pieprasot ieturējuma naudas izmaksu, turpat četrus gadus pēc prasītājas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Kamēr šī atkāpšanās nenotika, domei bija tiesisks pamats

paļauties, ka prasītāja, neraugoties uz tai pasludināto maksātnespējas procesu, respektēs saistību izpildes nodrošinājumu, kas līgumos noteikts, lai pasargātu kreditoru no parādnieka prettiesiskas rīcības (par kādu atzīstama būvdarbu veikšana, atkāpjoties no kvalitātes standartiem) nodarīto zaudējumu dēļ.

Pasūtītājs nevar zināt nedz to, vai būvdarbu defekti tiks atklāti un kad tas notiks, nedz to, vai un kad maksātnespējas procesa administrators atkāpsies no līguma, nedz arī to, kādas izmaksas prasīs defektu izlabošana, kas tādējādi liedz tam īstenot savas kreditora tiesības Maksātnespējas likumā noteiktā procedūrā.

Tas nozīmē, ka pasūtītājs neatrodas ar citiem kreditoriem salīdzināmos apstākļos. Tādēļ *tiesiski nepamatots un netaisnīgs ir strīda risinājums, kas būvdarbu pasūtītājam, kura prasījuma rašanās ir atkarīga no attiecīgu nosacījumu iestāšanās, nevis no būvnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas un kurš parūpējies par saistību izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu, liedz tiesības saņemt prasījuma apmierināšanu sakarā ar Maksātnespējas likuma 73.panta otrajā daļā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa formālu pārkāpumu.*

Ar šo spriedumu Senāts atkāpās no Senāta spriedumā lietā Nr. SKC-274/2013² izteiktajām atziņām.

² Senāta 2013.gada 29.novembra spriedums lietā Nr. SKC-274/2013 (C31428610).

Tiesas lēmuma par fiziskās personas saistību dzēšanu sekas Kreditora prasība par apmierinājuma saņemšanu no dāvanas ārpus maksātnespējas procesa

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā)
2021.gada 25.februāra spriedums lietā Nr. SKC-32/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Saistību tiesību izbeigšana –
Dāvinājums – Prasījuma apmierinājuma saņemšana no dāvanas –
Noilgums – *Maksātnespēja* – Fiziskas personas maksātnespēja –
Neizpildīto saistību dzēšana – Atbrīvošana no neizpildītajām saistībām

Par lietas būtību

Prasītājs (aizdevējs) cēla prasību pret aizņēmējiem un aizņēmēja trīs bērniem, lai saņemtu sava prasījuma apmierinājumu no nekustamā īpašuma, kuru aizņēmējs neilgi pēc kredītlīguma noslēgšanas līdzīgās daļās atdāvināja trim saviem bērniem. Prasības pamatojums: Civillikuma 1927.pantā norādītie apstākļi par mantas atzišanu par dāvinātu, ciktāl no tās atvilkti dāvinātāja parādi.

Aizdevēja bija pieteikusi kreditora prasījumu aizņēmēja maksātnespējas procesā, taču prasījumu neapmierināja pilnā apjomā. Maksātnespējas administrators piedziņu uz atdāvināto nekustamo īpašumu necēla.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja, jo dāvinājums neietilpst Maksātnespējas likuma 96., 130. un 153.pantā paredzētajā trīs gadu „aizdomu periodā”.

Apelācijas instances tiesa atzina aizdevējas tiesības prasīt apmierinājumu no atdāvinātā nekustamā īpašuma maksātnespējas procesā neapmierinātās summas apmērā.

Kasācijas sūdzību par apelācijas instances spriedumu apmierinātājā daļā iesniedza apdāvinātie, jo, lai nodrošinātu kreditoru kopuma intereses, kreditoram nav tiesību individuāli, atsevišķi no pārējiem kreditoriem un ārpus konkrētā maksātnespējas procesa celt tiesā prasību par parādnieka dāvinātās mantas vai tās daļas atdošanu atbilstoši Civillikuma 1927.pantam (Maksātnespējas likuma 97.panta pirmā daļa).

¹ ECLI:LV:AT:2021:0225.C33525715.10.S

Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā izskatītais tiesību jautājums ir par to, vai kreditors sava prasījuma apmierinājumu var saņemt tikai uz Maksātnespējas likumā norādītajiem pamatiem un šajā likumā paredzētajā kārtībā vai līdztekus tam arī prasības tiesvedības kārtībā uz Civillikuma 1927.panta pamata.

Pretēji kasācijas sūdzības iesniedzēju domām, Senāts atzina, ka no Civillikuma 1927.panta izrietošu tiesību izlietošana ārpus parādnieka maksātnespējas procesa nav pretrunā ar Maksātnespējas likumā definētiem šā likuma mērķiem un nekavē to sasniegšanu gadījumā, ja uzdāvinātā manta netiek iekļauta parādnieka mantas sastāvā tādu iemeslu dēļ, kādi ir konstatēti šajā lietā. Liedzot kreditoram minētajā Civillikuma pantā noteiktās tiesības, tiktu pārkāpts iegūto tiesību princips. Šāds kreditora tiesību ierobežojums būtu nepamatots, jo tas neveicina maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanu.

Senāts atzina, ka *Maksātnespējas likumā lietotais termins „neizpildīto saistību dzēšana” ir jātulko kā „atbrīvošana no neizpildītajām saistībām”*. *Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164.panta trešo daļu pieņemtais tiesas lēmums neizbeidz saistību tiesību, uz kuras pamata parādsaistības ir radušās. Līdz ar to šāds lēmums nenovērš nepilnīgi atdotā parāda esību, bet gan piešķir privilēģiju parādniekam nepildīt saistību parāda neatmaksātajā daļā, vienīgi viņam nodrošinot tiesisko aizsardzību pret kreditoru nākotnes prasījumiem.*

Atbrīvošana no neizpildītajām saistībām neatbilst nevienam no Civillikumā minētajiem saistību tiesības izbeigšanās gadījumiem. Maksātnespējas likuma 164.panta kārtībā pieņemtais lēmums nav uzskatāms par, pamatojoties uz Civillikuma 1892.pantu, pieņemtu spriedumu. Maksātnespējas process tiesā notiek sevišķā tiesāšanās kārtībā (sk. Civilprocesa likuma 251.panta 11.punktu), kas atšķiras no prasības tiesvedības kārtībā izskatāmajām lietām ar to, ka tajās nav strīda par tiesībām. Par saistību tiesības un kreditora statusa izbeigšanu tiesa nelemj. Savukārt atbilstoši Civillikuma 1982.pantam saistību izbeidz tāds tiesas nolēmums, ar kuru prasība ir noraidīta pēc būtības. Tas ļauj secināt, ka ar tiesību normā minēto spriedumu ir domāts nolēmums, ar kuru prasības tiesvedības kārtībā pēc būtības ir izspriests pušu strīds.

Tādējādi manta, kuru parādnieks uzdāvinājis trešajai personai laikā, kad viņam pastāvēja nenokārtotas parādsaistības pret kreditoru, un kura nav iekļauta parādnieka mantas sastāvā viņa maksātnespējas procesa ietvaros tādēļ, ka tā neatbilst noslēgto bezatlīdzības darījumu

apstrīdēšanas priekšnoteikumiem, nav atbrīvota no kreditora prasījumiem par apmierinājuma saņemšanu no dāvanas.

Senāts kā nepamatotu noraidīja arī kasācijas sūdzības iesniedzēju argumentu par noilguma iestāšanos un šajā sakarā piemērojamām tiesību normām. Izskatāmajā lietā uz tiesiskajām attiecībām starp prasītāju un atbildētājiem nav attiecināms speciālais regulējums – Maksātnespējas likums. Līdz ar to apelācijas instances tiesa noilguma noteikšanai pamatoti ir piemērojusi Civillikuma 1895.pantu.

Kooperatīvās sabiedrības biedri kā ieinteresētās personas attiecībā pret parādnieku

Maiņas darījumu apstrīdamība maksātnespējas procesā

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 28.maija spriedums lietā Nr. SKC-593/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Saistību tiesības* – Ieskaits – Ieinteresētā persona – Kooperatīvā sabiedrība – Zemnieku saimniecība – *Maksātnespēja* – Maiņas darījums maksātnespējas procesā

Par lietas būtību

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvai sabiedrībai (turpmāk – LPKS) 2020.gadā pasludināja maksātnespējas procesu. Maksātnespējas administrators 2020.gadā cēla prasību pret zemnieku saimniecību par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un parāda piedziņu. LPKS sniegusi atbildētājam pakalpojumus, par kuriem izrakstīti rēķini, bet summas dzēstas ar pušu savstarpējo ieskaitu, tādējādi nodarot zaudējumus citiem kreditoriem. Turklāt atbildētāja ir prasītājas biedre, kurai pieder 77 pajas. Tādējādi darījumi noslēgti ar ieinteresēto personu un atzīstami par spēkā neesošiem no to noslēgšanas brīža.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja. Apelācijas instances tiesa prasību noraidīja. Senāts spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Senāts lietā vērtēja šādus tiesību jautājumus: 1) vai LPKS biedrs uzskatāms par ieinteresēto personu Maksātnespējas likuma 72.panta izpratnē un 2) vai uz konkrētajiem darījumiem, kurus tiesa kvalificējusi kā ieskaitu, bija attiecināmi apsvērumi par prasījumu apmierināšanas proporcionalitāti.

Senāts norādīja, ka, iztulkojot Maksātnespējas likuma 72.pantu atbilstoši tā jēgai un mērķim, kā arī sistēmiskā kopsakarā ar 96.pantu, atzīstams, ka *visas Maksātnespējas likuma 72.panta pirmajā daļā minētās personas vienojošā pazīme ir tieša vai netieša mantiska ieinteresētība attiecībā pret parādnieku*. Līdz ar to nav nozīmes formālai atbilstībai uzskaitītajam

¹ ECLI:LV:AT:2021:0528.C69267420.12.S

personu lokam, bet izšķiroša nozīme ir mantiskajai ieinteresētībai. Turklāt Senāts atgādināja, ka ieinteresētās personas jēdzienu ir pieļaujams iztulkot paplašināti, jo tiesiski svarīga ir ekonomiskā būtība. *No mantiskās ieinteresētības viedokļa ir ievērojama līdzība starp kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) un kooperatīvās sabiedrības biedru*, jo no Kooperatīvo sabiedrību likumprojekta anotācijas izriet, ka piemērojamā likumā noteikts biedru ekonomiskās līdzdalības princips, paredzot tiesības un pienākumus kooperatīvās sabiedrības pamatkapitāla apmaksāšanā, kā arī kooperatīvās sabiedrības izdevumu un zaudējumu segšanā, bet sabiedrības likvidācijas gadījumā – arī likvidācijas kvotu atbilstoši biedram piederošo paju skaitam.

Tādējādi Senāts atzina, ka lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības biedrs ir atzīstams par ieinteresēto personu Maksātnespējas likuma 72.panta izpratnē. Līdz ar to jānoskaidro, vai, noslēdzot apstrīdētos darījumus, tika nodarīti zaudējumi parādniekam.

Lietas materiāli liecina, ka pušu saimnieciskā sadarbība lauksaimniecības kooperācijas ietvarā tika organizēta tādā formā, ka atbildētāja piegādāja prasītajai graudus to tālākai realizācijai, savukārt pretī saņēma minerālmēslus, sēklu un augu aizsardzības līdzekļus, kā arī saražoto graudu pirmapstrādes un transportēšanas pakalpojumus. Līdz ar to nav iemesla šaubām, ka puses bija vienojušās nevis par samaksu jeb atlīdzināšanas līdzekli naudā, bet gan citās lietās.

To ievērojot, Senāts attiecībā uz šo darījumu kvalifikāciju norādīja, ka tie pēc savas tiesiskās dabas ir maiņas darījumi.

Maiņas darījumi, kas slēgti normālās, kooperatīvās sabiedrības izveidošanas mērķiem atbilstošās civiltiesiskās apgrozības attiecībās, neattaisnoti neizraisa izmaiņas parādnieka mantā, tādēļ nekaitē ne pašam parādniekam, ne kreditoru kopuma interesēm.

Senāts konstatēja, ka sabiedrība veica ikdienas saimniecisko darbību, tāpēc tās veiktie maiņas darījumi nav kaitējuši ne pašai parādniecei, ne kreditoru kopuma interesēm. Līdz ar to tiesību normas sastāva pazīmes – nodarīts zaudējums parādnieka mantai – iztrūkums liedz atbildētājas biedra statusu sabiedrībā atzīt par vienīgo un nepieciešamo priekšnoteikumu prasības apmierināšanai.

Apelācijas instances tiesas secinājums, ka administrators nav pamatojis, kā izpaužies zaudējumus radošais notikums, atbilst Senāta nostājai, ka *Maksātnespējas likuma 96.panta mērķis nav parādnieka ikdienas komercdarbības ietvaros veikta darījuma atzīšana par spēkā neesošu tikai tādēļ, ka tas noslēgts trīs gadus pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.* Lai pamatotu ieskaita darījuma zaudējumus radošo raksturu, jāpastāv papildu apstākļiem, proti, ar likumu aizsargāto interešu aizskārumam.

Maksātnespējas likumā noteikto mērķu samērojamība (Judikatūras maiņa)

Parādnieka ienākumu apmērs kā pamats saistību dzēšanas plāna termiņa noteikšanai

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 3.marta lēmums lietā Nr. SPC-8/2021¹

Tiesvedība sakarā ar būtiskiem tiesību normu pārkāpumiem (Civilprocesa likuma 60.nodaļa) – *Maksātnespējas process* – Fiziskas personas maksātnespēja – Saistību dzēšanas plāna apstiprināšana – Kreditoru prasījumu segšana

Par lietas būtību

Pirmās instances tiesa 2019.gadā pabeidza fiziskas personas bankrota procedūru, pasludināja saistību dzēšanas procedūru un apstiprināja saistību dzēšanas plānu. Saistību dzēšanas plāna termiņš saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155.panta ceturtās daļas 1.punktu noteikts viens gads.

Persona 2020.gadā lūdza izdarīt grozījumus saistību dzēšanas plānā, jo līdz ar ienākumu samazinājumu nebūs iespējams pildīt saistību dzēšanas plānu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa apstiprināja saistību dzēšanas plānu grozījumus un saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155.panta ceturtās daļas 2.punktu pagarināja tā izpildes termiņu par sešiem mēnešiem, vienlaikus samazinot ik mēnesi kreditoriem novirzāmo maksājumu summu līdz 125 euro mēnesī. Kreditori neiebildā.

Par šo lēmumu Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors iesniedza protestu un lūdza to atcelt un pieteikumu nodot jaunai izskatīšanai.

Protestā norādīts, ka, sistēmiski piemērojot Maksātnespējas likuma 155.panta trešās daļas 2.punktu un ceturto daļu, personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešā daļa no faktiskajiem ienākumiem, vienlaikus ņemot vērā, ka kreditoru prasījumu segšanai novirzāmo ienākumu apmērs jebkurā gadījumā nedrīkst

¹ ECLI:LV:AT:2021:0303.C33268619.8.L

būt mazāks par vienu trešo daļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas pirms nodokļu samaksas. Piemērojot Maksātnespējas likuma 155.panta trešās daļas 2.punktu, kreditoriem novirzāmā summa ir mazāka par vienu trešo daļu no parādnieka ienākumiem un netiek ievērota Maksātnespējas likuma prasība pēc iespējas pilnīgāk segt kreditoru prasījumus.

Tiesa nepareizi piemērojusi Maksātnespējas likuma 155.panta trešās daļas 2.punktu un ceturto daļu, jo atzinusi, ka parādnieka maksājums kreditoriem var būt mazāks par vienu trešo daļu no minimālās darba algas.

Tāpat nav ievērots Maksātnespējas likuma 5.panta pirmajā daļā noteiktais mērķis – pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus.

Senāts protestēto lēmumu atcēla un jautājumu nodeva jaunai izskatīšanai rajona tiesā.

Senāta nolēmums

Atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras atziņām, Senāts norādīja, ka nav pamata uzskatam, ka protestētajā lēmumā ietvertā Maksātnespējas likuma 155.panta interpretācija un maksātnespējas process pats par sevi radītu kreditoram pārmērīgi lielu nastu saistībā ar parāda neatgūšanu. Tāpēc Senāts atkāpās no 2020.gada 2.jūlija lēmumā lietā Nr. SPC-14/2020² un 2020.gada 14.oktobra lēmumā lietā Nr. SPC-13/2020³ ietvertā Maksātnespējas likuma 155.panta tulkojuma, uz kuru norādīja protesta iesniedzējs, atzīmējot, ka *tiesību aizsardzībai jābūt efektīvai un vienlīdz vērstai gan uz parādnieka atbrīvošanu no parādsaistībām, gan finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildes veicināšanu un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu.*

Ja personām, kuras no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ nav spējīgas novirzīt kreditoru prasījumu segšanai līdzekļus vienas trešdaļas apmērā no minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas, tad tiesības uz atbrīvošanu no atlikušajām saistībām viņām tiktu atņemtas pēc būtības.

Senāts izskaidroja, ka *Maksātnespējas likuma 155.panta tiesību normas ir paredzētas, lai noteiktu saistību dzēšanas plāna termiņu (kas diferencējams, par pamatu ņemot likumā paredzēto kritēriju – parādnieka ienākumu apmēru), nevis lai noteiktu to parādnieka ienākumu daļu, kuru ir tiesības saņemt kreditoram. Minētā panta otrajā, trešajā un ceturtajā daļā paredzētais saistību dzēšanas plāna termiņš ir nosakāms, secīgi piemērojot katru nākamo tiesību normas daļu gadījumā, ja nepastāv iepriekšējā daļā norādītie noteikumi.*

² ECLI:LV:AT:2020:0702.C71143719.7.L

³ ECLI:LV:AT:2020:1014.C26102919.8.L

Senāts konstatēja, ka tomēr šajā gadījumā tiesa, grozot saistību dzēšanas plānu, atstājusi bez ievērības, ka parādnieka saistību dzēšanas plāna grozījumos nav norādes, kādiem tieši mērķiem paredzēti uzturēšanas izdevumi. Tāpat nav iesniegti pierādījumi tam, ka šādi izdevumi objektīvi ir nepieciešami. Tādējādi lēmumā secināts, ka tiesa nav pārbaudījusi pierādījumus un noskaidrojusi priekšnoteikumus Maksātnespējas likuma 155.panta trešās daļas 2.punkta attiecināšanai uz izskatāmās lietas apstākļiem.

Kreditoru tiesības maksātnespējas procesā tikt informētiem par pieteikuma izskatīšanu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu

Civillietu departamenta 2021.gada 15.decembra lēmums
lietā Nr. SPC-34/2021¹

Tiesvedība sakarā ar būtiskiem tiesību normu pārkāpumiem (Civilprocesa likuma 60.nodaļa) – *Maksātnespējas process* – Fiziskas personas maksātnespēja – Zaudējumi neatļautas darbības (delikta) rezultātā – Saistību dzēšanas procedūra – Bankrota procedūras pabeigšana – *Civilprocess* – Kreditora informēšana par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu

Par lietas būtību

Ar pirmās instances tiesas spriedumu pasludināts fiziskas personas maksātnespējas process. Tiesa ar lēmumu apstiprinājusi fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanu, saistību dzēšanas plānu ar grozījumiem, kā arī pasludinājusi saistību dzēšanas procedūru. Ar tiesas 2020.gada 12.oktobra lēmumu fiziskās personas saistību dzēšanas procedūra izbeigta, dzēstas saistību dzēšanas plānā norādītās neizpildītās saistības un maksātnespējas process izbeigts.

Tiesvedības gaita

Ģenerālprokurors iesniedza protestu, kurā lūdza 2020.gada 12.oktobra lēmumu atcelt daļā, ar kuru dzēstas fiziskās personas saistības pret biedrību „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs”, un pieteikumu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Senāts protestēto lēmumu atcēla daļā, ar kuru dzēstas fiziskās personas saistības pret biedrību „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs”, un šajā daļā pieteikumu nodeva jaunai izskatīšanai rajona tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka lietā izšķirami tiesību jautājumi: 1) par Civilprocesa likuma 363.³⁵pantā noteiktā paziņošanas pienākuma tvērumu; 2) kā Maksātnespējas likuma 164.panta ceturtās daļas 2.punkts piemērojams situācijā, kurā kreditors izvirzījis argumentu, ka tā prasījums izriet no parādnieka neatļautas darbības (delikta).

¹ ECLI:LV:AT:2021:1215.C30726918.9.L

Jautājumā par Civilprocesa likuma 363.³⁵pantā noteiktā paziņošanas pienākuma tvērumu Senāts norādīja turpmāko.

Atbilstoši atklātības principam informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu (Maksātnespējas likuma 6.panta 7.punkts).

Kārtību, kādā izskatāms pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā, nosaka Civilprocesa likuma 363.³⁵pants, kura otrā daļa noteic, ka tiesa apstiprina saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja konstatē, ka parādnieks ir izpildījis saistību dzēšanas plānu un nav saņemti kreditoru un parādnieka iebildumi vai arī saņemtie iebildumi atzīstami par nepamatotiem.

Iebildumus iesniegt nav iespējams, ja par pieteikumu un tā izskatīšanu kreditors nav informēts. Līdz ar to iepriekš minētā Civilprocesa likuma tiesību norma paredz tiesības kreditoriem tikt informētiem par pieteikuma izskatīšanu.

Tādējādi no Civilprocesa likuma 363.³⁵panta otrās daļas izriet kreditoru tiesības tikt informētiem par pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu izskatīšanu. Nepaziņošana par pieteikuma izskatīšanu atzīstama par būtisku procesuālo tiesību normu pārkāpumu, jo var objektīvi liegt iespēju izmantot tiesības izteikt iebildumus par pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu un atbrīvošanu no atlikušajām saistībām.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 164.panta ceturtās daļas 2.punktam pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi no neatļautas darbības.

Senāts konstatēja, ka lietas materiālos esošajā saistību dzēšanas plānā iekļauts kreditora biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošināšanas birojs” prasījums ar norādi, ka zaudējumi radušies neatļautas darbības (delikta) rezultātā. Līdz ar to šāds prasījums nevar tikt dzēsts fiziskas personas maksātnespējas ietvaros.

Senāts norādīja, ka tiesai, lai noskaidrotu jautājuma par atbrīvošanu no konkrētajām atlikušajām saistībām izskatīšanā nozīmīgos apstākļus, bija jāpārbauda to rašanās pamats un tā atbilstība norādītās tiesību normas sastāvam.

X. Nolēmumi, kas izriet no zemesgrāmatu tiesībām

Savstarpēji saistītu nostiprinājuma lūgumu izskatīšana

Ierakstīšana zemesgrāmatā kā nekustamā īpašuma pirkuma līguma izpildes obligāts nosacījums

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 7.janvāra lēmums lietā Nr. SKC-42/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Saistību tiesības* – Pārjaunojuma līgums – Pirkuma līgums – Nekustamā īpašuma pirkuma izpildes obligāts nosacījums – Ieraksts zemesgrāmatā

Par lietas būtību

Pašvaldība lūdza nostiprināt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu uz pārjaunojuma līguma pamata. Zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pašvaldības nostiprinājuma lūgumu par īpašuma tiesību nostiprināšanu atstāja bez ievērības.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās instances, gan apelācijas instances tiesa pievienojās zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmuma motīviem un atstāja to negrozītu, jo pārjaunojuma līgums nav dokuments, kas apliecina nostiprināmās tiesības. Potenciālā īpašniece blakus sūdzību neiesniedza, tādēļ attiecībā uz viņu nostiprinājuma lūguma atstāšana bez ievērības jau ir spēkā.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un jautājumu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Lēmumam pievienotas senatoru atsevišķās domas.

Senāta nolēmums

Senāts nepiekrīta apgabaltiesas lēmumā izteiktajai atziņai, ka attiecībā uz potenciālo īpašnieci iesniegtā nostiprinājuma lūguma atstāšana bez ievērības ir spēkā. Gan pašvaldības, gan potenciālās īpašnieces nostiprinājuma lūgumi iesniegti vienas un tās pašas tiesības nostiprināšanai, pamatojoties uz pārjaunojuma līgumu. Līdz ar to, ja

iesniegtie nostiprinājuma lūgumi ir savstarpēji saistīti, tie atrauti viens no otra nav izskatāmi un tādējādi to izskatīšana nevar beigties ar atšķirīgu rezultātu.

Nemot vērā, ka konkrētajā gadījumā pašvaldībai piederošais dzīvoklis ir pārdots izsolē, kur to uz nomaksu iegādājies izsoles uzvarētājs, starp pašvaldību kā pārdevēju un izsoles uzvarētāju kā pircēju noslēgts pirkuma līgums, atzīstams, ka dzīvokļa īpašums ir atsavināts, ievērojot Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma noteikto kārtību un pieļautos atsavināšanas veidus. Šajā sakarā Senāts piekrita pašvaldības blakus sūdzībā norādītajam argumentam, ka nedz Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma, nedz Civillikuma normas neaizliedz pašvaldībām slēgt saistību pārjaunojuma līgumus, ja vien tiek ievērota likumā noteiktā pašvaldībai piederošās mantas atsavināšanas kārtība. Citiem vārdiem, neviens likums neparedz vispārēju aizliegumu pašvaldībām slēgt pārjaunojuma līgumu kā tādu.

Senāts atgādināja, ka īpašuma tiesību iegūst ar iegūšanas tiesiskā pamata ierakstīšanu zemesgrāmatā (Civillikuma 993.panta pirmā daļa), tāpēc bez īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā nekustamā īpašuma pirkuma līgumu nevar uzskatīt par izpildītu, un likumā noteiktais pienākums (saistība) pusēm saglabājas. Tā kā izsoles uzvarētājs likumā noteikto pienākumu nostiprināt savas īpašuma tiesības zemesgrāmatā nebija izpildījis, šīs saistības pārjaunošanai nebija šķēršļu slēgt pārjaunojuma līgumu.

Senāts norādīja, ka pārjaunojuma līgums tikai pārjauno atsevišķu no pirkuma līguma izrietošu saistību, bet neaizstāj pirkuma līgumu kā tādu. Tādēļ konkrētajā gadījumā nekustamā īpašuma atsavināšanas pamats ir pirkuma līgums, kurš slēgts, pamatojoties uz pašvaldības lēmumu „Par pašvaldības dzīvokļa īpašuma [adrese] izsoles rezultātu apstiprināšanu, pircēja noteikšanu un pirkuma līguma uz nomaksu ar hipotēku slēgšanu”, nevis pārjaunojuma līgums.

Senāts *obiter dictum* atgādināja, ka Civillikuma 993.panta otrā daļa nosaka, ka zemesgrāmatās jāieraksta ne vien katrs nekustamā īpašuma atsavinājums, bet arī vispār katra tā īpašnieka maiņa. Pirkuma līgums kā atsavinājuma darījums, kā arī no tā izrietošā īpašnieku maiņa, pašvaldības vietā iestājoties izsoles uzvarētājam, zemesgrāmatā netika ierakstīta. Neskatoties uz to, ar pārjaunojuma līgumu īpašuma tiesības tika nodotas tālāk potenciālai īpašniecei. Līdz ar to tiesnesim, izskatot potenciālās īpašnieces un pašvaldības nostiprinājuma lūgumu no jauna, jāapsver, vai minētais apstāklis nav atzīstams par patstāvīgu šķērslī īpašuma tiesības nostiprināšanai uz potenciālās īpašnieces vārda.

¹ ECLI:LV:AT:2020:0107.SK004221.7.L

Nostiprinājuma lūguma ievērošana daļā

Civillietu departamenta 2021.gada 3.marta lēmums lietā Nr. SKC-314/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Lietu tiesības* – Īpašuma tiesību nostiprināšana zemesgrāmatā – Nostiprinājuma lūgums – Nostiprinājuma lūguma ievērošana daļā

Par lietas būtību

Piecām personām zemesgrāmatā nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, katrai uz 1/5 domājamo daļu. Uz viena no šiem līdzīpašniekiem piederošo nekustamā īpašuma 1/5 domājamo daļu zemesgrāmatā ierakstīta piedziņas atzīme.

Pieci bijušie īpašnieki un pircējs rajona tiesā iesniedza nostiprinājuma lūgumu par īpašuma tiesību uz nekustamo īpašumu ierakstīšanu zemesgrāmatā uz pircēja vārda.

Rajona tiesas tiesnesis lūgumu atstāja bez ievēribas, norādot, ka piedziņas atzīme kavē jebkuru īpašnieka izdarāmu labprātīgu nostiprināšanu, tāpēc uz 1/5 domājamo daļu zemesgrāmatā ierakstīta piedziņas atzīme ir šķērslis pircēja īpašuma tiesību nostiprināšanai.

Tiesvedības gaita

Apelācijas instances tiesa rajona tiesas tiesneša lēmumu atstāja negrozītu.

Senāts atcēla abus lēmumus un nodeva nostiprinājuma lūgumu jaunai izskatīšanai rajona tiesā.

Senāta nolēmums

Tiesību jautājums, uz kuru Senātam jāatbild, ir, vai uz vienam kopīpašniekam piederošo kopējās lietas daļu zemesgrāmatā ierakstītā piedziņas atzīme visa kopīpašuma atsavināšanas gadījumā ir šķērslis ieguvēja īpašuma tiesību nostiprināšanai uz pārējiem kopīpašniekiem piederošajām kopīpašuma daļām.

Interpretējot kopsakarā Civillikuma 1067.panta pirmo daļu un 1072.pantu, Senāts norādīja, ka minēto materiālo tiesību normu izpratnē katram nekustamā īpašuma kopīpašniekam piederošā

¹ ECLI:LV:AT:2021:0303.SKC031421.9.L

kopējās lietas daļa ir patstāvīgs privāttiesiskās apgrozības priekšmets.

Senāts atzina, ka atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 46.panta otrajai daļai uz nekustamā īpašuma domājamo daļu zemesgrāmatā ierakstītā piedziņas atzīme kavē jebkuru īpašnieka izdarāmu labprātīgu nostiprināšanu, tostarp īpašuma tiesību nostiprināšanu uz šo kopīpašuma daļu pircējam.

Aplūkojamā gadījumā nostiprināt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu pircējam, iesniedzot kopīgu nostiprinājuma lūgumu, lūguši arī citi kopīpašnieki.

Zemesgrāmatu likuma 79.panta otrā daļa noteic: ja lūgumu var ievērot tikai pa daļai, tad tiesnesis nolemj apmierināt lūgumu pielaižamā apjomā, atstājot to pārējā daļā bez ievēribas, izņemot 81.pantā paredzēto gadījumu, kad lūgums atstājams bez ievēribas visumā.

Senāts atzina, ka pamatots ir blakus sūdzības arguments, ka rajona tiesas tiesnesis, atstājot nostiprinājuma lūgumu bez ievēribas visumā, nav izpildījis Zemesgrāmatu likuma 79.panta otrās daļas, kas noteic, ka, ja lūgumu var ievērot tikai pa daļai, tad tiesnesis nolemj apmierināt lūgumu pielaižamā apjomā, atstājot to pārējā daļā bez ievēribas, izņemot 81.pantā paredzēto gadījumu, kad lūgums atstājams bez ievēribas visumā, prasības, jo nostiprinājuma lūguma apmierināšanai daļā, proti, par īpašuma tiesību nostiprināšanu pircējam uz četru bijušo īpašnieku kopīpašuma daļām, nepastāvēja šķēršļi.

Kā nepamatotu Senāts atzina apelācijas instances tiesas secinājumu, ka īpašuma tiesību nostiprināšana pircējam uz četriem kopīpašniekiem piederošajām kopīpašuma daļām būtu pretrunā ar Civillikuma 719. un 1073.pantu, jo minētās materiālo tiesību normas regulē līdzmantinieku rīcību ar mantojumu un pirmpirkuma tiesības izlietošanas kārtību kopīpašuma daļas atsavināšanas gadījumā, tādēļ tās uz konkrēto tiesisko situāciju, proti, kad lūgumu par kopējās lietas pārdošanu noslēguši visi kopīpašnieki, nav attiecināmas.

Senāts atzīmēja, ka šajā gadījumā nav nozīmes arī apstāklim, ka līgumā nav norādīts, kādā kārtībā starp kopīpašniekiem tiek sadalīta pirkuma maksa, jo pārdevēji, parakstot notāra klātbūtnē nostiprinājuma lūgumu, ir apliecinājuši, ka viņi ir saņēmuši visu pirkuma maksu.

XI. Nolēmumi, kas izriet no civilprocesa tiesībām

Brīdis, ar kuru tiesa var grozīt prāvnieku tiesiskās attiecības

Sprieduma procesuālā un materiāltiesiskā spēkā esība

Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 3.marta spriedums lietā Nr. SKC-7/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Dzīvokļa tiesības* – Zemes nomas tiesisko attiecību konstatēšana – Funkcionāli nepieciešamās zemes platības grozīšana – *Civilprocess* – Sprieduma materiāltiesiskā spēkā esība

Par lietas būtību

Uz zemes īpašnieces zemes atrodas daudzdzīvokļu māja. Zemes īpašniece 2012.gadā cēla prasību pret daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotāju par 1858 m² zemes nomas un nekustamā īpašuma nodokļa parāda piedziņu. Atbildētāja 2013.gadā cēla pretprasību, kurā lūdza konstatēt 1110 m² zemes nomas tiesisko attiecību esību un uzlikt pienākumu rakstveidā noslēgt zemes nomas līgumu.

Tiesvedības gaita

Gan pirmās, gan otrās instances tiesa prasību un pretprasību apmierināja daļēji. Tiesa atzina zemes nomas tiesiskās attiecības uz 1110 m² zemes ar 6 % nomas maksu gadā no tās kadastrālās vērtības, kā arī noteica pienākumu apsaimniekotājam maksāt nekustamā īpašuma nodokli par nomā esošo zemi. Pārējā daļā tiesa prasību noraidīja.

Kasācijas sūdzībā prasītāja lūdza atcelt spriedumu daļā, ar kuru tiesa no 2014.gada 1.jūlija samazināja iznomājamo zemes platību par 748 m² un nepiedzina no atbildētājas nomas maksu un nekustamā īpašuma nodokļa daļu.

Senāts grozīja sprieduma daļā, ar kuru apmierināta pretprasība, nosakot tiesisko attiecību sākuma termiņu no 2021.gada 3.marta, bet pārējā daļā spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedumam pievienotas senatoru atsevišķās domas.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka, noraidot zemes īpašnieces prasību par 1858 m² zemes nomas tiesisko attiecību pastāvēšanu un par tai atbilstošas nomas maksas parāda piedziņu līdz brīdim, kamēr kompetenta institūcija (konkrētajā gadījumā tiesa) nav lēmusi par funkcionāli nepieciešamā zemesgabala grozīšanu, apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 50.panta pirmās daļas 3.punktu un 54.panta pirmo daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2014.gada 30.septembrim). Senāts arī konkretizēja, ka, *apmierinot prasību par dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamā zemesgabala platības grozīšanu, tiesiskās attiecības var tikt grozītas no kāda brīža pagātnē, proti, ar atpakaļvērstu spēku, tikai gadījumos, kad tiesisko attiecību grozīšana tiek saistīta ar kādu lietas apstākli, kuru tiesa tikai konstatē, vai kad tiesisko attiecību grozīšanu ar atpakaļvērstu spēku paredz strīdam piemērojamās tiesību normas. Pārējos gadījumos, kad tiesiskās attiecības tiek grozītas ar tiesas spriedumu, attiecīgie grozījumi stājas spēkā vienlaikus ar sprieduma stāšanās likumīgā spēkā un ir spēkā uz turpmāko laiku.*

Pārējos gadījumos, kad tiesiskās attiecības tiek grozītas, *spriedums procesuāli stājas spēkā ar brīdi, kad tas kļūst nepārsūdzams. Savukārt sprieduma procesuālā spēkā stāšanās ir obligāts priekšnosacījums, lai tas iegūtu materiāltiesisku spēku, proti, galīgi noregulētu starp prāvniekiem pastāvošo strīdu, izslēdzot iespēju konkrētajiem prāvniekiem attiecīgo strīdu (par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata) atkārtoti risināt tiesā.*

Izskatāmajā lietā tas nozīmē, ka pušu tiesiskās attiecības var tikt grozītas tikai ar brīdi, kad stājas spēkā tiesas spriedums (tā daļa), ar kuru noteikts iznomājamās zemes platības samazinājums.

Ievērojot procesuālās ekonomijas principu un Civilprocesa likuma 474.panta 4.punktā paredzēto kompetenci, Senāts grozīja spriedumu daļā, ar kuru bija apmierināta pretprasība, un noteica dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamā zemesgabala platību no Senāta sprieduma dienas.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0303.C24186312.7.S

Zemesgrāmatā ar tiesas spriedumu ievestās atpakaļpirkuma tiesības saistošais spēks nekustamā īpašuma jaunajam īpašniekam

Prasības tiesības procesuālajā līdzdalībā

Civillietu departamenta 2021.gada 11.februāra spriedums
lietā Nr. SKC-40/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Saistību *tiesības* – Atpakaļpirkuma tiesības – *Zemesgrāmatu jautājumi* – Zemesgrāmatas ieraksta juridiskās sekas – Saistību tiesības ar liettiesisku raksturu – *Civilprocess* – Līdzprasītāji – *Res judicata*

Par lietas būtību

Prasītāji, personas [A] un [B], cēla prasību pret SIA „Medicīnas sabiedrība Gaiļezers” par atpakaļpirkuma tiesības atzīšanu par pirmpirkuma tiesību un ieraksta grozīšanu zemesgrāmatā. Atpakaļpirkuma tiesības uz nekustamo īpašumu – zemi un ēku – zemesgrāmatā nostiprinātas, pamatojoties uz 2002.gada 7.februāra līgumu un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2013.gada 3.jūlija spriedumu, ar kuru nospriests zemesgrāmatas nodalījumā ierakstīt, ka nekustamā īpašuma pārdošanas gadījumā SIA „Medicīnas sabiedrība Gaiļezers” saglabā atpakaļpirkuma tiesības.

Persona [B] ar 2015.gada 26.oktobra dāvinājuma līgumu kļuva par nekustamā īpašuma īpašnieci.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja, apelācijas instance tiesa prasību apmierināja un ar spriedumu grozīja nekustamajam īpašumam zemesgrāmatā atvērtajā nodalījumā III daļas 1.iedaļas 2.1.ierakstu no „noteikta atpakaļpirkuma tiesība” uz „noteikta pirmpirkuma tiesība”.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2013.gada 3.jūlija spriedumu lietā ir izšķirts strīds starp SIA „Medicīnas sabiedrība

¹ ECLI:LV:AT:2021:0211.C30496418.9.S

Gaiļezers” un personu [A] par atpakaļpirkuma tiesības ierakstīšanu zemesgrāmatā. Tas nozīmē, ka strīds par 2002.gada 7.februāra līgumā pielīgtais atpakaļpirkuma tiesības juridisko dabu un tās koroborāciju ir izšķirts galīgi, jo spriedums ir stājies likumīgā spēkā.

Senāts piekrita kasācijas sūdzībā norādītajam, ka apelācijas instances tiesa kļūdījusies tiesiskās attiecības, kas izšķirta ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2013.gada 3.jūlija spriedumu, kvalifikācijā, atzīstot to par liettiesisku.

Ja kāda no darījuma pusēm nepilda saistību parakstīt nostiprinājuma līgumu, tad otrai pusei ir tiesība celt personisku (saistībtiesisku) prasību. Arī Civillikuma 2054.pantā paredzētā atpakaļpirkuma tiesība (pienākums pārdot atpakaļ) ir saistību tiesība, tikai ar tās ieviešanu zemesgrāmatā šī saistība iegūst liettiesisku raksturu. Ar tiesības ieviešanu zemesgrāmatā saistību tiesība nepārvēršas par lietu tiesību.

Atsaucoties uz *res judicata* principa attiecināšanu uz spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā, Senāts konkretizēja, ka tas, ka iepriekšējā tiesvedībā persona [A] kā atbildētājs ar tam likumā paredzētajiem procesuālajiem līdzekļiem (ceļot pretprasību vai pārsūdzot pirmās instances tiesas spriedumu) nav uzskatījis par vajadzīgu aizstāvēt savas tiesības, izslēdz pamatu citā tiesvedībā pārvērtēt ar 2002.gada 7.februāra līgumu pielīgtais tiesības juridisko dabu, jo pretējā gadījumā tiktu apšaubīta starp tiem pašiem prāvniekiem iepriekšējā lietā konstatēto apstākļu (faktu) prejudicialitāte, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 96.panta otrajai daļai nav pieļaujams.

Lai atzītu par iespējamu prāvniekiem realizēt prasības tiesības procesuālajā līdzdalībā kā līdzprasītājiem, tiesai jāpārlicinās, vai celtā prasība attiecībā uz katru no prasītājiem balstās uz vienu un to pašu prasības pamatu. Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot par iespējamu personām [A] un [B] realizēt tiesības apstrīdēt 2002.gada 7.februāra līgumā pielīgto atpakaļpirkuma tiesību un prasīt grozīt ierakstu zemesgrāmatā Civilprocesa likuma 75.pantā paredzētajā procesuālajā līdzdalībā kā līdzprasītājiem, nav ņēmusi vērā, ka prasības pamats katram no prasītājiem ir atšķirīgs, jo nesakrīt laiks, kurā tie bauda īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, kas izslēdz iespēju viņiem realizēt procesuālās tiesības līdzprasītāju statusā.

Proti, persona [A] nav nekustamā īpašuma īpašnieks, lai būtu tiesīgs apstrīdēt ierakstu zemesgrāmatā, turklāt, kā norādīts iepriekš, strīds starp [A] un atbildētāju par 2002.gada 7.februāra līgumā pielīgtais atpakaļpirkuma tiesības juridisko dabu un tās ieviešanu zemesgrāmatā izšķirts galīgi. Savukārt personai [B], kura nekustamo īpašumu ieguvusi

beztalīdzības ceļā, kā jaunajai īpašniecei ir saistoša ar spriedumu zemesgrāmatā ievestā atpakaļpirkuma tiesība, kā to noteic Civillikuma 2057.pants.

Tādējādi *nekustamā īpašuma jaunais īpašnieks nevar prasības tiesvedības kārtībā apstrīdēt atpakaļpirkuma tiesību, kas zemesgrāmatā ieviesta ar tiesas spriedumu lietā, kurā kā prāvniece piedalījies iepriekšējais īpašnieks.*

Aizliegums piemērot analogiju likumā noregulētam jautājumam

Civillietu departamenta 2021.gada 17.maija spriedums lietā Nr. SKC-107/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Darba tiesības* – Notiesātas personas nodarbinātība saistībā ar bērniem – *Civilprocess* – Analogijas piemērošana

Par lietas būtību

Prasītājs 2019.gadā cēla tiesā prasību pret darba devēju par uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā un vidējās izpeļņas par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņu. Prasītājs bija pieņemts darbā pašvaldības iestādē (sporta bāzē) par ēkas uzraugu, bet ar darba devējas rīkojumu darba līgums izbeigts, jo atklājies, ka prasītājs 1980.gadā ir notiesāts par Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodeksa 204.panta otrajā daļā norādītā nozieguma (tīšām darbībām, kas rupji pārkāpj sabiedrisko kārtību vai sociālistiskās sadzīves noteikumus un izpaužas acīm redzamā necienībā pret sabiedrību (huligānisms)) izdarišanu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja daļēji: darba devēja rīkojums atcelts un darbinieks atjaunots darbā iepriekšējā amatā; no atbildētājas prasītāja labā piedzīta vidējā izpeļņa par darba piespiedu kavējuma laiku, ieturot no šīs summas likumā noteiktos nodokļu maksājumus. Pārējā daļā tiesa prasību noraidīja.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētājas iesniegto apelācijas sūdzību, apgabaltiesa nosprieda prasību apmierināt.

Senāts vērsās ar pieteikumu Satversmes tiesā, norādot, ka Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta piektās daļas 1.punkts neatbilst Satversmes 106.panta pirmajam teikumam, jo nesamērīgi ierobežo personas pamattiesības, proti, tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, kā arī, ka šī norma neatbilst Satversmes 91.panta pirmajam teikumam, jo attiecībā uz citām salīdzināmām personu grupām, kurām ir vēl ciešāka saskarsme ar bērniem, tiek veikta individuāla izvērtēšana.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0517.C12173819.16.S

Satversmes tiesa² atzina apstrīdēto tiesību normu par neatbilstošu Satversmes 106.panta pirmajam teikumam un par spēkā neesošu no 2022.gada 1.janvāra, bet attiecībā uz prasītāju par spēkā neesošu no šīs personas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesai radušās šaubas par piemērojamās tiesību normas atbilstību Satversmei, tāpēc tā uzskatīja par iespējamu nepiemērot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta piektās daļas 1.punktu, bet prasība apmierināta, balstoties uz Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra spriedumu lietā Nr. 2017-07-01, ar kuru par Satversmei neatbilstošu atzīta Izglītības likuma 50.panta 1.punkta norma, kurā tika noteikts analogs aizliegums agrāk par vardarbīgu noziegumu sodītu personu nodarbināšanā saskarsmē ar bērniem.³

Senāts norādīja, ka *analogija ir piemērojama tajos gadījumos, kad likumā kāds jautājums nav noregulēts, proti, pastāv likuma robs. Ja strīdīgo tiesisko situāciju reglamentē spēkā esošs normatīvais akts, tiesa nedrīkst piemērot tiesību analogiju*. Konkrētais gadījums ir skaidri noregulēts, un tādēļ no juridiskās metodes viedokļa nebija pamata piemērot analogiju. *Konstatējot, ka piemērojamā tiesību norma neatbilst Satversmei, tiesai ir pienākums iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai*.

Senāts secināja, ka tiesas spriedumu šādā situācijā nevar atzīt par tiesisku, un to atcēla.

Vienlaikus Senāts vērsa uzmanību, ka šajā lietā pēc Satversmes tiesas sprieduma apelācijas instances tiesai, izskatot lietu pēc būtības, apstrīdētā norma uz konkrēto personu jāattiecinā individuāli, izvērtējot riskus, ko rada tieši šīs personas nodarbinātība, kas citstarp ietver saskarsmi ar bērniem, un šai nolūkā jāpiemēro Satversme un minētajā Satversmes tiesas spriedumā ietvertās atziņas.⁴

Ņemot vērā, ka no Latvijas PSR Kriminālkodeksa panta, pēc kura notiesāts prasītājs, dispozīcijas izriet, ka kriminālatbildība varēja iestāties, pastāvot dažādām noziegumu kvalificējošām pazīmēm (tīšas darbības, kas

varēja izpausties acīm redzamā necieņā pret sabiedrību, rupji pārkāpjot sabiedrisko kārtību vai sociālistiskās sadzīves noteikumus), lai veiktu personas individuālu izvērtējumu, ņemot vērā riskus, ko rada tieši šīs personas nodarbinātība saskarsmē ar bērniem, tiesai primāri jānoskaidro, par ko šī persona bija notiesāta.

Tomēr Senāts vērsa uzmanību, ka bērnu vislabāko interešu prioritātes princips ļauj ierobežot citu personu tiesības, ja ir saprātīgs pamats uzskatīt, ka bez šāda ierobežojuma var tikt apdraudētas bērna intereses.

² Sk. Satversmes tiesas 2021.gada 25.marta sprieduma lietā Nr. 2020-36-01 21.punktu.

³ Sk. Latgales apgabaltiesas 2020.gada 20.marta sprieduma lietā Nr. CA-0093-20 (ECLI:LV:LAAT:2020:0320.C12173819.7.S) 7.punktu.

⁴ Sk. Satversmes tiesas 2021.gada 25.marta sprieduma lietā Nr. 2020-36-01 21.punktu.

Lēmuma par atteikšanos pieņemt ar jauniem prasījumiem papildinātu prasības pieteikumu pārsūdzība

Civillietu departamenta 2021.gada 29.janvāra lēmums
lietā Nr. SKC-133/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Saistību tiesības* – Zaudējumu atlīdzība – *Civilprocess* – Prasījumu papildināšana ar jauniem prasījumiem – Prasības papildinājumu nepieņemšanas pārsūdzība

Par lietas būtību

AS „Siera Nams” mazākuma akcionāre Zviedrijā reģistrētā sabiedrība uzskata, ka valdes un padomes locekļi nodarījuši sabiedrībai zaudējumus. 2017.gada 21.decembrī prasītāja, Zviedrijā reģistrēta sabiedrība, cēla prasību pret AS „Siera Nams” valdes un padomes locekļiem (6 personām) un lūdza piedzīt solidāri no atbildētājiem zaudējumu atlīdzību 10 000 euro.

Prasītāja 2020.gada 15.janvārī iesniedza prasības pieteikuma grozījumus, kuros lūdza pieaicināt lietā trīs līdzatbildētājus un papildus lūdza 1) atzīt par spēkā neesošu nekustamā īpašuma 2017.gada 14.augusta pirkuma līgumu, kas noslēgts starp vienu no atbildētājiem un vienu no pieaicināmajiem līdzatbildētājiem, un noteikt, ka izdarāmi attiecīgi pārgrozījumi zemesgrāmatā; 2) atzīt par spēkā neesošu darījumu, ar kuru viens no pieaicināmajiem līdzatbildētājiem atsavināja citam pieaicināmajam līdzatbildētājam tās pamatkapitāla palielināšanas rezultātā izlaistās 35 kapitāla daļas; 3) atzīt par spēkā neesošu darījumu, ar kuru viens no pieaicināmajiem līdzatbildētājiem atsavināja trešajai personai tās pamatkapitāla palielināšanas rezultātā izlaistās 35 kapitāla daļas.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesas tiesnese ar 2020.gada 17.janvāra lēmumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 2.punktu, atteicās pieņemt prasības pieteikuma grozījumus (papildinājumus).

Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2020.gada 23.aprīļa lēmumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 441.pantu, prasītājas blakus sūdzību atstāja bez izskatīšanas, norādot, ka Civilprocesa likums neparedz iespēju pārsūdzēt lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt prasības pieteikuma grozījumus, un šāds lēmums nekavē lietas virzību.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0129.C68544117.26.L

Par minēto lēmumu prasītāja iesniedza blakus sūdzību un lūdza to atcelt.

Ar apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneses 2020.gada 14.maija lēmumu atteikts pieņemt prasītājas blakus sūdzību, un tā atdota iesniedzējai, norādot, ka lēmums nav pārsūdzams.

Senāts abus apgabaltiesas lēmumus atcēla un nodeva blakus sūdzību par pirmās instances tiesas tiesneses lēmumu jaunai izskatīšanai apgabaltiesā.

Senāta nolēmums

Senāts atzina, ka konkrētajā gadījumā prasītāja iesniegusi prasības pieteikuma grozījumus, faktiski papildinot celto prasību par zaudējumu atlīdzības piedziņu ar tai pakārtotiem jauniem prasījumiem, kuri vērsti uz iespējama labvēlīga sprieduma izpildes nodrošināšanu.

Lai arī atsevišķs regulējums attiecībā uz tāda lēmuma, ar kuru atteikts pieņemt prasības pieteikuma grozījumus vai papildinājumus, pārsūdzamību nepastāv, Senāts norādīja, ka tiesai ir jāiedziļinās iesniegto grozījumu vai papildinājumu būtībā, lai noskaidrotu, kāda rakstura grozījumi vai papildinājumi tie ir un kāds tiesiskais regulējums uz tiem attiecināms.

Tiesas lēmums par atteikšanos pieņemt ar jauniem prasījumiem papildinātu prasības pieteikumu, kas pamatots ar prasības tiesību neesību, ir līdzvērtīgs atteikumam pieņemt prasības pieteikumu uz Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 2.punkta pamata. Šādu lēmumu var pārsūdzēt saskaņā ar Civilprocesa likuma 132.panta trešo daļu.

Turklāt, tā kā šajā gadījumā prasības papildinājumu nepieņemšanas pamats ir prasības tiesību neesība, tas, pretēji apelācijas instances tiesas secinātajam, liedz prasītājai griezties tiesā ar jaunu prasību citā tiesvedībā (sk. Civilprocesa likuma 132.panta ceturto daļu). Minētais Senāta ieskatā norāda uz prasītājas iespējami aizskarto tiesību nozīmīgumu un attiecīgi uz atteikuma pārsūdzības iespējas nepieciešamību.

Civilprocesa likuma 449.panta otrās daļas 1.punktā ir noteikts, ka apgabaltiesas lēmumu par blakus sūdzību var pārsūdzēt Augstākajā tiesā 10 dienu laikā no lēmuma izsniegšanas dienas, ja ar šo lēmumu noraidīta blakus sūdzība par lēmumu atteikties pieņemt prasību, pamatojoties uz šā likuma 132.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu.

Līdz ar to atbilstoši minētās tiesību normas saturam un jēgai Senātā var pārsūdzēt arī tādu apgabaltiesas lēmumu kā konkrētajā lietā, proti, ar kuru atstāta bez izskatīšanas blakus sūdzība par lēmumu, ar kuru atteikts

pieņemt prasības pieteikumu (prasības pieteikuma papildinājumus), pamatojoties uz šā likuma 132.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu.

Senāts piekrita blakus sūdzības iesniedzējas viedoklim, ka konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesas tiesnesei, saņemot blakus sūdzību par apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 23.aprīļa lēmumu, bija jārīkojas atbilstoši Civilprocesa likuma 443.panta pirmās daļas 2.punkta noteikumiem, proti, jānosūta saņemtā blakus sūdzība kasācijas instances tiesai.

Ņemot vērā, ka nepareizs novērtējums ir gan apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 23.aprīļa lēmuma, gan apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneses 2020.gada 14.maija lēmuma pamatā, tad, lai gan apgabaltiesa nav nosūtījusi izskatīšanai blakus sūdzību par 2020.gada 23.aprīļa lēmumu, Senāta ieskatā abi lēmumi atceļami procesuālās ekonomijas dēļ.

Valsts nodeva kopīpašuma izbeigšanas prasībā

Civillietu departamenta 2021.gada 8.jūnija spriedums lietā Nr. SKC-542/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Lietu tiesības* – Kopīpašuma izbeigšana – *Civilprocess* – Valsts nodeva par kopīpašuma izbeigšanu – Pārmaksātas valsts nodevas atmaksa

Par lietas būtību

Prasītājs iegādājās dzīvojamo māju, bet vēlāk arī ½ zemi zem tās. Uz šīs zemes atrodas arī atbildētājam piederoša māja. Atbildētājs uzcēla žogu un atstāja prasītājam lietošanā tikai 1/3 no zemes kopplatības. Sarunas par ½ zemes atstāšanu lietošanā bija neveiksmīgas.

Prasītājs cēla prasību pret atbildētāju par kopīpašuma izbeigšanu un lūdza tiesu sadalīt zemi 1700 m² platībā reālās daļās, t.i., 850 m² katram, kas atbilst kopīpašuma ½ domājamās daļas.

Atbildētājs cēla pretprasību par kopīpašuma izbeigšanu un lūdza tiesu kopīpašumu dalīt – nododot viņam zemi 1100 m² platībā, bet prasītājam – 600 m² platībā, starpību apņēmoties kompensēt naudā.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja, pretprasību noraidīja. Apelācijas instances tiesa prasību apmierināja daļēji, bet pretprasību pilnīgi. Senāts spriedumu atcēla.

Apelācijas instance izskatīja lietu no jauna un prasību apmierināja, bet pretprasību noraidīja.

Senāts spriedumu daļā par tiesas izdevumu piedziņu atcēla un lietu atceltajā daļā nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts kasācijas tiesvedību ierosināja daļā par tiesas izdevumu piedziņu lietā.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 1.panta pirmo daļu un 127.panta pirmo daļu, Senāts norādīja, ka tiesas izdevumu atlīdzināšanas jēga un mērķis ir tiesvedības procesa izdevumu uzlikšana tai pusei, kura ir

¹ ECLI:LV:AT:2021:0608.C30434016.17.S

vainojama šo izmaksu radīšanā. Atbildētājam tiesas izdevumi ir jāmaksā tad, ja viņš devis iemeslu pamatotas prasības celšanai pret sevi.

Civilprocesa likuma 41.panta pirmā daļa, ar kuru pamatots pārbaudāmais spriedums daļā par tiesas izdevumu piedziņu, ir iztulkojama kopsakarā ar iepriekš minētajām tiesību normām par civilās tiesvedības būtību. Proti, Civilprocesa likuma 41.panta pirmā daļa nav piemērojama gadījumos, kad persona, kura ir atbildētājas procesuālajā statusā, nav aizskārusi prasītāja tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses un nav devusi iemeslu prasītājam prasības celšanai.

Ja kopīpašnieki nevar vienoties par dalīšanas veidu, katrs kopīpašnieks ir tiesīgs celt prasību tiesā pret pārējiem kopīpašniekiem par kopīpašuma dalīšanu.

Ja celta prasība par kopīpašuma izbeigšanu (kas ir divpusēja (actio duplex) un visu lietas dalībnieku tiesiskais stāvoklis pēc būtības ir vienāds), tad jautājums par kopīpašuma sadales veidu atbilstoši Civillikuma 1075.pantam ir tiesas kompetencē un par patstāvīgu prasījumu nav uzskatāms. Tādējādi atbildētāja pretprasība par to pašu prasības priekšmetu ir pieņemta nepamatoti, tā faktiski akceptējot arī valsts nodevas samaksu lielākā apmērā, nekā to nosaka likums.

Lai arī lietās par kopīpašuma izbeigšanu katram kopīpašniekam ir jāuzņemas savi tiesāšanās izdevumi, konkrētajos apstākļos Civilprocesa likuma 41.panta pirmās daļas piemērošanu Senāts neatzina par pamatotu.

Valsts nodevas atmaksāšanas kārtību gadījumā, kad tā samaksāta lielākā apmērā par likumā noteikto, reglamentē Civilprocesa likuma 37.pants. Minētais regulējums attiecināms arī uz atbildētāja kasācijas sūdzībā izteikto argumentu par Senāta Civillietu departamenta senatoru 2020.gada 28.janvāra kopsapulces lēmuma atziņu piemērošanu jautājumā par valsts nodevas apmēru strīdos par kopīpašuma izbeigšanu. *Atbilstoši Civilprocesa likuma 10.pantā reglamentētajam dispozitivitātes principam jautājumu par pārmaksātās valsts nodevas atmaksāšanu ar attiecīgu procesuālo pieteikumu iniciē šī jautājuma risināšanā ieinteresētā persona (prasītājs vai atbildētājs), nevis tiesa.*

Tiesība celt prasību par zaudējumu piedziņu, kas nodarīti tiesas nolēmuma izpildes procesā

Civillietu departamenta 2021.gada 17.augusta lēmums lietā Nr. SKC-804/2021¹

Blakus sūdzības tiesvedība – *Civilprocess* – Tiesības celt prasību – Prasījuma tiesības par nolēmuma izpildes procesā radīto zaudējumu piedziņu

Par lietas būtību

Persona [A] iesniegusi tiesā prasību par zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu no maksātnespējas procesa administratora un valsts Finanšu ministrijas personā. Prasības pieteikumā norādīts, ka, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, maksātnespējas procesa administrators pieļāvis nelikumīgu rīcību, kā rezultātā prasītājam piederošais īpašums pārdots izsolē un apturēta zemnieku saimniecības darbība. Tādējādi ir radīts tiesību aizskārums, kas, pamatojoties uz Civillikuma 1635.pantu, dod iesniedzējai tiesības uz zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Nekustamais īpašums pārdots zvērināta tiesu izpildītāja rīkotajā izsolē, izpildot 2018.gada 22.martā likumīgā spēkā stājušos apgabaltiesas 2017.gada 31.oktobra spriedumu civillietā.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesas tiesnesis norādīja uz prasījuma tiesību neesību un ar 2020.gada 19.novembra lēmumu atteicās pieņemt prasības pieteikumu. Izskatījusi blakus sūdzību par šo lēmumu, apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2021.gada 22.februāra lēmumu grozīja to un atteicās pieņemt pieteikumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1.punktu, jo strīds nav pakļauts izskatīšanai tiesā prasības tiesvedībā.

Senāts atcēla pirmās instances tiesas tiesneša lēmumu un apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas lēmumu un nodeva lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts norādīja, ka, izvērtējot, vai personai piemīt Civilprocesa likuma 1.pantā paredzētās tiesības celt prasību tiesā, būtiska nozīme ir

¹ ECLI:LV:AT:2021:0817.SKC080421.14.L

tam, vai strīds ir par tādām tiesībām vai pienākumu, kas saskaņā ar likumu ietilpst civiltiesību regulācijas jomā, un vai iniciētās tiesvedības mērķis ir panākt tiesas aizsardzību reāli pastāvošam strīdam par civilām tiesībām (pienākumu). Tas, ka prasība pirmšķietami nav pamatota, neveido pamatu atteikumam pieņemt to izskatīšanai. Prasības pamatotība ir izvērtējama lietas iztiesāšanas pēc būtības stadijā.

Zaudējumi un to atlīdzība, tāpat arī morālais kaitējums, ir ar Civillikumu noregulētie tiesību institūti, kas tostarp paredz gan zaudējumu cietēja tiesības, gan zaudējumu nodarītāja pienākumus (sk., piemēram, Civillikuma 1635.pantu, 1770. un turpmākos pantus).

Nevar būt šaubu, ka personai piemīt Civilprocesa likuma 1.pantā paredzētās prasības celšanas tiesības gadījumā, ja persona vērsas tiesā, lai piedzītu zaudējumus un atlīdzinātu morālo kaitējumu, turklāt tā norāda gan personas, kuras prasības iesniedzēja ieskatā ir atbildīgās par zaudējumu nodarīšanu, gan to nodarīšanas apstākļus.

Pastāvot no Civilprocesa likuma 1.panta izrietošām tiesībām uz tiesas aizsardzību, likumā ir noteikta strīda pakļautība – visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai, ja likumā nav noteikts citādi (Civilprocesa likuma 23.panta pirmā daļa), kā arī izvirzīts priekšnoteikums – tiesības celt tiesā prasību, lai aizstāvētu savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības, ir personām, kurām ir civilprocesuālā rīcībspēja (Civilprocesa likuma 127.panta pirmā daļa).

Senāts konstatēja, ka no prasības pieteikuma satura izriet, ka prasījums pret administratoru un Latvijas valsti Finanšu ministrijas personā saistīts ar prasītājam piederoša nekustamā īpašuma atsavināšanu, kas īstenota civillietā pieņemta nolēmuma izpildes gaitā.

Abu instanču tiesu atteikums prasības pieņemšanai motivēts ar slēdzienu par to, ka tiesisko pamatu nekustamā īpašuma atsavināšanai veido civillietā pieņemtais nolēmums, savukārt konkrētā prasība vērsta uz šajā spriedumā nodibināto apstākļu pārvērtēšanu, kas nav atļauts.

Senāts norādīja, ka nav strīda, ka likumīgā spēkā stājies spriedums ir neapstrīdams un izpildāms, tā pareizība un pamatotība nevar būt citas tiesvedības izskatīšanas priekšmets. Taču minētais neatņem personai tiesības vērsties tiesā ar prasību par zaudējumu piedziņu gadījumā, ja zaudējumu rašanos persona saista ar tiesas nolēmuma izpildi. Atsavināšanas tiesiskā pamata esība vēl nenozīmē, ka arī atsavināšanas procedūra ir norisinājusies tiesiski.

Ņemot vērā, ka konkrētā prasība ir vērsta uz tādu tiesību aizsardzību, kas ietilpst civiltiesību regulācijas jomā, to veido reāls civiltiesisks strīds par zaudējumu atlīdzināšanu (Civilprocesa likuma 1., 23., 127.pants),

tiesa kļūdaini atzina, ka pastāv pamats atteikumam pieņemt prasību, jo strīds nav pakļauts tiesai (Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1.punkts).

Prasītājam ir tiesības saņemt tiesas aizsardzību neatkarīgi no tā, cik dibināts ir celtās prasības pamats. Tas, vai šāda prasība ir pamatota pēc būtības, tostarp, vai prasītājam sakarā ar nolēmuma izpildi ir cēlušies zaudējumi Civillikuma izpratnē un vai atbildētāji ir par tiem atbildīgi, izvērtējams, izskatot lietu pēc būtības.

Tādējādi tiesas nodibinātie šķēršļi prasības pieteikuma pieņemšanai izskatīšanā nav pamatoti un iesniedzējai bez dibināta iemesla ir liegta tiesas aizsardzība, vērstoties tiesā ar konkrēto prasības pieteikumu.

Ņemot vērā, ka abos tiesu lēmumos prasības pieteikumā minēto prasījumu kvalifikācija ir kļūdaina, Senāts atcēla abus lēmumus, nododot jautājumu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Jaunu pierādījumu iesniegšana apelācijas instances tiesā

Civillietu departamenta 2021.gada 21.jūlija rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-925/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Civilprocess* – Pierādījumi apelācijas instancē

Par lietas būtību

Prasītājs 2019.gadā cēla tiesā prasību pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību par mantiskās kompensācijas un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu sakarā ar nelaimes gadījumā darbā gūto traumu.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību noraidīja. Prasītājs iesniedza apelācijas sūdzību, kuru pēc tās iesniegšanas termiņa papildināja. Apelācijas instances tiesa prasību noraidīja.

Senāts atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību.

Senāta nolēmums

Senāts izskaidroja, ka prasības pamats ir viens no prasības elementiem, kas obligāti norādāms prasības pieteikumā. Atsaucoties uz doktrīnu, norādīts, ka „prasītājam [...] jānorāda prasības: 1) aktīvais pamats, t.i., prasītājam piederošās tiesības, un 2) pasīvais pamats, t.i., atbildētāja darbība vai nolaidība, ar ko šīs tiesības traucētas”.²

Senāts konstatēja, ka konkrētajā lietā prasības pamatā nav norādīti tie faktiskie apstākļi (atbildētāja rīcība) un pierādījumi, kuri uzskaitīti un aprakstīti apelācijas sūdzības papildinājumos, kā arī daļēji apelācijas sūdzībā, turklāt nenorādot attaisnojošus iemeslus, kādēļ tas nav darīts pirmās instances tiesā. Savukārt apgabaltiesas spriedumā ietvertais pamatojums par nepieļaujamību grozīt vai papildināt apelācijas sūdzību pēc apelācijas sūdzības iesniegšanai paredzētā termiņa notecēšanas atbilst judikatūrai, kas izveidojusies faktisko un tiesisko apstākļu ziņā līdzīgās lietās.³

Senāts apstiprināja, ka pierādījumu iesniegšanu apelācijas instancē ierobežo Civilprocesa likuma 430.panta ceturtā daļa. Pierādījumi, kuriem ir nozīme lietā (Civilprocesa likuma 94.pants) var tikt pieņemti tikai, ja tos nebija iespējams pieteikt lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai tiek konstatēts attaisnojošs iemesls, kāpēc tie netika iesniegti pirmās instances tiesā. Tādējādi tiek sasniegts Civilprocesa likuma 9.pantā ietvertā līdztiesības principa mērķis, proti, abām pusēm tiek nodrošinātas vienlīdzīgas tiesības lietas sagatavošanas izskatīšanai stadijā uzzināt prasības pamata (iebildumu par prasību) argumentus, lai tās varētu izvēlēties savu tiesību aizstāvēšanai atbilstošus procesuālos līdzekļus, kurus izmantot sacīkstē un sagatavoties lietas izskatīšanai pēc būtības. Arī procesuālie termiņi, kas noteikti likumā vai kurus noteic tiesa procesuālo dokumentu, paskaidrojumu un pierādījumu iesniegšanai, ir vērsti uz minētā mērķa sasniegšanu.

Tādējādi Senāts secināja, ka *Civilprocesa likuma tiesību normu sistēma ir vēsta uz to, lai visi prasītāja argumenti un pierādījumi, kā arī atbildētāja iebildumi un tos pamatojošie pierādījumi būtu noskaidroti jau pirmās instances tiesā, tāpēc nav pieļaujama ne tikai apelācijas sūdzības grozīšana vai papildināšana pēc apelācijas sūdzības iesniegšanai paredzētā termiņa notecēšanas, bet arī jaunu pierādījumu iesniegšana apelācijas instances tiesā, nepastāvot objektīviem, attaisnojošiem iemesliem, kuru dēļ šie pierādījumi netika iesniegti pirmās instances tiesā.*

¹ ECLI:LV:AT:2021:0721.C30803519.12.L

² Sk. Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga, 1933, 303.lpp.

³ Sal. Senāta 2015.gada 10.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-75/2015 (C28245410) 10.3.punkts, 2020.gada 30.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-66/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0130.C33314714.9.S) 11.1.punkts.

Tiesneša lēmuma par iesniegumu atmaksāt valsts nodevu zemesgrāmatā pārsūdzēšanas kārtība

Civillietu departamenta 2021.gada 11.oktobra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-1013/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Civilprocess* – Lēmuma par valsts nodevas zemesgrāmatā atmaksu pārsūdzība

Par lietas būtību

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību lūdza zemesgrāmatas nodaļījumā nostiprināt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu un samaksāja valsts nodevu par īpašuma tiesību 14 850 *euro*. Sabiedrība vēlējās atgūt pārmaksāto valsts nodevu 9900 *euro*.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesas tiesnesis lūgumu par valsts nodevas daļas atmaksu noraidīja. Apgabaltiesa noraidīja blakus sūdzību un norādīja, ka šo lēmumu var pārsūdzēt Senātā.

Senāts atteicās pieņemt blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu, jo tajā kļūdaini norādīts, ka tas ir pārsūdzams.

Senāta nolēmums

Senāts norādīja, ka Civilprocesa likumā paredzēta speciālā pārsūdzības kārtība, kurai atbilstoši apgabaltiesas lēmums, kas pieņemts par blakus sūdzību, ir pārsūdzams Augstākajā tiesā. Šāda kārtība pamatota ar izlemjamo jautājumu nozīmību.

Ievērojot Zemesgrāmatu likuma un Civilprocesa likuma tiesību normas, jānošķir, kad sūdzību par tiesneša lēmumu zemesgrāmatu lietās izskata apgabaltiesa, kuras lēmums ir galīgs, un kad šādus apgabaltiesas lēmumus var pārsūdzēt Augstākajā tiesā.

Civilprocesa likuma 449.panta pirmā daļa noteic, ka par blakus sūdzību pieņemtais lēmums nav pārsūdzams, un tas stājas likumīgā spēkā tā pieņemšanas brīdī, izņemot šajā pantā un šā likuma 641.pantā paredzētos gadījumus. Tādējādi nostiprināta kārtība, ka jautājumu par tiesas procesā pieņemto lēmumu tiesiskumu pārbauda apgabaltiesa un tās lēmums par blakus sūdzību ir galīgs. Minētā kārtība ir vispārīga

¹ ECLI:LV:AT:2021:1011.SK101321.6.L

un attiecas arī uz tiesas lēmumiem, kas pieņemti, izskatot lūgumus par pārmaksātās valsts nodevas atmaksu (Civilprocesa likuma 37.pants).

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 449.panta trešo daļu apgabaltiesas lēmums par blakus sūdzību par rajona (pilsētas) tiesas lēmumu zemesgrāmatu lietās, izņemot lēmumu par blakus sūdzību par pieteikuma par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz ieguvēja vārda, pārsūdzams Augstākajā tiesā.

Lai noskaidrotu, kāda pārsūdzības kārtība attiecas uz tiesneša lēmumu zemesgrāmatu lietās par atteikumu atmaksāt valsts nodevu, Senāts noskaidroja, vai šāda jautājuma pārsūdzēšanai piemērojama vispārīgā (449.panta pirmā daļa) vai speciālā kārtība kā lēmumam zemesgrāmatu lietās (449.panta trešā daļa).

Senāts vērsa uzmanību, ka Zemesgrāmatu likuma 98.panta pirmā daļa nošķir lēmumu, ar kuru nostiprinājuma lūgums visumā vai pa daļai atstāts bez ievēribas vai nav izpildīts tā, kā bija lūgts (Zemesgrāmatu likuma 97.pants), no tiesneša rīcības.

Senāts norādīja, ka izpratni par to, kā interpretējams jēdziens „lēmums zemesgrāmatu lietā”, sniedz sistēmiska un teleoloģiska Zemesgrāmatu likuma tiesību normu (tostarp 56., 97., 106. un 106.¹panta), kā arī Civilprocesa likuma tiesību normu iztulkošana.

Par lēmumu zemesgrāmatu lietā atzīstams Zemesgrāmatu likuma 97.pantā minētais tiesneša lēmums, ar kuru nostiprinājuma lūgums izskatīts pēc būtības – visumā vai pa daļai atstāts bez ievēribas vai nav izpildīts tā, kā bija lūgts. Pārsūdzēšanai Zemesgrāmatu likuma 97.panta izpratnē divās tiesu instancēs pakļauts tikai tiesneša lēmums, kas pieņemts, izskatot nostiprinājuma lūgumu, proti, tāds lēmums, ar kuru jautājums par nostiprinājuma izdarīšanu izlemts pēc būtības.

Savukārt *tiesneša lēmums par atteikumu atmaksāt valsts nodevu zemesgrāmatā (Zemesgrāmatu likuma 106.¹panta trešā daļa) nav lēmums Zemesgrāmatu likuma 97.panta izpratnē, jo nav pieņemts, izskatot nostiprinājuma lūgumu pēc būtības. Šāda lēmuma pārsūdzēšanai piemērojama vispārīgā kārtība, proti, apgabaltiesas lēmums nav pārsūdzams.*

Izlīguma apstiprināšanas procesuālā kārtība

Maksātnespējas administratora tiesības slēgt izlīgumu

Civillietu departamenta 2021.gada 20.decembra spriedums lietā Nr. SKC-1252/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Civilprocess* – Izlīgums – *Maksātnespējas process* – Administratora tiesības slēgt izlīgumu

Par lietas būtību

Maksātnespējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību maksātnespējas procesa administratore 2020.gada 8.aprīlī cēlusi tiesā prasību pret debitoru par parāda piedziņu.

Maksātnespējīgā sabiedrība ar ierobežotu atbildību kā apakšuzņēmēja atbilstoši noteiktām prasībām bija izpildījusi pielīgotos darbus (autoceļa pārbūvi), par ko atbildētājam tika izrakstīti vairāki rēķini. Savukārt atbildētāja veica rēķinu daļēju apmaksu, ieturot garantijas naudu. Pirmstiesas sarakstē atbildētāja garantijas naudas ieturējumu norādīja kā pamatotu ar ieskaitu sakarā ar zaudējumiem, kas radušies atbildētājam prasītājas nekvalitatīvi izpildīto darbu dēļ.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa prasību apmierināja.

Apelācijas instances tiesas tiesnesis referents vienpersoniski lietas dalībnieku iesniegto pieteikumu par izlīguma apstiprināšanu un tiesvedības izbeigšanu lietā attiecās pieņemt un atgrieza to iesniedzējiem. Apelācijas instances tiesa prasību izskatīja un apmierināja.

Senāts spriedumu atcēla un lietu nodeva jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts norādīja, ka lietā problēmjautājums saistīts ar lietas dalībnieku tiesībām noslēgt izlīgumu, kā arī jautājuma par izlīguma apstiprināšanu un tiesvedības izbeigšanu izskatīšanas procesuālo kārtību.

Civillikuma 1881.pantā dotā definīcija atklāj, ka izlīgums ir iespējams tad, kad strīdu vai šaubu novēršanai puses ir gatavas savstarpēji

piekāpties. Izlīguma noslēgšana ir atkarīga vienīgi no līdzēju brīvas gribas kopīgi meklēt strīda risinājumu.

Tā kā prasītājam pasludināts maksātnespējas process, konkrētajā gadījumā, analizējot lietas dalībnieku tiesības noslēgt izlīgumu, kā arī pušu pieteikuma izlemšanas tiesiskos aspektus, piemērojamas ne tikai Civillikuma un Civilprocesa likuma, bet arī Maksātnespējas likuma normas.

Senāts konstatēja, ka puses ir noslēgušas rakstveida izlīgumu lietā, tādējādi konstatējušas, ka pastāv tiesiski priekšnoteikumi, lai tiesa pakļautu vērtējumam izlīguma saturu un lemtu jautājumu par izlīguma apstiprināšanu, kā arī tiesvedības izbeigšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 5.punkta prasībām. Apelācijas instances tiesas tiesnesis vienpersoniski pieņemto lēmumu par atteikšanos pieņemt minēto pieteikumu un tā atdošanu atpakaļ iesniedzējiem pamatojis ar trim argumentiem. Pirmkārt, pieteikums iesniegts tiesā pēc likumā un tiesas noteiktā termiņa. Otrkārt, izlīguma saturs neatbilst strīda priekšmetam. Treškārt, pastāv Civilprocesa likuma 226.panta trešās daļas 4.punktā paredzētais gadījums, kad izlīgums nav pieļaujams – tā noteikumi aizskar citas personas tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses.

Senāts piekrita kasācijas sūdzības iesniedzējas viedoklim un atzina, ka nav pamatoti minētie argumenti pieteikuma un pušu noslēgtā izlīguma nepieņemšanai.

Lietas dalībniekiem ir tiesības pieteikt lūgumu par izlīguma noslēgšanu jebkurā iztiesāšanas stadijā, tādēļ tiesas noteiktais termiņš lūgumu pieteikšanai nav attiecināms uz pieteikumu par izlīguma apstiprināšanu un tiesvedības izbeigšanu lietā.

Par izlīguma apstiprināšanu vai neapstiprināšanu jālemj tiesai (tiesnešiem koleģiāli), nevis vienpersoniski tiesnesim referentam. Pastāvot šaubām par izlīguma atbilstību likuma prasībām, tiesai jālemj par lietas izskatīšanu tiesas sēdē, lai noskaidrotu atsevišķus apstākļus un nodrošinātu lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu.

Pretēji tiesneša norādītajam, likumā nav ietverti termiņi izlīguma noslēgšanai un attiecīgā pieteikuma iesniegšanai tiesā.

Atbilstoši Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma prasībām apelācijas instances tiesa paziņoja lietas dalībniekiem par lietas izskatīšanu rakstveida procesā 2021.gada 17.augustā, vienlaikus nosakot dalībniekiem termiņu līdz 2021.gada 3.augustam lūgumu pieteikšanai un paskaidrojumu sniegšanai.

Senāts uzsvēra, ka tiesas noteiktais termiņš lūgumu pieteikšanai nav attiecināms uz pieteikumu par izlīguma apstiprināšanu un

¹ ECLI:LV:AT:2021:1220.C30465420.16.S

tiesvedības izbeigšanu lietā, jo tiesa nevar šādā veidā ierobežot lietas dalībnieku likumā noteiktās tiesības, pretēji tādiem fundamentāliem pamatprincipiem kā pušu privātautonomijas un dispozitivitātes princips. Tādēļ nav nozīmes apstāklim, ka pieteikums tiesā tika iesniegts dienu pirms lietas izskatīšanas rakstveida procesā, jo puses var mainīt savu attieksmi pret prasību un atbildētāja iebildumiem visā lietas izskatīšanas gaitā, iekams tā nav pabeigta pēc būtības, tostarp arī, ja lieta nozīmēta izskatīšanai rakstveida procesā. Turklāt tiesai visnotaļ jāsekmē izlīgums starp pusēm (Civilprocesa likuma 151.panta trešā daļa).

Senāts atzina, ka konkrētajā gadījumā, tiesnesim 2021.gada 16.augustā nolemjot nepieņemt pušu pieteikumu un apelācijas instances tiesai 2021.gada 17.augusta spriedumā vispār nepieminot pušu starpā noslēgto izlīgumu, netika nodrošināta lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošana.

Maksātnespējas likuma normas neaizliedz administratoram slēgt izlīgumu, ja tiek ievērotas likumā noteiktās prasības ziņot sabiedrības kreditoriem par attiecīgu nodomu un ja nav saņemti kreditoru iebildumi, vai tie ir atzīti par nepamatotiem.

Atslēgvārdu rādītājs

*lpp. (C...)*¹

Civilprocess

- analogijas piemērošana	95
- atbildētājs prasībā par zemes piespiedu nomas attiecību konstatēšanu	42
- jaunatklāti apstākļi	22
- judikatūras izmantošana	52
- izlīgums	110
- kasācijas protests	9
- kreditora informēšana par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu	84
- laulības šķiršana	17
- lēmuma par valsts nodevas zemesgrāmatā atmaksu pārsūdzība	108
- lietas izskatīšana	
<i>rakstveida procesā apelācijas instancē</i>	17
<i>robežas apelācijas instances tiesā</i>	34
- līdzprasītāji	92
- paternitātes testa rezultāts	22
- piedziņas vēršana uz parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā (nekustamo īpašumu), kas zemesgrāmatā ierakstīts uz parādnieka vārda	14
- pierādījumi apelācijas instancē	106
- prasības papildinājumu nepieņemšanas pārsūdzība	98
- prasījuma tiesības	67
<i>par nolēmuma izpildes procesā radīto zaudējumu piedziņu</i>	103
- prasījumu papildināšana ar jauniem prasījumiem	98
- pārmaksātas valsts nodevas atmaksa	101
- <i>res judicata</i>	92
- sprieduma materiāltiesiskais spēks	90
- sprieduma rezolutīvā daļa	39
- taisnīgs spriedums	34
- tiesības celt prasību	103
- valsts nodeva par kopīpašuma izbeigšanu	101

Darba tiesības

- darba līguma uzteikums taisnprātības un tikumisku apsvērumu dēļ	62
- darba samaksa no ārzemēm uzaicinātam darbiniekam	62
- darbinieka, kurš izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu, aizsardzība	64
- līdzvērtīga atalgojuma saglabāšana	64
- notiesātas personas nodarbinātība saistībā ar bērniem	95
- vienošanās par konkurences ierobežojumu	45

¹ Lappušu numerācija Rādītājā norādīta bez „C” burtā.

Dzīvokļa tiesības

- daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotāja tiesības un pienākumi	36
- dzīvokļa īpašnieka atbildība par komunālo maksājumu parādiem	39
- dzīvokļu īpašnieku kopības tiesības	36, 39
- dzīvokļu īpašnieku pārstāvja tiesības	39
- funkcionāli nepieciešamās zemes platības grozīšana	90
- zemes	
<i>nomas līgums</i>	36
<i>nomas tiesisko attiecību konstatēšana</i>	90
<i>piespiedu noma</i>	42

Ģimenes tiesības

- laulāto mantiskās attiecības	14
<i>kapitāla daļas kā laulāto kopīga manta</i>	11
<i>kopīgas mantas prezumpcija</i>	14
<i>kopīgas mantas sadale</i>	14
- paternitātes pieņēmums	22
- rīcībspējas ierobežojuma apjoma noteikšana	9
- saskarsmes tiesības	
<i>atņemšana uz laiku</i>	19
<i>izmantošanas kārtība</i>	19
- uzturlīdzekļu piedziņa	22
- valsts sociālā pabalsta ietekme uz vecāku pienākumu uzturēt bērnu	11

Intelektuālā īpašuma tiesības

- datubāzes	
<i>aizsardzības veidi</i>	45
<i>veidotāja ieguldījuma vērtēšana</i>	45
- preču zīme	
<i>aizsardzība</i>	48
<i>kaitējuma veidi preču zīmes īpašniekam</i>	48
<i>plaša pazīstamība</i>	48
<i>plašas pazīstamības pārplūde</i>	48

Komerctiesības

- ieguldījuma atgūšana no kapitālsabiedrības	70
- kapitāla daļu vērtība	70
- sabiedrības dalībnieka izslēgšanas sekas	70
- valdes locekļa atbildība par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem	62

Lietu tiesības

- apbūves tiesības	34
- īpašuma tiesības	
<i>atzišana ar ieilgumu uz nekustamo īpašumu</i>	32

<i>nostiprināšana zemesgrāmatā</i>	88
- izpirkuma tiesība	52
- jaunbūves nojaukšana	34
- kopīpašuma izbeigšana	101
- nostiprinājuma lūgums	88
<i>tā ievērošana daļā</i>	88

Maksātnespējas process

- administratora tiesības slēgt izlīgumu	110
- atbrīvošana no neizpildītām saistībām	76
- bankrota procedūras pabeigšana	84
- fiziskas personas maksātnespēja	76, 81, 84
- garantijas naudas ieturējums	73
- kreditoru prasījumu segšana	81
- maiņas darījums maksātnespējas procesā	79
- parādnieka mantas sastāvs	73
- prasījumu iesniegšanas termiņš	73
- saistību dzēšana	
<i>neizpildīto</i>	76
<i>plāna apstiprināšana</i>	81
<i>procedūra</i>	84
- zaudējumi neatļautas darbības (delikta) rezultātā	84

Mantojuma tiesības

- dalāmā nekustamā īpašuma vērtības noteikšana	24
- legāts	27
- mantojums	
<i>pieņemšana ārvalstī</i>	30
<i>sadale</i>	24
- mantojuma masā ietilpstošās daļas izprasišana	30
- pievienojums mantojuma masai	24

Saistību tiesības

- atbildība par ziņu izplatīšanu	54
- atpakaļpirkuma tiesības	92
- bērna tiesību ievērošana un sekmēšana	59
- cesijas līgums	67
- dāvinājums	76
- draudzības pirkuma līgums	52
- goda un cieņas aizskārums	54
- ieinteresētā persona	79
- ieraksts zemesgrāmatā	86
- ieskaits	79
- kooperatīvā sabiedrība	79

- līguma būtiskas sastāvdaļas	39
- morālā kaitējuma atlīdzība par sakropļojumu	59
- nekustamā īpašuma pirkuma izpildes obligāts nosacījums	86
- nemantiskā kaitējuma atlīdzība	45
- noilgums	76
<i>tā pārtraukums</i>	57
- parāda piedziņa	57
- parādsaistības iekļaušana sabiedrības gada pārskatā	57
- pārjaunojuma līgums	86
- pirkums	
<i>cena</i>	70
<i>līgums</i>	70, 86
- prasības atzīšana „kaut kādā kārtā”	57
- prasījuma apmierinājuma saņemšana no dāvanas	76
- sabiedrības likvidācijai piemērojamais likums	67
- saistību tiesību izbeigšana	76
- solidāra atbildība	59
- zaudējumu atlīdzība	98
- zemnieku saimniecība	79

Zemesgrāmatu jautājumi

- saistību tiesību liettiesiskais raksturs	92
- zemesgrāmatas ieraksta juridiskās sekas	92

Nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem

lpp.

Lieta Nr. SKC-[B]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.].S	C-9
Lieta Nr. SKC-[C]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.].S	C-11
Lieta Nr. SKC-[F]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.].S	C-14
Lieta Nr. SKC-[G]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.].L	C-17
Lieta Nr. SKC-[H]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.].S	C-19
Lieta Nr. SKC-1/2021	ECLI:LV:AT:2021:0422.C29653615.3.S	C-36
Lieta Nr. SKC-3/2021	ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S	C-73
Lieta Nr. SKC-5/2021	ECLI:LV:AT:2021:0422.C17153914.12.S	C-39
Lieta Nr. SKC-7/2021	ECLI:LV:AT:2021:0303.C24186312.7.S	C-90
Lieta Nr. SKC-15/2021	ECLI:LV:AT:2021:0128.C33670516.10.S	C-45
Lieta Nr. SKC-16/2021	ECLI:LV:AT:2021:0415.C33624616.11.S	C-24
Lieta Nr. SKC-32/2021	ECLI:LV:AT:2021:0225.C33525715.10.S	C-76
Lieta Nr. SKC-39/2021	ECLI:LV:AT:2021:0531.C24104016.6.S	C-52
Lieta Nr. SKC-40/2021	ECLI:LV:AT:2021:0211.C30496418.9.S	C-92
Lieta Nr. SKC-42/2021	ECLI:LV:AT:2021:0107.SK004221.7.L	C-86
Lieta Nr. SKC-69/2021	ECLI:LV:AT:2021:0621.C29371817.9.S	C-67
Lieta Nr. SKC-72/2021	ECLI:LV:AT:2021:1104.C30390117.11.S	C-48
Lieta Nr. SKC-93/2021	ECLI:LV:AT:2021:0518.C73514418.11.S	C-70
Lieta Nr. SKC-107/2021	ECLI:LV:AT:2021:0517.C12173819.16.S	C-95
Lieta Nr. SKC-132/2021	ECLI:LV:AT:2021:0331.C30480118.16.S	C-54
Lieta Nr. SKC-133/2021	ECLI:LV:AT:2021:0129.C68544117.26.L	C-98
Lieta Nr. SKC-145/2021	ECLI:LV:AT:2021:0902.C31280716.9.S	C-27
Lieta Nr. SKC-177/2021	ECLI:LV:AT:2021:1215.C68498018.13.S	C-57
Lieta Nr. SKC-191/2021	ECLI:LV:AT:2021:1012.C04406812.8.S	C-59
Lieta Nr. SKC-215/2021	ECLI:LV:AT:2021:0902.C30633218.10.S	C-62
Lieta Nr. SKC-314/2021	ECLI:LV:AT:2021:0303.SK031421.9.L	C-88
Lieta Nr. SKC-320/2021	ECLI:LV:AT:2021:1221.C71145519.16.S	C-30
Lieta Nr. SKC-542/2021	ECLI:LV:AT:2021:0608.C30434016.17.S	C-101
Lieta Nr. SKC-593/2021	ECLI:LV:AT:2021:0528.C69267420.12.S	C-79
Lieta Nr. SKC-615/2021	ECLI:LV:AT:2021:1007.C69357619.10.S	C-32
Lieta Nr. SKC-753/2021	ECLI:LV:AT:2021:1221.C30347120.8.S	C-42
Lieta Nr. SKC-783/2021	ECLI:LV:AT:2021:0916.C33441320.17.S	C-64
Lieta Nr. SKC-804/2021	ECLI:LV:AT:2021:0817.SK080421.14.L	C-103
Lieta Nr. SKC-824/2021	ECLI:LV:AT:2021:0707.C31464314.16.S	C-34
Lieta Nr. SKC-925/2021	ECLI:LV:AT:2021:0721.C30803519.12.L	C-106
Lieta Nr. SKC-1013/2021	ECLI:LV:AT:2021:1011.SK101321.6.L	C-108
Lieta Nr. SKC-1252/2021	ECLI:LV:AT:2021:1220.C30465420.16.S	C-110
Lieta Nr. SPC-[E]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.].L	C-22
Lieta Nr. SPC-8/2021	ECLI:LV:AT:2021:0303.C33268619.8.L	C-81
Lieta Nr. SPC-34/2021	ECLI:LV:AT:2021:1215.C30726918.9.L	C-84

**Latvijas Republikas
SENĀTA
Krimināllietu
departamenta
lēmumi**

2021

Satura rādītājs

Senāta Krimināllietu departamenta lēmumu daļas ievads	K-7
---	-----

I. Lēmumi Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumos.....	K-9
---	------------

Soda noteikšana par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, piemērojot Krimināllikuma 49. ¹ panta pirmās daļas nosacījumus (<i>Lieta Nr. SKK-[C]/2021</i>)	K-9
--	-----

Brīvības atņemšanas soda noteikšana personai ar smagiem veselības traucējumiem (<i>Lieta Nr. SKK-[I]/2021</i>)	K-12
--	------

Nepieciešamās aizstāvēšanās stāvokļa izvērtēšana (<i>Lieta Nr. SKK-75/2021</i>)	K-15
---	------

Izvērtējamie apstākļi, lemjot par noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederošas tādas mantas konfiskāciju, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā; Aizstāvja uzaicināšana atsevišķā procesuālā darbībā (<i>Lieta Nr. SKK-116/2021</i>)	K-17
---	------

Izvērtējamie apstākļi, nosakot naudas soda apmēru (<i>Lieta Nr. SKK-153/2021</i>)	K-20
---	------

Galīgā soda noteikšana, ja neizciestais papildsods – probācijas uzraudzība – Kriminālprocesa likuma 61.nodaļas kārtībā aizstāts ar brīvības atņemšanu; Aizstāto sodu saskaitīšana (<i>Lieta Nr. SKK-186/2021</i>)	K-22
---	------

Krimināllikuma 218.pantā (Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas) paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts; Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktā paredzētā atbildību pastiprinošā apstākļa nepamatota konstatēšana, nosakot sodu par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (<i>Lieta Nr. SKK-505/2021</i>)	K-25
---	------

Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktā paredzētais atbildību pastiprinošais apstāklis – noziedzīgais nodarījums izdarīts, izmantojot sabiedriskā pasta apstākļus vai ārkārtējās situācijas vai izņēmuma stāvokļa laikā (<i>Lieta Nr. SKK-528/2021</i>)	K-28
---	------

Mantas konfiskācijas piemērošana; Taisnīga noregulējuma īstenošana jaunatklāta apstākļa gadījumā (<i>Lieta Nr. SKK-J-88/2021</i>)	K-31
---	------

II. Lēmumi Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumos	K-34
---	-------------

Vajāšanas nolūka noskaidrošana (<i>Lieta Nr. SKK-[P]/2021</i>)	K-34
--	------

Krimināllikuma 221. ² pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpausmes veidi; Pirmās instances tiesas kompetence soda noteikšanā (<i>Lieta Nr. SKK-7/2021</i>).....	K-36	Procesuālās tiesību normas intertemporālā piemērošana pierādījumu pieļaujamības izvērtēšanā (<i>Lieta Nr. SKK-[O]/2021</i>)	K-72
Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvās puses izpausme – datorprogrammas reproducēšana bez autortiesību subjekta atļaujas; Kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai izlemšana (<i>Lieta Nr. SKK-9/2021</i>)	K-39	Iespējamā dubultās sodīšanas nepieļaujamības (ne bis in idem) principa pārkāpuma izvērtēšana (<i>Lieta Nr. SKK-2/2021</i>)	K-75
Brīdis, ar kuru Krimināllikuma 213.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums – novešana līdz maksātnespējai – uzskatāms par pabeigtu (<i>Lieta Nr. SKK-16/2021</i>)	K-43	Sprieduma pamatotība (<i>Lieta Nr. SKK-4/2021</i>).....	K-79
Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvā puse; Fiziskās personas atbildība juridiskās personas lietā (<i>Lieta Nr. SKK-23/2021</i>)	K-46	Kratišanā klātesošai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav procesuāla pienākuma izteikt viedokli par kratišanā izņemtajiem priekšmetiem (<i>Lieta Nr. SKK-18/2021</i>).....	K-82
Kriminālatbildība par grāmatvedības dokumentu viltošanu; Krimināllikuma 196.pantā (Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana) un 179.pantā (Piesavināšanās) paredzēto noziedzīgo nodarījumu kopība (<i>Lieta Nr. SKK-117/2021</i>)	K-49	Pirmās instances tiesas sēdē nopratināto liecinieku aicināšana uz apelācijas instances tiesas sēdi (<i>Lieta Nr. SKK-25/2021</i>)	K-85
Līzinga objekta neatdošana īpašniekam kā piesavināšanās izpausmes veids (<i>Lieta Nr. SKK-120/2021</i>).....	K-52	Kriminālprocesa izbeigšana kasācijas instances tiesā, ja apsūdzētais pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas miris (<i>Lieta Nr. SKK-60/2021</i>)	K-87
Izvairīšanās no nodokļu nomaksas vienlaikus vairākos uzņēmumos kā atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums (<i>Lieta Nr. SKK-139/2021</i>)	K-55	Netiešo pierādījumu izmantošana pierādīšanā (<i>Lieta Nr. SKK-89/2021</i>)	K-89
Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšana, ko izdarījusi persona, vadot transportlīdzekli alkohola ietekmē un bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām, ja tās rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums; Mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas stāžs (<i>Lieta Nr. SKK-202/2021</i>).....	K-58	Tiesas spriedums vienošanās procesā, ar kuru apstiprināta gan vienošanās ar apsūdzēto par vainas atzīšanu un sodu, gan vienošanās ar juridiskās personas pārstāvi par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu; Juridiskās personas pārstāvja tiesības izteikt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā un pieteikt noraidījumu tiesas sastāvam (<i>Lieta Nr. SKK-90/2021</i>).....	K-92
Slepkavība, kas izdarīta vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā (<i>Lieta Nr. SKK-324/2021</i>).....	K-61	Apsūdzības pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas saturs, ja izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi bezdarbības veidā (<i>Lieta Nr. SKK-91/2021</i>)	K-95
Kriminālatbildība par svešas mantas iznīcināšanu un bojāšanu aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni (likuma redakcijā no 2020.gada 6.jūlija) (<i>Lieta Nr. SKK-334/2021</i>)	K-64	Kriminālpārkāpuma vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanā apsūdzētā un cietušā izlīgums tiesvedības laikā (<i>Lieta Nr. SKK-95/2021</i>)	K-98
III. Lēmumi Kriminālprocesa likuma piemērošanas jautājumos	K-66	Kasācijas tiesvedības izbeigšana, ja apsūdzētais miris pēc attaisnojoša apelācijas instances tiesas sprieduma pasludināšanas (<i>Lieta Nr. SKK-112/2021</i>).....	K-101
Apsūdzētā izdarīto darbību pārkvalificēšana iztiesāšanas laikā (<i>Lieta Nr. SKK-[B]/2021</i>)	K-66	Tiesības uz repliku (<i>Lieta Nr. SKK-147/2021</i>)	K-103
Eksperta piedalīšanās apskatē (<i>Lieta Nr. SKK-[M]/2021</i>)	K-69	Procesuālo izdevumu piedziņa valsts labā; Galīgā soda noteikšana no ārvalsts izdotai personai (<i>Lieta Nr. SKK-215/2021</i>).....	K-105
		Apsūdzētā tiesību nodrošināšana vienošanās procesā saistībā ar mantu, kas atzīstama par noziedzīgi iegūtu (<i>Lieta Nr. SKK-229/2021</i>).....	K-108
		Procesuālo izdevumu par valsts nodrošināta aizstāvja sniegto juridisko palīdzību nepamatota piedziņa no apsūdzētā (<i>Lieta Nr. SKK-349/2021</i>).....	K-110

Ceļu satiksmes negadījumā personai nodarītā nemateriālā zaudējuma atlīdzināšana (<i>Lieta Nr. SKK-432/2021</i>)	K-112
Kriminālprocesā iesaistīto personu lūgumu izlemšana, uzsākot krimināllietas iztiesāšanu no jauna; Apsūdzētā un prokurora vienošanās par vainas atzīšanu un sodu apstiprināšanas neiespējamība apelācijas instances tiesā (<i>Lieta Nr. SKK-J-13/2021</i>)	K-114
Tiesas tiesības precizēt vienošanās protokolā paredzēto soda mēru, piemērojot Krimināllikuma 51.pantu (<i>Lieta Nr. SKK-J-263/2021</i>)	K-117
Atslēgvārdu rādītājs	K-120
Lēmumu rādītājs pēc lietu numuriem	K-123

Senāta Krimināllietu departamenta lēmumu daļas ievads

Krimināllietu departamenta atziņas ir būtiskas kriminālprocesuālo normu vienveidīgai piemērošanai un Krimināllikuma normu konsekventai iztulkošanai. Senāta atziņas kalpo ne tikai vienveidīgas tiesu prakses nodrošināšanai. Paredzama un konsekventa tiesību piemērošana ir svarīga visās kriminālprocesa stadijās. Tāpēc Krimināllietu departaments turpina aizsāktu praksi kompleksai tiesību jautājumu risināšanai. Šī darbības virziena mērķis ir sniegt vispārināmus uz konkrētās kategorijas lietām attiecināmus atzinumus, kas ļautu nākotnē šādus risinājumus dēvēt par Senāta judikatūru un pie tiem neatgriezties, līdz nav būtiski mainījušies tiesiskie apstākļi.

Senatori aktīvi līdzdarbojas Judikatūras nolēmumu arhīva papildināšanā. Visas Krimināllietu departamenta lēmumos izteiktās atziņas, kas tiek publicētas Judikatūras nolēmumu arhīvā, tiek izvērtētas un apspriestas departamenta senatoru sapulcēs. Neraugoties uz to, ka 2021.gadā samazinājās departamentā izskatīto lietu daudzums, ir palielināties Judikatūras nolēmumu arhīvā publicēto Krimināllietu departamenta lēmumu, tostarp lēmumu, kas publicēti ar tēzi, skaits.

Krimināllietu departaments operatīvi reaģēja uz izmaiņām, kuras lietu skatīšanā ieviesa Covid-19 infekcijas izplatība valstī. Sadarbībā ar Judikatūras un zinātniski analītisko nodaļu tapa un tika publiskots apkopojums „Senāta Krimināllietu departamenta atziņas par tiesiskā regulējuma saistībā ar Covid-19 izplatību valstī piemērošanu”. Tādējādi tiesām tika sniegtas vadlīnijas lietu izskatīšanai Covid-19 pandēmijas apstākļos.

Atzīmējams, ka ar lēmumu lietā Nr. SKK-432/2021¹ tika paplašināta un nostiprināta judikatūra jautājumā par kaitējuma atlīdzību cietušajam ceļu satiksmes negadījumā, kas skar ļoti lielu kriminālprocesa skaitu. No šī lēmuma publicēšanas brīža departamentā vairs netiek saņemti zemāku instanču tiesu jautājumi par kaitējuma atlīdzības tiesisko regulējumu kriminālprocesos par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpumiem. Toties ienākošajās lietās par šo tiesību jautājumu ir pamats atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 573.¹panta otrās daļas 1.punktu, proti, kasācijas sūdzībā vai protestā norādītajos tiesību normu piemērošanas

¹ Senāta 2021.gada 28.jūlija lēmums lietā Nr. SKK-432/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0728.11520001720.4.L).

jautājumos ir izveidojusies Augstākās tiesas judikatūra, un pārsūdzētais nolēmums tai atbilst.

Lēmumu kopsavilkumi, kas ietverti krājumā, lasītājam ļaus iepazīties ar aktuālajiem Krimināllikuma Vispārīgās un Sevišķās daļas normu interpretācijas jautājumiem, kā arī Kriminālprocesa likuma normu piemērošanas jautājumiem.

Anita Poļakova,
Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja

Krimināllietu departamenta lēmumu kopsavilkumus veidoja:
Kristīne Ivulāne,
Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante

I. Lēmumi Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumos

Soda noteikšana par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas nosacījumus

**Krimināllietu departamenta 2021.gada [..] lēmums
lietā Nr. SKK-[C]/2021¹**

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Krimināllikuma spēks laikā – Labvēlīgāks likums – Soda noteikšana – Soda noteikšana, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā – Soda mīkstināšana

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka, būdama pilngadīga, stājās un mēģināja stāties dzimumsakaros ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu (Krimināllikuma 161.pants un 15.panta ceturtais daļa un 161.pants); par mazgadīgas personas pavešanu netiklībā (Krimināllikuma 162.panta otrā daļa); par dzimumtieksmes apmierināšanu pret dabiskā veidā ar nepilngadīgo (Krimināllikuma 160.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu un sodīja par Krimināllikuma 161.pantā (likuma redakcijā līdz 2009.gada 30.jūnijam) paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu; 15.panta ceturtajā daļā un 161.pantā (likuma redakcijā līdz 2009.gada 30.jūnijam) paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu; 162.panta otrajā daļā (likuma redakcijā līdz 2011.gada 30.septembrim) paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu; 160.panta trešajā daļā (likuma redakcijā līdz 2011.gada 30.septembrim) paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu; 160.panta trešajā daļā (likuma redakcijā līdz 2013.gada 31.martam) paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu; 160.panta trešajā daļā (likuma redakcijā līdz 2014.gada 13.jūnijam) paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto un sesto daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz

¹ Slēgtas lietas statuss.

13 gadiem, piespiedu darbs uz 200 stundām un probācijas uzraudzība uz 4 gadiem. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar virsprokurora apelācijas protestu un apsūdzētā un viņa aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu prokurors iesniedza kasācijas protestu un aizstāvis iesniedza kasācijas sūdzību.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par personai noteikto sodu un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Krimināllikuma pārkāpumu, kas nav norādīts aizstāvja kasācijas sūdzībā, bet ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt aizstāvja kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par soda noteikšanas kārtību par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, mīkstinot sodu, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa, nosakot personai sodu par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, nav ievērojusi Krimināllikuma 5.panta otro daļu, kas noteic, ka likumam, kas atzīst nodarījumu par nesodāmu, mīkstina sodu vai ir citādi labvēlīgs personai, ja vien attiecīgajā likumā nav noteikts citādi, ir atpakaļejošs spēks, proti, tas attiecas uz nodarījumiem, kas izdarīti pirms attiecīgā likuma spēkā stāšanās, kā arī uz personu, kura izcieš sodu vai izcietusi sodu, bet kurai saglabājusies sodāmība.

Pirmās instances tiesa, kuras spriedumu apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, bija noteikusi apsūdzētajam sodu saskaņā ar attiecīgajiem Krimināllikuma pantiem tajās likuma redakcijās, kas bija spēkā noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas laikā. Apelācijas instances tiesa attiecībā uz aizstāvja apelācijas sūdzības argumentiem par Krimināllikuma 5.panta otrajā daļā paredzētā labvēlīguma principa piemērošanu, savu viedokli nepamatojot, norādīja, ka šis princips nav attiecināms uz izlemjamo situāciju un apsūdzētā noziedzīgajām darbībām.

Atsaucoties uz iepriekš izteiktu atziņu, Senāts norādīja, ka tiesai, nosakot personai sodu par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, bija jāpiemēro Krimināllikuma attiecīgā panta sankcija tajā redakcijā, kas ir vislabvēlīgākā apsūdzētajam, arī gadījumā, ja šis likums vairs nav spēkā.²

² Senāta 2020.gada 30.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-59/2020 (ECLI:LV:AT:2020:1030.3870001003.3.L).

Senāts arī atzina, ka apelācijas instances tiesa, nosakot personai sodu par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un galīgo sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības, nav ievērojusi Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu. Proti, pirmās instances tiesa, kuras spriedumu apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, konstatējot lietā tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu (Kriminālprocesa likuma 14.pants) un atzīstot par nepieciešamu saskaņā ar Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu mīkstināt apsūdzētajam noteikto sodu, mīkstināja sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības, nevis piemēroja Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punkta nosacījumus, nosakot apsūdzētajam sodu par katru noziedzīgo nodarījumu. Senāts norādīja, ka *sods pēc noziedzīgo nodarījumu kopības tiek noteikts, likumā noteiktajā kārtībā saskaitot tos sodus, kas piespriesti par katru noziedzīgo nodarījumu. Līdz ar to arī visi labvēlīgie likuma nosacījumi, tajā skaitā Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punkts, piemērojami, nosakot sodu par katru izdarīto noziedzīgo nodarījumu, nevis nosakot sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības.*

Minēto likuma pārkāpumu dēļ Senāts atcēla apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par personai noteikto sodu par katru noziedzīgo nodarījumu un pēc noziedzīgo nodarījumu kopības un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Prokurora protestu Senāts noraidīja.

Brīvības atņemšanas soda noteikšana personai ar smagiem veselības traucējumiem

Krimināllietu departamenta 2021.gada [...] lēmums lietā Nr. SKK-[I]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Brīvības atņemšana – Brīvības atņemšana personai ar smagiem veselības traucējumiem

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka tā organizēja citas personas tīšas prettiesiskas nonāvēšanas (slepkavības) sagatavošanu (Krimināllikuma 20.panta otrā daļa, 15.panta trešā daļa, 116.pants). Saskaņā ar Krimināllikuma 68.pantu personai piemērots medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu un attaisnoja pret viņu celtajās apsūdzībās pēc Krimināllikuma 20.panta otrās daļas, 15.panta trešās daļas un 118.panta 2.punkta un pēc Krimināllikuma 233.panta otrās daļas.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu un cietušās apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 20.panta otrajā daļā, 15.panta trešajā daļā un 116.pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 6 gadiem un policijas kontroli uz 2 gadiem. Apsūdzībā pēc Krimināllikuma 233.panta otrās daļas persona atzīta par nevainīgu un attaisnota.

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā, apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 20.panta otrās daļas, 15.panta trešās daļas un 116.panta, apcietinājuma ieskaitīšanu soda termiņā un rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu no jauna apelācijas kārtībā, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 20.panta otrās

¹ Slēgtas lietas statuss.

daļas, 15.panta trešās daļas un 118.panta 2.punkta un rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 20.panta otrajā daļā, 15.panta trešajā daļā un 116.pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem 6 mēnešiem un policijas kontroli uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 68.pantu personai tika piemērots medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis – ārstēšana vispārēja tipa psihiatriskajā slimnīcā (nodaļā) – un noteikta ārstēšana brīvības atņemšanas vietā. Personai soda termiņā ieskaitīts apcietinājuma laiks.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas sūdzību iesniedza apsūdzētais un viņa aizstāve.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā par personai noteikto sodu, daļā par personai saskaņā ar Krimināllikuma 68.pantu noteikto ārstēšanu brīvības atņemšanas vietā un piemēroto medicīniska rakstura piespiedu līdzekli – ārstēšanu vispārēja tipa psihiatriskajā slimnīcā (nodaļā) – un daļā par personai soda izciešanas termiņā ieskaitīto atrašanos apcietinājumā un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par brīvības atņemšanas soda noteikšanu personai ar smagiem veselības traucējumiem.

Senāts atzina, ka, izlemjot jautājumu par apsūdzētajam nosakāmo sodu, apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai apsūdzētais, kuram sakarā ar smagajiem veselības traucējumiem noteikta II invaliditātes grupa, noteikti asistenta pakalpojumi un nepieciešama medicīniskā uzraudzība, atrodoties brīvības atņemšanas vietā, netiks pakļauts tādām ciešanām, kas sasniedz necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās sliekšni. Nosakot apsūdzētajam sodu, tiesa nav izvērtējusi ekspertu komisijas atzinumu par to, ka apsūdzētais nevar izciest brīvības atņemšanas sodu ieslodzījumā. Neatspēkojot šo atzinumu, apelācijas instances tiesa noteikusi apsūdzētajam sodu brīvības atņemšanas veidā. Norāde apelācijas instances tiesas spriedumā, ka, nosakot apsūdzētajam soda mēru, ņemamas vērā ziņas par apsūdzētā veselības stāvokli, atzinums par indikācijām asistenta pakalpojumu nepieciešamībai un ekspertu komisijas atzinums par to, ka apsūdzētais nevar izciest brīvības atņemšanas sodu, ir vispārīga rakstura, tā nav motivēta atbilstoši Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtais daļas prasībām.

Senāts norādīja, ka *personas ar veselības traucējumiem ieslodzījumā ir pakļautas lielākām ciešanām nekā veselas personas, tādēļ rūpīgi izvērtējama*

nepieciešamība šādām personām piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu sodu. Izvērtējot ar smagu slimību sirgstošu personu iespēju izciest brīvības atņemšanas sodu, tiesai jāņem vērā Latvijas Republikas Satversmes 95. un 111.pantā noteiktās pamattiesības. Vienlaikus Senāts atzina, ka tiesai, izlemjot jautājumu par apsūdzētajam nosakāmo sodu, jāizvērtē tās rīcībā esošās ziņas par apsūdzētā veselības stāvokli, lai nepieļautu tādas personas atrašanos brīvības atņemšanas vietā, kura veselības stāvokļa dēļ nav spējīga izciest brīvības atņemšanas sodu. Šādas personas ievietošana brīvības atņemšanas vietā, lai varētu piemērot Kriminālprocesa likuma 640.panta pirmās daļas regulējumu, nav attaisnojama, jo nepieļaujamu ciešanu līmeni var radīt jau pati atrašanās brīvības atņemšanas iestādē. Kriminālprocesa likuma 640.pants noteic notiesātā atbrīvošanu no soda izciešanas sakarā ar slimību gadījumā, ja notiesātajai personai, kura atrodas brīvības atņemšanas vietā, tiek konstatēta tāda smaga, neārstējama slimība, kuras dēļ tā nav spējīga turpināt piespriestā soda izciešanu.

Nepieciešamās aizstāvēšanās stāvokļa izvērtēšana

Krimināllietu departamenta 2021.gada 26.augusta lēmums lietā Nr. SKK-75/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību – Nepieciešamā aizstāvēšanās

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par tišu smagu miesas bojājumu nodarīšanu (Krimināllikuma 125.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa, konstatējot Kriminālprocesa likuma 377.panta 10.punktā paredzēto kriminālprocesu nepieļaujošo apstākli, proti, ka apsūdzētais atradās nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī, izbeidza kriminālprocesu personas apsūdzībā pēc Krimināllikuma 125.panta pirmās daļas. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu un cietušā apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas lēmumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu cietušais iesniedza kasācijas sūdzību, kurā tostarp norādīja, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka apsūdzētais atradās nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī, nav noskaidrojusi Krimināllikuma 29.pantā paredzētos nosacījumus, kuriem iestājoties aizstāvēšanās uzskatāma par tiesisku. Apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi arī apelācijas sūdzībā norādītos argumentus par nepieciešamās aizstāvēšanas robežu pārkāpšanu. Prokurore viedokli par cietušā kasācijas sūdzību norādīja, ka atbalsta cietušā kasācijas sūdzību.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par nepieciešamās aizstāvēšanās stāvokļa izvērtēšanu.

Cietušais diennakts tumšajā laikā pēc apdzīšanas manevra ar savu automašīnu aizšķērsoja apsūdzētā vadītajai automašīnai ceļu, lai piespiestu apsūdzēto strauji bremzēt un apturēt viņa vadīto transportlīdzekli.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0826.11110013718.5.L

Pēc tam cietušais izkāpa no savas automašīnas un devās apsūdzētā virzienā, un, žestikulējot ar rokām, izteica apsūdzētajam pretenzijas par viņa braukšanas stilu, mēģināja iesist apsūdzētajam ar dūri. Savukārt apsūdzētais, izvairoties no sitiena pa seju un nolūkā pārtraukt uzbrukumu, iesita cietušajam ar dūri pa seju. Cietušais ar roku saķēra vaigu un atkāpās, iekāpa automašīnā un aizbrauca. Pirmās instances tiesa atzina, ka apsūdzētais nav pārkāpis nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, proti, cietušā uzbrukums bija prettiesisks un īstens, tas apdraudēja apsūdzētā un personas, kura atradās viņa automašīnā, veselību.

Senāts atzina, ka pirmās instances tiesa ir izvērtējusi apdraudējuma un aizstāvēšanās nosacījumus un pamatoti secinājusi, ka apsūdzētais aizstāvējās pret cietušā uzbrukumu un nav pārkāpis nepieciešamās aizstāvēšanās robežas.

Senāts norādīja, ka nepieciešamās aizstāvēšanās stāvokļa esības noteikšanai un pareizai Krimināllikuma 29.panta piemērošanai ir vērtējami uzbrukuma un aizstāvēšanās tiesiskie nosacījumi. Persona atrodas nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī, ja ievēroti nepieciešamās aizstāvēšanās tiesīguma nosacījumi. Atbilstoši šiem nosacījumiem uzbrukumam (apdraudējumam) ir jābūt prettiesiskam un kaitīgam, īstenam un patiesi pastāvošam, kas nozīmē, ka apdraudējums ir jau sācies vai pastāv reāli uzbrukuma draudi, un tas nav vēl pabeigts. Savukārt aizstāvēšanās nosacījumi ir tās mērķis – likumā norādīto interešu un tiesību aizsardzība, kaitējuma nodarīšana uzbrucējam un tas, ka netiek pārkāptas nepieciešamās aizstāvēšanās robežas.

Izvērtējamie apstākļi, lemjot par noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederošas tādas mantas konfiskāciju, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā

Aizstāvja uzaicināšana atsevišķā procesuālā darbībā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 3.novembra lēmums lietā Nr. SKK-116/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi – Mantas īpašā konfiskācija – Ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta – Noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmets – Kriminālprocesa tiesības – Kriminālprocesā iesaistītās personas – Persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību – Aizstāvja uzaicināšana atsevišķā procesuālā darbībā

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par psihotropās un narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu bez realizācijas nolūka (Krimināllikuma 253.panta pirmā daļa) un psihotropās vielas lielā apmērā un narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu realizācijas nolūkā (Krimināllikuma 253.¹panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu un sodīja pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas un Krimināllikuma 253.¹panta trešās daļas. Naudas līdzekļi – 1497 euro –, kam uzlikts arests (turpmāk – arestētā nauda), tika atzīti par noziedzīgi iegūtu mantu, konfiscēti un ieskaitīti valsts budžetā.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā un viņa aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personai noteikto sodu pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas, kā arī daļā par arestētās naudas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un konfiscēšanu. Persona tika atzīta par vainīgu un sodīta pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas par psihotropās un narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu bez realizācijas nolūka. Arestētā nauda atzīta par ar

¹ ECLI:LV:AT:2021:1103.11519011819.4.L

noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu, konfiscēta un ieskaitīta valsts budžetā. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Gan aizstāvis, gan apsūdzētais kasācijas sūdzībās norādīja, ka apsūdzētais ar papildu lēmumu par atzīšanu par aizdomās turēto tika iepazīstināts bez aizstāvja klātbūtnes, tādējādi pārkāpjot apsūdzētā tiesības uz aizstāvību. Apsūdzētais norādīja, ka izņemtā nauda viņam bija palikusi pāri no aizņēmuma un tā nav atzīstama par noziedzīgi iegūtu.

Senāts pārsūdzēto spriedumu grozīja daļā, ar kuru arestētā nauda atzīta par ar noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu un konfiscēta. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma Vispārīgās daļas pantu, taču šis pārkāpums nav norādīts kasācijas sūdzībā, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par apstākļiem, kas izvērtējami, lemjot par noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederošas tādas mantas konfiskāciju, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā, kā arī aizstāvja uzaicināšanu atsevišķā procesuālā darbībā.

Apelācijas instances tiesa, atceļot pirmās instances tiesas spriedumu daļā par arestēto naudas līdzekļu atzīšanu par noziedzīgi iegūtu mantu, mainīja arestēto naudas līdzekļu konfiskācijas pamatu un konfiscēja arestētos naudas līdzekļus saskaņā ar Krimināllikuma 70.¹³pantu, atzīstot tos par ar noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu. Tiesa norādīja, ka kriminālprocesā nav iegūti tādi pierādījumi, kas ļautu izdarīt secinājumu, ka, visticamāk, mantai ir noziedzīga izcelsme. Pamatojoties uz liecinieku un paša apsūdzētā liecībām, apelācijas instances tiesa atzina, ka apsūdzētais bija aizņēmis no liecinieces naudu – 7000 *euro* – psihotropās vielas lielā apmērā un narkotiskās vielas iegādei un savu vajadzību apmierināšanai.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nepareizi iztulkojusi Krimināllikuma 70.¹³pantu, un norādīja, ka, *konfiscējot noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederošu mantu, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā, ir vērtējams, vai manta ir saistāma ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu un vai tā nav bijusi nodarījuma izdarīšanas priekšmets, vai ar mantas konfiskāciju tiks panākts preventīvs mērķis novērst apsūdzētā turpmāku līdzīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu un vai tās konfiskācija neradīs pārmērīgu slogu vainīgai personai, nodrošinot sev iztiku.*

Ievērojot, ka apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka naudas

līdzekļiem piemīt noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmeta pazīmes, proti, ka legālie naudas līdzekļi bija paredzēti noziedzīga nodarījuma izdarīšanai – iegādāties un glabāt psihotropās vielas lielā apmērā realizācijas nolūkā –, kā arī to, ka, mainot arestēto naudas līdzekļu konfiskācijas pamatu, nemainīsies sekas, kādas piemērojamas personas arestētajiem naudas līdzekļiem, un tādējādi netiks pasliktināts apsūdzētā stāvoklis, Senāts grozīja apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru arestētā nauda – 1497 *euro* – atzīta par ar noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu un konfiscēta. Arestēto naudu saskaņā ar Krimināllikuma 70.¹²pantu Senāts atzina par līdzekļiem, kuri bija paredzēti noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, un konfiscēja.

Senāts atzina, ka, iepazīstinot apsūdzēto ar papildu lēmumu par atzīšanu par aizdomās turēto bez aizstāvja klātbūtnes, procesa virzītājs nav pārkāpis Kriminālprocesa likuma 81.panta pirmajā un otrajā daļā noteikto kārtību, kādā uzaicināms aizstāvis atsevišķā procesuālā darbībā. Senāts izskaidroja, ka *procesa virzītājam ir pienākums uzaicināt aizstāvi Kriminālprocesa likuma 81.panta pirmajā daļā noteiktajos gadījumos tikai tad, ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vēlas aizstāvja piedalīšanos konkrētās procesuālās darbības veikšanai un vienošanās par aizstāvību nav noslēgta vai aizstāvis, ar kuru noslēgta vienošanās, nevar ierasties procesuālās darbības veikšanai. Apstāklis, ka apsūdzētais iepriekš izteicis lūgumu uzaicināt viņam aizstāvi atsevišķā procesuālā darbībā, neuzliek procesa virzītājam pienākumu aizstāvi nodrošināt turpmākās procesuālās darbībās, ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, šādu lūgumu nav izteikusi.*

Izvērtējamie apstākļi, nosakot naudas soda apmēru

Krimināllietu departamenta 2021.gada 15.decembra lēmums lietā Nr. SKK-153/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Naudas sods – Soda noteikšana

Par lietas būtību

Personas tiek tiesātas par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā, tās organizēšanu un atbalstīšanu (Krimināllikuma 218.panta otrā daļa; 20.panta otrā daļa un 218.panta otrā daļa; 20.panta ceturtā daļa un 218.panta otrā daļa), noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu un tās organizēšanu (Krimināllikuma 195.panta pirmā daļa; 195.panta trešā daļa; 20.panta otrā daļa un 195.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa sešas personas atzina par vainīgām pret viņām celtajās apsūdzībās pēc Krimināllikuma 20.panta otrās daļas un 195.panta pirmās daļas; 195.panta trešās daļas; 20.panta otrās daļas un 195.panta trešās daļas; 218.panta otrās daļas; 20.panta otrās daļas un 218.panta otrās daļas; 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas. Divas personas pret viņām celtajās apsūdzībās pēc Krimināllikuma 20.panta otrās daļas un 195.panta trešās daļas tika attaisnotas. Viena persona sodīta ar naudas sodu. Galīgais sods vienai personai noteikts – naudas sods, savukārt četrām personām – brīvības atņemšanas sods nosacīti un naudas sods.

Apelācijas instances tiesa, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu, kā arī apsūdzēto un aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par vienai personai noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas sūdzības iesniedza apsūdzētie un aizstāvji.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā un atceltajā daļā nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībās, bet ir atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas protestā izteikto prasību apjomu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1215.15830110509.3.L

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par apstākļiem, kas izvērtējami, nosakot naudas soda apmēru.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi apelācijas sūdzībās norādītos juridiski nozīmīgos apstākļus par trim apsūdzētajiem noteiktā naudas soda apmēru, proti, nav izvērtējusi apsūdzēto iespējas nekavējoties samaksāt naudas sodu vai gūt paredzamus ienākumus, kas viņiem ļautu likumā noteiktajā laikā samaksāt uzlikto naudas sodu.

Senāts norādīja, ka, *nosakot naudas soda apmēru, bez vispārīgajiem nosacījumiem par soda mērķi un atbildību mīkstinošo un pastiprinošo apstākļu izvērtējuma, tiesai jāizvērtē arī izdarītā noziedzīgā nodarījuma kaitīgums un vainīgā mantiskais stāvoklis. Savukārt vainīgā mantisko stāvokli atbilstoši Krimināllikuma 41.panta ceturtajai daļai nosaka, novērtējot viņa iespējas nekavējoties samaksāt naudas sodu vai gūt paredzamus ienākumus, kas nodrošinātu viņam iespēju likumā noteiktajā laikā samaksāt uzlikto naudas sodu.*

Atzīstot par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma, to, ka apelācijas instances tiesa nav sniegusi atbildes uz būtiskiem apelācijas sūdzību argumentiem par piemērotā naudas soda apmēru, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par trim personām noteikto sodu pēc Krimināllikuma 20.panta otrās daļas un 218.panta otrās daļas un 218.panta otrās daļas.

Vienlaikus Senāts, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 584.panta otro daļu, atzina par nepieciešamu pārsniegt apsūdzētā un aizstāvja kasācijas sūdzībās izteikto prasību apjomu, jo konstatēja, ka zemāku instanču tiesas nav novērtējušas piemērotā naudas soda apmēru attiecībā uz vēl diviem citiem apsūdzētajiem un šis pārkāpums ir novedis pie nelikumīga nolēmuma arī šajā daļā. Tādējādi Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla arī daļā par minētajiem diviem citiem apsūdzētajiem noteikto sodu pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un Krimināllikuma 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas.

Atceļot apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par piecām personām noteikto sodu, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu arī daļā par četrām no šīm personām noteikto sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu.

Pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedumu Senāts atzina par tiesisku un pamatotu.

Galīgā soda noteikšana, ja neizciestais papildsods – probācijas uzraudzība – Kriminālprocesa likuma 61.nodaļas kārtībā aizstāts ar brīvības atņemšanu

Aizstāto sodu saskaitīšana

Krimināllietu departamenta 2021.gada 29.jūlija lēmums lietā Nr. SKK-186/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Galīgais sods – Sodū aizstāšana – Aizstāto sodu saskaitīšana – *Kriminālprocesa tiesības* – Spriedums – Tiesas blakus lēmums

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par zādzību nelielā apmērā (Krimināllikuma 180.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 180.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 5 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu, daļēji pieskaitot ar citu tiesas nolēmumu noteikto sodu, galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 8 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 52.pantu soda termiņā ieskaitīta izciestā soda daļa pēc cita tiesas nolēmuma, aizturēšana un apcietinājums līdz sprieduma spēkā stāšanās dienai. No personas valsts labā piedzīti procesuālie izdevumi – 320 euro – par valsts nodrošināto juridisko palīdzību kriminālprocesā.

Apelācijas instances tiesa, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par apcietinājuma un izciestās soda daļas ieskaitīšanu soda izciešanā saskaņā ar Krimināllikuma 52.pantu un soda izciešanā personai ieskaitīja atrašanās apcietinājumā un izciestā soda laiku.

Prokurors iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Vienlaikus prokurors lūdza pieņemt blakus lēmumu un nosūtīt to Valsts policijai jautājuma izlemšanai par kriminālprocesa uzsākšanu pret liecinieku par apzināti nepatiesas liecības sniegšanu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0729.11221123519.4.L

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par galīgā soda noteikšanu, ja neizciestais papildsods – probācijas uzraudzība – Kriminālprocesa likuma 61.nodaļas kārtībā aizstāts ar brīvības atņemšanu, un par aizstāto sodu saskaitīšanu.

Noziedzīgo nodarījumu, par kura izdarīšanu persona tiek tiesāta konkrētajā lietā, tā izdarīja pēc sprieduma spēkā stāšanās pirmajā lietā, kad personai bija jāizcieš papildsods – probācijas uzraudzība. Šis neizciestais papildsods jaunā sprieduma taisīšanas dienā pirmajā instancē Kriminālprocesa likuma 61.nodaļas kārtībā bija aizstāts ar brīvības atņemšanu, un bija uzsākta tā izciešana. Pirmās instances tiesa galīgo sodu personai noteica saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu. Apelācijas instances tiesa pirmās instances tiesas spriedumu šajā daļā atstāja negrozītu.

Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemēroja Krimināllikuma 50.panta piektās daļas nosacījumus, nosakot galīgo sodu, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par personai noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu un 52.pantu.

Senāts norādīja, ka nav izšķirošas nozīmes faktam, ka neizciestais papildsods sprieduma taisīšanas dienā pirmajā instancē Kriminālprocesa likuma 61.nodaļas kārtībā bija aizstāts ar brīvības atņemšanu un bija uzsākta tā izciešana. *Izlemjot, vai galīgais sods nosakāms atbilstoši Krimināllikuma 50.pantam vai 51.pantam, jāņem vērā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiks attiecībā pret spēkā stājušos spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu. Ja persona noziedzīgo nodarījumu izdarījusi pēc sprieduma spēkā stāšanās, laikā, kad viņai bija jāizcieš papildsods – probācijas uzraudzība –, neizciestais papildsoda laiks atbilstoši Krimināllikuma 45.¹panta sestajai daļai aizstājams ar brīvības atņemšanu un galīgais sods jaunajā spriedumā nosakāms saskaņā ar Krimināllikuma 51.panta un 52.panta noteikumiem.*

Senāts kā nepamatotu noraidīja prokurora apgalvojumu, ka tiesai bija pienākums, pamatojoties uz Krimināllikuma 52.panta septīto daļu, pilnībā pievienot neizciesto sodu pēc cita sprieduma. Senāts uzsvēra, ka Krimināllikuma 52.panta septītā daļa, kas noteic sodu saskaitīšanas kārtību aizstātajiem sodiem, attiecināma tikai uz gadījumiem, kad savstarpēji tiek saskaitīti aizstātie sodi.

Prokurora kasācijas protestā izteikto lūgumu pieņemt blakus lēmumu, kā arī argumentus par to, ka apelācijas instances tiesa pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 533.panta pirmo daļu, jo atteikusies pieņemt blakus lēmumu par liecinieka tiesas sēdē sniegtajām apzināti nepatiesajām liecībām, Senāts atzina par nepamatotiem.

Senāts norādīja, ka prokurors kasācijas protestā kļūdaini atsaucies uz Kriminālprocesa likuma 533.panta pirmo daļu. Minētā norma neparedz lēmuma pieņemšanu par apzināti nepatiesu liecību konstatāciju, bet noteic, ka tiesa reizē ar galīgo nolēmumu var pieņemt blakus lēmumu, kurā kompetentai institūcijai vai amatpersonai norāda uz krimināllietā konstatētajiem tiesību normu pārkāpumiem, to cēloņiem un veicinošiem apstākļiem un pieprasa tos novērst. Lēmuma par apzināti nepatiesas liecības vai atzinuma konstatāciju pieņemšanu regulē Kriminālprocesa likuma 473.panta sestā daļa, kurai atbilstoši lēmumu par apzināti nepatiesas liecības vai atzinuma konstatāciju tiesa pieņem vienlaikus ar spriedumu un šo lēmumu nosūta izmeklēšanas iestādei. Senāts konstatēja, ka tiesa ir izvērtējusi liecinieka liecībās sniegtās ziņas par faktiem un atzinusi, ka liecinieks nav sniedzis apzināti nepatiesas liecības. Savukārt izvēle, kuriem pierādījumiem ticēt, bet kuriem ne, ir tās tiesas kompetencē, kas izspriež lietu pēc būtības. Arī jautājums par to, vai lietā esošie pierādījumi ir vai nav pietiekami apsūdzētā vainīguma konstatēšanai, ir būtības jautājums, kas kasācijas kārtībā nav pārbaudāms.

Krimināllikuma 218.pantā (Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas) paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts

Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktā paredzētā atbildību pastiprinošā apstākļa nepamatota konstatēšana, nosakot sodu par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas

Krimināllietu departamenta 2021.gada 20.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-505/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Atbildību pastiprinošie apstākļi – Mantkārība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Izvairīšanās no nodokļu nomaksas – Noziedzīgā nodarījuma subjekts – Nodokļu maksātājs

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā (Krimināllikuma 218.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 10 mēnešiem, atņemot tiesības uz visa veida komercdarbību uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu persona tika notiesāta nosacīti ar pārbaudes laiku uz 10 mēnešiem. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Apsūdzētais kasācijas sūdzībā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un izbeigt kriminālprocesu. Apsūdzētā ieskatā apelācijas instances tiesa nepareizi konstatējusi Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektu, kā arī nepamatoti atzinusi, ka noziedzīgais nodarījums ir izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ. Iztiesājot krimināllietu apelācijas instances tiesā rakstveida procesā, viņam liegta iespēja teikt pēdējo vārdu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:1020.15840020319.4.L

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par personai noteikto sodu un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Krimināllikuma pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībā, bet ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par noziedzīgā nodarījuma – izvairīšanās no nodokļu nomaksas – subjektu. Vienlaikus lietā aplūkots arī jautājums par mantiska labuma iegūšanu kā minētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturojošu pazīmi.

Senāts atcēla apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par personai noteikto sodu pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, jo atzina, ka apelācijas instances tiesa nav ievērojusi Krimināllikuma 48.panta ceturtās daļas, kas noteic, ka par atbildību pastiprinošu apstākli nav atzīstams tāds apstāklis, kurš šajā likumā paredzēts kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme, prasības. Proti, apelācijas instances tiesa par pamatotu bija atzinusi pirmās instances tiesas secinājumu, ka atbilstoši Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktam par apsūdzētā atbildību pastiprinošu apstākli atzīstams tas, ka noziedzīgs nodarījums – izvairīšanās no nodokļu nomaksas – izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ.

Senāts norādīja, ka, *nosakot sodu par Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, par apsūdzētā atbildību pastiprinošu apstākli nav atzīstams Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktā paredzētais apstāklis – noziedzīgais nodarījums izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ –, jo mantiska labuma iegūšana ir minētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturojoša pazīme. Vainīgās personas darbība vai bezdarbība ir vērsta uz to, lai nemaksātu nodokļus, t.i., savā valdījumā esošo mantu nenodotu citam un iegūtu mantisku labumu.*

Senāts atzina par pamatotu apelācijas instances tiesas secinājumu, ka apsūdzētais ir noziedzīgā nodarījuma subjekts Krimināllikuma 218.panta otrās daļas izpratnē. Proti, *Krimināllikuma 218.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir arī ārvalsts uzņēmuma filiāles kā atsevišķa nodokļu maksātāja vadītājs, kuram ir pienākums veikt normatīvajos aktos noteiktos nodokļu maksājumus.* Vienlaikus Senāts norādīja, ka apsūdzētā kasācijas sūdzībā izteiktie argumenti ir saistīti ar citādu izpratni par tiesību normu interpretāciju un pierādījumu vērtējumu, nevis apelācijas instances tiesas

pieļautu Krimināllikuma pārkāpumu vai Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu.

Senāts atzina par nepamatotu norādi apsūdzētā kasācijas sūdzībā, ka apelācijas instances tiesa pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 575.panta pirmās daļas 5.punktu, liedzot viņam iespēju teikt pēdējo vārdu. Senāts konstatēja, ka lēmums par lietas izskatīšanu rakstveida procesā apelācijas instances tiesā pieņemts atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam. Proti, lieta rakstveida procesā apelācijas instances tiesā izskatīta, pamatojoties uz Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 12.panta pirmo daļu un Kriminālprocesa likuma 559.panta piekto daļu. Tiesa apsūdzētajam un viņa aizstāvim nosūtījusi paziņojumu par lietas izskatīšanu rakstveida procesā, vienlaikus informējot par tiesībām pieteikt noraidījumu tiesas sastāvam vai atsevišķam tiesnesim, iesniegt motivētus iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā, kā arī iesniegt viedokli par apelācijas sūdzību. Ne apsūdzētais, ne viņa aizstāvis, ne prokurors līdz tiesas noteiktajam termiņam iebildumus pret lietas izskatīšanu rakstveidā nebija izteikuši.

Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktā paredzētais atbildību pastiprinošais apstāklis – noziedzīgais nodarījums izdarīts, izmantojot sabiedriskā posta apstākļus vai ārkārtējās situācijas vai izņēmuma stāvokļa laikā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 2.septembra lēmums lietā Nr. SKK-528/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Atbildību pastiprinošie apstākļi – Ārkārtējā situācija

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par zādzību nelielā apmērā (Krimināllikuma 180.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 180.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 2 mēnešiem. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētās aizstāves apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu aizstāve iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā noziedzīgā nodarījuma raksturu, radīto kaitējumu, apsūdzētās atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus, kā arī viņas personību raksturojošos datus. Tiesa nav pamatojusi arī īslaicīgas brīvības atņemšanas soda piemērošanu.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par apsūdzētajai noteikto sodu un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībā, bet ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0902.11087064520.6.L

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktā paredzētā atbildību pastiprinošā apstākļa – noziedzīgais nodarījums izdarīts, izmantojot sabiedriskā posta apstākļus vai ārkārtējās situācijas vai izņēmuma stāvokļa laikā – izpratni.

Pirmās instances tiesa par personas atbildību pastiprinošu apstākli saskaņā ar Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktu atzina to, ka noziedzīgais nodarījums izdarīts ārkārtējās situācijas laikā, proti, laikā, kad ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 103² visā valsts teritorijā bija izsludināta ārkārtējā situācija ar mērķi ierobežot Covid-19 izplatību. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā, secināja, ka pirmās instances tiesa pamatoti konstatējusi šo atbildību pastiprinošo apstākli.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa lēmumā nav pamatojusi, kāpēc atbilstoši Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktam par apsūdzētās atbildību pastiprinošu apstākli atzinusi to, ka noziedzīgs nodarījums izdarīts ārkārtējās situācijas laikā. Senāts norādīja, ka *Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 9.punktā paredzētais atbildību pastiprinošais apstāklis nav vispārināms uz jebkuru personas izdarīto likumpārkāpumu sabiedriskā posta, ārkārtējās situācijas vai izņēmuma stāvokļa laikā, bet ir noskaidrojams, vai cietušās personas intereses ir aizskartas saistībā ar šo situāciju valstī un tādēļ noziedzīgais nodarījums papildus kaitē likumīgajām interesēm. Apstāklis, ka zādzība izdarīta laikā, kad ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 103 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” visā valsts teritorijā bija izsludināta ārkārtējā situācija ar mērķi ierobežot Covid-19 izplatību, pats par sevi neliecina, ka persona, izmantojot šo situāciju, ar noziedzīgu nodarījumu radījusi papildu kaitējumu cietušā mantiskajām interesēm.*

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nav ievērojusi judikatūrā pausto atziņu, ka tiesai ir jāmotivē, kāpēc tā piemēro konkrēto tiesību normu, konstatējot un atzīstot apsūdzētā atbildību mīkstinošu vai pastiprinošu apstākli lietā,³ un ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 527.panta otrās daļas 3. un 6.punkta, kas noteic, ka notiesājoša sprieduma motīvu daļā jānorāda apsūdzētā atbildību pastiprinošie un mīkstinošie apstākļi un motīvi par konkrētā soda piemērošanu, pārkāpumu. Atzīstot minētos pārkāpumus par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par

² Ministru kabineta 2020.gada 12.marta rīkojums Nr. 103 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu”. Zaudējis spēku 2020.gada 10.jūnijā.

³ Senāta 2012.gada 26.marta lēmums lietā Nr. SKK-129/2012 (13800003911).

apsūdzētajai noteikto sodu pēc Krimināllikuma 180.panta pirmās daļas un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Par neargumentētu Senāts atzina aizstāves kasācijas sūdzībā pausto norādi, ka apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā noziedzīgā nodarījuma raksturu, radīto kaitējumu, kā arī apsūdzētās personību raksturojošos datus un nav pamatojusi īslaicīgas brīvības atņemšanas soda piemērošanu. Senāts konstatēja, ka pirmās instances tiesa atbilstoši Krimināllikuma 46.panta ceturtajai daļai ir pamatojusi, kāpēc par mazāk smagu noziegumu personai piemērojams īslaicīgas brīvības atņemšanas sods. Izvērtējot nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, apsūdzētās personību, pirmās instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētajai nav piemērojami panta sankcijā paredzētie alternatīvie sodi, jo tie nesasniedz soda mērķi. Savukārt apelācijas instances tiesa pievienojusies pirmās instances tiesas spriedumā minētajām atziņām un atzinusi, ka pirmās instances tiesa apsūdzētajai soda veidu noteikusi atbilstoši Krimināllikuma 35.pantā norādītajam soda mērķim, ievērojot Krimināllikuma 46.pantā norādītos soda noteikšanas vispārīgos principus.

Mantas konfiskācijas piemērošana

Taisnīga noregulējuma īstenošana jaunatklāta apstākļa gadījumā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 8.jūnija lēmums lietā Nr. SKK-J-88/2021¹

Tiesvedība sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (Kriminālprocesa likuma 62.nodaļa) – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Mantas konfiskācija – *Kriminālprocesa tiesības* – Jaunatklāti apstākļi – Taisnīgs noregulējums

Par lietas būtību

Viena persona atzīta par vainīgu un sodīta par to, ka, būdama valsts amatpersona, izmantojot savu dienesta stāvokli, izdarīja kukuļņemšanas ar starpnieku mēģinājumu, saistītu ar kukuļa pieprasīšanu lielā apmērā (Krimināllikuma 15.panta ceturrtā daļa un 320.panta otrā daļa). Otra persona atzīta par vainīgu un sodīta par to, ka pamudināja personu dot kukuli ar starpnieku valsts amatpersonai lielā apmērā (Krimināllikuma 20.panta trešā daļa un 320.panta otrā daļa), un par to, ka saveda personas un mēģināja nodot kukuli no kukuļdevēja kukuļņēmējam (Krimināllikuma 15.panta ceturrtā daļa un 322.panta pirmā daļa).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT), izskatot [pirmās minētās] personas pieteikumu, atzina, ka konkrētajā krimināllietā, konfiscējot visus personas īpašumus, ir noticis Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) Pirmā protokola 1.panta pārkāpums.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa vienu personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 15.panta ceturrtajā daļā un 320.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem, konfiscējot mantu. Otru personu pirmās instances tiesa atzina par vainīgu Krimināllikuma 20.panta trešajā daļā un 320.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem, konfiscējot mantu, kā arī atzina par vainīgu Krimināllikuma 15.panta ceturrtajā daļā un 322.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā

¹ ECLI:LV:AT:2021:0608.16870004106.3.L

nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu galīgais sods šai personai tika noteikts – brīvības atņemšana uz 4 gadiem, konfiscējot mantu. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu personai brīvības atņemšanas sods tika noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 3 gadiem.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar aizstāvja apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā sakarā ar aizstāvja kasācijas sūdzību, apelācijas instances tiesas lēmumu atstāja negrozītu.

Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas prokuratūras prokurors pieņēma lēmumu par personas pieteikuma par jaunatklātiem apstākļiem nodošanu izskatīšanai Senātam. Tiesas sēdē prokurors, atsaucoties uz ECT spriedumu lietā „Markus pret Latviju”², lūdza atjaunot kriminālprocesu jaunatklāto apstākļu dēļ daļā par personai piemēroto papildsodu – mantas konfiskāciju – un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai zemākas instances tiesā.

Senāts atcēla Senāta lēmumu un apelācijas instances tiesas lēmumus daļā par personām noteikto papildsodu – mantas konfiskāciju –, kriminālprocesu atceltajā daļā atjaunoja un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par mantas konfiskācijas piemērošanu un taisnīga noregulējuma īstenošanu jaunatklāta apstākļa gadījumā.

ECT spriedumu lietā „Markus pret Latviju”³, ar kuru atzīts, ka ir noticis Konvencijas Pirmā protokola 1.panta pārkāpums, jo tiesiskajam regulējumam, uz kura pamata personai tika piemērota visas mantas konfiskācija kā obligāts papildsods, trūka skaidrības un paredzamības, tas nenodrošināja nepieciešamās procesuālās garantijas un aizsardzību pret patvaļu, Senāts atzina par jaunatklātu apstākli, kas var būtiski ietekmēt lietas iznākumu.

Senāts atzina, ka, ņemot vērā Konvencijas pārkāpuma būtību un nozīmīgumu, kriminālprocesa atjaunošana ir piemērotākais atbildzinājuma veids, neraugoties uz to, ka konkrētajā lietā ECT spriedumā nav tieši norādījusi, ka piemērotākais atbildzinājuma veids būtu kriminālprocesa atjaunošana.

² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2020.gada 11.jūnija spriedums lietā „Markus v. Latvia”, iesnieguma Nr. 17483/10.

³ Turpat.

Senāts norādīja, ka *tiesas pienākums ir pamatot jebkura soda, arī mantas konfiskācijas kā papildsoda, piemērošanu, tādējādi nodrošinot soda samērīgumu un individualizāciju. Ar grozījumiem Krimināllikumā, kuri stājās spēkā 2013.gada 1.aprīlī, tika būtiski grozīts mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums, tai skaitā tiesām paredzot plašāku rīcības brīvību mantas konfiskācijas piemērošanā. Saskaņā ar Krimināllikuma 42.panta pirmo un otro daļu un Krimināllikuma Sevišķās daļas normās paredzētajām sankcijām, mantas konfiskācija vairs nav obligāta, t.i., nosakot sodu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, mantas konfiskāciju var nepiemērot. Savukārt Krimināllikuma 42.panta trešā daļa tiesai uzliek par pienākumu, nosakot mantas konfiskāciju, konkrēti norādīt, kāda manta konfiscējama, kas nozīmē, ka mantas konfiskācija piemērojama samērīgi ar noziedzīgā nodarījuma raksturu un citiem likumā noteiktajiem soda noteikšanas vispārīgiem principiem. Kopsakarā ar minēto jāņem vērā arī likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 4.pielikuma „Manta, kura notiesātajam vai viņa apgādībā esošām personām nav konfiscējama” prasības, kas nosaka tiesai pienākumu vērtēt notiesātai personai un tās ģimenei nepieciešamo mantas minimumu.*

Konstatējot, ka konkrētajā lietā attiecībā uz otru notiesāto pastāv tādi paši apstākļi kā uz notiesāto, kurš iesniedza pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem, Senāts atzina, ka šajā kriminālprocesā noticis arī lietā otra notiesātā pamattiesību aizskārums, kurš prasa kriminālprocesa atjaunošanu.

Senāts atzina, ka *no krimināltiesisko attiecību taisnīga noregulējuma prasības izriet nosacījums, ka nedrīkst radīt tādu tiesisko situāciju, kurā salīdzināmos apstākļos personai tiek paredzēta mazāka tās tiesību aizsardzība. Tas attiecas uz gadījumu, ja jaunatklātu apstākļu nosacījums kriminālprocesā pastāv vienai notiesātajai personai, bet salīdzināmos apstākļos atrodas otra notiesātā persona.*

Tādējādi Senāts atcēla Senāta lēmumu un apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par abiem notiesātajiem noteikto papildsodu – mantas konfiskāciju – un daļā par otram notiesātajam noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu.

II. Lēmumi Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumos

Vajāšanas nolūka noskaidrošana

Krimināllietu departamenta 2021.gada [..] lēmums
lietā Nr. SKK-[P]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi – Vajāšana – Nolūks

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par vajāšanu, t.i., par vairākkārtēju un ilgstošu citu personu novērošanu, ja tām ir bijis pamats baidīties par savu vai savu tuvinieku drošību (Krimināllikuma 132.¹pantā).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 132.¹pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar piespiedu darbu uz 120 stundām.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla. Persona tika atzīta par nevainīgu Krimināllikuma 132.¹pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un attaisnota.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu cietušie un īpaši aizsargājamās cietušās pārstāve iesniedza kasācijas sūdzību, un prokurore iesniedza kasācijas protestu. Gan cietušie kasācijas sūdzībā, gan prokurore kasācijas protestā norādīja, ka apelācijas instances tiesa apsūdzētā darbībās nepamatoti nav konstatējusi Krimināllikuma 132.¹pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmes.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par Krimināllikuma 132.¹pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma – vajāšanas – nolūka noskaidrošanu.

Atbilstoši apsūdzībai persona vairākus mēnešus nolūkā iedvest bailes kaimiņiem ne mazāk kā 30 reizes demonstratīvi novēroja, kas notiek viņu dzīvesvietā, uzņēma ne mazāk kā 1200 fotogrāfijas ar zibspuldzi, pavērsa uz kaimiņu īpašumu videonovērošanas kameru un prožektorus, kā arī dažas reizes vakarā spīdināja lāzera staru uz kaimiņu nepilngadīgajiem bērniem. Apelācijas instances tiesa personas attaisnošanu pamatoja ar to, ka personas izdarītajā nodarījumā nav subjektīvās puses pazīmes – lietā nav konstatējami objektīvi apstākļi, kas liecinātu par apsūdzētā nolūku iedvest bailes cietušajiem. Apelācijas instances tiesa secināja, ka apsūdzētā īpašumā uzstādītie prožektoru, videonovērošanas kamera un fotoaparāts pildīja īpašuma apsardzes funkcijas. Savukārt pierādīšanā netika novērstas saprātīgas šaubas par to, ka apsūdzētais spīdināja ar lāzera staru uz nepilngadīgajiem bērniem.

Senāts norādīja, ka Krimināllikuma 132.¹pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturo speciāls nolūks – iedvest bailes upurim. Noskaidrojot, vai apsūdzētajam bija nolūks likt cietušajam baidīties par savu vai tuvinieku drošību, ir vērtējams, kādu apzinātu uzvedības veidu persona ievēroja kopumā, lai nopietni satrauktu citu personu, darbību ilgums, intensitāte un sistemātiskums. Turklāt Jaunprātīgām darbībām nav jābūt vienveidīgām. Tādējādi Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesas norādītajam apstāklim, ka apsūdzētais inkriminētās darbības veicis, atrodoties sava privātipašuma teritorijā, nav izšķirošas nozīmes personas nolūka noskaidrošanā.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nav motivējusi, kāpēc tā noraidījusi valsts apsūdzības argumentus, kas pamatoti ar cietušo liecību izvērtējumu to kopumā un savstarpējā sakarībā ar citiem pierādījumiem, un piešķirusi ticamību apsūdzētā liecībām. Turklāt apelācijas instances tiesa nav vērtējusi apsūdzētā apzinātu uzvedības veidu kopumā – vērošanu, prožektoru uzstādīšanu, fotografēšanu ar zibspuldzi, spīdināšanu ar lāzera staru, šo darbību atkārtotību, neatlaidīgumu, ilgumu un sistemātiskumu, kas bija vērstas, lai iedvestu bailes cietušajam, un to, ka apsūdzētais šādas darbības turpināja, lai arī cietušais apsūdzētajam bija lūdzis pārtraukt viņa ģimenes vajāšanu.

Atzīstot apelācijas instances tiesas pieļautos Kriminālprocesa likuma 128.panta otrās daļas un 564.panta ceturtās daļas pārkāpumus par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

¹ Slēgtas lietas statuss.

Krimināllikuma 221.²pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpausmes veidi

Pirmās instances tiesas kompetence soda noteikšanā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 30.apriļa lēmums lietā Nr. SKK-7/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Tiesas kompetence soda noteikšanā – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Alkoholisko dzērienu glabāšana un pārvietošana – Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par alkoholisko dzērienu lielā apmērā glabāšanu un pārvietošanu (Krimināllikuma 221.²panta trešā daļa) un noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanu (Krimināllikuma 195.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 221.²panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar piespiedu darbu uz 250 stundām. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu galīgais sods personai noteikts – piespiedu darbs uz 420 stundām. Krimināllikuma 195.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā persona tika atzīta par nevainīgu un attaisnota. Lieta daļā par mantiskā kaitējuma piedziņu izbeigta.

Apelācijas instances tiesa, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu un aizstāvja apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 221.²panta trešās daļas, personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 221.²panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar piespiedu darbu uz 230 stundām. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu galīgais sods personai noteikts – piespiedu darbs uz 400 stundām. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0430.11370033818.3.L

Prokurore kasācijas protestā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Prokurores ieskatā apelācijas instances tiesa nepamatoti attaisnojusi personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 195.panta pirmās daļas, nepareizi kvalificējusi personas darbības pēc Krimināllikuma 221.²panta trešās daļas, kā arī nepareizi piemērojusi sodu par Krimināllikuma 221.²panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par Krimināllikuma 221.²pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpausmes veidiem un pirmās instances tiesas kompetenci soda noteikšanā.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa pamatoti izslēgusi no apsūdzības nelikumīgu alkoholisko dzērienu glabāšanu, jo konstatējusi tikai nelikumīgu alkoholisko dzērienu pārvietošanu kā Krimināllikuma 221.²panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpausmes veidu, proti, apsūdzētais no nenoskaidrotas personas iegādājās 135 220 ml nelikumīgu alkoholisko dzērienu, kuru, iekrautu automašīnā, pārvietoja (pārvadāja) līdz brīdim, kad tika aizturēts. Senāts norādīja, ka *nelikumīgu alkoholisko dzērienu glabāšana un nelikumīgu alkoholisko dzērienu pārvietošana Krimināllikuma 221.²panta izpratnē ir divi patstāvīgi minētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpausmes veidi, tādēļ vainīgās personas darbības, kas saistītas ar nelikumīgu alkoholisko dzērienu pārvietošanu, papildus kā nelikumīgu alkoholisko dzērienu glabāšanu nav jākvalificē. Nelikumīgu alkoholisko dzērienu atrašanās transportlīdzeklī to nelikumīgas pārvietošanas laikā nav pamats, lai šo apstākli kvalificētu kā nelikumīgu alkoholisko dzērienu glabāšanu, bet tā ir obligāts priekšnosacījums pārvietošanas īstenošanai, izmantojot transportlīdzekli.*

Pretēji prokurores norādēm kasācijas protestā par apelācijas instances tiesas pieļautiem pārkāpumiem, nosakot sodu, Senāts atzina, ka par Krimināllikuma 221.²panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu personai noteikts tiesisks, pamatots un taisnīgs sods, ievērojot Krimināllikuma 35.pantā noteikto soda mērķi un Krimināllikuma 46.pantā norādītos soda noteikšanas vispārīgos principus. Senāts uzsvēra, ka *tiesai ir pienākums noteikt vainīgajai personai tiesisku, pamatotu un taisnīgu sodu saskaņā ar Krimināllikuma 46.pantā norādītajiem soda noteikšanas vispārīgajiem principiem, ievērojot Krimināllikuma 35.pantā noteikto soda mērķi. Izvērtējot visus apstākļus, tiesa var piekrist prokurora viedoklim par*

piespriežamo sodu, taču tai nav pienākuma noteikt tādu sodu, kādu lūdz prokurors. Tiesa var noteikt personai citu sodu, kas var būt gan vieglāks, gan arī bargāks.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi prokurora norādītos pārkāpumus arī daļā par apsūdzētā atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 195.panta pirmās daļas. Ievērojot to, ka prokurore kasācijas protestā nebija argumentēti apstrīdējusi un atspēkojusi apelācijas instances tiesas atzinumus par to, ka Krimināllikuma 195.panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums nav noticis, savukārt kasācijas instances tiesa nevar pārsniegt kasācijas protesta apjomu, lai pasliktinātu apsūdzētā stāvokli lietā, Senāts noraidīja prokurora kasācijas protestu kā nepamatotu, bet apelācijas instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvās puses izpausme – datorprogrammas reproducēšana bez autortiesību subjekta atļaujas

Kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai izlemšana

Krimināllietu departamenta 2021.gada 21.septembra lēmums lietā Nr. SKK-9/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi – Autortiesību pārkāpšana – Kriminālprocesa tiesības – Lūgums par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par autortiesību pārkāpšanu lielā apmērā (Krimināllikuma 148.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 148.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem, atņemot tiesības pildīt amata pienākumus uzņēmumā, kas saistīti ar likumīgu datorprogrammu iegādes un izmantošanas kontroli, datorsistēmu un datorprogrammu darba kārtības nodrošināšanu, inženieru un citu darbinieku, kas izmanto datorsistēmas ar datorprogrammām, uzraudzību un darba organizēšanu, uz 1 gadu. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar aizstāvja apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 148.panta trešās daļas. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 148.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu, sodīta ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem, atņemot tiesības pildīt amata pienākumus uzņēmumā, kas saistīti ar likumīgu datorprogrammu iegādes un izmantošanas kontroli, datorsistēmu un datorprogrammu

¹ ECLI:LV:AT:2021:0921.11816005315.3.L

darba kārtības nodrošināšanu, inženieru un citu darbinieku, kas izmanto datorsistēmas ar datorprogrammām, uzraudzību un darba organizēšanu, uz 1 gadu. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods personai tika noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem.

Parapelācijas instances tiesas spriedumu aizstāvis iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka tiesa nepareizi piemērojusi Autortiesību likuma 15.panta ceturto daļu, tādējādi pieļaujot Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā minēto pārkāpumu. Aizstāvis arī norādīja, ka tiesai ir jāvērtē, vai nepastāv pamats vērsties Eiropas Savienības Tiesā (turpmāk – EST) prejudiciāla nolēmuma taisīšanai.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par noziedzīgā nodarījuma – autortiesību pārkāpšana – objektīvās puses izpausmi – datorprogrammu reproducēšanu bez autortiesību subjekta atļaujas. Vienlaikus lietā tika aplūkots jautājums par kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma par jautājuma uzdošanu EST izlemšanu.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir pretrunīgs. Apelācijas instances tiesa, sniedzot jaunu noziedzīgā nodarījuma aprakstu, tajā norādījusi, ka persona, būdama uzņēmuma atbildīgā amatpersona, valdes loceklis ar tiesībām pārstāvēt kapitālsabiedrību atsevišķi, kura pienākumos bija nodrošināt uzņēmumā esošo datorsistēmu un tajās esošo datorprogrammu izmantošanu atbilstoši likumiem, darbinieku, kas izmanto datorsistēmas ar datorprogrammām, uzraudzība un darba organizēšana, nevarēja uzrādīt licences, iegādes legalitāti apstiprinošus dokumentus vai citus legalitāti apliecinājošus dokumentus, tādējādi nevarēja pamatot autortiesību iegūšanu un izcelsmi konkrētām datorprogrammām, kas instalētas uzņēmumam piederošos datoros. Savukārt sprieduma motīvu daļā apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka viena no minētajām datorprogrammām tika ieinstalēta kā izmēģinājuma versija. Tādējādi tiesa ir atzinusi, ka konkrētā datorprogramma ir iegūta legālā veidā.

Atzīstot Kriminālprocesa likuma 511.panta otrās daļas pārkāpumu par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Par nepamatotu Senāts atzina aizstāvja kasācijas sūdzībā norādīto argumentu, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Autortiesību likuma 15.panta ceturto daļu.

Senāts norādīja, ka, *nosakot, vai persona saucama pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 148.panta par autortiesību pārkāpšanu, jāņem vērā, ka Autortiesību likuma 15.panta ceturtajā daļā nav norādītas patstāvīgas autora izņēmuma tiesības un no tām arī nevar izsecināt likumā tieši nenorādītu izņēmuma tiesību pastāvēšanu. Autortiesību likuma 15.panta ceturtajā daļā norādīto tiesību pārkāpumu var konstatēt tikai kopsakarā ar kādu no šī panta pirmajā, otrajā vai trešajā daļā norādīto autora izņēmuma tiesību pārkāpumiem.*

Jautājumā par tiesas pienākumu vērsties EST ar jautājumu par Eiropas Savienības tiesību normas interpretāciju Senāts norādīja, ka tiesa var vērsties EST ar jautājumu par kādas Eiropas Savienības tiesību normas interpretāciju vai spēkā esību, ja tā uzskata, ka šajā ziņā ir vajadzīgs EST nolēmums, lai tā varētu pasludināt spriedumu. Tomēr, ja jautājums rodas lietā, ko izskata tiesa, kuras nolēmumus nevar pārsūdzēt tiesā atbilstoši valsts tiesību normām, tai ir pienākums vērsties EST ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu², izņemot gadījumus, kad attiecīgajā jomā jau ir iedibināta judikatūra vai arī nepastāv saprātīgas šaubas par to, kā pareizi interpretēt attiecīgo tiesību normu.³ Tādējādi tiesai nav pienākuma ikreiz vērsties EST, ja kāda no procesā iesaistītajām personām ir izteikusi šādu viedokli. Šādas tiesības un likumā noteiktos gadījumos arī pienākums rodas tad, ja tiesa uzskata, ka konkrētajā kriminālprocesā ir nepieciešams EST prejudiciāls nolēmums par Eiropas Savienības tiesību normas interpretāciju vai spēkā esību.

Senāts atzina, ka nepamatota ir norāde kasācijas sūdzībā, ka tiesai bija jāņem vērā Direktīvā 2001/29/EK⁴ ietvertais autortiesību reproducēšanas tiesību jēdziens. Datorprogrammu aizsardzība Eiropas Savienības tiesībās noteikta ar Direktīvu 2009/24/EK⁵, un šī direktīva ir *lex specialis* attiecībā pret Direktīvu 2001/29/ EK.⁶ Tomēr, ievērojot, ka nav pieejama plaša EST judikatūra par Direktīvas 2009/24

² Sk. Līguma par Eiropas Savienības dalību 267.panta trešo daļu.

³ Ieteikumi valstu tiesām par prejudiciālā nolēmuma tiesvedības ierosināšanu (2019/C 380/01), 3., 5. un 6.p. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 380/3.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 22.maija Direktīva 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 23.aprīļa Direktīva 2009/24/EK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību.

⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 23.janvāra sprieduma lietā „Nintendo u.c.”, C-355/12, ECLI:EU:C:2014:25, 23.punkts.

(un Direktīvas 91/250/EEK⁷, kuru šī direktīva aizstāj) normām, salīdzināšanas nolūkos reproducēšanas tiesību jēdziena izpratnei Direktīvā 2009/24/EK var tikt izmantotas EST norādes par reproducēšanas tiesību jēdziena izpratni Direktīvā 2001/29. Vienlaikus jāņem vērā, ka viens un tas pats jautājums Direktīvā 2009/24/EK un Direktīvā 2001/29 var būt regulēts atšķirīgi.

Brīdis, ar kuru Krimināllikuma 213.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums – novešana līdz maksātnespējai – uzskatāms par pabeigtu

Krimināllietu departamenta 2021.gada 9.apriļa lēmums lietā Nr. SKK-16/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Soda ietekmējoši apstākļi – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Novešana līdz maksātnespējai – Noziedzīgā nodarījuma pabeigšanas brīdis

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par juridiskās personas maksātnespējas procesa subjekta tīšu novešanu līdz maksātnespējai, radot būtisku kaitējumu ar likumu aizsargātām citu personu interesēm (Krimināllikuma 213.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 213.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu, atņemot tiesības veikt visu veidu komercdarbību uz 4 gadiem. No apsūdzētā cietušā labā tika piedzīta kaitējuma kompensācija 32 444,23 *euro*. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar aizstāvja apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu kasācijas sūdzības iesniedza apsūdzētais un viņa aizstāvis. Gan apsūdzētais, gan aizstāvis kasācijas sūdzībās norādīja, ka tiesa, nosakot apsūdzētajam sodu, ir pārkāpusi Krimināllikuma 35.pantu. Turklāt apsūdzētais kasācijas sūdzībā norādīja, ka tiesa nepareizi kvalificējusi viņa darbības pēc Krimināllikuma 213.panta otrās daļas, jo nepareizi konstatējusi šī nodarījuma objektīvo pusi. Aizstāvja ieskatā tiesa, atzīstot apsūdzēto par vainīgu Krimināllikuma 213.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, nav veikusi šī noziedzīgā nodarījuma sastāva analīzi atbilstoši visām noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm, kā arī nav pierādījusi apsūdzētā darbību cēloņsakarību ar uzņēmumam radītajām sekām.

⁷ Padomes 1991.gada 14.maija direktīva par datorprogrammu tiesisko aizsardzību.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0409.12814000415.8.L

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par personai noteikto sodu un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par Krimināllikuma 213.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma – novešana līdz maksātnespējai – pabeigšanas brīdi.

Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu – nepareizi piemērojusi Krimināllikuma Vispārīgās daļas normas –, Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla daļā par personai noteikto sodu pēc Krimināllikuma 213.panta otrās daļas un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Pārējā daļā apelācijas instances tiesas lēmumu Senāts atstāja negrozītu.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, nosakot apsūdzētajam sodu, nepamatoti piemērojusi 2012.gada 13.decembra likuma „Grozījumi Krimināllikumā” (turpmāk – Grozījumi) pārejas noteikumu 4.punktu un tādējādi pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu – nepareizi piemērojusi Krimināllikuma Vispārīgās daļas normas.

Pirmās instances tiesa, kuras spriedumu apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, nosakot apsūdzētajam sodu, piemēroja Grozījumu pārejas noteikumu 4.punktu, kas noteic, ka personas, kuras noziedzīgu nodarījumu izdarījušas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai, sodāmas saskaņā ar tām Krimināllikuma normām, kuras bija spēkā šā nodarījuma izdarīšanas laikā, ņemot vērā, ka maksimālais soda apmērs vai laiks nedrīkst pārsniegt maksimālo soda apmēru vai laiku, kāds Krimināllikumā par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēts pēc šā likuma spēkā stāšanās dienas. Grozījumi stājās spēkā 2013.gada 1.aprīlī, tādējādi to pārejas noteikumu 4.punkts piemērojams, nosakot sodu tām personām, kuras noziedzīgu nodarījumu izdarījušas līdz 2013.gada 1.aprīlim, taču apsūdzētajam inkriminētais noziedzīgais nodarījums pabeigts 2014.gada 6.janvārī, proti, persona atzīta par vainīgu darbībās, kas izdarītas laika periodā no 2010.gada 29.septembra līdz 2013.gada 28.februārim, kuru rezultātā ar pirmās instances tiesas 2014.gada 6.janvāra spriedumu sabiedrība ar ierobežotu atbildību tika pasludināta par maksātnespējīgu. Senāts norādīja, ka par *Krimināllikuma 213.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pabeigšanas brīdi atzīstams tiesas konstatēts maksātnespējas stāvoklis, ar kuru radīts būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām citas personas interesēm.*

Vienlaikus Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot par pamatotiem pirmās instances tiesas argumentus soda noteikšanai, kas pamatoti ar apsūdzētā attieksmi pret viņam izvirzīto apsūdzību, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu, nepareizi piemērojot Krimināllikuma 46.panta otro daļu.

Pirmās instances tiesa spriedumā, kuru apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, apsūdzētajam piemērotā brīvības atņemšanas soda izvēli bija pamatojusi arī ar apsūdzētā attieksmi pret inkriminēto noziedzīgo nodarījumu, norādot, ka apsūdzētais vēl joprojām nav izdarījis nepieciešamos secinājumus par savu prettiesisko darbību kaitīgumu un nepieļaujamību, savu vainu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā neatzina un noliedza jebkādas pretlikumīgas darbības saistībā ar viņam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu. Savukārt, pamatojoties uz apsūdzētā attieksmi pret inkriminēto noziedzīgo nodarījumu, tiesa secinājusi, ka apsūdzētajam nav pietiekamas paškritikas un ir virspusēja vai nepietiekama cēloņu un seku likumsakarību izpratne.

Senāts uzsvēra, ka pirmās instances tiesas spriedumā atspoguļotā apsūdzētā attieksme pret viņam izvirzīto apsūdzību un no tās izrietošie tiesas secinājumi par apsūdzētā personību nav atzīstami par sodu ietekmējošiem apstākļiem Krimināllikuma 46.panta otrās daļas izpratnē, līdz ar to tie nevar būt par pamatu apsūdzētajam nosakāmā soda veida izvēlē. Vienlaikus Senāts atgādināja, ka viens no taisnīgas tiesas elementiem ir personas tiesības sevi neapsūdzēt, kas cita starpā ietver arī tiesības neatzīt savu vainu. Vainas atzīšana kopsakarā ar pieteikšanos par vainīgu un izdarītā nožēlošanu saskaņā ar Krimināllikuma 47.panta pirmās daļas 1.punktu ir atzīstama par atbildību mīkstinošu apstākli, kas ir pamats vieglāka soda noteikšanai, savukārt vainas neatzīšana nevar pastiprināt personas atbildību un pasliktināt tās stāvokli lietā.²

² Senāta 2018.gada 6.novembra lēmums lietā Nr. SKK-643/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1106.11518004016.5.L).

Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvā puse

Fiziskās personas atbildība juridiskās personas lietā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 21.septembra lēmums lietā Nr. SKK-23/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Fiziskās personas atbildība juridiskās personas lietā – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Autortiesību pārkāpšana

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par autortiesību pārkāpšanu lielā apmērā (Krimināllikuma 148.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 148.panta trešās daļas un attaisnoja.

Apelācijas instances tiesa, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu, apsūdzētā aizstāvja un cietušo pārstāves apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 148.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā par vienas kompānijas autortiesību pārkāpšanu lielā apmērā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 10 mēnešiem, atņemot tiesības nodarboties ar visu veidu komercdarbību uz 1 gadu. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu personai brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu. Persona tika atzīta par nevainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 148.panta trešās daļas un attaisnota par četrpau citu kompāniju autortiesību pārkāpšanu. Kriminālprocesā daļā personas apsūdzībā pēc Krimināllikuma 148.panta trešās daļas par piecpau citu autortiesību pārkāpšanu tika izbeigta. No personas kompānijas, par kuras autortiesību pārkāpšanu persona atzīta par vainīgu, labā tika piedzīta mantiskā zaudējuma kompensācija – 80 400 euro.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0921.11816006415.6.L

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā, atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Apelācijas instances tiesa, atkārtoti izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā. Persona tika atzīta par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 148.panta trešās daļas par vienas kompānijas autortiesību pārkāpšanu lielā apmērā un attaisnota. Kriminālprocesā daļā personas apsūdzībā pēc Krimināllikuma 148.panta trešās daļas par deviņu kompāniju autortiesību pārkāpšanu apelācijas instances tiesa izbeidza. Krimināllieta tika nosūtīta prokuratūrai, un lietiskie pierādījumi atstāti prokuratūras rīcībā.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu prokurore iesniedza kasācijas protestu un cietušā pārstāve – kasācijas sūdzību.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā, krimināllietas nosūtīšanu prokuratūrai un lietisko pierādījumu atstāšanu prokuratūras rīcībā un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (autortiesību un blakustiesību pārkāpšana) objektīvo pusi un fiziskās personas atbildību juridiskās personas lietā.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 12.pantu, kas noteic fiziskās personas atbildību juridiskās personas lietā, un 148.panta trešo daļu, kas paredz atbildību par autortiesību pārkāpšanu lielā apmērā.

Senāts norādīja, ka *Krimināllikuma 148.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi – autortiesību un blakustiesību pārkāpšanu – veido darbības, ar kurām tiek aizskartas autora personiskās vai mantiskās tiesības, proti, darbības, kas saskaņā ar Autortiesību likuma 68.pantu atzīstamas par autortiesību pārkāpumu. Datorprogrammas izmantošana kādā no Autortiesību likuma 15.panta otrajā daļā minētajiem veidiem bez autortiesību subjekta atļaujas un nepastāvot likumā noteiktam autortiesību ierobežojumam atzīstama par autortiesību pārkāpumu Autortiesību likuma 68.panta izpratnē.*

Senāts atzina, ka, neraugoties uz to, ka apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka laikā, kad uzņēmuma datorsistēmā tika atklātas bez autortiesību subjekta atļaujas reproducētas datorprogrammas,

apsūdzētais bija par datortehnikas iegādi un legalitāti atbildīgais šī uzņēmuma valdes loceklis un dalībnieks, tiesa nav vērtējusi lietā konstatētos apstākļus un nav piemērojusi Krimināllikuma 12.pantu, kas regulē fiziskās personas atbildību juridiskās personas lietā, kā arī nav pamatojusi, kādēļ ir noraidāmi argumenti par šīs tiesību normas piemērošanas pamatotību.

Senāts atgādināja, ka *saistība starp vainojamās fiziskās personas darbību vai bezdarbību un juridiskās personas faktiskajām darbībām ir noteikta Krimināllikuma 12.pantā, kuram atbilstoši fiziskā persona saucama pie kriminālatbildības par noziedzīgu nodarījumu, ko tā izdarījusi privāto tiesību juridiskās personas interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.*²

² Senāta 2016.gada 23.novembra lēmums lietā Nr. SKK-311/2016 (11816015611).

Kriminālatbildība par grāmatvedības dokumentu viltošanu Krimināllikuma 196.pantā (Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana) un 179.pantā (Piesavināšanās) paredzēto noziedzīgo nodarījumu kopība

Krimināllietu departamenta 2021.gada 21.decembra lēmums lietā Nr. SKK-117/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Noziedzīgu nodarījumu kopība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Grāmatvedības dokumentu viltošana – Piesavināšanās – Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu un pārsniegšanu, kā rezultātā radīts būtisks kaitējums uzņēmējdarbības interesēm (Krimināllikuma 196.panta otrā daļa), piesavināšanos, t.i., viņai uzticētas svešas (uzņēmējdarbībai piederošas) mantas prettiesisku iegūšanu lielā apmērā (Krimināllikuma 179.panta trešā daļa), un dokumentu, kas piešķir tiesības un atbrīvo no pienākumiem, viltošanu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās mantkārīgā nolūkā, kā arī par šo viltoto dokumentu izmantošanu, radot būtisku kaitējumu ar likumu aizsargātām personas (uzņēmējdarbības) interesēm (Krimināllikuma 275.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 196.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu, ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu; atzina par vainīgu Krimināllikuma 275.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu, ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu; atzina par vainīgu Krimināllikuma 179.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu, ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un trešo daļu

¹ ECLI:LV:AT:2021:1221.11810015808.5.L

galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 5 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem. No apsūdzētā cietušā labā piedzīta kaitējuma kompensācija – 72 747,76 *euro*. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētā apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu kasācijas sūdzību iesniedza aizstāve, kura lūdza apsūdzēto attaisnot un kriminālprocesu izbeigt.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Konstatējot apelācijas instances tiesas pieļauto Krimināllikuma pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībā, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt aizstāves kasācijas sūdzības apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par kriminālatbildību par grāmatvedības dokumentu viltošanu. Vienlaikus lietā tika aplūkots arī jautājums par noziedzīgu nodarījumu – pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana un piesavināšanās – kopību.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 196.panta otrajā daļā, 275.panta otrajā daļā un 179.panta trešajā daļā paredzētajos noziedzīgajos nodarījumos. Sprieduma aprakstošajā daļā tiesa ir sniegusi trīs par pierādītiem atzīto noziedzīgo nodarījumu aprakstus kā ideālā kopībā izdarītus noziedzīgus nodarījumus.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 196.panta otro daļu un 275.panta otro daļu un tādējādi pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma. Ievērojot, ka personas nodarījumam sniegts viens noziedzīgā nodarījuma apraksts, pieļauto Kriminālprocesa likuma pārkāpumu dēļ Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla pilnībā un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāts norādīja, ka, veidojot Krimināllikuma 196.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma – pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana – kopību ar citiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tai skaitā piesavināšanos (Krimināllikuma 179.pants), ko izdarījusi uzņēmuma atbildīgā persona, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka šai personai piemita uzņēmuma atbildīgās personas statuss un tā izmantojusi statusa radītās iespējas, lai izdarītu citu noziedzīgu nodarījumu, piemēram, piesavināšanos, bet arī tas, ka šī persona izdarījusi tādas tīšas darbības,

kas būtu vērtējamas kā kriminālsodāma ļaunprātīga pilnvaru izmantošana vai pārsniegšana, kas radījušas būtisku kaitējumu uzņēmuma ar likumu aizsargātajām interesēm. Lai norobežotu Krimināllikuma 179. un 196.pantā paredzētos noziedzīgos nodarījumus, svarīgi konstatēt nodomu, ar kādu uzņēmuma atbildīgā persona savā īpašumā ieguvusi uzņēmuma mantu.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa lietā kļūdaini novērtējusi noziedzīgā nodarījuma aprakstā ietvertos juridiski nozīmīgos faktiskos apstākļus par pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu, radot būtisku kaitējumu uzņēmuma interesēm, un personas pārziņā esošās uzņēmuma naudas piesavināšanos un to atbilstību inkriminētā Krimināllikuma 196.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm.

Vienlaikus Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nav ievērojusi krimināltiesībās noteiktās tiesību normu piemērošanas metodes noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā, konstatējusi faktiskajiem apstākļiem neatbilstošu kriminālatbildības pamatu un nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 275.panta otro daļu. Proti, pirmās instances tiesas spriedumā, ko apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, norādīts, ka persona viltojusi avansa norēķinus, fakturrēķinus un rēķinus, tas ir, maksājumu attaisnojošus dokumentus. Senāts norādīja, ka *maksājumu attaisnojoši grāmatvedības dokumenti nav uzskatāmi par Krimināllikuma 275.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu – dokumentu, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem. Atbildība par grāmatvedības dokumentu viltošanu ir paredzēta Krimināllikuma 217.pantā.*

Līzings objekta neatdošana īpašniekam kā piesavināšanās izpausmes veids

Krimināllietu departamenta 2021.gada 26.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-120/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Piesavināšanās – Līzings objekta piesavināšanās – *Kriminālprocesa tiesības* – Tiesas nolēmums – Pamatojums

Par lietas būtību

Tiesā skatīta pret personu celtā apsūdzība par piesavināšanos, t.i., viņas pārziņā esošas svešas mantas prettiesisku iegūšanu (Krimināllikuma 179.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu Krimināllikuma 179.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un attaisnoja. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu sakarā ar prokurores apelācijas protestu, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu virsprokurore iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza pilnībā atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Virsprokurore kasācijas protestā norādīja, ka apelācijas instances tiesa kļūdaini atzinusi, ka personai izvirzītā apsūdzība neatbilst prasībām, kas apsūdzības saturam noteiktas Kriminālprocesa likuma 405.panta pirmajā daļā. Kļūdaini ir arī apelācijas instances tiesas atzinums, ka apsūdzētā darbības neiziet ārpus personas civiltiesiskās atbildības tvēruma.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par līzings objekta neatdošanu īpašniekam kā piesavināšanās izpausmes veidu.

Atbilstoši izvirzītajai apsūdzībai persona ar līzings kompāniju noslēdza finanšu līzings līgumu (turpmāk – līzings līgums) par automašīnas (turpmāk arī – līzings objekts) iegādi un saņēma turējumā un lietošanā

¹ ECLI:LV:AT:2021:1026.11290033018.4.L

automašīnu līdz visu no līzings līguma izrietošo saistību izpildei. Sakarā ar maksājumu saistību neizpildi un atbilstoši līzings līgumā noteiktajam līzings kompānija rakstveidā paziņoja par vienpusēju atkāpšanos no līzings līguma un tiesībām pārņemt valdījumā līzings objektu. Persona līzings kompānijas pieprasījumā noteiktajā termiņā līzings objektu tā īpašniekam nenodeva un pēc pieprasījumā noteiktā termiņa prettiesiski ieguva līzings objektu 1610 euro vērtībā.

Apelācijas instances tiesa atzina, ka lietā nav strīda par to, ka persona nav izpildījusi līzings līguma noteikumus, proti, nav veikusi līzings maksājumus atbilstoši līgumā noteiktajam un pēc tā laušanas nav nodevusi automašīnu līzings kompānijai. Vienlaikus apelācijas instances tiesa atzina, ka nav konstatēts apsūdzētā nodoms iegūt svešu mantu, atstumjot tās īpašnieku.

Senāts atgādināja, ka līzings objektu savlaicīga neatdošana līzings devējam pati par sevi neizraisa kriminālatbildību. Lai personu sauktu pie kriminālatbildības par mantas piesavināšanos, jānoskaidro, kad un kādā veidā iestājušies apstākļi, kas raksturo noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi. Nepieciešams noskaidrot arī apstākļus, kas attiecas uz subjektīvās puses pazīmi esību apsūdzētā darbībās.² *Lai personu sauktu pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 179.panta par līzings objekta neatdošanu tā īpašniekam, jākonstatē personas nolūks iegūt līzings objektu, atstumjot īpašnieku. Par šādu personas nolūku var liecināt, piemēram, līzings objekta atrašanās vietas slēpšana no īpašnieka.*

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nav pamatojusi atzinumu par to, ka apsūdzētajam nav bijis nodoma piesavināties automašīnu. Proti, tiesa nav minējusi pierādījumus, kas apstiprina tās atzinumu, kā arī nav minējusi motīvus, kāpēc tā noraida pierādījumus, ar kuriem apsūdzība pamatojusi personas nodoma esību pievienot līzings objektu savai mantai, atstumjot tās īpašnieku.

Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511.panta otrās daļas, 512.panta un 564.panta ceturtās daļas pārkāpumus, un atzīstot tos par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas noveduši pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas lēmumu un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Par nepamatotu Senāts atzina apelācijas instances tiesas nolēmumā norādīto, ka pret personu celtā apsūdzība neatbilst Kriminālprocesa likuma 405.panta pirmajā daļā noteiktajām prasībām un judikatūrā

² Senāta 2015.gada 17.septembra lēmums lietā Nr. SKK-265/2015 (11518000910), 2014.gada 24.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-624/2014 (11518000910).

paustajām atziņām. Senāts konstatēja, ka personai izvirzītajā apsūdzībā norādīts viņas vārds, uzvārds, personas kods, aprakstīti noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi, kas nosaka noziedzīgā nodarījuma juridisko kvalifikāciju, noziedzīgā nodarījuma juridiskā kvalifikācija, kā arī norādīta persona, kura cietusi noziedzīgā nodarījuma rezultātā. Pabeidzot pirmstiesas procesu, apsūdzētais ir piekritis pierādījumu pārbaudes neizdarīšanai visā apsūdzības apjomā. Arī tiesas sēdē apsūdzētais norādījis, ka viņam ir saprotama izvirzītā apsūdzība, atzinis sevi par vainīgu inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā un lūdzis neizdarīt pierādījumu pārbaudi.

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas vienlaikus vairākos uzņēmumos kā atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums

Krimināllietu departamenta 2021.gada 15.decembra lēmums lietā Nr. SKK-139/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Izvairīšanās no nodokļu nomaksas – Viltota dokumenta izmantošana – *Kriminālprocesa tiesības* – Tiesas nolēmums – Pamatojums

Par lietas būtību

Personas tiek tiesātas par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā (Krimināllikuma 218.panta otrā daļa), par izvairīšanās no nodokļu nomaksas, nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā, atbalstīšanu (Krimināllikuma 20.panta ceturtā daļa un 218.panta otrā daļa) un viltota dokumenta, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, izmantošanu mantkārīgā nolūkā (Krimināllikuma 275.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa vienu personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un divas personas par vainīgām Krimināllikuma 20.panta ceturtajā daļā un 218.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā. Visām trim personām saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti. Vienu personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas un Krimināllikuma 275.panta otrās daļas pirmās instances tiesa atzina par nevainīgu un attaisnoja.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu, apsūdzētā un aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par trīs personu notiesāšanu, vienas personas attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas un kaitējuma kompensācijas izlemšanu. Visi četri apsūdzētie tika atzīti par nevainīgiem pret viņiem celtajās apsūdzībās pēc Krimināllikuma

¹ ECLI:LV:AT:2021:1215.11904011313.6.L

218.panta otrās daļas, 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas un attaisnoti.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu prokurore iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza atcelt tiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, norādot, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 218. un 275.pantu, kā arī Kriminālprocesa likuma 455.pantu.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā par vienas personas atzīšanu par nevainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un attaisnošanu, daļā par divu personu atzīšanu par nevainīgām apsūdzībā pēc Krimināllikuma 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas un attaisnošanu, daļā par vienas personas atzīšanu par nevainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 275.panta otrās daļas un attaisnošanu un daļā par Valsts ieņēmumu dienesta kaitējuma kompensācijas pieteikuma par 20 968,28 euro piedziņu atstāšanu bez izskatīšanas.

Senāta nolēmums

Lietā tika vērtēts jautājums par izvairīšanās no nodokļu nomaksas vienlaikus vairākos uzņēmumos kvalifikāciju.

Persona, būdama divu uzņēmumu (turpmāk – arī kapitālsabiedrība) valdes locekle ar tiesībām pārstāvēt kapitālsabiedrības un rīkoties to vārdā un būdama atbildīga par grāmatvedības kārtošānu un likumos noteikto nodokļu nomaksu valsts budžetā, izmantojot divu citu personu atbalstu rēķinu viltošanā par faktiski nenotikušiem darījumiem ar šiem uzņēmumiem, iekļāva šos rēķinus grāmatvedības reģistros un Valsts ieņēmumu dienestam iesniedzamajās pievienotās vērtības nodokļa deklarācijās un tādējādi nepamatoti samazināja valsts budžetā maksājamās pievienotās vērtības nodokļa summas, t.i., izvairījās no nodokļu nomaksas 20 968,28 euro. Apelācijas instances tiesa atzina, ka ar šo divu uzņēmumu izvairīšanos no nodokļu nomaksas ir izdarīti divi patstāvīgi nodarījumi un nav pamata uzskatīt, ka izvairīšanās no nodokļu nomaksas abās kapitālsabiedrībās būtu savstarpēji saistīta vai virzīta uz vienota ekonomiskā mērķa sasniegšanu.

Senāts norādīja, ka, *konstatējot, ka vainīgās personas nodarījumu veido vairākas savstarpēji saistītas tādas pašas darbības vai bezdarbības akti, kas vērsti uz kopēju mērķi – izvairīties no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas –, ko aptver vainīgās personas vienots nodoms, izvairīšanās no nodokļu nomaksas, nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā, var tikt kvalificēta kā viens atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums arī gadījumos, kad izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi*

vienlaikus vairākās kapitālsabiedrībās kā patstāvīgos tiesību subjektos.

Senāts lietā konstatēja, ka apelācijas instances tiesa, izvērtējot apsūdzētā nodoma virzību, izšķirošu nozīmi piešķirusi no apsūdzētā gribas neatkarīgiem faktiem, nepaskaidrojot, kā tie atspoguļo apsūdzētā nodomu, bet bez ievērības atstājusi šādus apstākļus: lai izvairītos no nodokļu nomaksas, tika izmantoti vienu un to pašu fiktīvo uzņēmumu vārdā viltoti grāmatvedības attaisnojuma dokumenti; šie dokumenti vienlaicīgi iegūti abiem uzņēmumiem, un, koordinējot viltoto dokumentu iegūšanu, tika izmantoti vieni un tie paši e-pasti. Apelācijas instances tiesa nepamatoti piešķirusi izšķirošu nozīmi tam, ka apsūdzībā nav ietverta norāde par vienota nodoma esību, bet nav izvērtējusi personai celto apsūdzību kopumā. Senāts atzina, ka, neizvērtējot minētos apstākļus, apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 512. un 564.panta pārkāpumus, kuru dēļ apelācijas instances tiesas spriedums nevar tikt atzīts par tiesisku un pamatotu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 511.panta otro daļu.

Vienlaikus Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā par personas atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 275.panta otrās daļas par viltota dokumenta, kas piešķir tiesības un atbrīvo no pienākumiem, izmantošanu mantkārīgā nolūkā, nav veikusi dokumenta – faktūrrēķina – analīzi. Proti, norādot, ka faktūrrēķins par datora ar tajā instalētajām datorprogrammām iegādi, ko apsūdzētais iesniedza procesa virzītājam kriminālprocesā veiktās kratīšanas laikā, nav atzīstams par dokumentu Krimināllikuma 275.panta otrās daļas izpratnē, apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai minētais faktūrrēķins apstiprina vienīgi datora iegādi, vai arī tas atbilst OEM (*Original Equipment Manufacturer*) licencei un līdz ar to piešķir tiesības izmantot tajā norādītās datorprogrammas. Savukārt, norādot, ka apsūdzētā rīcība, iesniedzot procesa virzītājam minēto faktūrrēķinu, nav atzīstama par viltota dokumenta izmantošanu Krimināllikuma 275.panta izpratnē, bet ir saistīta ar nepieciešamību pierādīt izņemtā datora piederību, apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi apsūdzētā pirmstiesas kriminālprocesa laikā sniegtās liecības par to, ka faktūrrēķins apliecina viņa tiesības lietot kratīšanas laikā izņemtos datorus un tajos instalētās programmas.

Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšana, ko izdarījusi persona, vadot transportlīdzekli alkohola ietekmē un bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām, ja tās rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums

Mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas stāžs

Krimināllietu departamenta 2021.gada 20.maija lēmums lietā Nr. SKK-202/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Transportlīdzekļa vadīšana alkohola, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu ietekmē – Transportlīdzekļa vadīšana alkohola ietekmē bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām – Transportlīdzekļu vadīšanas stāžs

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka vadīja transportlīdzekli alkohola ietekmē bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām (transportlīdzekļa vadīšanas tiesības noteiktā kārtībā nav iegūtas) (Krimināllikuma 262.panta pirmā daļa), un to, ka, vadot transportlīdzekli alkohola ietekmē, pārkāpa ceļu satiksmes noteikumus, kā rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums (Krimināllikuma 262.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 262.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar piespiedu darbu uz 100 stundām, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 2 gadiem; atzina par vainīgu Krimināllikuma 262.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar piespiedu darbu uz 150 stundām, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 3 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un trešo daļu galīgais sods personai noteikts – piespiedu darbs uz 200 stundām, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 3 gadiem 6 mēnešiem. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0520.11370036818.7.L

Par apelācijas instances tiesas lēmumu apsūdzētais iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka apelācijas instances tiesa nepareizi kvalificējusi viņa darbības pēc Krimināllikuma 262.panta pirmās un trešās daļas. Apsūdzētā ieskatā apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Ceļu satiksmes likuma normas, interpretējot jautājumu par pieļaujamo alkohola koncentrāciju asinīs, ar kādu atļauts vadīt transportlīdzekli. Aizstāvis rakstveida viedokli pievienojās apsūdzētā kasācijas sūdzībā izklāstītajiem argumentiem.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju, ja persona, vadot transportlīdzekli alkohola ietekmē un bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām, pārkāpusi ceļu satiksmes noteikumus un cietušajam nodarījusi vidēja smaguma miesas bojājumus, un mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas stāžu.

Persona, būdama alkohola ietekmē, ar alkohola koncentrāciju asinīs 0,37 promiles, bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām (tās noteiktā kārtībā nav iegūtas) vadīja motociklu un izraisīja ceļu satiksmes negadījumu. Ceļu satiksmes negadījuma rezultātā motocikla pasažieris guva vidēja smaguma miesas bojājumu, kas izraisīja ilgstošus veselības traucējumus uz laiku virs 21 dienas. Pirmās un apelācijas instances tiesa atzina, ka šādas apsūdzētā darbības kvalificējamās pēc Krimināllikuma 262.panta pirmās daļas un 262.panta trešās daļas kā noziedzīgu nodarījumu kopība pēc diviem noziedzīgu nodarījumu sastāviem.

Konstatējot Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu, proti, ka apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu par personas izdarīto darbību juridisko kvalifikāciju pēc divām Krimināllikuma 262.panta daļām (pirmās un trešās daļas), nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 262.pantu, Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāts norādīja, ka gadījumā, ja persona, vadot transportlīdzekli alkohola ietekmē un bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām, pārkāpusi ceļu satiksmes noteikumus un cietušajam nodarījusi vidēja smaguma miesas bojājumus, nodarījums kvalificējams tikai pēc Krimināllikuma 262.panta trešās daļas.

Par nepamatotu Senāts atzina apsūdzētā argumentu, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Ceļu satiksmes likuma 26. un

28.pantu attiecībā uz transportlīdzekļu vadīšanas stāžu un pieļaujamo alkohola koncentrāciju asinīs, ar kādu atļauts vadīt transportlīdzekli.

Ceļu satiksmes likuma 26.panta trešā daļa² noteic, ka transportlīdzekļa vadītāja stāžu skaita ar brīdi, kad persona saņem attiecīgas kategorijas transportlīdzekļa vadītāja apliecību.

Apsūdzētais, kuram ir B kategorijas vadītāja apliecība, apsūdzībā norādītajā laikā un vietā vadītāja motociklu ar motora tilpumu 849 cm³ un maksimālo jaudu 60 kW, kura vadīšanai nepieciešama A kategorijas transportlīdzekļa vadītāja apliecība. Šādas kategorijas transportlīdzekļa vadītāja apliecību persona likumā noteiktajā kārtībā nav ieguvusi. Pirmās instances tiesa atzina, ka nav nozīmes tam, ka personai ir B kategorijas vadītāja apliecība. Persona nodarījuma brīdī atradās alkohola ietekmē, proti, tai konstatēta alkohola koncentrācija asinīs 0,37 promiles, kas atbilst alkohola koncentrācijai izelpojamā gaisā. Pirmās instances tiesa atzina, ka persona pārkāpusi Ceļu satiksmes likuma 28.panta pirmās daļas 1.punta „b” apakšpunktu, kas noteic, ka aizliegts vadīt transportlīdzekli transportlīdzekļa vadītājam, kuram mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas stāžs nepārsniedz divus gadus, ja alkohola koncentrācija asinīs pārsniedz 0,2 promiles, un 28.panta pirmās daļas 4.punktu, kas noteic, ka aizliegts vadīt transportlīdzekli, ja vadītājam nav atbilstošas kategorijas transportlīdzekļu vadīšanas tiesību. Apelācijas instances tiesa pievienojās minētajiem apelācijas instances tiesas atzinumiem.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi piemērojusi Ceļu satiksmes likuma 26., 28.pantu un nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas atzinumus šajā daļā. Senāts norādīja, ka *nav pamata uzskatīt, ka no brīža, kad persona ieguvusi vienai konkrētai mehānisko transportlīdzekļu kategorijai atbilstošu vadītāja apliecību, vadīšanas stāžs skaitāms attiecībā uz visām transportlīdzekļu kategorijām. Mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas stāžs ir saistāms ar brīdi, kad persona likumā noteiktajā kārtībā ir ieguvusi tiesības vadīt konkrētās kategorijas transportlīdzekli*, un no tā savukārt ir rēķināmi Ceļu satiksmes likuma 28.panta pirmās daļas 1.punkta „a” un „b” apakšpunktā reglamentētie nosacījumi aizliegumam vadīt transportlīdzekli.

² Likuma redakcijā no 2007.gada 15.februāra.

Slepkavība, kas izdarīta vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 8.jūlija lēmums lietā Nr. SKK-324/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Slepkavība – Slepkavība pastiprinošos apstākļos – Slepkavība vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā – *Kriminālprocesa tiesības* – Procesuālo izdevumu piedziņa

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par tišu citas personas prettiesisku nonāvēšanu vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā (slepkavība pastiprinošos apstākļos) (Krimināllikuma 117.panta 3.punkts), par sprāgstvielas iegādāšanos, glabāšanu un nēsāšanu bez attiecīgas atļaujas, kā arī par spridzināšanas ietaises izgatavošanu, glabāšanu un nēsāšanu bez attiecīgas atļaujas (Krimināllikuma 233.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 123.panta (Nonāvēšana aiz neuzmanības) otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem 8 mēnešiem; par vainīgu Krimināllikuma 233.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu; par vainīgu Krimināllikuma 233.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un trešo daļu sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 7 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 51.panta pirmo daļu un 1.¹daļas 2. un 3.punktu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 7 gadiem un 5 mēnešiem. No personas Valsts policijas labā piedzīti procesuālie izdevumi – 645 euro – par poligrāfa ekspertīžu izdarīšanu.

Apelācijas instances tiesa, izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu un apsūdzētā aizstāves apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 123.panta otrās daļas, par personai noteikto sodu pēc Krimināllikuma 50. un 51.panta un daļā par procesuālo

¹ ECLI:LV:AT:2021:0708.11511001113.13.L

izdevumu piedziņu par poligrāfa ekspertīžu izdarīšanu. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 117.panta 3.punktā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 13 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un trešo daļu sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 14 gadiem un probācijas uzraudzība uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 51.panta pirmo daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 14 gadiem 3 mēnešiem un probācijas uzraudzība uz 2 gadiem. No personas Valsts policijas labā piedzīti procesuālie izdevumi – 430 *euro* – par poligrāfa ekspertīžu izdarīšanu.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu aizstāve iesniedza kasācijas sūdzību, kurā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Aizstāves ieskatā apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu, jo nepareizi kvalificējusi personas darbības pēc Krimināllikuma 117.panta 3.punkta. Aizstāves ieskatā lietā nav konstatētas noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās un subjektīvās puses pazīmes. Nav noskaidrots arī noziedzīgā nodarījuma motīvs un mērķis.

Senāts pārsūdzēto spriedumu grozīja daļā par procesuālo izdevumu piedziņu no apsūdzētā Valsts policijas labā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par slepkavības, kas izdarīta vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā, kvalifikāciju.

Persona savas mātes kapavietā uzstādīja, to ierokot nelielā dziļumā, pašrocīgi izgatavotu spridzināšanas ietaisi, kas sastāvēja no uzspridzināšanas mehānisma ar detonatoru un artilērijas šāviņa. Sprādziena graužošās iedarbības uz cilvēka ķermeni palielināšanai persona spridzināšanas ietaisei pievienoja artilērijas lādiņu šķembas, skrūves, uzgriežņus, gultņu lodītes un citus tamlīdzīgus metāla priekšmetus. Uzspridzināšanas mehānismam piestiprināto stiepli, kam vajadzēja kalpot kā vadības mehānismam, persona savienoja ar virs zemes novietotiem mākslīgajiem ziediem. Cietušais, kurš ar apsūdzēto un viņa ģimenes locekļiem nebija saistīts un tos nepazina, iegāja minētās kapavietas laukumā un aizskāra mākslīgos ziedus, kas ar stiepli bija savienoti ar uzspridzināšanas mehānismu. Tādējādi tika iedarbināts uzspridzināšanas mehānisms un notika sprādziens. Sprādziena rezultātā cietušajam tika nodarīti smagi miesas bojājumi, kas ir cēloniskā sakarībā ar nāves iestāšanos notikuma vietā.

Senāts atzina par nepamatotiem kasācijas sūdzībā izteiktos argumentus par to, ka apelācijas instances tiesa nepareizi konstatējusi Krimināllikuma 117.panta 3.punktā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvo un subjektīvo pusi. Pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, apelācijas instances tiesa bija atzinusi, ka apsūdzētā darbībās ir konstatējamas visas nepieciešamās un obligātās Krimināllikuma 117.panta 3.punktā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, tajā skaitā arī noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvā un subjektīvā puse.

Senāts uzsvēra, ka Krimināllikuma 117.panta 3.punktā paredzētā noziedzīgā nodarījuma dispozīcijā nav norādītas noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās puses papildu pazīmes – motīvs un mērķis. Tādējādi, nekonstatējot lietā apsūdzētā mērķi un motīvu, apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu. Par pamatotu Senāts atzina apelācijas instances tiesas atzinumu, ka konkrētajā lietā noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju neietekmē tas apstāklis, ka apsūdzētais nepazina cietušo un viņam nebija nodoma izdarīt tieši šīs konkrētās personas slepkavību.

Senāts norādīja, ka gadījumā, ja tiek izmantots tāds noslepkavošanas veids, kas ir bīstams vairākām personām, ne tikai vienam cietušajam, un rezultātā cietusi persona tiek nonāvēta, noziedzīgais nodarījums kvalificējams pēc Krimināllikuma 117.panta 3.punkta kā slepkavība, kas izdarīta vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā. Tas, vai vainīgā persona bija pazīstama ar cietušo un vai viņai bija nodoms izdarīt tieši šīs konkrētās personas slepkavību, kvalifikāciju neietekmē.

Konstatējot, ka procesuālie izdevumi no apsūdzētā nepamatoti piedzīti Valsts policijas labā, Senāts šajā daļā grozīja apelācijas instances tiesas spriedumu un noteica, ka procesuālie izdevumi – 430 *euro* – par poligrāfa ekspertīžu izdarīšanu piedzenami no apsūdzētā valsts labā.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 367.panta otrajā daļā un 368.panta pirmajā daļā noteiktajam procesuālie izdevumi sākotnēji tiek segti no valsts līdzekļiem, bet ar tiesas nolēmumu tie piedzenami no notiesātās personas valsts labā. Tādējādi procesuālie izdevumi ir piedzenami valsts labā, nevis Valsts policijas (tiešās pārvaldes iestādes) labā.

Kriminālatbildība par svešas mantas iznīcināšanu un bojāšanu aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni (likuma redakcijā no 2020.gada 6.jūlija)

Krimināllietu departamenta 2021.gada 21.septembra lēmums lietā Nr. SKK-334/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Mantas iznīcināšana un bojāšana aiz neuzmanības – Mantas iznīcināšana un bojāšana, nevērīgi rīkojoties ar uguni

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka aiz neuzmanības iznīcināja svešu mantu, nevērīgi rīkojoties ar uguni (Krimināllikuma 186.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 186.panta pirmās daļas un attaisnoja.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla un kriminālprocesu izbeidza saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 377.panta 2.punktu, proti, izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva.

Prokurors iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Prokurora ieskatā apelācijas instances tiesa kriminālprocesu pret personu ir izbeigusi nepamatoti, kļūdaini uzskatot, ka Krimināllikuma 186.panta pirmās daļas jaunā redakcija, kas stājas spēkā 2020.gada 6.jūlijā, dekriminalizē apsūdzētās izdarītās darbības.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par kriminālatbildību par svešas mantas iznīcināšanu un bojāšanu aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni, kas izdarīta līdz 2020.gada 5.jūlijam.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0921.11331029117.8.L

Personai celta apsūdzība par to, ka 2017.gada 18.aprīlī viņa tirgū nomātajā tirdzniecības vietā aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni, proti, atstājot bez uzraudzības degošu sveci, izraisīja ugunsgrēku un tādējādi iznīcināja divām citām personām piederošās mantas, nodarot tām mantisku zaudējumu 4946,25 *euro* vērtībā. Ievērojot, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā viena Latvijas Republikā noteiktā mēnešalga bija 380 *euro*, personas nodarītais mantiskais zaudējums pārsniedz desmit minimālo mēnešalgu kopsummu, un līdz ar to tas atbilst jēdzienam „būtisks kaitējums”.

Senāts atzina par nepamatotu apelācijas instances tiesas secinājumu, ka personai inkriminētās darbības – svešas mantas iznīcināšana aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni –, kuras tā izdarījusi 2017.gadā, no 2020.gada 6.jūlija ir dekriminalizētas, un tāpēc kriminālprocess pret viņu izbeidzams.

2020.gada 6.jūlijā stājās spēkā grozījumi Krimināllikumā,² ar kuriem Krimināllikuma 186.panta pirmās daļas dispozīcija tika papildināta ar vārdiem „un ja tā rezultātā radīts būtisks kaitējums”, proti, noziedzīgā nodarījuma sastāvs tika sašaurināts, turpmāk paredzot kriminālatbildību tikai tādos gadījumos, kad šajā normā minētās darbības radījušas būtisku kaitējumu.

Senāts norādīja, ka, *izlemjot jautājumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības par svešas mantas iznīcināšanu vai bojāšanu aiz neuzmanības, nevērīgi rīkojoties ar uguni, kas izdarīta līdz 2020.gada 5.jūlijam, izšķiroša nozīme ir nodarītā kaitējuma apmēram, t.i., vai ar noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums atbilst likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.pantā paredzētajam jēdzienam „būtisks kaitējums”. Ja ar personas darbībām nodarīts būtisks kaitējums likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta izpratnē, persona saucama pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 186.panta pirmās daļas. Savukārt, ja ar šīm darbībām nav nodarīts būtisks kaitējums, kriminālprocess izbeidzams saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 377.panta 2.punktu noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ, jo šādas darbības ar 2020.gada 11.jūnija likumu „Grozījumi Krimināllikumā” ir dekriminalizētas.*

² 2020.gada 11.jūnija likums „Grozījumi Krimināllikumā”.

III. Lēmumi Kriminālprocesa likuma piemērošanas jautājumos

Apsūdzētā izdarīto darbību pārkvalificēšana iztiesāšanas laikā

Krimināllietu departamenta 2021.gada [..] lēmums lietā Nr. SKK-[B]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Krimināllietas iztiesāšanas vispārīgie noteikumi – Noziedzīgā nodarījuma pārkvalificēšana iztiesāšanas laikā

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par huligānismu, t.i., rupju sabiedriskās kārtības traucēšanu, kas izpaudās acīmredzamā necieņā pret sabiedrību un bezkaunībā, ignorējot vispārpieņemtās uzvedības normas un traucējot cilvēku mieru, kas saistīts ar miesas bojājumu nodarīšanu personu grupā (Krimināllikuma 231.panta otrā daļa), un par smaga, dzīvībai bīstama miesas bojājuma tišu nodarīšanu (Krimināllikuma 125.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu Krimināllikuma 231.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un attaisnoja. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 125.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 8 mēnešiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu un cietušā un viņa pārstāves apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Prokurore kasācijas protestā lūdza apelācijas instances tiesas lēmumu un pirmās instances tiesas spriedumu atcelt daļā par personas atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā. Prokurores ieskatā pret personu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas ir ietvertas Krimināllikuma 143.panta (Personas mājokļa neaizskaramības pārkāpšana) otrajā daļā paredzētā noziedzīgā

nodarījuma sastāva pazīmes, bet pirmās instances tiesa, attaisnojot personu, vērtējusi tikai pierādīto apstākļu pietiekamību un atbilstību Krimināllikuma 231.panta otrajai daļai. Prokurore uzskata par nepamatotu apelācijas instances tiesas atzinumu, ka pirmās instances tiesai nebija jāvērtē Krimināllikuma 143.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva esība personas darbībās.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par personas atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas un daļā par cietušā pieteiktās morālā kaitējuma kompensācijas atstāšanu bez izskatīšanas un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par tiesas tiesībām iztiesāšanas laikā pārkvalificēt apsūdzētā izdarītās darbības.

Atbilstoši apsūdzībai persona personu grupā ar citām personām, pret kurām stājies spēkā notiesājošs tiesas spriedums, atrodoties alkohola ietekmē, bez jebkādas vajadzības un iemesla, tikai huligānisku motīvu vadīti, ar mērķi traucēt citu personu mieru un likumiskās tiesības, aizgāja līdz cietušā dzīvoklim un piezvanīja pie dzīvokļa durvīm. Kad, reaģējot uz zvanu, cietušais atvēra dzīvokļa durvis, apsūdzētais un personas, pret kurām stājies spēkā notiesājošs tiesas spriedums, pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, prettiesiski iekļuva dzīvoklī. Pirmās instances tiesa, kuras spriedumu apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, attaisnojot personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas, atzina, ka apsūdzētais pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, prettiesiski iekļuva dzīvoklī, taču apsūdzētā izdarītajā nodarījumā nav noziedzīgā nodarījuma sastāva, jo ar viņa darbībām netika traucēta sabiedriskā kārtība un sabiedriskais miers.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai pret personu celtajā apsūdzībā par huligānismu (Krimināllikuma 231.panta otrā daļa) nodarījuma faktiskie apstākļi, ciktāl tiesa tos atzina par pierādītiem, satur Krimināllikuma 143.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma – personas mājokļa neaizskaramības pārkāpšana – sastāvu. Noraidot prokurora lūgumu izvērtēt, vai par pierādītām atzītās personas darbībās, kas norādītas apsūdzībā pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas, atbilst Krimināllikuma 143.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam, apelācijas instances tiesa lēmumā atsaukusies uz prokurora pienākumu grozīt apsūdzību, bet nav ņēmusi vērā Kriminālprocesa likuma 514.panta pirmās daļas 2.punktā

¹ Slēgtas lietas statuss.

noteikto, ka tiesai ir jāizlemj, vai apsūdzētajam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā ir noziedzīga nodarījuma sastāvs un kurā Krimināllikuma pantā, tā daļā, punktā tas paredzēts. Tādējādi apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma daļā par personas atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas.

Senāts norādīja, ka, izlemjot jautājumus, vai apsūdzētajam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā ir noziedzīga nodarījuma sastāvs un kurā Krimināllikuma pantā, tā daļā, punktā tas paredzēts, tiesa iztiesāšanā var pārkvalificēt apsūdzētā izdarītās darbības, ja ar to nepasliktinās apsūdzētā stāvoklis un netiek pārkāptas apsūdzētā tiesības uz aizstāvību. Kriminālprocesa likuma 455.panta trešajā daļā noteikto tiesas tiesību izmantošana, kad tam ir tiesisks pamats, ir nepieciešama, lai atbilstoši Kriminālprocesa likuma 1.pantam nodrošinātu efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Ievērojot, ka morālā kaitējuma kompensācija atstāta bez izskatīšanas, pamatojoties uz tiesas attaisnojošo spriedumu pret personu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 231.panta otrās daļas, Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla arī daļā par cietušā pieteiktās morālā kaitējuma kompensācijas atstāšanu bez izskatīšanas.

Nekonstatējot tādus Kriminālprocesa likuma pārkāpumus, kurus apelācijas instances tiesa pati nevar novērst, nepārkāpjot apsūdzētā tiesības uz aizstāvību, Senāts noraidīja kasācijas protestā ietverto lūgumu par lietas nosūtīšanu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Eksperta piedalīšanās apskatē

Krimināllietu departamenta 2021.gada [...] lēmums lietā Nr. SKK-[M]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Kriminālprocesā iesaistītās personas – Eksperts – Eksperta procesuālais statuss – Izmeklēšanas darbības – Apskate

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par pornogrāfiska rakstura materiālu, kuros attēlota bērnu seksuāla izmantošana, glabāšanu (Krimināllikuma 166.panta otrā daļa) un šaujamieroča municijas iegādāšanos un glabāšanu bez attiecīgas atļaujas (Krimināllikuma 233.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 166.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 11 mēnešiem, kā arī atzina par vainīgu Krimināllikuma 233.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un otro daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 1 gadu.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu sakarā ar apsūdzētā un viņa aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 166.panta otrās daļas, par noteikto sodu pēc Krimināllikuma 233.panta otrās daļas un par noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 166.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar piespiedu darbu uz 260 stundām. Par Krimināllikuma 233.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu persona tika sodīta ar piespiedu darbu uz 200 stundām. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu galīgais sods personai noteikts – piespiedu darbs uz 400 stundām. Soda termiņā ieskaitīts aizturēšanās pavadītais laiks.

Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 166.panta

¹ Slēgtas lietas statuss.

otrās daļas un par viņai noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu no jauna, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 166.panta otrās daļas un par noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un otro daļu. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 166.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar piespiedu darbu uz 220 stundām. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un otro daļu galīgais sods personai noteikts – piespiedu darbs uz 350 stundām.

Kasācijas sūdzības par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedza apsūdzētais un viņa aizstāvis. Gan aizstāvis, gan apsūdzētais kasācijas sūdzībās tai skaitā arī norādīja, ka apelācijas instances tiesa nav vērtējusi apskates protokola pieļaujamību pierādīšanā.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par eksperta procesuālo statusu izmeklēšanas darbībā – apskatē.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumus vai tādas Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus, kas varētu būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai vai grozīšanai.

Senāts konstatēja, ka, pretēji apsūdzētā un viņa aizstāvja kasācijas sūdzībās paustajiem apgalvojumiem, apelācijas instances tiesa spriedumā ir izvērtējusi un atzinusi par pierādīšanā pieļaujamām informācijas tehnoloģiju ekspertīzes eksperta atzinumam pievienotā CD (kompaktdiska) apskates protokolā fiksētās ziņas par faktiem. Kompaktdiskā esošo fotoattēlu apskati veica procesa virzītāja, piedaloties Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes Ekspertīžu biroja Ieroču un trasoloģisko ekspertīžu nodaļas vecākajam ekspertam. Procesā virzītāja apskatīja fotoattēlos redzamās personas pēc vizuālām pazīmēm, ievērojot eksperta ieteikumus, kādi apstākļi ņemami vērā, nosakot personas aptuveno vecumu pēc ārējām pazīmēm. Proti, eksperts apskatē līdzdarbojās kā speciālists, kuram ir speciālas zināšanas noteikt fotoattēlos esošo personu iespējamo vecumu.

Senāts norādīja, ka *procesa virzītājam, pieaicinot ekspertīžu iestādes amatpersonu piedalīties izmeklēšanas darbībā, nolūkā izmantot tajā viņa*

speciālās zināšanas, ir jānošķir tiesu ekspertīžu iestādes amatpersonas (tiesu eksperta) dalība tajā kā ekspertam un dalība kā speciālistam. Pats par sevi apstāklis, ka pieaicināmā persona pēc profesijas ir eksperts, nenozīmē, ka tai katrā gadījumā ir piešķirams eksperta procesuālais statuss. Ja nepieciešams pilnvarot ekspertu veikt kāda objekta apskati, kas pēc tam tiks pakļauts ekspertīzei, procesa virzītājs pieaicina ekspertu piedalīties apskates veikšanā atbilstoši Kriminālprocesa likuma 161.panta pirmajai daļai. Savukārt, ja eksperts pēc kriminālprocesa veicošās amatpersonas aicinājuma sniedz tai palīdzību apskates veikšanā, izmantojot savas speciālās zināšanas, bet pats apskati neveic, eksperts apskatē piedalās kā speciālists.

Par nepamatotu un neargumentētu Senāts atzina apsūdzētā un viņa aizstāvja norādi, ka ekspertīžu iestādes amatpersonai nebija speciālu zināšanu personas vecuma noteikšanā pēc fotogrāfijām. Senāts konstatēja, ka pirmās un apelācijas instances tiesa pārliecinājušās par šīs personas zināšanām un darba iemaņām noteikt personu vecumu pēc ārējām pazīmēm un atzinušas, ka tā vairākus gadus pirms piedalīšanās izmeklēšanas darbībā ir veikusi ekspertīzes, kurās arī bijis nepieciešams noteikt personu aptuveno vecumu pēc ārējām pazīmēm. Ekspertīžu iestādes amatpersona, kas piedalījās apskatē, liecinājusi, ka, sniedzot palīdzību procesa virzītājam, tā pamatojusies uz Kriminālistikas pārvaldē izstrādāto metodiku un literatūrā norādīto, kas ņemams vērā, nosakot personu aptuveno vecumu.

Vienlaikus Senāts atzina, ka apskates protokola pieļaujamību neietekmēja apstāklis, ka tajā tika norādīts personas ieņemamais amats ekspertīžu iestādē – eksperts –, nevis viņa procesuālais statuss šīs izmeklēšanas darbības veikšanā – speciālists.

Procesuālās tiesību normas intertemporālā piemērošana pierādījumu pieļaujamības izvērtēšanā

Krimināllietu departamenta 2021.gada [..] lēmums lietā Nr. SKK-[O]/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Pierādījumi – Pierādījumu pieļaujamība – Kriminālprocesa likuma spēks laikā – Procesuālās tiesību normas intertemporālā piemērošana – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Noziedzīgu nodarījumu kopība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo – Tīšs vidēja smaguma miesas bojājums

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par cietsirdīgu un vardarbīgu izturēšanos pret saviem mazgadīgajiem bērniem, nodarot fiziskas un psihiskas ciešanas (Krimināllikuma 174.panta otrā daļa), smagu miesas bojājumu tīšu nodarīšanu bezpalīdzības stāvoklī esošai personai (Krimināllikuma 125.panta otrās daļas 8.punkts) un vidēja smaguma miesas bojājumu tīšu nodarīšanu bezpalīdzības stāvoklī esošai personai, kam bija mocīšanas raksturs (Krimināllikuma 126.panta otrās daļas 2.punkts, 126.panta otrās daļas 6.punkts).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 174.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem; atzina par vainīgu Krimināllikuma 125.panta otrās daļas 8.punktā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 6 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem; atzina par vainīgu Krimināllikuma 126.panta otrās daļas 2. un 6.punktā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 9 gadiem un probācijas uzraudzība uz 3 gadiem.²

¹ Slēgtas lietas statuss.

² Vēl šajā lietā ar pirmās instances tiesas spriedumu izbeigts kriminālprocess pret otru personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 174.panta otrās daļas sakarā ar personas nāvi.

Apelācijas instances tiesa, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētās apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 174.panta otrās daļas, kā arī daļā par noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 174.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem 6 mēnešiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 8 gadiem 6 mēnešiem un probācijas uzraudzība uz 3 gadiem. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Kasācijas sūdzībā aizstāvis norādīja, ka apsūdzētā nepamatoti atzīta par vainīgu un sodīta apsūdzībā pēc Krimināllikuma 174.panta otrās daļas, jo konkrētajā gadījumā vardarbība pret bērniem nav radījusi fiziskas vai psihiskas ciešanas. Aizstāvja ieskatā tiesa nepamatoti nodarījumu kvalificējusi gan pēc Krimināllikuma 125.panta otrās daļas 8.punkta, gan pēc Krimināllikuma 126.panta otrās daļas 2. un 6.punkta. Atzīstot bērnus par īpaši aizsargājamiem cietušajiem kriminālprocesā, tiesa nav ievērojusi Kriminālprocesa likuma 108.panta piektajā daļā un 152.panta pirmajā daļā noteikto par nepilngadīgo pratināšanas īpatnībām, proti, ka nepilngadīgā pratināšanas norises gaitu fiksē skaņu un attēlu ierakstā, turklāt pratināšana notikusi bez advokāta kā juridiskās palīdzības sniedzēja klātbūtnes.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par procesuālās tiesību normas intertemporālo piemērošanu pierādījumu pieļaujamības izvērtēšanā.

Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 125.panta otrās daļas 8.punkta un Krimināllikuma 126.panta otrās daļas 2. un 6.punkta, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā norādīto pārkāpumu, t.i., nepareizi piemērojusi Krimināllikuma pantu, tā daļu vai punktu, kvalificējot noziedzīgu nodarījumu, Senāts atcēla apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 125.panta otrās daļas 8.punkta un 126.panta otrās daļas 2. un 6.punkta, kā arī daļā par noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu un atceltajā daļā lietu nosūtīja

jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāts atzina, ka gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa kļūdaini piemērojušas Krimināllikuma Sevišķās daļas normas, kvalificējot personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu kā smagu miesas bojājumu tišu nodarīšanu bezpalīdzības stāvoklī esošai personai (Krimināllikuma 125.panta otrās daļas 8.punkts) un vidēja smaguma miesas bojājumu tišu nodarīšanu bezpalīdzības stāvoklī esošai personai, kam bija mocīšanas raksturs (Krimināllikuma 126.panta otrās daļas 2. un 6.punkts), jo nav ņēmušas vērā, ka apsūdzētās darbības ir saistītas, tās nav laika ziņā nošķirtas un nav saistītas ar dažādu cietušā interešu apdraudējumu. Apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai nodarījumu aptver vienots nodoms, un to, vai apsūdzētajai inkriminēto darbību rezultātā visas radītās kaitīgās sekas aptver Krimināllikuma 125.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs.

Par nepamatotiem Senāts atzina apsūdzētās apelācijas sūdzībā norādītos un aizstāvja kasācijas sūdzībā atkārtotos argumentus par to, ka nav konstatēts, ka apsūdzētajai inkriminētās darbības, kas kvalificētas pēc Krimināllikuma 174.panta otrās daļas, mazgadīgajiem cietušajiem būtu radījušas fiziskas vai psihiskas ciešanas. Senāts atzina, ka tam nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas atzinumus par to, ka cietsirdīga un vardarbīga apiešanās ar mazgadīgajiem bērniem radīja viņiem fiziskas un psihiskas ciešanas, jo šie argumenti ir pamatoti ar likumu, iegūtajiem, pārbaudītajiem un novērtētajiem pierādījumiem to kopumā un savstarpējā sakarībā, tai skaitā ar mazgadīgo cietušo, viņu pārstāves, liecinieku liecībām, psihologu atzinumiem.

Tāpat par nepamatotu Senāts atzina arī aizstāvja argumentu par Kriminālprocesa likuma 152.panta pirmās daļas, kas noteic nepilngadīgā pratināšanas gaitas fiksēšanu skaņu un attēlu ierakstā, pārkāpumu. Senāts konstatēja, ka nosacījums par nepilngadīgo pratināšanas gaitas fiksēšanu skaņu un attēlu ierakstā likumā noteiktajos gadījumos procesa virzītājam ir obligāts, sākot ar 2019.gada 1.janvāri, savukārt nepilngadīgo pratināšana notika 2016.gadā.

Senāts norādīja, ka *pierādījumu pieļaujamības izvērtēšana jāveic atbilstoši tai kriminālprocesa tiesību normai, kura bija spēkā procesuālās darbības izdarīšanas brīdī. Ja attiecīgā kriminālprocesa tiesību norma tiek grozīta, procesuālā darbība, kas veikta iepriekš, nezaudē savu spēku.*

Iespējamā dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*ne bis in idem*) principa pārkāpuma izvērtēšana

Krimināllietu departamenta 2021.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr. SKK-2/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Kriminālprocesa pamatprincipi – Dubultās sodīšanas nepieļaujamība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Uzņēmējdarbība bez reģistrēšanas

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par nodarbošanos ar uzņēmējdarbību bez reģistrēšanas, ja tās nepieciešamību nosaka likums, radot būtisku kaitējumu valstij (Krimināllikuma 207.panta otrā daļa), un izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā (Krimināllikuma 218.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 207.panta otrajā daļā un 218.panta otrajā daļā paredzētajos noziedzīgos nodarījumos. Kaitējuma kompensācija kriminālprocesā netika noteikta.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu, Valsts ieņēmumu dienesta un aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personai noteikto sodu un daļā par kaitējuma kompensācijas nenoteikšanu. Nosakot personai sodu gan pēc Krimināllikuma 207.panta otrās daļas, gan 218.panta otrās daļas, apelācijas instances tiesa piemēroja Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu, proti, konstatējot, ka nav ievērotas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tiesa mīkstināja apsūdzētajam sodu. No personas valsts labā tika piedzīta kaitējuma kompensācija 284 998,78 euro.

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā pirmo reizi sakarā ar prokurora kasācijas protestu un aizstāvja kasācijas sūdzību, apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu no jauna apelācijas kārtībā,

¹ ECLI:LV:AT:2021:0128.15830406610.6.L

pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un daļā par galīgā soda noteikšanu personai saskaņā ar Krimināllikuma 50.pantu. Persona apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas tika atzīta par nevainīgu un attaisnota.

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā otro reizi sakarā ar prokurora kasācijas protestu, Valsts ieņēmumu dienesta un aizstāvja kasācijas sūdzībām, apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 207.panta otrās daļas un kaitējuma kompensācijas nenoteikšanu un atceltajā daļā lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu no jauna apelācijas kārtībā, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 207.panta otrās daļas. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 25.panta pirmo daļu kriminālprocess pret personu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 207.panta otrās daļas tika izbeigts.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu prokurors iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Vienlaikus prokurors lūdza iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā nolūkā izvērtēt Kriminālprocesa likuma 25.panta un 377.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pantam un likuma „Par nodokļiem un nodevām” 34.panta atbilstību Satversmes 92.pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantam.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par iespējamā dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*ne bis in idem*) principa pārkāpuma izvērtēšanu.

Nekonstatējot Satversmes tiesas likumā un Kriminālprocesa likumā noteikto pamatu pieteikuma par lietas ierosināšanu iesniegšanai Satversmes tiesā, Senāts noraidīja prokurora lūgumu par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesā. Senāts norādīja, ka tiesai nav pienākuma ikreiz, kad kāda no procesā iesaistītajām personām izteikusi lūgumu iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā, šādu lūgumu apmierināt. Šādas tiesības un pienākums rodas tad, ja tiesa, izvērtējusi pieteikto lūgumu vai arī pati pēc savas iniciatīvas, uzskata, ka konkrētajā kriminālprocesā piemērotā tiesību norma neatbilst augstāka juridiskā

spēka tiesību normai. Ja tiesa, tulkojot tiesību normu atbilstoši tiesību normu iztulkošanas (interpretācijas) metodēm, nekonstatē pretrunas ar augstāka juridiskā spēka tiesību normu, tā šādu lūgumu noraida.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti konstatējusi dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*ne bis in idem*) principa pārkāpumu, apsūdzētajam piemērojot kriminālsodu pēc Krimināllikuma 207.panta otrās daļas par uzņēmējdarbību bez reģistrēšanas, ja tās nepieciešamību nosaka likums, radot būtisku kaitējumu valstij, un vienlaikus ar budžetā iemaksājamo nodokli aprēķinot arī soda naudu saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 34.panta otrās daļas 3.punktu. Apelācijas instances tiesa bija atzinusi, ka ar spēkā stājušos nolēmumu administratīvajā procesā persona jau ir sodīta par tām pašām darbībām, kuru izdarīšanā viņa ir apsūdzēta kriminālprocesā, proti, par neregistrētas saimnieciskās darbības veikšanu, kas izpaudās kā nekustamo īpašumu tirdzniecība.

Senāts norādīja, ka *dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa mērķis ir novērst netaisnīgu situāciju, kad persona tiek saukta pie atbildības divreiz par vienu un to pašu krimināli sodāmu darbību. Lai izvērtētu Krimināllikuma 207.panta otrajā daļā un likuma „Par nodokļiem un nodevām” 34.panta otrās daļas 3.punktā ietvertu normu atbilstību dubultās sodīšanas nepieļaujamības principam, nepieciešams noskaidrot, vai šajās normās ir paredzēta atbildība par vienu un to pašu nodarījumu. Savukārt, lai to noskaidrotu, nepieciešams izvērtēt, vai abu sodu piemērošana ir pamatota ar vieniem un tiem pašiem faktiskajiem apstākļiem vai apstākļiem, kas pēc būtības ir tie paši.*

Krimināllikuma 207.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi veido aktīvas prettiesiskas darbības – uzņēmējdarbība bez reģistrēšanas, ja tās nepieciešamību nosaka likums. Savukārt likuma „Par nodokļiem un nodevām” 34.panta otrās daļas 3.punktā paredzētā soda nauda tiek piemērota par prettiesisku bezdarbību – neregistrēšanos nodokļu maksātāju reģistrā un nodokļu likumos paredzēto nodokļu deklarāciju neiesniegšanu 30 dienu laikā pēc tam, kad fiziska persona saņēmusi nodokļu administrācijas paziņojumu ar atgādinājumu par reģistrēšanos saimnieciskās darbības veicēja statusā. Šis pārkāpums tiek konstatēts nodokļu revīzijas (audita) ietvaros. Turklāt personai ir iespēja veikt minētās darbības nodokļu administrācijas paziņojumā norādītajā termiņā, lai soda nauda tai netiktu piemērota.

Senāts atzina, ka *apstākļi, uz kuriem pamatota kriminālsoda piemērošana saskaņā ar Krimināllikuma 207.panta otro daļu un soda naudas piemērošana saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām”*

34.panta otrās daļas 3.punktu, ir savstarpēji nošķirami laikā un telpā, līdz ar to abu šo sodu piemērošana nerada dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa pārkāpumu.

Atzīstot par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma, to, ka apelācijas instances tiesa nepareizi interpretējusi un piemērojusi Kriminālprocesa likuma 25.pantu, Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Sprieduma pamatotība

Krimināllietu departamenta 2021.gada 26.februāra lēmums lietā Nr. SKK-4/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Tiesas nolēmums – Spriedums – Pamatojums

Par lietas būtību

Personas tiek tiesātas par krāpšanu, t.i., svešas mantas iegūšanu ar viltu, lielā apmērā un krāpšanas lielā apmērā atbalstīšanu (Krimināllikuma 20.panta ceturtais daļa un 177.panta trešā daļa), un izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā, un šādas izvairīšanās atbalstīšanu (Krimināllikuma 20.panta ceturtais daļa un 218.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa divas personas atzina par nevainīgām pret viņām celtajās apsūdzībās pēc Krimināllikuma 177.panta trešās daļas, 218.panta otrās daļas, 20.panta ceturtais daļas un 177.panta trešās daļas, 20.panta ceturtais daļas un 218.panta otrās daļas un attaisnoja.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar virsprokurores apelācijas protestu un Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, atcēla pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru viena persona atzīta par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177.panta trešās daļas (2007.gada 13.decembra likuma redakcijā) un 218.panta otrās daļas (2007.gada 13.decembra likuma redakcijā) un attaisnota, bet otra persona atzīta par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 20.panta ceturtais daļas un 177.panta trešās daļas (2007.gada 13.decembra likuma redakcijā) un 20.panta ceturtais daļas un 218.panta otrās daļas (2007.gada 13.decembra likuma redakcijā) un attaisnota. Apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru otrā persona atzīta par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un attaisnota. Atceltajā daļā apelācijas instances tiesa taisīja jaunu – notiesājošu – spriedumu. No abiem apsūdzētajiem solidāri valsts labā tika piedzīta mantiskā zaudējuma kompensācija 160 203,84 *euro*.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu virsprokurore iesniedza

¹ ECLI:LV:AT:2021:0226.15830014213.11.L

kasācijas protestu, bet Valsts ieņēmumu dienests, apsūdzētais un aizstāvji – kasācijas sūdzības.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla daļā un lietu atceltajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par sprieduma pamatotību.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, atceļot pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru apsūdzētie atzīti par nevainīgiem pret viņiem celtajās apsūdzībās pēc Krimināllikuma 177.panta trešās daļas, 218.panta otrās daļas, 20.panta ceturtās daļas un 177.panta trešās daļas, 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas un attaisnoti, un taisot jaunu – notiesājošu – spriedumu, nav ievērojusi Kriminālprocesa likuma normas par sprieduma tiesiskumu un pamatotību.

Senāts norādīja, ka *Kriminālprocesa likumā ietvertā prasība par sprieduma pamatotību ir saistīta ar sprieduma satura pareizību pēc būtības un attiecas uz tiesas atzinumiem, motīviem un nolēmumiem spriedumā*. Sprieduma pamatotība nozīmē, ka lieta pareizi izspriesta pēc būtības un reizē ar to spriedumā izteiktie tiesas atzinumi un nolēmumi ir pietiekami motivēti, atbilst lietas faktiskajiem apstākļiem, aptver visus lietā izspriežamos jautājumus un ir pamatoti ar tiesas sēdē pārbaudītiem un spriedumā novērtētiem attiecināmiem, pieļaujamiem un ticamiem pierādījumiem. Turklāt tiesai ne tikai jāatreferē lietā iegūto pierādījumu būtība, bet jāmin konkrēti fakti, kas iegūti no lietā nopratināto personu liecībām, ekspertu atzinumiem un citiem pierādījumu avotiem, norādot, ko tieši ar šiem faktiem tiesa atzīst par pierādītu. Ja starp pierādījumiem ir pretrunas, tiesai spriedumā jāanalizē šo pretrunu iemesli un jānorāda, kādus tiesas sēdē pārbaudītos pierādījumus tā atzinusi par apšaubāmiem un kādu iemeslu dēļ. Gadījumā ja apsūdzētais sevis aizstāvībai izvirzījis versiju, tiesai spriedumā šī versija rūpīgi jāanalizē un savi secinājumi par tās pamatotību vai nepamatotību jāmotivē. Turklāt *visiem tiesas atzinumiem par noziedzīgā nodarījuma apstākļiem, kurus tiesa ietvērusi pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstā, jābūt pamatotiem ar lietā iegūtajiem pierādījumiem atbilstoši Kriminālprocesa likuma 124.panta piektajā daļā norādītajam pierādīšanas standartam*.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa notiesājoša sprieduma motīvu daļā ir uzskaitījusi lietā iegūtos pierādījumus un izklāstījusi to saturu, kā arī sniegusi atbildes uz atsevišķiem apsūdzēto aizstāvju tiesas debatēs izklāstītajiem argumentiem, taču nav norādījusi, ar kuriem no uzskaitītajiem pierādījumiem tā konstatējusi inkriminēto noziedzīgo

nodarījumu faktiskās pazīmes, kā arī nav analizējusi šo pazīmju atbilstību Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sastāvu pazīmēm: objektam, objektīvajai pusei, subjektam un subjektīvajai pusei. Vienlaikus apelācijas instances tiesa nav analizējusi lietā iegūtos pierādījumus no to attiecināmības, pieļaujamības, ticamības un pietiekamības viedokļa, kā arī, konstatējot pretrunīgus pierādījumus, nav noskaidrojusi šo pretrunu iemeslus un nav pamatojusi, kurus no šiem pierādījumiem tā atzinusi par ticamiem un kādu iemeslu pēc. Tāpat apelācijas instances tiesa nav sniegusi juridiskus atzinumus par visiem būtiskajiem apstākļiem, kuru izvērtējumam ir nozīme lietas taisnīgā izlemšanā, savukārt vairākiem atzinumiem nav sniegusi likumam atbilstošu pamatojumu, proti, šie atzinumi pausti apgalvojuma formā bez atsaucē uz lietā iegūtajiem pierādījumiem.

Atzīstot apelācijas instances tiesas pieļautos pārkāpumus par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas noveduši pie nelikumīga nolēmuma, Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personu atzīšanu par vainīgām un sodīšanu pēc Krimināllikuma 177.panta trešās daļas; 218.panta otrās daļas; 20.panta ceturtās daļas un 177.panta trešās daļas; 20.panta ceturtās daļas un 218.panta otrās daļas, daļā par personām noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu, daļā par mantiskā zaudējuma kompensācijas – 160 203,84 *euro* – solidāru piedziņu no personām valsts labā, daļā par materiālā kaitējuma kompensācijas pieteikuma 34 901,75 *euro* apmērā atstāšanu bez izskatīšanas, daļā par aresta saglabāšanu personu mantai un lietu šajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Vienlaikus Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla un nosūtīja to jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā arī daļā par vienas personas atzīšanu par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un attaisnošanu. Pamatojot attaisnojošo spriedumu šajā daļā, apelācijas instances tiesa bija norādījusi uz apsūdzības neatbilstību Kriminālprocesa likuma 405.pantam. Senāts atzina, ka pret personu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218.panta ir norādīti inkriminētā noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi, kas nosaka juridisko kvalifikāciju, un tā pietiekami uzskatāmi un nepārprotami raksturo šīs personas inkriminēto noziedzīgo nodarījumu.

Kratīšanā klātesošai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav procesuāla pienākuma izteikt viedokli par kratīšanā izņemtajiem priekšmetiem

Krimināllietu departamenta 2021.gada 30.aprīļa lēmums lietā Nr. SKK-18/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Izmeklēšanas darbības – Kratīšana – Kriminālprocesā iesaistītās personas – Persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību – Pierādījumi – Alibi

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par šaujamieroča iegādāšanos un glabāšanu bez attiecīgas atļaujas un šaujamieroča būtisko sastāvdaļu glabāšanu bez attiecīgas atļaujas (Krimināllikuma 233.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 233.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar piespiedu darbu uz 100 stundām.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā apsūdzētā aizstāves apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 233.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar piespiedu darbu uz 90 stundām.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu aizstāve iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka apelācijas instances tiesa, motivējot notiesājošu spriedumu, nepamatoti norādījusi, ka apstākļi, ka apsūdzētais kratīšanas protokolā nav izteicis viedokli par izņemto pistoli, netieši pierāda, ka viņam par to bija zināms. Aizstāves ieskatā apelācijas instances tiesa arī nepamatoti norādījusi, ka tādējādi apsūdzētais nav izpildījis Kriminālprocesa likuma 126.panta ceturtajā daļā noteikto pienākumu norādīt uz alibi vai apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību. Kriminālprocesa likums neparedz, ka kratīšanā klātesošai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, uzreiz pēc kratīšanas būtu jāsniedz kratīšanas protokolā fiksējama liecība vai paskaidrojums par izņemto priekšmetu piederību vai arī jānorāda uz alibi.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0430.11817005017.4.L

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Senāts lietā vērtēja, vai kratīšanā klātesošai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir procesuāls pienākums izteikt viedokli par kratīšanā izņemtajiem priekšmetiem.

Apelācijas instances tiesa faktu, ka apsūdzētais kratīšanas protokolā nav izteicis savu viedokli par viņa īpašumā veiktās kratīšanas laikā izņemto pistoli, atzina par viņa vainīguma netiešu pierādījumu. Turklāt tiesa atzina, ka apsūdzētais, nenorādot kratīšanas protokolā savu viedokli par kratīšanas laikā izņemto pistoli, nav izpildījis likumā noteikto pienākumu norādīt uz alibi vai apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa apsūdzētā viedokli par kratīšanas laikā izņemto pistoli nepamatoti identificējusi ar alibi vai kriminālatbildību izslēdzošiem apstākļiem. Senāts atgādināja, ka ar apzīmējumu „alibi” krimināltiesībās saprot informāciju, ka persona noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā ir atradusies citā vietā. Savukārt apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību, izsmeltoši uzskaitīti Krimināllikuma 28.pantā. Tie ir: nepieciešamā aizstāvēšanās; aizturēšana, nodarot personai kaitējumu; galējā nepieciešamība; attaisnojams profesionālais risks un noziedzīgas pavēles vai noziedzīga rīkojuma izpildīšana.

Senāts konstatēja, ka ne uz alibi, ne uz apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, apsūdzētais arī turpmākā kriminālprocesa gaitā nav norādījis, bet, būdams nopratināts kā persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, paskaidrojis, ka kratīšanas laikā atrastā pistole viņam nepieder, kā tā nokļuvusi viņa mājā un kam tā pieder, viņam nav zināms, savukārt abu zemāko instanču tiesās izteicis pieņēmumu, ka atrastā pistole piederējusi viņa vectēvam. Senāts atzina, ka šādi paskaidrojumi nav atzīstami par alibi vai kriminālatbildību izslēdzošiem apstākļiem, kuru norādīšanas pienākums paredzēts Krimināllikuma 126.panta ceturtajā daļā. Turklāt atbilstoši Kriminālprocesa likuma 126.panta ceturtajai daļai gadījumā, ja persona uz alibi vai kriminālatbildību izslēdzošiem apstākļiem nenorāda, tam var būt tikai divu veidu sekas: 1) apsūdzībai nav pienākuma pierādīt to neesību, un šiem apstākļiem nav jāsniedz vērtējums procesa gala nolēmumā; 2) persona zaudē tiesības saņemt atlīdzību par zaudējumiem, kas radušies, nepamatoti to turot aizdomās vai apsūdzot.

Vienlaikus Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa faktu, ka apsūdzētais kratīšanas protokolā nav paudis savu viedokli par kratīšanas laikā izņemto pistoli, nepamatoti atzinusi par viņa vainīguma netiešu

pierādījumu. Senāts uzsvēra, ka *Kriminālprocesa likums neparedz, ka kratīšanā klātesošajai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, uzreiz pēc kratīšanas būtu jāsniedz kratīšanas protokolā fiksējama liecība vai paskaidrojums par izņemto priekšmetu piederību, jānorāda uz alibi vai kriminālatbildību izslēdzošiem apstākļiem, līdz ar to šādas informācijas neierakstīšana kratīšanas protokolā nav atzīstama par personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, procesuālo pienākumu nepildīšanu un nevar būt par pamatu nelabvēlīgu secinājumu izdarīšanai par apsūdzētā vainīgumu inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā. Turklāt turpmākajā kriminālprocesa gaitā apsūdzētais nav klusējis, bet jau pirmajā pratināšanas reizē dažas stundas pēc kratīšanas sniedzis liecības par kratīšanas laikā izņemto pistoli.*

Atzīstot Kriminālprocesa likuma 126.panta ceturtais daļas, 182., 142. un 326.panta pārkāpumus par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas noveduši pie nelikumīga nolēmuma, Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pirmās instances tiesas sēdē nopratināto liecinieku aicināšana uz apelācijas instances tiesas sēdi

Krimināllietu departamenta 2021.gada 10.maija lēmums lietā Nr. SKK-25/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā – Liecinieku aicināšana uz apelācijas instances tiesas sēdi

Par lietas būtību

Personas tiek tiesātas par narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos un glabāšanu realizācijas nolūkā personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās un par narkotiskās vielas neatļautu realizēšanu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās (Krimināllikuma 253.¹panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa divas personas atzina par vainīgām Krimināllikuma 253.¹panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja katru ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem un probācijas uzraudzību uz 3 gadiem. Vienai personai galīgais sods saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu noteikts – brīvības atņemšana uz 5 gadiem 4 mēnešiem 29 dienām, probācijas uzraudzība uz 3 gadiem un transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana uz 2 gadiem 5 mēnešiem 1 dienu. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzēto apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā sakarā ar apsūdzēto kasācijas sūdzībām, atcēla apelācijas instances tiesas lēmumu un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atkārtoti iztiesājot lietu apelācijas kārtībā, apelācijas instances tiesa pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Abi apsūdzētie iesniedza kasācijas sūdzības, kurās lūdza atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atstāja negrozītu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0510.11096061617.10.L

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par pirmās instances tiesas sēdē nopratināto personu aicināšanu uz apelācijas instances tiesas sēdi.

Senāts atzina, ka, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā, apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumus vai Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus, kas varētu būt par pamatu apelācijas instances tiesas lēmuma atcelšanai vai grozīšanai.

Apsūdzētais un viņa aizstāve lūdza uzaicināt uz apelācijas instances tiesas sēdi un nopratināt trīs lieciniekus, kuri bija nopratināti pirmās instances tiesā. Lūgums pamatots ar pretrunām šo liecinieku liecībās. Apelācijas instances tiesa šo lūgumu noraidīja, norādot, ka liecinieku liecībās esošās pretrunas izvērtējamas apelācijas instances tiesas nolēmumā. Pamatotas šaubas par liecinieku sniegto liecību pilnīgumu vai apsūdzēto iespējamo vainu inkriminētajā apsūdzībā apelācijas instances tiesai nav radušās.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, noraidot apsūdzētā un viņa aizstāves lūgumu par liecinieku, kuri nopratināti pirmās instances tiesas sēdē, aicināšanu un nopratināšanu apelācijas instances tiesā, Kriminālprocesa likuma prasības nav pārkāpusi.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 560.panta pirmajai un otrajai daļai, kas noteic, kuras personas uzaicināmas uz apelācijas instances tiesas sēdi, *jautājuma izlemšana par pirmās instances tiesas sēdē nopratināto personu aicināšanu uz apelācijas instances tiesas sēdi ietilpst apelācijas instances tiesas kompetencē, un tā pamatojas vienīgi ar pašas tiesas, nevis apsūdzētā, viņa aizstāvja vai citu procesā iesaistīto personu šaubām par sniegto liecību pilnīgumu vai par apsūdzētā iespējamo vainu inkriminētajā apsūdzībā.*

Kriminālprocesa izbeigšana kasācijas instances tiesā, ja apsūdzētais pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas miris

Krimināllietu departamenta 2021.gada 7.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-60/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Kasācijas sūdzība – Lietas izskatīšana kasācijas instances tiesā – Kriminālprocesa izbeigšana kasācijas instances tiesā

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par zādzību, t.i., svešas kustamas mantas slepenu nolaupīšanu no transportlīdzekļa (Krimināllikuma 175.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu divu Krimināllikuma 175.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā un sodīja par katru noziedzīgu nodarījumu ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 2 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un trešo daļu galīgais sods personai noteikts – īslaicīga brīvības atņemšana uz 3 mēnešiem. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar aizstāves apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu aizstāve iesniedza kasācijas sūdzību, kurā lūdza atcelt tiesas lēmumu daļā par personai noteikto sodu sakarā ar apelācijas instances tiesas pieļautiem pārkāpumiem un nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai. Aizstāves ieskatā apelācijas instances tiesas nolēmums pārkāpj apsūdzētā kā personas ar invaliditāti cilvēktiesības tikt sodītam ar attiecīgās Krimināllikuma normas sankcijā paredzēto ar brīvības atņemšanu nesaistīto sodu, kāds līdzīgos gadījumos tiktu piespriests personai, kurai nav invaliditātes. Lietā tika konstatēts, ka apsūdzētais pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas miris.

Senāts izbeidza kriminālprocesu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 175.panta trešās daļas.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par kriminālprocesa izbeigšanu

¹ ECLI:LV:AT:2021:1007.11089026419.6.L

kasācijas instances tiesā, ja apsūdzētais pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas miris.

Pēc tam kad lietā tika ierosināta kasācijas tiesvedība, Senātā tika saņemts aizstāves iesniegums, kurā aizstāve darīja zināmu, ka apsūdzētais ir miris. Vienlaikus aizstāve lūdza izskatīt kasācijas sūdzību pēc būtības, jo tā skar sabiedrībai nozīmīgus jautājumus par personu ar invaliditāti tiesībām.

Senāts konstatēja, ka pirmās instances tiesā lieta izskatīta saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499.panta nosacījumiem, neveicot pierādījumu pārbaudi, apelācijas instances tiesā lieta izskatīta sakarā ar apsūdzētā aizstāves apelācijas sūdzību par apsūdzētajam noteikto sodu un pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts, savukārt apelācijas instances tiesas nolēmums kasācijas kārtībā pārsūdzēts tikai daļā par apsūdzētajam noteikto sodu.

Senāts atzina, ka, ja apsūdzētais pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas miris, apelācijas instances tiesas nolēmums daļā par mirušā vainīgumu inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā nav apstrīdēts un Senāta rīcībā nav nodoti fakti, kas liecina par mirušā nevainīgumu, kriminālprocesa turpināšanai mirušās personas rehabilitācijai nav tiesiska pamata un kriminālprocess ir izbeidzams saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 377.panta 5.punktu.

Netiešo pierādījumu izmantošana pierādīšanā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 13.maija lēmums lietā Nr. SKK-89/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Pierādījumi – Netiešie pierādījumi – Netiešo pierādījumu izmantošana pierādīšanā

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par svešas mantas tišu iznīcināšanu, kas izdarīta ar dedzināšanu (Krimināllikuma 185.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. No personas cietušās labā tika piedzīta materiālā kaitējuma kompensācija 10 801 euro.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā un viņa aizstāves apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 185.panta otrās daļas un par cietušās labā piedzīto materiālā kaitējuma kompensāciju. Apelācijas instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. Daļēji tika apmierināts cietušās materiālā kaitējuma kompensācijas pieteikums, un no personas cietušās labā piedzīta materiālā kaitējuma kompensācija 10 301 euro. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu aizstāve iesniedza kasācijas sūdzību, kurā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Aizstāves ieskatā apelācijas instances tiesa pieļāvusi Krimināllikuma 9.panta un Kriminālprocesa likuma 19.panta un 130.panta pārkāpumus, jo personas vainīgumu noziedzīgajā nodarījumā pamatojusi vienīgi ar cietušā un liecinieku liecībām, nepamatoti apšaubot apsūdzētā liecību ticamību.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0513.11091099518.5.L

Personas vainīgums noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā pamatots ar faktiem par apsūdzētā izturēšanos pirms nozieguma izdarīšanas, greizsirdību pret cietušo, draudiem nodedzināt īpašumu un nogalināt suni, kā arī personas atrašanos pie cietušās mājas un tās novērošanu neilgi pirms īpašuma degšanas. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka ne cietusī, ne liecinieki nav liecinājuši par to, kā ir aizdegusies cietušās māja. Notikuma vietas apskates protokols un eksperta atzinums pierāda vienīgi mantas dedzināšanas faktu un ugunsgrēka izcelšanās vietu, nevis personas saistību ar nodarījumu. Citi pierādījumi par apsūdzētā vainīgumu lietā nav iegūti.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par netiešo pierādījumu izmantošanu pierādīšanā.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz konkrētiem lietā iegūtiem un tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem, konstatēja apsūdzētā darbībās visas nepieciešamās un obligātās Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes. Lai arī neviena no procesā nopratinātām personām nebija redzējusi apsūdzēto, aizdedzinot mājas verandu, apelācijas instances tiesa atzina, ka ar netiešiem pierādījumiem kopumā un savstarpējā sakarībā, ārpus saprātīgām šaubām pierādīts, ka persona tiši aizdedzināja mājas verandu, kā rezultātā aizdegās visa māja un tā kopā ar tajā esošām mantām tika iznīcināta. Apelācijas instances tiesa, vērtējot cietušās un liecinieku liecības kopumā un savstarpējā sakarībā, konstatēja, ka apsūdzētais pirms ugunsgrēka ir draudējis cietušajai nodedzināt viņas īpašumu. Neilgi pēc viņa aiziešanas aizdegusies lapu kaudze, ko apsūdzētais, esot krūmos, novēroja, bet vēlāk, kad cietusī devās gulēt, aizdedzināta arī cietušās māja. Tāpat apelācijas instances tiesa secināja, ka notikuma vakarā un naktī liecinošās personas cietušās dzīves vietas tuvumā novērojušas tikai apsūdzēto.

Senāts atzina, ka tiesa lietā iegūtos pierādījumus ir izvērtējusi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 9.nodaļā noteiktajām prasībām un atzinusi tos par ticamiem un pietiekamiem apsūdzētā faktisko darbību konstatēšanā. Apsūdzētā aizstāves subjektīvais viedoklis par lietā iegūto pierādījumu citādu novērtējumu, ja tiesa pierādījumu novērtēšanā nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus, nevar būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai. Savukārt pierādījumu ticamības un pietiekamības konstatēšana ir saistīta ar pierādījumu izvērtēšanu, kas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 569.panta trešo daļu nav kasācijas instances tiesas kompetencē.

Par nepamatotu Senāts atzina apsūdzētā aizstāves kasācijas sūdzības argumentu, ka apelācijas instances tiesa, pamatojot notiesājošu spriedumu vienīgi ar netiešiem pierādījumiem, nav ievērojusi Kriminālprocesa likuma 19.panta (Nevainīguma prezumpcija) prasības. Senāts uzsvēra, ka *kriminālprocesā pierādāmo apstākļu esības vai neesības apstiprināšanai var izmantot arī netiešos pierādījumus, kas ar saistīto faktu starpniecību dod pamatu izdarīt secinājumu par pierādāmiem apstākļiem. Nav izšķirošas nozīmes, kādi pierādījumi – tiešie vai netiešie – tiek izmantoti apsūdzētā vainīguma pierādīšanai, bet nozīme ir tam, vai pierādījumu kopums nerada saprātīgas šaubas par vainīgumu.*

Vienlaikus Senāts atgādināja, ka nevainīguma prezumpcijas elements jāpiemēro tikai pēc visu pierādījumu novērtēšanas. Tas nav piemērojams attiecībā uz atsevišķiem pierādījumiem.²

² Senāta 2020.gada 20.maija lēmums lietā Nr. SKK-256/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0514.11519014416.18.L).

Tiesas spriedums vienošanās procesā, ar kuru apstiprināta gan vienošanās ar apsūdzēto par vainas atzīšanu un sodu, gan vienošanās ar juridiskās personas pārstāvi par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu

Juridiskās personas pārstāvja tiesības izteikt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā un pieteikt noraidījumu tiesas sastāvam

Krimināllietu departamenta 2021.gada 27.janvāra lēmums lietā Nr. SKK-90/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Vienošanās process – Tiesas spriedums vienošanās procesā – Vienošanās par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu – Juridiskās personas pārstāvja tiesības vienošanās procesā – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskajām personām – Naudas piedziņa

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par preču zīmju nelikumīgu izmantošanu lielā apmērā juridiskas personas (uzņēmuma) interesēs (Krimināllikuma 206.panta trešā daļa). Juridiskajai personai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis.

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa apstiprināja starp prokuroru un apsūdzēto noslēgto vienošanos par vainas atzīšanu un sodu. Tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 206.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu, atņemot tiesības veikt komercdarbību ar uzņēmuma „Apple Inc.” preču zīmēm uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu. Vienlaikus pirmās instances tiesa juridiskajai personai piemēroja piespiedu ietekmēšanas līdzekli – naudas sodu 30 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, 12 900 euro.

Par pirmās instances tiesas spriedumu prokurors iesniedza kasācijas protestu, kurā lūdza spriedumu atcelt daļā par juridiskajai personai piemēroto piespiedu ietekmēšanas līdzekli un šajā daļā lietu nosūtīt

¹ ECLI:LV:AT:2021:0127.11816000520.3.L

jaunai izskatīšanai. Prokurors norādīja, ka tiesa juridiskajai personai piemērojusi tādu piespiedu ietekmēšanas līdzekli, kāds nav paredzēts Krimināllikumā un par kādu nebija noslēgta vienošanās starp prokuroru un juridiskās personas pārstāvi.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas protestā, bet ir atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas protestā izteikto prasību apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par tiesas sprieduma būtību vienošanās procesā, ar kuru apstiprināta gan vienošanās ar apsūdzēto par vainas atzīšanu un sodu, gan vienošanās ar juridiskās personas pārstāvi par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu tiesībām, kā arī par juridiskās personas pārstāvja tiesībām izteikt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā un pieteikt noraidījumu tiesas sastāvam.

Senāts konstatēja, ka pirmās instances tiesa, apstiprinot starp prokuroru un juridiskās personas pārstāvi noslēgto vienošanos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskai personai, nav piemērojusi juridiskajai personai tādu piespiedu ietekmēšanas līdzekli, par kādu slēgta vienošanās un kāds paredzēts likumā, proti, tiesa nav piemērojusi naudas piedziņu, bet noteikusi juridiskajai personai naudas sodu. Turklāt tiesa nepamatoti atsaukusies uz Krimināllikuma 41.pantā ietvertajām tiesību normām, kas noteic kriminālsoda – naudas soda – izpildes kārtību un sekas, kas iestājas, ja tas netiek izpildīts labprātīgi likumā noteiktajā termiņā, un tādā veidā maldinājusi juridisko personu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa izpildes kārtību un sekām, kas noteiktas Krimināllikuma 70.⁶pantā. Senāts norādīja, ka tiesa, *atzīstot par likumīgu un pamatotu starp prokuroru un juridiskās personas pārstāvi noslēgto vienošanos, apstiprinot to, bet nosakot citu, vienošanās protokolā nenorādītu piespiedu ietekmēšanas līdzekli, pārkāpj kriminālprocesā vienošanās procesa būtību un principus.*

Senāts atzina, ka pirmās instances tiesa, liedzot juridiskajai personai iespēju realizēt Kriminālprocesa likuma 441.⁶panta piektās daļas 8.punktā noteiktās tiesības izteikt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā un tādējādi pasliktinot tās stāvokli attiecībā pret citiem lietas dalībniekiem, ir ierobežojusi juridiskās personas tiesības

uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā. Proti, tiesa paziņoja kriminālprocesā iesaistītajām personām par lietas izskatīšanu rakstveida procesā un norādīja, ka prokuroram, apsūdzētajam, aizstāvim un cietušajam ir tiesības 10 dienu laikā pieteikt noraidījumu tiesas sastāvam un iesniegt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā. Vienlaikus tiesa neizskaidroja juridiskās personas pārstāvim, ka arī viņam ir tiesības izteikt iebildumus pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā šajā lietas izskatīšanas stadijā, tādējādi pieļaujot Kriminālprocesa likuma 548.³panta otrās daļas pārkāpumu.

Senāts pirmās instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā, jo atzina, ka kriminālprocesā, kur tiek lemts gan par fiziskās personas, gan par juridiskās personas atbildību par izdarītu noziedzīgu nodarījumu, krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā nozīme ir abiem šiem jautājumiem, jo tos saista fiziskās personas izdarītais noziedzīgais nodarījums juridiskās personas labā. Līdz ar to *spriedumu vienošanās procesā, kura ietvaros noslēgta vienošanās gan ar apsūdzēto par vainas atzīšanu un sodu, gan ar juridiskās personas pārstāvi par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu, var lūgt atcelt tikai pilnībā*. Senāts atzīmēja, ka konkrētajā lietā iespēju atcelt spriedumu tikai daļā par juridiskajai personai piemēroto piespiedu ietekmēšanas līdzekli liedz arī pirmās instances tiesas pieļautais Kriminālprocesa likuma 548.³panta otrās daļas pārkāpums.

Apsūdzības pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas saturs, ja izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi bezdarbības veidā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 17.decembra lēmums lietā Nr. SKK-91/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi* – Izvairīšanās no nodokļu nomaksas – *Kriminālprocesa tiesības* – Apsūdzība – Apsūdzības saturs

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, ar to nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā (Krimināllikuma 218.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas un attaisnoja. Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk arī – VID) kaitējuma kompensācijas pieteikums par mantisko zaudējumu – 58 708,85 *euro* – tika atstāts bez izskatīšanas. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu un VID apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu prokurore iesniedza kasācijas protestu, savukārt VID iesniedza kasācijas sūdzību. Kasācijas protestā prokurore norādīja, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka pret personu celtā apsūdzība neatklāj Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses pazīmes. Arī VID kasācijas sūdzībā norādīja, ka apelācijas instances tiesa izdarījusi nepamatotus secinājumus par apsūdzības nekonkrētību.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par apsūdzības saturu kriminālprocesā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas, ja

¹ ECLI:LV:AT:2021:1217.15830006716.9.L

izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi bezdarbības veidā.

Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi interpretējusi un piemērojusi Krimināllikuma 218.panta otro daļu un tas ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Lietā apsūdzētajam pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas tika inkriminēta gan izvairīšanās no nodokļu nomaksas (bezdarbība), gan arī ar nodokli apliekamo objektu samazināšana (darbība). Apelācijas instances tiesa bija norādījusi, ka pret personu celtajā un izsniegtajā apsūdzībā nav sniegts inkriminētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses apraksts.

Senāts, uzturot spēkā lēmumā lietā Nr. SKK-3/2013² pausto atziņu³ par izvairīšanās no nodokļu nomaksas, kas izpaudusies ar nodokli apliekamo objektu samazināšanā, pabeigšanas brīdi, tomēr norādīja, ka ziņu par to, kad pārmaksātais pievienotās vērtības nodoklis (turpmāk – PVN) reāli izmantots, lai segtu nākamajos taksācijas periodos valsts budžetā maksājamo PVN un citus nodokļus vai segtu nodokļu un nodevu parādu, tādējādi nodarot zaudējumus valsts budžetā, neiekļaušana apsūdzībā pati par sevi nevar būt par pamatu attaisnojoša sprieduma taisīšanai.

Senāts atzina, ka konkrētajā lietā apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai apsūdzībā nav konstatējamā nepabeigta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Senāts uzsvēra, ka gadījumā, ja kādā apsūdzības daļā ir konstatējamā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, tiesa nedrīkst personu atzīt par nevainīgu un attaisnot visā pēc Krimināllikuma 218.panta otrās daļas celtajā apsūdzībā.

Par nepamatotu Senāts atzina apelācijas instances tiesas viedokli par to, ka apsūdzībā par izvairīšanos no nodokļu nomaksas bezdarbības veidā jānorāda katra personas iesniegtā nodokļu deklarācija, tajā minētā nodokļu summa un tās nomaksas termiņš. Senāts norādīja, ka *apsūdzībā, kas celta par izvairīšanos no nodokļu nomaksas bezdarbības veidā, nodokļu deklarācijas nav obligāti jānorāda. Atšķirībā no citiem izvairīšanās no nodokļu nomaksas veidiem, kad noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido noteiktas informācijas sniegšana vai nesniegšana nodokļu deklarācijās, gadījumā, kad izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi bezdarbības*

² Senāta 2013.gada 26.marta lēmums lietā Nr. SKK-3/2013 (11250007609).

³ Izvairīšanās no nodokļu nomaksas aktīvu darbību veidā, sniedzot nepatiesas ziņas un uzrādot fiktīvus darījumus, ir pabeigts noziegums ar brīdi, kad nepamatoti aprēķinātais priekšnodoklis tiek izmantots. Kamēr nav konstatēta pārmaksātā nodokļa reāla izmantošana, nodarījums kvalificējams kā nepabeigts Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums.

veidā, noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido likuma „Par nodokļiem un nodevām” 15.panta pirmās daļas 2.punktā noteiktā nodokļu maksāšanas pienākuma nepildīšana. Šādā gadījumā apsūdzība pietiekami pilda savu informatīvo funkciju arī tad, ja no tās identificējams laika posms, kad veidojies nodokļu parāds, brīdis, kad noziedzīgais nodarījums pabeigts, un tā rezultātā radīto zaudējumu apmērs, bet konkrētās katrā taksācijas periodā deklarētās un nesamaksātās nodokļu summas ir noskaidrojamas no krimināllietas materiāliem. Savukārt gadījumā, ja Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums izdarīts ar darbību, piemēram, slēdzot un deklarējot gan fiktīvus, gan reālus darījumus, apsūdzībā ir jāietver norāde par darījumiem, jo tie raksturo noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses pazīmes.

Senāts atzina, ka, pretēji apelācijas instances tiesas lēmumā norādītajam, apsūdzībā daļā par izvairīšanos no valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokļa un uzņēmējdarbības riska nodevas ir atklāts veids, kādā notikusi izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, proti, persona apsūdzībā norādītā konkrētā laika posmā ar vienotu nodomu izvairīties no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, zinot par nodokļu parāda esību, apzināti pieļāva bezdarbību un neveica nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksu valsts budžetā pilnā apmērā, lai gan viņam bija reāla iespēja šos nodokļus un tiem pielīdzinātos maksājumus nomaksāt, ar to nodarot valstij zaudējumus apsūdzībā norādītā konkrētā apmērā.

Kriminālpārkāpuma vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanā apsūdzētā un cietušā izlīgums tiesvedības laikā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 31.augusta lēmums lietā Nr. SKK-95/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Kriminālprocesa izbeigšana – Atbrīvošana no kriminālatbildības – Izlīgums

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka tiši pārkāpa personas korespondences noslēpumu (Krimināllikuma 144.panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 144.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 1.punktu, sodīja ar naudas sodu 5 minimālo mēnešalgu jeb 2150 *euro* apmērā.

Apelācijas instances tiesa pirmās instances tiesas spriedumu atcēla un, pamatojoties uz Krimināllikuma 58.panta otro daļu, kriminālprocesu izbeidza, atbrīvojot personu no kriminālatbildības par Krimināllikuma 144.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu aizstāvis iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka lietā taisāms attaisnojošs spriedums saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktu. Atsaucoties uz Senāta praksi,² aizstāvis norādīja, ka, izbeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša pamata, tiesai ir jākonstatē, vai persona ir vainīga celtajā apsūdzībā. Nekonstatējot personas vainīgumu, nevar izbeigt kriminālprocesu, atbrīvojot personu no kriminālatbildības, kaut arī persona pret kriminālprocesa izbeigšanu nav iebildusi, bet savu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā nav atzinusi. Aizstāvja ieskatā apelācijas instances tiesai saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturto daļu bija jāvērtē apelācijas sūdzībā norādītie argumenti par personai inkriminētā noziedzīgā nodarījuma sastāva esību, jo apelācijas sūdzība netika atsaukta.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0831.11816005116.11.L

² Senāta 2016.gada 27.septembra lēmums lietā Nr. SKK-J-507/2016 (11200034307).

Senāts pārsūdzēto lēmumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā tika vērtēts jautājums par apsūdzētā atbrīvošanu no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšanu tiesvedības laikā uz personu nereabilitējoša pamata – persona, kas izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, ir izlīgusi ar cietušo.

Senāts atzina, ka, pretēji aizstāvja norādei kasācijas sūdzībā, neraugoties uz to, ka kriminālprocess tika izbeigts uz nereabilitējoša pamata, apelācijas instances tiesai lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 2.punktu, atbrīvojot apsūdzēto no kriminālatbildības saistībā ar noslēgto izlīgumu, nebija jāsniedz pierādījumu vērtējums par noziedzīga nodarījuma sastāva esību personai inkriminētajās darbībās. Senāts norādīja, ka lietā Nr. SKK-J-507/2016,³ uz ko kasācijas sūdzībā atsaucās aizstāvis, kriminālprocess tika izbeigts saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 4.punktu, proti, uz cita personu nereabilitējoša pamata – kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīgā termiņā. Šādā gadījumā tiesai ir pienākums vērtēt apsūdzētā vainīguma pierādījumus, ievērojot vispārīgus nolēmuma pamatošanas nosacījumus.

Senāts vērsa uzmanību, ka Kriminālprocesa likums noteic īpašu kārtību, kādā iztiesājamas lietas gadījumā, ja tiesvedības laikā cietušais un apsūdzētais ir paziņojis par izlīgumu, nolūkā ievērojami atvieglot un saīsināt kriminālprocesa gaitu, tādējādi nodrošinot efektīvāku Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu. Saņemot paziņojumu par cietušā un apsūdzētā izlīgumu vispārējās tiesvedības laikā, tiesa pāriet uz Kriminālprocesa likuma 48.nodaļā noteikto tiesvedību, kas noteic tiesvedības īpatnības cietušā un apsūdzētā izlīguma gadījumā. Tiesa pārtrauc tiesas izmeklēšanu un, nepārbaudot lietas materiālus, pāriet pie tiesas debatēm. Tādējādi, pretēji vispārīgās iztiesāšanas procesam, netiek pārbaudīti pierādījumi saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 500.pantu. Priekšnosacījums izlīguma pieņemšanai ir šaubu neesība par apsūdzētā vainīgumu, par ko tiesa pārliecinās, pirms tam iepazīstoties ar lietas materiāliem, un izvērtē, vai noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi apstiprina nodarījuma juridisko kvalifikāciju, vai lietā esošās ziņas par faktiem izslēdz jebkādas saprātīgas šaubas par kriminālprocesa pierādāmā noziedzīgā nodarījuma sastāva esību.

³ Senāta 2016.gada 27.septembra lēmums lietā Nr. SKK-J-507/2016 (11200034307).

Par nepamatotu Senāts atzina aizstāvja argumentu, ka, lai izlemtu jautājumu par apsūdzētās un cietušās izlīguma pieņemšanu, tiesai bija saistoši aizstāvja iebildumi par izlīguma pieņemšanu. Senāts norādīja, ka, lai izlīgums radītu tiesiskas sekas, tiesai ir jāpārlicinās par apsūdzētā un cietušā brīvās gribas izpausmi izlīguma noslēgšanā, par izlīguma seku apzināšanos un par apsūdzētā vainīgumu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Ja lietā nav konstatēti Kriminālprocesa likumā noteiktie aizstāvja obligātās piedalīšanās gadījumi, aizstāvja piekrišana nav priekšnosacījums tiesai pieņemt lēmumu par apsūdzētā atbrīvošanu no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšanu.

Kasācijas tiesvedības izbeigšana, ja apsūdzētais miris pēc attaisnojoša apelācijas instances tiesas sprieduma pasludināšanas

Krimināllietu departamenta 2021.gada 14.decembra lēmums lietā Nr. SKK-112/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Kasācijas sūdzība – Lietas izskatīšana kasācijas instances tiesā – Kasācijas tiesvedības izbeigšana – Kriminālprocesa nepieļaujoši apstākļi – Reabilitējošs pamats

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka nolaidīgi pildīja ārstniecības personas profesionālos pienākumus, un šis nodarījums vainīgā neuzmanības dēļ bija par iemeslu cietušā nāvei (Krimināllikuma 138.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 138.panta otrās daļas un attaisnoja.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu un cietušo pārstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances spriedumu atcēla, personu atzina par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 138.panta otrās daļas un attaisnoja.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu prokurors iesniedza kasācijas protestu, bet cietušo pārstāvis – kasācijas sūdzību.

Lietā tika konstatēts, ka apsūdzētais pēc kasācijas tiesvedības ierosināšanas miris.

Senāts izbeidza kasācijas tiesvedību krimināllietā personas apsūdzībā pēc Krimināllikuma 138.panta otrās daļas.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par iespējamību turpināt kasācijas tiesvedību, ja apsūdzētais miris pēc attaisnojoša apelācijas instances tiesas sprieduma pasludināšanas.

Senāts konstatēja, ka abu zemāko instanču tiesas taisījušas lietā

¹ ECLI:LV:AT:2021:1214.11200010214.8.L

attaisnojošus spriedumus, ar kuriem apsūdzētā rehabilitēta, un apsūdzētā mirusi pēc apelācijas instances tiesas sprieduma pasludināšanas.

Senāts uzsvēra, ka *lietas izskatīšana tiesā, ja apsūdzētais ir miris, pieļaujama tikai tajos gadījumos, kad process nepieciešams, lai mirušo rehabilitētu.*² Ja apsūdzētais miris pēc attaisnojoša apelācijas instances tiesas sprieduma pasludināšanas, lietas izskatīšanas turpināšanai pret mirušo apsūdzēto kasācijas instances tiesā nav tiesiska pamata un kasācijas tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Senāts norādīja, ka arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka mirušas personas tiesāšana neizbēgami nonāk pretrunā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantā nostiprinātajiem principiem, jo pēc savas dabas nav savienojama ar pušu līdztiesības principu un visām no tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietošajām garantijām. Turklāt ir pašsaprotami, ka nav iespējams sodīt mirušu personu, un šajā sakarā tiek kavēts kriminālprocess. Jebkāda soda piemērošana mirušajam aizskar viņa cieņu. Visbeidzot mirušas personas tiesāšana ir pretrunā šīs konvencijas 6.panta mērķim, kā arī šim pantam raksturīgajam labas ticības principam un efektivitātes principam.³

² Senāta 2015.gada 30.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-425/2015 (11351035608).

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2019.gada 27.augusta sprieduma lietā „Magnitskiy and Others v. Russia”, iesniegumu Nr. 32631/09 un 53799/12, 281.punkts.

Tiesības uz repliku

Krimināllietu departamenta 2021.gada 14.decembra lēmums lietā Nr. SKK-147/2021¹

Kasācijas tiesvedība – Kriminālprocesa tiesību jautājumi – Iztiesāšana – Tiesas debates – Replika

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par piesavināšanos, t.i., viņai uzticētas svešas mantas prettiesisku iegūšanu lielā apmērā (Krimināllikuma 179.panta trešā daļa 2012.gada 13.decembra likuma redakcijā) un krāpšanu, t.i., svešas mantas iegūšanu ar viltu (Krimināllikuma 177.panta pirmā daļa likuma redakcijā līdz 2013.gada 31.martam).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 179.panta trešajā daļā (2012.gada 13.decembra likuma redakcijā) paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem un Krimināllikuma 177.panta pirmajā daļā (likuma redakcijā līdz 2013.gada 31.martam) paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo un trešo daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 3 gadiem un probācijas uzraudzība uz 3 gadiem. Turklāt tiesa atcēla arestu mākslinieces Aleksandras Beļcovas porcelāna sienas šķīvim „Brīnumputns” (ar citu nosaukumu „Meitene ar pāvu”) (turpmāk – porcelāna sienas šķīvis) un to atdeva labticīgajam ieguvējam (īpašniekam).

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu, aizstāves un cietušā apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā un krimināllietu nosūtīja jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā. Tika atstāts arests porcelāna sienas šķīvim, kas atrodas Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu prokurors iesniedza kasācijas protestu un cietušais – kasācijas sūdzību. Prokurors norādīja, ka apelācijas instances tiesa nepareizi interpretējusi un piemērojusi Kriminālprocesa likuma 507.pantu par tiesībām uz repliku un līdz ar to nepamatoti

¹ ECLI:LV:AT:2021:1214.11517054313.3.L

secinājusi, ka pirmās instances tiesā pieļauts Kriminālprocesa likuma 575.panta pirmās daļas 5.punktā norādītais pārkāpums – apsūdzētajam nav dots vārds aizstāvības runai. Cietušais kasācijas sūdzībā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par porcelāna sienas šķīvja atrašanos Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā, atstājot šo sienas šķīvi viņa atbildīgā glabāšanā.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par tiesībām uz repliku.

Pirmās instances tiesas sēdē prokurore atteicās no tiesībām izteikt repliku. Tiesa liedza aizstāvei īstenot tiesības uz pēdējo repliku, pamatojot, ka, ja prokurore nav izmantojusi tiesības uz repliku, tad arī aizstāvei nav tiesību izteikt repliku, jo iebildumus pret prokurora runu aizstāvei bija iespēja izteikt savā aizstāvības runā. Apelācijas instances tiesa lietā atzina, ka pirmās instances tiesa, liedzot apsūdzētā aizstāvei tiesības uz repliku, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 575.panta pirmās daļas 5.punktā norādīto pārkāpumu, kas katrā ziņā izraisa tiesas sprieduma atcelšanu, un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Senāts konstatēja, ka jautājums par tiesībām uz repliku Senātā ir vērtēts vairākkārt, tomēr Senāta prakse šajā jautājumā nav bijusi vienvēidīga.

Senāts atzina, ka *replika ir nesaraujami saistīta ar tiesas debašu runu, tomēr tiesas debašu runas un replikas priekšmeti ir atšķirīgi. Ja tiesas debatēs tiek pausts viedoklis par celto apsūdzību un ar to saistītajiem jautājumiem, tad replika ir vērsta uz tiesas debašu runu saturu.*

Ievērojot tiesas debašu runas un replikas dažādos uzdevumus, katram tiesas debašu dalībniekam ir tiesības uz vienu repliku, neatkarīgi no tā, vai citi tiesas debašu dalībnieki izmanto savas tiesības uz repliku vai ne. Tiesības uzstāties tiesas debatēs un tiesības uz repliku aizstāvis vai apsūdzētais īsteno atkarībā no savas gribas, proti, gan apsūdzētais, gan aizstāvis var atteikties izmantot kādas no savām tiesībām, un šāda atteikšanās neveidos tiesību aizskārumu. Liedzot apsūdzētajam vai viņa aizstāvim īstenot tiesības uzstāties tiesas debatēs, kā arī izteikt repliku, ja apsūdzētais vai aizstāvis izteicis šādu vēlmi, tiek ierobežotas tiesības uz aizstāvību, kā arī tiesības uz taisnīgu tiesu kopumā.

Cietušā kasācijas sūdzību Senāts noraidīja, jo konstatēja, ka ar apelācijas instances tiesas lēmumu nav mainīta porcelāna sienas šķīvja atrašanās vieta vai noteikts cits glabātājs, bet izlemts jautājums par aresta saglabāšanu mantai.

Procesuālo izdevumu piedziņa valsts labā

Galīgā soda noteikšana no ārvalsts izdotai personai

Krimināllietu departamenta 2021.gada 24.marta lēmums lietā Nr. SKK-215/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Procesuālo izdevumu piedziņa – Procesuālie izdevumi, kas saistīti ar ārvalsts izdotas personas pārņemšanu – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Galīgais sods – Galīgā soda noteikšana no ārvalsts izdotai personai

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par psihotropo vielu neatļautu iegādāšanos un neatļautu glabāšanu realizācijas nolūkā un psihotropo vielu neatļautu realizēšanu (Krimināllikuma 253.¹panta pirmā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 253.¹panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 1 mēnesi un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. No personas Valsts policijas labā tika piedzīti procesuālie izdevumi 1690,45 *euro*, kas saistīti ar ārvalsts izdotās personas pārņemšanu. Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Apsūdzētais kasācijas sūdzībā lūdza apelācijas instances tiesas lēmumu atcelt daļā par procesuālo izdevumu piedziņu. Apsūdzētā ieskatā abas zemāko instanču tiesas procesuālos izdevumus no viņa piedzinušas nepamatoti, jo izdevumus par ārvalsts izdotās personas konvojēšanu uz Latviju bija jāsedz valstij. Turklāt viņam nav ienākumu, lai samaksātu minētos procesuālos izdevumus.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par personai noteikto galīgo sodu pēc vairākiem spriedumiem un šajā daļā kriminālprocesa izbeidza, kā arī grozīja pārsūdzēto lēmumu daļā par procesuālo izdevumu, kas saistīti ar ārvalsts izdotās personas pārņemšanu, piedziņu. Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Kriminālprocesa likuma

¹ ECLI:LV:AT:2021:0324.11519001519.10.L

būtisku pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībā, bet ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā tika aplūkoti jautājumi par procesuālo izdevumu piedziņu valsts labā un galīgā soda noteikšanu no ārvalsts izdotai personai.

Senāts atzina, ka procesuālos izdevumus, kas saistīti ar ārvalsts izdotās personas pārņemšanu, pirmās instances tiesa no apsūdzētā piedzinusi pamatoti, tomēr tie nepamatoti piedzīti Valsts policijas labā. Senāts norādīja, ka *procesuālie izdevumi, ieskaitot izdevumus, kas saistīti ar ārvalsts izdotas personas pārņemšanu, sākotnēji tiek segti no valsts līdzekļiem, bet, tiesai pieņemot nolēmumu, piedzenami no notiesātās personas valsts labā.*

Senāts grozīja apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par procesuālo izdevumu, kas saistīti ar ārvalsts izdotās personas pārņemšanu, piedziņu un noteica, ka procesuālie izdevumi 1690,45 *euro*, kas saistīti ar ārvalsts izdotās personas pārņemšanu, no apsūdzētā piedzenami valsts labā.

Konstatējot, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 51.pantu un tādējādi pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto pārkāpumu, Senāts apelācijas instances tiesas lēmumu atcēla daļā par personai noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu un šajā daļā kriminālprocesu izbeidza.

Apsūdzētais tika izdots Latvijas Republikai no Vācijas Federatīvās Republikas saistībā ar Eiropas apcietinājuma lēmumā norādīto apsūdzību pēc Krimināllikuma 253.¹panta pirmās daļas. Ar pirmās instances tiesas spriedumu, ko apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu, apsūdzētajam par Krimināllikuma 253.¹panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu tika noteikts sods – brīvības atņemšana uz 2 gadiem 1 mēnesi un probācijas uzraudzība uz 2 gadiem. Vienlaikus pirmās instances tiesa saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu noteica apsūdzētajam galīgo sodu – brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 4 mēnešiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem, daļēji pieskaitot neizciesto sodu pēc cita pirmās instances tiesas nolēmuma. Senāts konstatēja, ka persona nebija izteikusi vēlmi piemērot specialitātes principu, saskaņā ar kuru nevar veikt nodotās personas kriminālvajāšanu, to notiesāt vai tai atņemt brīvību par nodarījumu, kas izdarīts pirms tās nodošanas un kas nav nodarījums, par kuru tā nodota. Citus Kriminālprocesa likuma 689.panta otrajā daļā un 695.panta otrajā daļā paredzētos izņēmuma gadījumus, kas ļautu personu saukt pie kriminālatbildības, tiesāt un izpildīt sodu arī par citiem noziedzīgiem

nodarījumiem, par kuriem tā netika izdota, Senāts nekonstatēja.

Senāts norādīja, ka gadījumā, ja no ārvalsts kriminālvajāšanai izdota persona nav vienlaikus izdota arī agrāk piesprieztā soda izciešanai un nepastāv Kriminālprocesa likumā paredzētie izņēmumi, nosakot galīgo sodu, Krimināllikuma 51.pants nav piemērojams.

Apsūdzētā tiesību nodrošināšana vienošanās procesā saistībā ar mantu, kas atzīstama par noziedzīgi iegūtu

Krimināllietu departamenta 2021.gada 2.marta lēmums
lietā Nr. SKK-229/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Vienošanās process – Apsūdzētā tiesības vienošanās procesā

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par zādzību, t.i., svešas kustamas mantas slepenu nolaupīšanu, iekļūstot telpā un no glabātavas (Krimināllikuma 175.panta trešā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa apstiprināja starp prokurori un apsūdzēto noslēgto vienošanos par vainas atzīšanu un sodu un personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 175.panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā. Arestēto naudu 300 *euro*, kas ieskaitīta Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Valsts policijas kontā, tiesa atzina par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscēja.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu prokurore iesniedza kasācijas protestu, kurā norādīja, ka prokurore un apsūdzētais nebija vienojušies par rīcību ar kriminālprocesā izņemto un arestēto naudu 300 *euro*, ko tiesa konfiscējusi. Prokurores ieskatā, nenoslēdzot vienošanos par kratīšanas laikā izņemtās un arestētās mantas – 300 *euro* – konfiskāciju, nav ievērotas Kriminālprocesa likuma 15.pantā noteiktās personas tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā, jo mantas konfiskācija ir viens no krimināltiesisko attiecību noregulējuma veidiem.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par apsūdzētā tiesību nodrošināšanu vienošanās procesā saistībā ar mantu, kas atzīstama par noziedzīgi iegūtu.

Senāts atzina, ka pirmās instances tiesa, apstiprinot starp prokurori un apsūdzēto noslēgto vienošanos par vainas atzīšanu un sodu, nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumus vai tādus Kriminālprocesa likuma pārkāpumus, kas varētu būt par pamatu tiesas sprieduma atcelšanai.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0302.11088161520.3.L

Kriminālprocesa likuma 437.panta pirmajā daļā, kas noteic vienošanās protokola saturu, nav ietverta prasība vienošanās protokolā norādīt vienošanos par rīcību ar arestēto mantu. Ar 2020.gada 11.jūnija likumu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” Kriminālprocesa likuma 438.panta otrā daļa, kas noteic ierosinājuma tiesai saturu, tika papildināta ar 4.¹ un 4.² punktu, kuros noteikts, ka ierosinājumā par noslēgtās vienošanās apstiprināšanu prokurors informē tiesu par mantai uzlikto arestu un norāda mantu, kura atzīstama par noziedzīgi iegūtu, un iespējamo rīcību ar to. Savukārt Kriminālprocesa likuma 438.panta trešajā daļā ietverta prasība nosūtīt apsūdzētajam vai viņa pārstāvim ierosinājuma kopiju.

Senāts atzina, ka ar minētajiem grozījumiem Kriminālprocesa likumā ir noteikta procesuālā kārtība, kurai atbilstoši *apsūdzētā tiesības vienošanās procesā saistībā ar mantu, kura atzīstama par noziedzīgi iegūtu, un iespējamo rīcību ar to, tiek nodrošinātas, pienācīgi informējot apsūdzēto par šiem apstākļiem, proti, nosūtot apsūdzētajam vai viņa pārstāvim ierosinājuma par noslēgtās vienošanās kopiju, kurā norādīta manta, kas atzīstama par noziedzīgi iegūtu, un iespējamā rīcība ar to. Apsūdzētais līdz lietas izskatīšanai var izteikties par šiem jautājumiem, īstenojot Kriminālprocesa likuma 435.pantā paredzētās tiesības.*

Senāts norādīja, ka Senāta lēmumos,² kas pieņemti pirms 2020.gada 11.jūnija grozījumiem Kriminālprocesa likumā, izteiktās atziņas, ka vienošanās jāpanāk par visiem jautājumiem, kuriem ir nozīme krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulēšanā, uz izskatāmo lietu attiecināmas tikai daļā, kuru neskar minētie grozījumi Kriminālprocesa likumā.

Vienlaikus Senāts konstatēja, ka prokurore lietā nav izpildījusi Kriminālprocesa likuma 438.panta otrās daļas 4.² punkta prasības, jo ierosinājumā par vienošanās apstiprināšanu nav norādījusi mantu, kura atzīstama par noziedzīgi iegūtu, un iespējamo rīcību ar to. Tādējādi pirmās instances tiesa, atzīstot apsūdzētajam piederošo un pirmstiesas procesā arestēto naudu 300 *euro* par noziedzīgi iegūtu un to konfiscējot, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 435.panta pārkāpumu. Tomēr, ievērojot to, ka apsūdzētais nekādus iebildumus pret pirmās instances tiesas spriedumu, arī daļā par viņam piederošās naudas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscēšanu, nav cēlis, tiesas pieļautais pārkāpums nav atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē.

² Senāta 2019.gada 19.februāra lēmums lietā Nr. SKK-34/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0219.15840007018.3.L), 2017.gada 28.decembra lēmums lietā Nr. SKK-821/2017 (ECLI:LV:AT:2017:1228.11088106917.2.L), 2010.gada 8.jūnija lēmums lietā Nr. SKK-121/2010 (16870000808).

Procesuālo izdevumu par valsts nodrošināta aizstāvja sniegto juridisko palīdzību nepamatota piedziņa no apsūdzētā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 6.maija lēmums
lietā Nr. SKK-349/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Procesuālo izdevumu piedziņa – Procesuālie izdevumi par valsts nodrošināta aizstāvja sniegto juridisko palīdzību

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par zādzībām nelielā apmērā (Krimināllikuma 180.pants).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 180.panta pirmajā daļā paredzētajos trīs noziedzīgajos nodarījumos un sodīja par katru ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 10 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 1 gadu un piespiedu darbs uz 164 stundām. Pirmās instances tiesa no personas valsts labā piedzina procesuālos izdevumus par aizstāvja sniegto juridisko palīdzību – 48,40 euro. Apelācijas instances tiesa, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētās apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu apsūdzētā iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīja, ka tiesa procesuālos izdevumus – 48,40 euro – par aizstāvja sniegto juridisko palīdzību pirmās instances tiesā no viņas piedzinusi nepamatoti, jo viņa atteikusies no aizstāvja un tiesas sēdē aizstāvis nav piedalījies. Vienlaikus apsūdzētā lūdza samazināt viņai noteikto brīvības atņemšanas sodu.

Senāts pārsūdzēto lēmumu atcēla daļā par procesuālo izdevumu piedziņu no apsūdzētās valsts labā par aizstāvja sniegto juridisko palīdzību un kriminālprocesa šajā daļā izbeidza.

Senāta nolēmums

Lietā tika vērtēts jautājums par procesuālo izdevumu par valsts

nodrošinātā aizstāvja sniegto juridisko palīdzību piedziņu no apsūdzētā, ja apsūdzētais nav lūdzis uzaicināt valsts nodrošinātu aizstāvi.

Lēmumu par valsts nodrošinātā aizstāvja uzaicināšanu tiesa pieņēma, pamatojoties uz prokurores lūgumu, tiesas sēdē, kurā apsūdzētā nepiedalījās. Arī nākamajā tiesas sēdē apsūdzētā nepiedalījās, taču tajā piedalījās valsts nodrošinātā aizstāve. Šajā tiesas sēdē tiesa pieņēma lēmumu par apsūdzētās izsludināšanu meklēšanā un kriminālprocesa apturēšanu. Nākamajā tiesas sēdē, kurā apsūdzētā piedalījās, viņa atteicās no valsts nodrošinātā aizstāvja sniegtās juridiskās palīdzības. Pirmās instances tiesa piedzina no apsūdzētās valsts labā procesuālos izdevumus par valsts nodrošinātā aizstāvja piedalīšanos tiesas sēdē un iepazīšanos ar krimināllietas materiāliem.

Senāts atzina, ka pirmās instances tiesa procesuālos izdevumus, kas saistīti ar advokāta piedalīšanos kriminālprocesā pēc norīkojuma, no apsūdzētās piedzinusi bez tiesiska pamata. Savukārt apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā par procesuālo izdevumu piedziņu no apsūdzētās valsts labā, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 368.panta pirmās daļas pārkāpumu. Vienlaikus Senāts norādīja, ka, lai arī apsūdzētā apelācijas sūdzībā nebija lūgusi atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā par procesuālo izdevumu piedziņu, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 562.panta, kas noteic apjomu un ietvarus, kādos lieta tiek iztiesāta apelācijas instances tiesā, pirmajai daļai apelācijas instances tiesai bija jārodas šaubām par procesuālo izdevumu piedziņas pamatotību un jāpārsniedz apelācijas sūdzībā izteikto prasību apjoms.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 80.panta trešajai daļai valsts nodrošināts aizstāvis ir aicināms, ja apsūdzētajam nav noslēgta vienošanās par aizstāvību un aizstāvja piedalīšanās ir obligāta vai persona vēlas aizstāvja piedalīšanos. Tādējādi, ja apsūdzētais nav lūdzis valsts nodrošinātā aizstāvja uzaicināšanu un tiesas sēdē atteicies no tiesas uzaicinātā aizstāvja, kā arī nav konstatējami Kriminālprocesa likuma 83.panta trešajā daļā paredzētie gadījumi, kad iztiesāšanas laikā aizstāvja piedalīšanās ir obligāta, procesuālie izdevumi, kas saistīti ar advokāta piedalīšanos kriminālprocesā pēc norīkojuma, no apsūdzētā nav piedzenami.

Senāts atcēla apelācijas instances tiesas lēmumu daļā par procesuālo izdevumu – 48,40 euro – piedziņu no apsūdzētās valsts labā par valsts nodrošinātā aizstāvja sniegto juridisko palīdzību pirmās instances tiesā un kriminālprocesa šajā daļā izbeidza.

Attiecībā uz norādi kasācijas sūdzībā par piespriedē soda bardzību Senāts norādīja, ka tā nav pamatota ar atsauci uz apelācijas instances tiesas pieļauto Krimināllikuma pārkāpumu vai Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu.

¹ ECLI:LV:AT:2021:0506.11095071820.8.L

Ceļu satiksmes negadījumā personai nodarītā nemateriālā zaudējuma atlīdzināšana

Krimināllietu departamenta 2021.gada 28.jūlija lēmums lietā Nr. SKK-432/2021¹

Kasācijas tiesvedība – *Kriminālprocesa tiesības* – Kaitējuma kompensācija – Kaitējuma kompensācija ceļu satiksmes negadījumā cietušajam – *Apdrošināšanas tiesības*

Par lietas būtību

Persona tiek tiesāta par to, ka, vadot transportlīdzekli, pārkāpa ceļu satiksmes noteikumus un tā rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums un izraisīta cietušā nāve (Krimināllikuma 260.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 260.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 6 mēnešiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 5 gadiem. Kaitējuma kompensācija par morālo aizskārumu netika noteikta.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā un cietušā pārstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personai noteikto sodu un daļā par morālā kaitējuma kompensācijas nenoteikšanu cietušajam. Persona par Krimināllikuma 260.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu tika sodīta ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 5 mēnešiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 5 gadiem. Tiesa daļēji apmierināja cietušā kaitējuma kompensācijas pieteikumu par morālo aizskārumu un no personas cietušā labā piedzina 26 850 euro. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

Apsūdzētais kasācijas sūdzībā lūdza apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Kasācijas sūdzībā apsūdzētais tostarp norādīja, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti piedzinusi cietušā labā kompensāciju par morālo aizskārumu – 26 850 euro.

Senāts pārsūdzēto spriedumu grozīja daļā par cietušā labā piedzīto kaitējuma kompensāciju par morālo aizskārumu. Konstatējot,

¹ ECLI:LV:AT:2021:0728.11520001720.4.L

ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi tādu Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībā, bet ir novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts atzina par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par ceļu satiksmes negadījumā personai nodarītā nemateriālā zaudējuma atlīdzināšanu.

Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa, lemjot par cietušā labā piedzenamo kompensāciju par morālo aizskārumu, nav ņēmusi vērā judikatūrā pausto atziņu, ka kriminālprocesā no vainīgā var tikt piedzīti tie zaudējumi, kuri netiek atlīdzināti saskaņā ar Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumu (turpmāk – OCTA likums). Pārējos gadījumos kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā nenoteic.²

Cietušais bija vērsies pie apdrošinātāja, un atbilstoši OCTA likuma 19.panta trešajai daļai apdrošinātājs viņam bija aprēķinājis atlīdzību par nemateriāliem zaudējumiem, kas saistīti ar sāpēm un garīgām ciešanām laulātā zaudējuma dēļ, – 12 900 euro.

Senāts norādīja, ka gadījumā, ja cietušais uzskata, ka viņam ceļu satiksmes negadījumā nodarītie zaudējumi naudas izteiksmē ir lielāki nekā apdrošināšanas atlīdzība, kas aprēķināta atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 340³, viņam ir tiesības vērsties pie apdrošinātāja ar lūgumu pārskatīt pieņemto lēmumu par apdrošināšanas atlīdzību, un gadījumā, ja aprēķinātā apdrošināšanas atlīdzība nesniedz gandarījumu par morālo aizskārumu, cietušais var celt prasību pret apdrošinātāju vispārējās jurisdikcijas tiesā. Kriminālprocesā par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu no vainīgā var tikt piedzīta kompensācija par kaitējumu, kas netiek atlīdzināts saskaņā ar OCTA likuma 19.pantu vai kas pārsniedz šā likuma 15.pantā noteikto apdrošinātāja atbildības limitu.

Senāts grozīja apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par morālās kaitējuma kompensācijas – 26 850 euro – piedziņu no apsūdzētā cietušā labā un nolēma morālā kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā nenoteikt. Citus apelācijas instances tiesas pieļautus pārkāpumus Senāts nekonstatēja, tāpēc pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

² Senāta 2020.gada 18.februāra lēmums lietā Nr. SKK-93/2020 (11210010018), 2020.gada 21.janvāra lēmums lietā Nr. SKK-1/2020 (11181142713).

³ Ministru kabineta 2014.gada 17.jūnija noteikumi Nr. 340 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem”.

Kriminālprocesā iesaistīto personu lūgumu izlemšana, uzsākot krimināllietas iztiesāšanu no jauna

Apsūdzētā un prokurora vienošanās par vainas atzīšanu un sodu apstiprināšanas neiespējamība apelācijas instances tiesā

Krimināllietu departamenta 2021.gada 26.marta lēmums lietā Nr. SKK-J-13/2021¹

Tiesvedība sakarā ar būtiskiem tiesību normu pārkāpumiem (Kriminālprocesa likuma 63.nodaļa) – *Kriminālprocesa tiesību jautājumi* – Lietas izskatīšana pēc sprieduma vai lēmuma atcelšanas – Iztiesāšana – Pieteikto lūgumu izlemšana – Lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā – Vienošanās process

Par lietas būtību

Persona atzīta par vainīgu par to, ka personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās neatļauti iegādājās un glabāja narkotisko vielu realizācijas nolūkā (Krimināllikuma 253.¹panta otrā daļa).²

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa personu atzina par vainīgu divu Krimināllikuma 253.¹panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu galīgais sods personai noteikts – brīvības atņemšana uz 6 gadiem, konfiscējot automašīnu, un policijas kontrole uz 3 gadiem.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurores apelācijas protestu, apsūdzēto, par kuriem pieteikums Kriminālprocesa likuma 63.nodaļas kārtībā nav iesniegts, un aizstāvja apelācijas sūdzībām, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā, tai skaitā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 253.¹panta otrās daļas un daļā par galīgā soda noteikšanu šai personai saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu. Persona tika atzīta par vainīgu divu Krimināllikuma 253.¹panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā. Persona tika atzīta par nevainīgu Krimināllikuma

¹ ECLI:LV:AT:2021:0326.11815006413.4.L

² Lietā vēl atzītas par vainīgām un sodītas trīs personas, par kurām pieteikums Kriminālprocesa likuma 63.nodaļas kārtībā nav iesniegts.

253.¹panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un attaisnota.

Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā sakarā ar prokurores kasācijas protestu, apsūdzēto un aizstāvja kasācijas sūdzībām, apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla daļā, tai skaitā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 253.¹panta otrās daļas (par abiem noziedzīgajiem nodarījumiem), kā arī daļā par personai noteikto galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu.

Apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu no jauna apelācijas kārtībā, pirmās instances tiesas spriedumu atcēla daļā par personas atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 253.¹panta otrās daļas (par vienu noziedzīgo nodarījumu) un daļā par galīgā soda noteikšanu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu. Persona tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 253.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un, piemērojot Krimināllikuma 49.¹panta pirmās daļas 2.punktu, sodīta ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem, konfiscējot automašīnu, un ar policijas kontroli uz 1 gadu.

Apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas kārtībā pārsūdzēja personas aizstāve, bet Senāts atteica ierosināt kasācijas tiesvedību.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu, kas pieņemts, iztiesājot lietu no jauna, notiesātā uzdevumā advokāte iesniedza pieteikumu Kriminālprocesa likuma 63.nodaļas kārtībā, kurā lūdza atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu pilnībā un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai. Advokātes ieskatā apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 452.panta otrās daļas nosacījumus, jo lēmumu par grozītās apsūdzības pieņemšanu nav pieņēmuši tiesneši, kas iztiesāja lietu. Tiesa, nepieņemot un neapstiprinot noslēgto vienošanos, ir pieļāvusi procesuālo normu būtisku pārkāpumu, liedzot apsūdzētajam izmantot likumā noteiktās tiesības uz sadarbību un vienošanās slēgšanu.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramie jautājumi ir par kriminālprocesā iesaistīto personu lūgumu izlemšanu, uzsākot krimināllietas iztiesāšanu no jauna, un apsūdzētā un prokurora vienošanās par vainas atzīšanu un sodu apstiprināšanas iespējamību apelācijas instances tiesā.

Senāts atzina par nepamatotu norādi advokātes pieteikumā par Kriminālprocesa likuma 452.panta pirmās daļas, kas noteic, ka tiesas sēde krimināllietā noris nemainīgā tiesnešu sastāvā, pārkāpumu. Senāts

konstatēja, ka prokurors apelācijas instances tiesā grozīja pret personu celto apsūdzību uz vieglāku sakarā ar noziedzīga nodarījuma apstākļu maiņu, un tiesa tiesas sēdē izlēma lūgumu par grozītās apsūdzības pieņemšanu. Vēlāk mainījās tiesnešu sastāvs, kas uzsāka iztiesāšanu no jauna, tai skaitā noskaidroja apsūdzētā attieksmi pret iepriekšējā tiesas sēdē krimināllietas materiāliem pievienoto, apsūdzētajam izsniegto grozīto apsūdzību. Tiesas sēdē, kad tika uzsākta lietas iztiesāšana jaunajā tiesnešu sastāvā, lūgums atkārtoti izlemt jautājumu par apsūdzības pieņemšanu netika izteikts.

Senāts norādīja, ka *Kriminālprocesa likuma 452.panta pirmā daļa nenoteic tiesas pienākumu, mainoties tiesnešu sastāvam, no jauna izlemt lūgumus, kuri pieteikti un izlemti iepriekšējās tiesas sēdēs citā tiesnešu sastāvā.*

Senāts par nepamatotu atzina arī advokātes norādi uz Kriminālprocesa likuma 561.panta pirmās daļas pārkāpumu, kas izpaudies, nepieņemot apsūdzētā un prokurora noslēgtu vienošanos apelācijas instances tiesā.

Senāts norādīja, ka, *iztiesājot lietu apelācijas instances tiesā, nav paredzēta iespēja apstiprināt apsūdzētā un prokurora vienošanos par vainas atzīšanu un sodu.*

Tiesas tiesības precizēt vienošanās protokolā paredzēto soda mēru, piemērojot Krimināllikuma 51.pantu

Krimināllietu departamenta 2021.gada 30.aprīļa lēmums lietā Nr. SKK-J-263/2021¹

Tiesvedība sakarā ar būtiskiem tiesību normu pārkāpumiem (Kriminālprocesa likuma 63.nodaļa) – *Kriminālprocesa tiesības* – Kriminālprocesa pamatprincipi – Vienlīdzības princips – Tiesības uz taisnīgu tiesu – Vienošanās process – Soda mēra precizēšana vienošanās procesā – *Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi* – Soda noteikšana – Galīgais sods – Soda noteikšana pēc vairākiem spriedumiem

Par lietas būtību

Persona atzīta par vainīgu par zādzību nelielā apmērā (Krimināllikuma 180.panta pirmā daļa) un savas personas identitātes slēpšanu nolūkā izvairīties no kriminālatbildības (Krimināllikuma 281.panta otrā daļa).

Tiesvedības gaita

Pirmās instances tiesa apstiprināja starp prokuroru un apsūdzēto noslēgtu vienošanos par vainas atzīšanu un sodu, personu atzina par vainīgu Krimināllikuma 180.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 2 mēnešiem, kā arī atzina par vainīgu Krimināllikuma 281.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīja ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 2 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 51.panta pirmo daļu piespriestajam sodam daļēji tika pievienots sods, kas nav izciests pēc cita sprieduma, un galīgais sods personai tika noteikts – brīvības atņemšana uz 2 gadiem 9 mēnešiem un policijas kontrole uz 2 gadiem.

Lieta kasācijas kārtībā nav skatīta, pirmās instances tiesas spriedums ir stājies spēkā.

Par pirmās instances tiesas spriedumu Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurors iesniedza protestu Kriminālprocesa likuma 63.nodaļas kārtībā, lūdzot atcelt spriedumu pilnībā un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai. Virsprokurors protestā

¹ ECLI:LV:AT:2021:0430.11089144017.4.L

norādīja, ka persona pēc vienošanās noslēgšanas līdz tiesas sprieduma dienai turpināja izciest sodu pēc cita sprieduma. Pirmās instances tiesa, apstiprinot noslēgto vienošanos, nav izmantojusi Kriminālprocesa likuma 543.panta ceturtajā daļā noteiktās tiesības precizēt vienošanās protokolā paredzētā soda mēru, ja tas saistīts ar laika tecējumu, no vienošanās noslēgšanas dienas līdz sprieduma taisīšanas dienai. Tādējādi tiesa nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 51.pantu, pieļaujot Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto pārkāpumu. Tiesai, apstiprinot vienošanos, bija jāņem vērā izciestais soda laiks no vienošanās slēgšanas brīža līdz sprieduma taisīšanas dienai. Nepareizi piemērojot Krimināllikuma 51.pantu, tiesa nepamatoti ir pasliktinājusi personas stāvokli.

Senāts pārsūdzēto spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Senāta nolēmums

Lietā apsveramais jautājums ir par vienošanās protokolā paredzētā soda mēra precizēšanu, piemērojot Krimināllikuma 51.pantu, proti, nosakot sodu pēc vairākiem spriedumiem.

Vienošanās par vainas atzīšanu un sodu starp prokuroru un apsūdzēto tika noslēgta laikā, kad persona izcietā citā tiesas spriedumā noteikto pamatsodu – brīvības atņemšanu uz 5 gadiem 2 mēnešiem. Vienojoties ar prokuroru, apsūdzētais piekrita, ka prokurors lūgs tiesu par katru noziedzīgo nodarījumu, par kuru viņam celta apsūdzība (Krimināllikuma 180.panta pirmā daļa un 281.panta otrā daļa), noteikt īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 2 mēnešiem; saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu, noteiktos sodus daļēji saskaitot, prokurors lūgs tiesu noteikt īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 3 mēnešiem; galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu prokurors lūgs noteikt brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 9 mēnešiem un policijas kontroli uz 2 gadiem, pamatsodam daļēji pievienojot neizciesto brīvības atņemšanas sodu un pilnībā pievienojot neizciesto papildsodu pēc cita sprieduma, kurā noteikto sodu – brīvības atņemšanu – persona izcietā vienošanās noslēgšanas laikā. Pirmās instances tiesa lietā taisīja saīsināto spriedumu, ar kuru apstiprināja starp prokuroru un apsūdzēto noslēgto vienošanos par vainas atzīšanu un sodu un piesprieda tajā lūgto sodu.

Senāts konstatēja, ka, apstiprinot noslēgto vienošanos, tiesa pamatoti noteikusi personai galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu un nav pieļāvusi šīs tiesību normas pārkāpumu.

Vienlaikus Senāts atzina, ka, neprecizējot vienošanās protokolā norādīto soda mēru saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 543.panta ceturto daļu, pirmās instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 15.panta (Tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā) pārkāpumu. Atzīstot minēto pārkāpumu par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma, Senāts pirmās instances tiesas spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Senāts norādīja, ka, neraugoties uz to, ka Kriminālprocesa likuma 543.panta ceturtais daļas prasības neuzliek par pienākumu tiesai katrā gadījumā, kad apsūdzētais turpina izciest sodu pēc iepriekšējā sprieduma, precizēt vienošanās protokolā paredzēto soda mēru, tiesai, *nosakot galīgo sodu pēc vairākiem spriedumiem vienošanās procesā, jāizvērtē, vai, nepiemērojot Kriminālprocesa likuma 543.panta ceturto daļu, katrā konkrētajā lietā netiks pārkāpti Kriminālprocesa likumā nostiprinātie pamatprincipi.*

Kriminālprocesa likuma 543.panta ceturtais daļas nepiemērošana tiesā, nosakot apsūdzētajam galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu, ja apsūdzētais izskatāmajā lietā neatrodas apcietinājumā un pēc vienošanās ar prokuroru noslēgšanas dienas līdz iztiesāšanas dienai turpina izciest sodu pēc iepriekšējā sprieduma, nenodrošina vienlīdzības principa ievērošanu vienošanās procesā un pārkāpj Kriminālprocesa likuma 15.pantā noteiktās apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu.

Senāts atzina, ka konkrētajā lietā tiesa, apstiprinot starp prokuroru un personu noslēgto vienošanos par vainas atzīšanu un sodu, nosakot galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu un neprecizējot vienošanās protokolā norādīto galīgo sodu saistībā ar laika tecējumu no vienošanās noslēgšanas dienas līdz iztiesāšanas dienai, ir radījusi nevienlīdzīgu attieksmi pret personu salīdzinājumā ar apsūdzētajiem, kuriem tiesa apstiprina vienošanos īsākā laikā. Senāts uzsvēra, ka no vienlīdzības principa aspekta nav pieļaujams, ka personas soda izciešanas ilgums ir atkarīgs no lietas iztiesāšanas un sprieduma taisīšanas dienas, kad tiesa apstiprina noslēgto vienošanos par vainas atzīšanu un sodu, nosakot galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51.pantu.

Atslēgvārdu rādītājs

lpp. (K...)¹

Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumi

Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību	15
- nepieciešamā aizstāvēšanās	15
Atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums	55
Fiziskās personas atbildība juridiskās personas lietā	46
Krimināllikuma spēks laikā	
- labvēlīgāks likums	9
Mantas iznīcināšana un bojāšana aiz neuzmanības	64
- mantas iznīcināšana un bojāšana, nevērīgi rīkojoties ar uguni	64
Mantas īpašā konfiskācija	17
- ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta	17
- noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmets	17
Noziedzīgu nodarījumu kopība	49, 72
Piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskajām personām	92
- naudas piedziņa	92
Soda noteikšana	9, 12, 20, 22, 25, 28, 31, 36, 43, 105, 117
- atbildību pastiprinoši apstākļi	25, 28
<i>ārkārtējā situācija</i>	28
<i>mantkārība</i>	25
- brīvības atņemšana	12
<i>brīvības atņemšana personai ar smagiem veselības traucējumiem</i>	12
- galīgais sods	22, 105
<i>galīgā soda noteikšana no ārvalsts izdotai personai</i>	105
<i>soda noteikšana pēc vairākiem spriedumiem</i>	117
- mantas konfiskācija	31
- naudas sods	20
- soda noteikšana, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā	9
<i>soda mīkstināšana</i>	9
- sodu aizstāšana	22
<i>aizstāto sodu saskaitīšana</i>	22
- sodu ietekmējoši apstākļi	43
- tiesas kompetence soda noteikšanā	36

Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumi

Alkoholisko dzērienu glabāšana un pārvietošana	36
Autortiesību pārkāpšana	39, 46
Grāmatvedības dokumentu viltošana	49

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas	25, 55, 95
- nodokļu maksātājs	25
- noziedzīgā nodarījuma subjekts	25
Mantas iznīcināšana un bojāšana aiz neuzmanības	64
- mantas iznīcināšana un bojāšana, nevērīgi rīkojoties ar uguni	64
Nolūks	34
Novešana līdz maksātnespējai	43
- noziedzīga nodarījuma pabeigšanas brīdis	43
Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse	36
Piesavināšanās	49, 52
- lizinga objekta piesavināšanās	52
Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana un pārsniegšana	49
Slepkavība	61
- slepkavība pastiprinošos apstākļos	61
<i>slepkavība vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā</i>	61
Transportlīdzekļa vadīšana alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē	58
- transportlīdzekļa vadīšana alkohola ietekmē bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām	58
- transportlīdzekļu vadīšanas stāžs	58
Uzņēmējdarbība bez reģistrēšanas	75
Vajāšana	34
Viltota dokumenta izmantošana	55

Kriminālprocesa tiesības

Aizstāvja uzaicināšana atsevišķā procesuālā darbībā	17
Apsūdzība	95
- apsūdzības saturs	95
Izmeklēšanas darbības	69, 82
- apskate	69
- kratīšana	82
Iztiesāšana	103, 114
- tiesas debates	103
- pieteikto lūgumu izlemšana	114
- replika	103
Jaunatklāti apstākļi	31
Kaitējuma kompensācija	112
- ceļu satiksmes negadījumā cietušajam	112
Kasācijas sūdzība	87, 101
Krimināllietas iztiesāšanas vispārīgie noteikumi	66
- noziedzīgā nodarījuma pārkvalificēšana iztiesāšanas laikā	66
Kriminālprocesa izbeigšana	98
- atbrīvošana no kriminālatbildības	98
- izlīgums	98

¹ Lappušu numerācija Rādītājā norādīta bez „K” burta.

Kriminālprocesa likuma spēks laikā	72
- procesuālās tiesību normas intertemporālā piemērošana	72
Kriminālprocesa pamatprincipi	75, 117
- dubultās sodīšanas nepieļaujamība	75
- tiesības uz taisnīgu tiesu	117
- vienlīdzības princips	117
Kriminālprocesā iesaistītās personas	17, 69, 82
- eksperts	69
<i>eksperta procesuālais statuss</i>	69
- persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību	17, 82
<i>alibi</i>	82
Kriminālprocesu nepieļaujoši apstākļi	101
Lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā	85, 114
- liecinieku aicināšana uz apelācijas instances tiesas sēdi	85
Lietas izskatīšana kasācijas instances tiesā	87, 101
- kasācijas tiesvedības izbeigšana	101
- kriminālprocesa izbeigšana kasācijas instances tiesā	87
Lietas izskatīšana pēc sprieduma vai lēmuma atcelšanas	114
Lūgums par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai	39
Pierādījumi	72, 82, 89
- alibi	82
- netiešie pierādījumi	89
- pierādījumu pieļaujamība	72
<i>netiešo pierādījumu izmantošana pierādīšanā</i>	89
Procesuālo izdevumu piedziņa	61, 105, 110
- procesuālie izdevumi, kas saistīti ar ārvalsts izdotas personas pārņemšanu	105
- procesuālie izdevumi par valsts nodrošināta aizstāvja sniegto juridisko palīdzību	110
Reabilitējošs pamats	101
Spriedums	22, 79
- tiesas blakus lēmums	22
Taisnīgs noregulējums	31
Tiesas nolēmums	52, 55, 79
- pamatojums	52, 55, 79
Vienošanās process	92, 108, 114, 117
- apsūdzētā tiesības vienošanās procesā	108
- juridiskās personas pārstāvja tiesības vienošanās procesā	92
- soda mēra precizēšana vienošanās procesā	117
- tiesas spriedums vienošanās procesā	92
- vienošanās par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu	92

Lēmumu rādītājs pēc lietu numuriem

lpp.

Lieta Nr. SKK-[B]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	K-66
Lieta Nr. SKK-[C]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	K-9
Lieta Nr. SKK-[I]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	K-12
Lieta Nr. SKK-[M]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	K-69
Lieta Nr. SKK-[O]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	K-72
Lieta Nr. SKK-[P]/2021	ECLI:LV:AT:2021:[.]	K-34
Lieta Nr. SKK-2/2021	ECLI:LV:AT:2021:0128.15830406610.6.L	K-75
Lieta Nr. SKK-4/2021	ECLI:LV:AT:2021:0226.15830014213.11.L	K-79
Lieta Nr. SKK-7/2021	ECLI:LV:AT:2021:0430.11370033818.3.L	K-36
Lieta Nr. SKK-9/2021	ECLI:LV:AT:2021:0921.11816005315.3.L	K-39
Lieta Nr. SKK-16/2021	ECLI:LV:AT:2021:0409.12814000415.8.L	K-43
Lieta Nr. SKK-18/2021	ECLI:LV:AT:2021:0430.11817005017.4.L	K-82
Lieta Nr. SKK-23/2021	ECLI:LV:AT:2021:0921.11816006415.6.L	K-46
Lieta Nr. SKK-25/2021	ECLI:LV:AT:2021:0510.11096061617.10.L	K-85
Lieta Nr. SKK-60/2021	ECLI:LV:AT:2021:1007.11089026419.6.L	K-87
Lieta Nr. SKK-75/2021	ECLI:LV:AT:2021:0826.11110013718.5.L	K-15
Lieta Nr. SKK-89/2021	ECLI:LV:AT:2021:0513.11091099518.5.L	K-89
Lieta Nr. SKK-90/2021	ECLI:LV:AT:2021:0127.11816000520.3.L	K-92
Lieta Nr. SKK-91/2021	ECLI:LV:AT:2021:1217.15830006716.9.L	K-95
Lieta Nr. SKK-95/2021	ECLI:LV:AT:2021:0831.11816005116.11.L	K-98
Lieta Nr. SKK-112/2021	ECLI:LV:AT:2021:1214.11200010214.8.L	K-101
Lieta Nr. SKK-116/2021	ECLI:LV:AT:2021:1103.11519011819.4.L	K-17
Lieta Nr. SKK-117/2021	ECLI:LV:AT:2021:1221.11810015808.5.L	K-49
Lieta Nr. SKK-120/2021	ECLI:LV:AT:2021:1026.11290033018.4.L	K-52
Lieta Nr. SKK-139/2021	ECLI:LV:AT:2021:1215.11904011313.6.L	K-55
Lieta Nr. SKK-147/2021	ECLI:LV:AT:2021:1214.11517054313.3.L	K-103
Lieta Nr. SKK-153/2021	ECLI:LV:AT:2021:1215.15830110509.3.L	K-20
Lieta Nr. SKK-186/2021	ECLI:LV:AT:2021:0729.11221123519.4.L	K-22
Lieta Nr. SKK-202/2021	ECLI:LV:AT:2021:0520.11370036818.7.L	K-58
Lieta Nr. SKK-215/2021	ECLI:LV:AT:2021:0324.11519001519.10.L	K-105
Lieta Nr. SKK-229/2021	ECLI:LV:AT:2021:0302.11088161520.3.L	K-108
Lieta Nr. SKK-324/2021	ECLI:LV:AT:2021:0708.11511001113.13.L	K-61
Lieta Nr. SKK-334/2021	ECLI:LV:AT:2021:0921.11331029117.8.L	K-64
Lieta Nr. SKK-349/2021	ECLI:LV:AT:2021:0506.11095071820.8.L	K-110
Lieta Nr. SKK-432/2021	ECLI:LV:AT:2021:0728.11520001720.4.L	K-112
Lieta Nr. SKK-505/2021	ECLI:LV:AT:2021:1020.15840020319.4.L	K-25
Lieta Nr. SKK-528/2021	ECLI:LV:AT:2021:0902.11087064520.6.L	K-28
Lieta Nr. SKK-J-13/2021	ECLI:LV:AT:2021:0326.11815006413.4.L	K-114
Lieta Nr. SKK-J-88/2021	ECLI:LV:AT:2021:0608.16870004106.3.L	K-31
Lieta Nr. SKK-J-263/2021	ECLI:LV:AT:2021:0430.11089144017.4.L	K-117